Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Hermann Busenbaum

Theologia Moralis

Tomuli V., Pars Prima

Coloniae Agrippinae: Noethen, 1733

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392

Band (Druck) Freier Zugang

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0001
DFG

F.h. 3178 (5.)

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn835363392/phys_0002
DFG

Ind. 449 p Ind.

53. 7.

F.h – 3171 (5.)

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn835363392/phys_0006
DFG

THEOLOGIA MORALIS

ANTEHAC EX PROBATIS
Auctoribus breviter concinnata
à
R. P. HERM. BUSENBAUM
Societatis JESU, SS. Theologiæ
Licentiato;
Nunc pluribus partibus aucta
à
R. P. CLAUDIO LA CROIX
ejusdem Societatis JESU, SS. Theologiæ
in Universitate Colonienſi Doctore
& Profeſſore publico.

TOMULI V.

PARS PRIMA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
EX OFFICINA NOETHENIANA
Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis Speciali,
& Superiorum permiſſu. Anno 1733.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0007
DFG

Ex
Bibliotheca
Academica
Rostochiensi

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0008
DFG

INDEX

Tractatuum, Capitum, Dubiorum, Quæstionum, quæ sunt in parte prima Libri V.

Numeri hic, designant paginam.

LIBER V.

De ratione cognoscendi & discernendi peccata.

CAPUT I.

De peccato in genere.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum. Pag. 1.

Quæstio 1. Quænam sint præcipuæ divisiones peccati. 3.

Q. 2. Quomodo aliter definiri possit & dividi peccatum. 7.

Q. 3. An omnis actio hominis non amantis Deum aut adhuc in infidelitate constituti debeat dici peccatum. 8.

Q. 4. Qualis libertas requiratur ad peccatum internum. 8.

Q. 5. An ad peccatum requiratur advertentia ad legem Dei & ad malitiam objecti. 9.

Q. 6. An cognitio legis divinæ vel malitiæ prout Deo displicentis ita prærequiratur ad peccatum, ut si daretur ignorantia invincibilis Dei, hæc excusaret à peccato formali contra Deum. 20.

Q. 7. Per quid peccatum internum dicatur compleri in ratione peccati externi. 23.

Q. 8. An effectus mali ex peccato sequentes dicendi sint esse peccata. 25.
Q. 9. An effectus mali ex peccato sequentes sint saltem moraliter, vel ad culpam imputabiles. 35.
Q. 10. An illa, quæ inadvertenter fiunt ex consuetudine peccaminosa, sint peccata. 39.
Q. 11. Quænam, etiam indeliberatè facta, censeantur retinere malitiam objectivam, & quænam objecta censeantur intrinsecè mala. 39.
Q. 12. Quid dicendum sit de peccato Philosophico. 43.
Q. 13. Quis possit peccare. 54.
Q. 14. Per quas potentias committi possit peccatum. 55.
Q. 15. An peccari possit in somno. 58.

DUBIUM II.

An & quando desideria & delectationes sint peccata.

ARTICULUS I.

Quale peccatum sit desiderium malum. 60.
Quæst. 16. An concupiscentia sit peccatum vel causa peccati. 63.

ARTICULUS II.

An delectatio morosa semper sit peccatum. 78.
Quæst. 17. Quid præterea notandum sit circa delectationem morosam. 82.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0010
DFG

Q. 18. Quid specialiter addendum sit circa delectationem turpem. 96.
Q. 19. An delectatio turpis possit ex parvitate materiæ esse peccatum veniale tantùm. 100.
Q. 20. An omnis cogitatio voluntaria de objecto turpi sit illicita. 103.
Q. 21. Quid addendum sit circa illum, qui se habet negativè circa delectationem morosam, maximè veneream, ita ut nec consentiat nec positivè resistat, sed quasi permittat. 103.

DUBIUM III.

De distinctione peccatorum.

ARTICULUS I.

Quæ peccata distinguantur specie. 107.

Quæst. 22. An omnia peccata sint æqualia. 108.
Q. 23. Unde desumatur inæqualitas peccatorum. 109.
Q. 24. Quid præterea circa distinctionem specificam peccatorum sit addendum. 113.
Q. 25. Quandonam leges censeantur ita diversæ, ut aliam specie malitiam in actum refundant. 126.
Q. 26. Quid hìc præterea sit notandum circa distinctionem specificam peccatorum commissionis & omissionis. 132.

ARTICULUS II.

Quæ peccata distinguantur numero. 139.

Quæst. 27. Quandonam actus physicè unus sit unum vel multiplex numero peccatum. 140.

Q. 28. Quandonam actus physicè plures sint unum vel multiplex numero peccatum. 155.
Q. 29. Quid addendum sit circa multiplicationem numericam peccati propter interruptionem & repetitionem actuum. 160.
Q. 30. Quandonam peccatum omissionis numero multiplicetur. 165.

CAPUT II.

De peccatis in specie, mortali & veniali. 168.

QUæst. 31. An dentur peccata aliqua de se mortalia, alia de se venialia. 170.
Q. 32. Quænam peccata de se sint mortalia, & quænam venialia. 184.
Q. 33. Per quid differant peccatum mortale & veniale. 193.
Q. 34. An & quale peccatum sit non referre omnes suas actiones ad Deum. 196.
Q. 35. An & quale sit peccatum non obsequi inspirationibus divinis, aut contra illas admittere imperfectiones. 198.
Q. 36. An & quale sit peccatum, si Religiosus Regulas sui Ordinis non observet. 200.

DUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale fiat per accidens veniale. 201.

QUæst. 37. Quid præterea notandum sit circa defectum perfectæ advertentiæ vel perfecti consensûs. 204.
Q. 38. Quid judicari debeat in dubio de plena advertentia vel de pleno consensu. 210.

Q. 39.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0012
DFG

Q. 39. Quomodo peccet, advertens actionem suam esse peccatum, sed non cogitans, an sit mortale an veniale. 212.
Q. 40. Quomodo peccet, advertens actionem suam esse mortale, sed abstrahens quale & cujus speciei sit. 212.
Q. 41. Quomodo peccet, qui deliberat, an velit in mortale consentire. 212.
Q. 42. Quandonam mortale fiat veniale defectu materiæ. 213.
Q. 43. An ex aliis etiam causis possit peccatum mortale fieri veniale. 216.

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut actus indifferens transeat per accidens in mortale. 236.

Quæst. 44. Quid præterea notandum sit circa contemptum. 220.
Q. 45. Quid addendum sit circa obligationem vitandi pericula & occasiones peccandi. 228.
Q. 46. An veniale aliquando fiat mortale ratione numeri. 248.
Q. 47. Quomodo veniale possit præterea fieri mortale. 255.

CAPUT III.

De peccatis Capitalibus in specie.

DUBIUM I.

Quid sit superbia.

Quæst. 48. Quid præterea sit hìc notandum. 260.

DU-

DUBIUM II.

Quid avaritia. 260.

DUBIUM III.

Quid luxuria. 265.

QUæst. 49. Quid sit præterea notandum circa luxuriam. 266.

DUBIUM IV.

Quid invidia. 266.

QUæst. 50. Quid circa invidiam sit præterea notandum. 268.

DUBIUM V.

De gula.

ARTICULUS I.

Quid sit gula. 270.

QUæst. 51. Quid præterea notandum sit circa gulam. 272.

Q. 52. An comedere sine necessitate pertineat ad vitium gulæ. 272.

Q. 53. An sit licitum intendere delectationem, quæ capitur ex cibo & potu moderato. 273.

ARTICULUS II.

Quid sit ebrietas. 279.

QUæst. 54. Quid circa ebrietatem & potationes sit præterea addendum. 281.

DUBIUM VI.

Quid sit ira. 294.

DUBIUM VII.

Quid sit acedia. 297.

LIBER

LIBER QUINTUS.

De ratione cognoscendi & discernendi peccata.

CAPUT I.

De peccato in genere.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum.

RFspondeo, Est transgressio legis, sive, ùt» 1.
ait *Tolet.* est voluntarius recessus à regula»
divina, per quam regulam intelligitur»
præceptum, tam naturale & humanum, quàm»
divinum: per recessum, intelligitur actus, (vel»
ejus omissio) qui sit non tantùm voluntarius,»
sed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia»
malitiæ: Quod addo, quia ùt docet *Sanch.* 1.»
mor. c. 16. cum *Vasq. Bon. d. 2. q. 2. p. 3. n. 3.* &»
12. &c. non sufficit ad actum peccaminosum li-»
bertas & advertentia quævis virtualis, vel in-»
terpretativa, quâ scilicet quis advertere pote-»
rat, & debebat; nec quæcunque actualis, quâ»
scilicet intellectus rationes commodi & incom-»
modi in objecto attendat: sed requiritur, ut ad-»
vertat moralem malitiam objecti, aut saltem»
de ea dubium, vel scrupulum concipiat. Ratio»
est, tum quia sine ista advertentia, non est vo-»
luntarium, cùm non sit cognitum; tum quia,»
quamdiu talis cogitatio intellectui non occur-»
rit, non est sufficiens principium deliberandi»
de malitia, ideoque nec libertas, ac proinde»
nec culpa; & censetur illa inadvertentia natura-»
lis & invincibilis oblivio. Addit tamen *Tann. d.*»

»4. *de pecc. d. 5. q. 5. dub 5. n. 106.* non esse necesse, ut »consideratio illa maneat actu, dum peccatum »durat: sed satis esse, ut vel actu, vel virtute »maneat, ita ut cum ea, vel actus peccati fuerit »inchoatus, vel saltem causa data, ùt fit in ebrio, »qui peccat, non vi præsentis, sed præteritæ de»liberationis. *V. Baldel l. 1. d. 36.* Verùm recen»tiores communiter docent, talem v. g. ebrium »non peccare formaliter, quando usu rationis »caret, sed malitiam eorum, quæ tunc fiunt, »contraxisse antè, dum prævidens malum, quod »commissurus erat, ejus causam dedit: ajunt»que dum quis actu peccat, semper esse ac ma»nere advertentiam aliquam malitiæ tenuem, »vel confusam, ùt *v. apud Schol* nam in ordine »ad praxim, parùm refert, utrolibet modo lo»quaris.

» Resp. II. Ad peccatum requiruntur tres con»ditiones, ùt patet ex prima responsione. 1. Ut »sit voluntarium, id est, ut fiat à voluntate con»sentiente. 2. Ut si liberum, id est, ut sit in po»testate voluntatis facere, vel non. 3. Ut adver»tatur malitia. *Ex quibus resolves:*

» I. Defectu primæ conditionis, nullus actus, »qui neque est in, neque à voluntate, est pecca»tum, nisi voluntas eum acceptet: ideoque nec »impedit Communionem, sive is sit internus, ùt »cogitationes contra fidem, blasphemæ, obscœ»næ: motus carnis, etiam usque ad effusionem »seminis: sive externus ac violentus, v. g. stu»prum virgini per vim illatum.

» II. Defectu secundæ conditionis, subindè à »peccato excusantur vehementissimi motus iræ »aut concupiscentiæ, quibus usus rationis per»turbatur, & libertas tollitur. III.

III. Defectu tertiæ non peccat, qui die jeju-» nii de præcepto nihil cogitans cœnat, vel car-» nes comedit, etsi advertat eas sibi delectabiles.» Item qui lapidem projicit per fenestram, non» advertens periculum læsionis; vel qui contra-» ctum usurarium celebrat, non advertens esse» talem *Sanch. n. 21. Regin. l. 15. n. 75.* »

IV Damna & eventus (licèt alioqui frequen-» tes) ex ebrietate secuti, & nullo modo prævisi,» inculpabiles sunt; quia nec in se, nec in causis» sunt liberi. Sunt verò culpabiles, si sint prævisi,» nec diligentia sufficiens ex præscripto pruden-» tiæ sit adhibita, ne sequerentur: eâ verò adhibi-» tâ, etsi postea eveniant, culpâ vacant: Utì etiam,» quando juxta loci & temporis circumstantias» non apparet periculum mali, ideoque nulla» cautela est adhibita, *Vasq. 1. 2. d. 124. c. 2.* Qui-» bus conformiter *Less. l. 4 c. 3.* docet, si negli-» gentia, ebrietatem aut eventus ex ea sequi soli-» tos præcavendi, fuerit tantùm venialis, etiam» mala, quæ prævideri poterant, tantùm venialia» fore, quia cùm non in se, sed tantùm in causa» sint libera, non possunt habere majorem cul-» pam, quàm ipsa causa. »

ADDENDA.

Quæstio 1. Quænam sint præcipuæ divisiones peccati. 2.

R. §. 1. Peccatum variè sumitur, nam 1. aliquid dicitur peccatum, vel naturæ, utì claudicatio; vel artis, utì locutio contra regulas Grammaticæ; vel moris, quod propriè dicitur culpa. 2. Peccatum moris aliquando sumitur pro causa vel effectu peccati, utì ad Rom. 7. v. 17. *Quod*

habitat in me peccatum, id est, fomes peccati seu concupiscentia. Aliquando pro materia, circa quam versatur peccatum, utì *Deuter.* 9. v. 21. *Peccatum autem vestrum, quod feceratis, id est, vitulum, arripiens igne consumpsi.* Aliquando pro hostia in expiationem peccati, utì 2. ad *Corinth.* 5. v. 21. dicitur, quòd Christus factus sit *pro nobis peccatum*, id est, hostia pro peccato. Hìc agimus de peccato moris sive morali strictè sumpto.

3. §. 2. Variæ sunt divisiones peccati; *prima* est, in *spirituale & carnale:* Spirituale est, quod immediatè ad animam pertinet, utì superbia, odium; carnale, quod tendit ad inordinatas delectationes corporis, utì luxuria, ebrietas.

4. 2. Contra *Deum, proximum, seipsum*, intellige specialiter & immediatè, quamvis enim omne peccatum sit contra Deum & contra seipsum, aliqua tamen sunt specialiter contra Deum, utì hæresis, blasphemia, perjurium; alia contra proximum, utì homicidium, furtum, detractio; alia contra seipsum, utì illa, quæ sunt contra temperantiam & fortitudinem.

5. 3. *Oris, operis, cordis:* Possetque divisio aliter fieri hoc modo, peccatum aliud merè internum, & dicitur cordis; aliud simul externum: simul externum, aliud est oris, aliud operis.

6. 4. *Per excessum & per defectum*, qualia propriè sunt, quæ opponuntur virtutibus in medio consistentibus, sic liberalitati per excessum opponitur prodigalitas, per defectum avaritia; fortitudini, temeritas & pusillanimitas: contra aliquas tamen virtutes, v. g. contra Charitatem, propriè loquendo, peccari non potest per excessum, quia non possumus nimiùm amare Deum:

Deum: potest tamen ea divisio impropriè accommodari etiam reliquis virtutibus, si per excessum intelligatur commissio, per defectū omissio, & sic odium Dei erit contra Charitatē per excessum; omissio amoris præcepti, per defectum.

5. *Commissionis & omissionis*; peccatum commissionis est transgressio præcepti negativi; omissionis, est transgressio positivi: porrò illud præceptum dicitur negativum, quod directè & primariò prohibet aliquid, ideoque finis illius ultimatus est omissio aliqua; affirmativum est, quod directè & primariò imperat aliquid, ideoque finis illius est positio alicujus. Dixi, directè & primariò, nam præceptum negativum, quale est, *non furtum facies*, quamvis directè, primariò & ultimatè tendat in omissionem actionis, quâ alterius fortunæ lædantur, tamen etiam indirectè & secundariò imperat aliquid, nempe restitutionem alieni, si habeas, sine qua continuaretur furtum, & sic indirectè & secundariò dici potest affirmativum; è contrà præceptum affirmativum, *audies Missam die festivo*, quamvis directè & primariò tendat in positivam auditionem Missæ, tamen etiam indirectè & secundariò prohibet nolitionem audiendi Missam, & omne illud, propter quod omitteretur Missa, v. g. studium, & sic quoque dici potest indirectè ac secundariò negativum: Itaque peccatum commissionis est, liberè ponere aliquid, quod est prohibitum; peccatum omissionis, liberè omittere aliquid, quod est imperatum, secundùm illud S. *August.* de perfect. just. c. 3. *Duobus modis constat esse peccatum, si aut fiant illa, quæ prohibentur; aut illa non fiant, quæ jubentur.* Ut autem sciri possit, an præceptum sit 7.

affirmativum, an negativum, & consequenter an transgressio illius sit commissio an omissio, non est attendendum præcisè ad voces affirmativas vel negativas, sed ad hoc, quod significant, & ad finem præcepti; sic præceptum illud, *certis diebus jejunabis*, est negativum, quia prohibet comestionem repetitam, & carnium pro tali die &c. Estque etiam hoc discrimen inter præceptum affirmativum & negativum, quòd negativum obliget semper pro semper, affirmativum autem obliget semper, sed non pro semper; sic præceptum jejunandi pridie Paschæ obligat ad abstinendum à secunda refectione & carnibus pro tota die, sed præceptum audiendi Missam die Paschæ non obligat ad audiendam totâ die, sed certâ diei parte. Denique notandum est, quòd peccatum omissionis reducatur ad peccatum commissionis, secundùm illud S. *Thomæ* de veritate q. 15. a. 4. ad 10. *Agere & non agere, cum quis agere debet, ad idem genus actûs reducuntur, secundum quod peccatum omissionis ad peccatum actûs reducitur.*

8. 6. In peccatum *ex passione, ex ignorantia, ex malitia*; & sic sumitur peccatum, prout est à causis homini intrinsecis; si enim attendamus causas extrinsecas, potest homo peccare ex suggestione dæmonis vel alterius hominis. Tum est ex passione, quando fit ex applicatione appetitûs ad bonum sensibile, unde fit, ut ratio minùs consideret malum, & ideo abripiatur voluntas: dicturque peccatum fragilitatis: Tum est ex ignorantia, quando fit defectu rationis culpabiliter nescientis vel non considerantis ea, quæ facilè considerari poterant & à peccato retraxissent:

Quamvis

Quamvis autem peccatum omne sit ex malitia, specialiter tamen tum dicitur esse ex malitia, quando committitur cum clara advertentia rationis & plena libertate voluntatis. Peccatum ex passione seu fragilitate vocatur à S. *Bonav.* apud *Herinx* d. 5. n. 66., peccatum in Patrem, quia Patri præcipuè attribuitur potentia, quâ homo sic peccans uti non vult; peccatum ex ignorantia, contra Filium, quia Filio attribuitur Sapientia; peccatum ex malitia, contra Spiritum Sanctum, quia Spiritui Sancto attribuitur bonitas, contra quam directè agit, qui ex malitia peccat.

7. In *proprium*, quod quis ipsemet committit; & *alienum*, quod ab alio quidem fit, sed mihi imputatur propter jussionem, consilium &c. In rigore tamen hoc, per quod pecco, non est peccatum alienum, sed meum, quo jubeo, consulo &c. 9.

8. In *mortale* & *veniale*, de quibus dicemus à n. 183. Item in *Originale* & *personale*; *actuale* & *habituale*, de quibus divisionibus plura Scholastici. Aliqui etiam dividunt in *remissibile* & *irremissibile*, sed probabilius est non posse dari peccatum irremissibile, quia videtur repugnare infinitæ misericordiæ Dei, utì peccatum inodibile repugnaret infinitæ perfectioni Bonitatis & Sapientiæ ipsius. 10.

Q. 2. *Quomodo aliter definiri possit & dividi peccatum.* R. Definiri potest hoc modo: exercitium libertatis contra regulam obligantem ad honestè operandum: Et sic sumptum dividi potest in *Philosophicum* & *Theologicum*; Philosophicum est exercitium libertatis contra dictamen naturæ rationalis quà talis, præscindendo an etiam sit 11.

contra legem Dei; Theologicum, est exercitium libertatis contra legem Dei, sive, est *dictum vel factum vel concupitum contra legem æternam*, uti ex S. *Aug.* l. 22. contra Faustum c. 17. habet S. *Th.* 2. 2. q. 71. a. 6. Atque de hoc jam loquemur; postea à n. 49. de Philosophico.

12. Q. 3. *An omnis actio hominis non amantis Deum aut adhuc in infidelitate constituti debeat dici peccatum.* Rz. Negativè. Ita S. *Th.* in 2. dist. 40. q. 1. a. 5., & dist. 41. q. 1. a. 2. ad 2. & 3. Item 2. 2. q. 10. a. 4. ad 3., in quibus locis docet infideles & non habentes gratiam posse elicere actus bonos. Probatur, nam *Alex.* VIII. damnavit has propos. 7. *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi; si Dei, Charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.* 8. *Necesse est infidelem in omni opere peccare.* 11. *Omne, quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operetur, peccatum est.* Vide dicta l. 2. n. 132. & dicenda hìc à n. 67. & à n. 184.

13. Q. 4. *Qualis libertas requiratur ad peccatum internum.*

Rz. §. 1. Non sufficit libertas à coactione, sed requiritur libertas à necessitate, id est, potentia indifferens tum ad ponendum tum ad omittendum actum, hinc damnata est hæc prop. 3. *Jansenii, Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

14. §. 2. Etiam non sufficit qualiscumque libertas in causa, sive mediata, sed peccatum debet dependere à propria libertate operantis, hinc *Alex.* VIII. damnavit hanc 1. prop., *In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas,*

bertas, quâ voluntarium ac liberum fuit in causa, peccato Originali & voluntate Adami peccantis. Et quamvis damnatio dicat, *ad peccatum mortale*, tamen eadem ratio est etiam de peccato veniali, hinc additur, *& demeritum*, quod etiam veniali convenit. Vide dicta l. 1. n. 743. & dicenda hìc n. 74.

Q. 5. *An ad peccatum requiratur advertentia ad legem Dei & ad malitiam objecti.* R. Hæc quæstio videri posset otiosa, quia tamen anno 1699. 24. Aug. prodiit scriptum hoc titulo, *Ecclesia Leodiensis Summo Pontifici Inn. XI. &c. doctrinam Patrum Collegii Anglicani Societatis JESU Leodii denuncians, &c.* ideo autem denuncietur doctrina, quia ad malitiam peccati contrahendam requirit advertentiam ad legem Dei & ad, malitiam objecti, necesse veritatem illam pluribus stabilire. 15.

§. 1. Supponenda sunt hæc duo. 1. In omni peccato, quod committitur contra legem alterius, reperitur offensa: potest autem offensa esse vel materialis vel etiam formalis; tum est tantùm materialis, si operans per suum actum det alteri motivum rationabile alicujus displicentiæ, attamen nesciverit vel non cogitaverit hoc ipsi displicituru, utì si quis de honore alterius detrahat, nesciens vel non cogitans esse contra honorem, illa imminutio honoris justè displicet illi, qui inhonoratur, quamvis imminuens honorem non sciat vel non cogitet se detrahere. Offensa formalis tum est, si operans per suum actum det alteri motivum rationabile displicentiæ, sciens & cogitans ad jus, quod alter habet, ne hoc fiat, & hinc meritò dicitur illum

formaliter offendere. Quòd si operans illam alterius displicentiam directè intenderet, esset offensa quæsita & formalissima. 2. Certum est, quòd à peccato formali excuset ignorantia invincibilis, etiam juris naturæ, uti constat ex dictis l. 1. à n. 735.; An autem dari possit ejusmodi ignorantia invincibilis juris naturæ, examinatum est ibidem à n. 720., & satis demonstratum dari posse saltem quod leges secundarias juris naturæ: quandonam autem ignorantia vel error censeatur invincibilis, explicatum est ibidem à n. 748. His suppositis.

16. §. 2. Certum est ad peccatum prærequiri aliquam advertentiam ad legem Dei & ad malitiam objecti; ita docent omnes communissimè, S. *Aug.* locis l. 1. n. 736. & 738. relatis: sufficit hic ex l. 22. contra *Faustum* Manichæum c. 44., ubi loquens de incestu, quem in ebrietate commisit Loth, ait, *quapropter culpandus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa meretur ebrietas.* S. *Th.* etiam locis l. 1. n. 740. relatis; item 1. 2. q. 74 a. 6. toto. Item 2. 2. q. 89. a. 3. *Ille, qui ex lapsu linguæ falsum jurat, si quidem advertat se jurare & falsum esse, quod jurat, non excusatur à mortali, sicut nec à Dei contemptu; si autem hoc non advertat, non videtur habere intentionem jurandi, & ideo à crimine perjurii excusatur.* Item de veritate q. 15. a. 4. ad 10., *Dicendum, quòd antequam ratio dilectationem perpendat vel nocumentum ipsius, non habet interpretativum consensum, etiamsi non resistat.* Sequuntur S. *Anton. Alb. M. Henr. Gers. Cordub. Alens. Angel. Silv. Armil. Conrad. Almain. Angest. Nider, Sot. Palud. Gabr. Cajet.* cum *Terillo* in Reg. q. 63. à n. 6. Sequuntur etiam *Isambert.* 1. 2. q. 74. d. 5.

d. 5. a. 1. *Gamach.* 1. 2. q. 74. c. 3. col. 2. *Bonæsp.* T. 4. t. 2. d. 1. dub. 7. n. 108. *Jo. a. S. Th.* p. 3. q. 84. a. 6. *Suar Vasq. Sanch.* cum *Carden.* in 1. crisi d. 8. c. 2., qui subdit, cùm hi tres DD in eandem sententiam conspirant, mihi sunt adinstar plurium Universitatum. Accedunt *Azor* l. 1. c. 16. q. 5. *Gran.* de peccat. conttov. 6 t. 5. d. 3. s. 1. *Anton. Perez* de peccat. d. 2. c. 5. à n. 15. *Merat.* de pecc. d. 7. s. 15. *Laym.* l. 1. t. 3. c. 5. n. 13. J. *Sanch.* d. 19. *Gob.* in Quin. t. 5. c. 9. n. 83. aliique innumeri ex omni statu, & speciatim omnes n. 216. referendi, qui cùm ad mortale requirant advertentiam plenam & perfectam, ad omne peccatum requirunt saltem imperfectam: Nihilominus oppositæ opinioni, saltem favent *Eliz.* & *Camargo*, qui posterior p. 1. l. 2. contr. 4. à n. 527. lamentabiliter deplorat eorum cæcitatem, qui ad formale peccatum requirunt actualem aliquam cognitionem malitiæ. Rationes nostræ sunt, 1. quia nihil est volitum nisi præcognitum, ergo voluntas non potest ferri in malitiam moralem, nisi intellectus aliquo modo præcognoscat. Neque præcognitio illa est in potestate voluntatis, alioquin ad volitionem illius prærequiretur alia præcognitio, quæ etiam deberet esse in potestate voluntatis, & consequenter iterum per aliam præcognitionem, ficque in infinitum. 2. Nemo peccat, quin possit vitare peccatũ, ob hanc ipsam rationem, quia peccatum & quia malum est, sed ob eam rationem vitare non potest, nisi præcognoscat esse peccatum, sive contra legem, & esse malum, ergo. *Conf.* nam si ego pecco, quamvis hìc & nunc non habeam ullam cognitionem legis prohibentis vel malitiæ objecti-

cti, ergo pecco, quando mihi impossibile est vitare peccatum, nihil enim habeo, quo movear ad conatum resistendi vel ad voluntatem omittendi peccatum, ergo *homini justificato volenti & conanti secundum præsentes, quas habet, vires, aliquod Dei præceptum est impossibile; deest quoque gratia, quâ possibile fiat*, quæ est prop. 1. Jansenii, damnata: Et quæ ad hæc respondet *Eliz.* in doctr. mor. l. 5. q. 12. §. 2., planè non satisfaciunt. 3. Si non prærequireretur cognitio legis & malitiæ objectivæ, ignorantia invincibilis non excusaret à peccato, sed excusat, utì n. 15. dictum est; Unde à contrario sic argumentor; secundùm Adversarios, ignorantia legis & malitiæ potest dici vincibilis & esse culpabilis, quamvis nulla adfuerit cognitio legis vel malitiæ, sed quando nulla adfuit cognitio legis vel malitiæ, ignorantia est invincibilis, ergo qnando ignorantia est invincibilis, ignorantia potest dici vincibilis & esse culpabilis, quod apertè repugnat. *Conf.* nam Adversarii, utì fatetur *Eliz.* §. 9., non possunt ostendere, quid plus adsit, quando talis ignorantia est vincibilis, quàm quando est invincibilis, si ad vincibilem nulla prærequiratur cognitio: quamvis enim dicant nobis dari à Deo satis multos impulsus bonos & à conscientia remorsus, tamen non dantur nec servire possunt ad vitandum hoc peccatum, nisi à nobis aliquo modo cognoscatur hæc malitia vitanda. Videri potest *Teril.* à n. 15.

17. *Objiciunt.* 1. Multi peccârunt non advertentes malitiam, sic enim dicitur *Sap.* 14. v. 16. *Convalescente iniquâ consuetudine hic error tanquam lex custoditus est: Prov.* 14. v. 12. *Est via, quæ videtur homini*

mini justa, novissima autem ejus deducunt ad mortem. Danielis 13. v. 9. *Senes everterunt sensum suum & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum. Joan.* 16. v. 2. *Venit hora, ut omnis, qui interfecit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Paulus Act.* 26. v. 9. *existimaveram me adversus nomen* JESU *Nazareni debere multa contraria agere. Qui nesciens peccavit*, inquit *S. Aug.* retract. l. 1. c. 15, *quia voluit, fecit, etiamsi, non quia voluit, peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit; ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti non voluntate peccati, quod tamen factum fuit, hoc enim factum est, quod fieri non debuit.* Item Epist. 47. *Si quis bonum putaverit esse, quod malum est, & fecerit, hoc putando utique peccat. S. Bern.* Epist. 77. ad Hug. de S. Vict. ait, *si peccatum ignorantiæ nullum est, non ergo peccavit Saulus, qui persecutus est Ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate &c.* Addit, *sed & frustra salvator in Cruce pro suis orabat crucifixoribus, quippe nescientibus, ipso teste, quid facerent, & ita nequaquam peccantibus, si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent &c.* Subdit, *nunquid non ex his satis apparet, in quantis jaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari posse interdum per ignorantiam?* R. n. ass. In adductis locis sermo est de errore vel ignorantia vincibili; item de conscientia vincibiliter erronea, quæ à peccato non excusant, sed prærequirunt vel adjunctam habent aliquam cognitionem legis & malitiæ. Vide dicta l. 1. n. 744. & dicenda hìc à n. 222.

Inst. Zelus Sauli probat, quòd peccârit cum omnimoda ignorantia actuali, sive sine remor-

su

su & scrupulo, quando persequebatur Ecclesiam, ita *Eliz.* q. 11. §. 9 Rz. n. ass., nam Zelus ille erat cum passione & pertinacia conjunctus, qualem etiam sæpe habent hæretici formales, aut homines invidi persequentes hostes suos; neque ignorare poterat Saulus signa credibilitatis pro Christo, de quibus erant publici sermones.

18. *Obji.* 2. Synodus Palæstina hunc Pelagii & Celestii errorem damnavit, *Oblivio & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non eveniunt secundum voluntatem sed secundum necessitatem.* Rz. Solutionem datam esse l. 1. n. 737.

19. *Obji.* 3. *S. Anselm* super illud ad Rom. 1., *Propter quod tradidit illos*, ait, *Qui igitur cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverunt, ex eo peccato & causa peccati ad hoc quoque perducti sunt, ut ad cultum serpentium & volucrum raperentur, sed quia per hanc cæcitatem usque ad immunditiam carnis & contumelias ceciderunt, ipsa infidelitati eorum cæcitas præcedenti intellectui & peccatum est & pœna peccati, prioris namque peccati meritò subsequentium peccatorum fovea legitur, ut qui malum sciens perpetrat, deinceps justè in aliis nesciens cedat.* Et infrà, *Sicut ex sua culpa hoc putaverunt, sic ex eâdem culpa factum est, quòd tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut putarent omnia reprobanda esse facienda, & cum jam turpia operarentur, nescirent se malum operari. S. Isid.* apud *Eliz.* §. 7. ait, *ignorantia quid sit dignum culpâ, non sentit; ignorantia, nec quando delinquit, cognoscit, hinc Augustinus dicebat, eò insanabilius peccabam, quò me peccare nesciebam.* Rz. *S. Ans.* per Tò *tradidit*, significat Deum in pœnam subtraxisse gratias majores, & permisisse labi in errores.

rores, ita ut postea vincibiliter errantes aut nescientes, graviùs laberentur. *S. Isid.* & *S. Aug.* loquuntur de ignorantia culpabili, ex qua pergens peccare redditur ab assuetis quasi insensibilis, nec efficaciter cogitat de malis, quæ peccando sibi accersit.

Obji. 4. *S. Th.* quod l. 8. a. 13. ait, *Illud, quod agitur contra legem; semper est malum, nec excusatur per hoc, quòd est secundum conscientiam*: Et 1. 2. q. 19. a. 6. ad 2. *Voluntas concordans rationi humanæ non semper est recta, nec semper est concordans rationi æternæ*: Rationem dat ad 1., *Quia ad hoc, ut dicatur malum id, in quod fertur voluntas, sufficit, sive quòd secundum suam naturam sit malum, sive quòd apprehendatur ut malum, sed ad hoc, quòd sit bonum, requiritur, quòd utroque modo sit bonum.* R. Quod est contra legem, semper est materialiter malum, ne tamen sit formaliter malum, excusatur per conscientiam invincibiliter erroneam: similiter quod secundùm suam naturam est malum, semper est materialiter malum, quamvis non apprehendatur, sed non ideo refunditur formalis malitia in actum, alioquin ignorantia vel error invincibilis non excusaret. Vide dicta l. 1. n. 740. 20.

Obji. 5. Si ad peccatum requiritur advertentia malitiæ, ergo quantò peccator est magis corruptus, vel excæcatus, vel suis passionibus abreptus, tantò minùs peccat, quia minùs advertit malitiam. R. Tantò minùs peccat, simpliciter, n. secundùm quid, aut illâ speciali malitiâ, quam habet objectum secundum se, c. Corrupti, excæcati, passionati communiter habent actus intensiores; item adjunctum quendam contemptum Dei aut legis, & hinc aggravatur culpa, 21.

culpa; deinde cùm inadvertentia malitiæ in illis sit vincibilis & culpabilis, simpliciter non excusat; & quoad excæcatos, hi directè excludunt inspirationes divinas, ac positivè resistunt Spiritui Sancto cum duritia cordis, & hinc quoque sunt minùs excusabiles: in quantùm tamen illa inadvertentia minuit libertatem, in tantùm secundùm quid minuit culpam. Quòd si supponas adesse absolutam inadvertentiam, ita ut nullo modo cogitetur de malitia hujus objecti, quamvis ignorantia vel incogitãtia sit culpabilis, opus ex ea sequens non habebit malitiam specialem, nisi præcisè illius negligentiæ vel neglectûs sciendi & advertendi, nec erit imputabile ratione suî, sed tantùm ratione causæ, v. g. si quis hìc & nunc absolutè, attamen vincibiliter ignoret malitiam mendacii, peccat quidem mentiendo, non tamen contrahit malitiam specialem mendacii, sed tantùm negligentiæ vel neglectûs in cognoscenda vel advertenda illa malitia, ignorantia enim absoluta, sive sit vincibilis sive invincibilis, facit æqualiter non cognosci malitiam, ergo etiam non contrahi, cùm non sit volibilis, adeoque nec contrahibilis per voluntatem, nisi cognita sit per intellectum: fatendum tamen est corruptos, excæcatos & passionatos, ordinariè saltem, retinere cognitionem etiam specialis malitiæ sufficientem ad mortale. Videri potest *Teril.* de consc. q. 17. à n. 33.

Inst. 1. Est peccatum ejusdem speciei, sive quis sciens, sive ex ignorantia vincibili mentiatur, sed si mentiatur sciens, contrahit malitiam specialem mendacii, ergo etiam si mentiatur ex ignorantia vincibili. R. Est ejusdem speciei peccatum,

catum; nullâ suppositâ cognitione malitiæ mendâcii, n, suppositâ aliquâ tali cognitione, c; Et confirmantur hæc ex communi doctrina de conscientia, nam supposito, quòd quis aliquid faciat cogitans esse quidem graviter malum, sed in genere tantùm, ita ut nullo modo cognoscat, an sit malum hujus an illius speciei, quamvis peccet mortaliter, tamen non contrahit specialem malitiam alicujus determinatæ speciei, non enim est ratio, cur potiùs contraheret hujus quàm illius speciei, cùm æqualiter de omnibus non cogitet, contraheret tamen malitiam quasi communem omnibus malitiis, quia procedit cum aliqua comparatione animi & cum æquali periculo ad omnes, quæ hoc tantùm sensu dici potest specialis, quòd sit specie distincta à malitiis singularium specierum, quarum tamen specialem malitiam non habet, unde in confessione explicari debet hoc vel simili modo, feci aliquid cum apprehensione, quòd in genere peccarem graviter. *Dixi*, si supponas, & ex supposito, quòd nullo modo cognoscat malitiam specialem, nam ordinariè sufficienter cognoscitur malitia intrinseca illi objecto, circa quod quis occupatur. Vide dicta l. 1. n. 77. & dicenda hìc n. 228.

Inst. 2. Conscientia etiam vincibiliter errans obligat, secundùm dicta l. 1. n. 43., sed si mentiens ex ignorantia vincibili haberet cognitionem aliquam malitiæ mendacii, non teneretur mentiri, sed posset suspendere actum ad magis examinandum, ergo. *Conf.* nam secundùm omnes, conscientia alia est recta, alia erronea, alia dubia, alia scrupulosa; ergo erronea, nec est du-

bia, nec scrupulosa, ergo cum conscientia erronea nec est dubium nec scrupulus, ergo nec cognitio ulla malitiæ. *Si dicas* esse, saltem apprehensiones malitiæ, *Contrà*, cum his operari non est peccatum, quando enim credimus Trinitatem, sunt apprehensiones contrariæ, quæ nec impediunt fidem nec sunt peccatum, ita *Eliz.* §. 1. & 2. R. Si haberet aliquam cognitionem malitiæ mendacii, quæ sufficeret ad deponendam priorem conscientiam, quæ dictat esse mentiendum, non teneretur mentiri, c, si haberet cognitionem ad hoc non sufficientem, n. min. & conseq. *Ad Conf.* Ergo cum conscientia erronea nec est dubium nec scrupulus de se sufficiens ad conscientiam erroneam deponendam, c, de se ad hoc insufficiens, attamen sufficiens ad contrahendam malitiam ob antecedentem errorem vincibilem, n. istam seq. & ultimam.

22. *Obj.* 6. Ignorantia & error contra fidem, item actus externi, v. g. adulterii, sunt in se formalissimè peccata, quamvis nulla adsit cognitio malitiæ eorum, quia puniuntur à Deo, nihil autem punitur, nisi in se sit formaliter peccatum, ergo. Ita *Eliz.* fusè q. 3. §. 3. item q. 4. & q. 7. §. 1. & 2. item q. 13. §. R. n. ass. secundùm dicenda n. 64., puniuntur autem, non ratione suî, sed ratione actûs interni, à quo causantur vel imperantur.

23. *Obj.* 7. Sacerdos peccat peccato Sacrilegii, si desideret fornicari, quamvis expressè non cogitet se esse Sacerdotem, ergo inadvertentia non excusat. R. n. conseq., quamvis enim id expressè non cogitet, attamen sufficienter & quasi experimentaliter atque exercitè id semper de se

se scit, quia scit, qualis sit, saltem obscurè & implicitè, cognoscit enim se esse & non alium, qui talia agit, ignorare autem non potest se esse Sacerdotem, & ideo magis quasi horret illa peccata ac magis timet, quia est Sacerdos, ergo non habet ignorantiam invincibilem sui statûs nec inadvertentiam sufficientem ad excusandum à peccato. Quòd si supponas eum nullam omnino cognitionem habere sui statûs, nego contrahi specialem malitiam sacrilegii.

Obji. 8. Quando peccatum consequens est 24.
pœna peccati antecedentis, peccatur per peccatum consequens, licèt ab hoc absit formalis libertas, ergo etiam licèt absit actualis cognitio. *Probatur antec.*, nam *S. Th.* 1. 2. q. 19 a. 6. ad 3. docet posse aliquem ex suppositione erroris voluntarii esse necessitatum ad peccandum: Idem docent *S. Bonav.*, *Gabr.* & alii, & Ratio est, quia cum suppositio & necessitas illa sit sequens ex voluntate ipsa, non obest libertati actuum ex ea sequentium. *Conf.* nam ideo interna voluntas adulterii est mala, quia externum adulterium est malum, & non contrà, ergo malè dicitur solos actus voluntatis esse propriè peccata, ita *Eliz.* q. 12. §. 4. B. n. antec., cujus prob. dist., *S. Th.* docet posse aliquem esse necessitatum ad peccandum, ita ut formaliter peccet per hoc, quod necessariò fit, n. ita ut formaliter peccet per solam illius necessitatis causam, à qua actus necessarius consequens, tantùm extrinsecè & denominativè dicatur peccatum, c; quidquid enim sine propria & formali libertate sequitur, non est in se formaliter peccatum, sed ad summùm denominativè & in causa, utì sæpe dictum est. *Ad*

Conf., distinguo, ideo voluntas adulterii est mala, quia externum adulterium est malum objectivè, c, quia est malum formaliter, n. ant. & conseq.

25. Q. 6. *An cognitio legis divinæ, vel malitiæ prout Deo displicentis ita prærequiratur ad peccatum, ut si daretur ignorantia invincibilis Dei, hæc excusaret à peccato formali contra Deum.* R. Affirmativè: ita communissimè Auctores cum *S. Th.* 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5., quod in Cap. 7. ad Rom. lect. 2. iterum innuit his verbis: *Dicendum est, quòd sine lege poterat quidem peccatum cognosci, secundum quod habet rationem inhonesti, idest, contra rationem existens, non autem secundum quod importat offensam Dei.* Idem tenent *S. Bonav. Alb. M. Alens. Bellov. Rich. Altisiod.* cum *Cardin.* de Lugo de Incarn. d. 5. & 6. n. 74. Item *Cardin. Palav.* l. 7. c. 10. *Remanente Deo penitus ignoto ..... non cognoscitur ulla obligatio præferendi bonum alienum bono proprio, aut præferendi bonum proprium majus bono proprio minori, ex quarum obligationum violatione oritur inhonestas Cardin. Aguirre* T. 1. tr. 1. d. 5. s. 5. *Impossibile est peccatum grave seu lethale, quod non sit offensa Dei, nequit autem esse offensa Dei invincibiliter ignorati, quis enim offendere dicatur, quem prorsus ignorat? Cardin. Sfondratus* in nodo prædest., editionis Romanæ pag. 152., Coloniensis, 297. *Cum peccatum sit essentialiter offensio & injuria Dei, sublatâ Dei cognitione necessariò sequitur nec injuriam nec peccatum nec æternam pœnam esse. Herincx* de peccat. d. 5. q. 1. n. 9. *Admisso casu talis ignorantiæ (qui rarus aut brevis aut nullus est) admitti posset abfuturam à peccatis ejusmodi strictè offensam formalem Dei. Mastrius* in 2. d. 6. de pecc. a. 3. n. 93. *In eo casu* (ignorantiæ invin-

invincibilis Dei) *omnis actus esset indifferens & ut talis apprehenderetur à ratione, ideoque in genere moris nullum esset peccatum.* Naverrete T. 2. controv. Chinens. tr. 3. contr. 15. pag. 180. n. 7. *Sentio admissâ ignorantia Dei invincibili, qui est prima lex & primus legislator, nullum prorsus committi ab eo peccatum, qui ejusmodi laborat ignorantiâ, quia in isto casu neque est aversio à Deo, neque ad creaturam conversio,* (intellige imputabilis,) *licet opus materialiter ipsi legi repugnet; & in hoc mihi quidem, ut videtur, consonat* M. F. Greg. Martinez 1. 2. q. 17. a. 6. concl. 3. Ferre de Deo T. 1 tr. 2. q. 1. §. 10 n. 262. *Peccatum cum ignorantia invincibili veri Dei & inculpabili, non erit offensa veri Dei, neque enim offendi potest is, qui invincibiliter ignoratur, neque hominem à vero Deo avertet.* Gonet de Deo d. 1. a. 3. *Si homo invincibiliter ignoraret Deum, nullum ejus peccatum esset mortale..... malitia peccati mortalis petitur ex injuria Dei, sed Deus non potest injuriâ affici, nisi cognoscatur, ergo.* Similia habet Consonus de act. hum. Curiel 1. 2. q. 71. a. 6. dub. 3. ad quæstionem hanc, *si quando contingeret aliquem scire, v. g. furtum esse contra rectam rationem, & ignorare invincibiliter esse contra Deum aut ejus voluntatem vel legem, quia ignorat invincibiliter Deum esse aut offendi illo actu,*? Respondet, *non intelligo, quâ ratione possit aliquis violare legem, quam ignorat invincibiliter, cum ita se habeat talis lex respectu suæ voluntatis, ac si non esset.....* Idem planè habet Zumel 1. 2. q. 71. a. 6. pag. 176. Bonæ-spei de incarn. d. 1. dub. 5. R. 3. *Peccatum ab eo, qui Deum invincibiliter ignorat, commissum, non esset formaliter offensa Dei defectu advertentiæ & voluntarii circa Deum* N. 148 dicit atheum recenter ad fidem conversum pruden-

ter interrogandum, an cognoverit suum scelus esse Dei offensam Idem tenent alii innumeri, ita ut *Lugo* n. 73. dicat oppositum esse auctoritate destitutum, nec nisi duos aut tres reperiri, qui defendant.

26. Rationes jam ab AA. insinuatæ sunt, nam 1. si lex invincibiliter ignoretur, non peccatur contra legem, uti certum est ex dictis l. 1. à n. 272. ergo similiter si Deus invincibiliter ignoretur, non peccatur contra Deum. 2. Sine cognitione Dei non potest esse inobedientia contra Deum, nec contemptus Dei, quæ prædicata includuntur in omni peccato formali contra Deum.

Respondent, virtualiter & interpretativè agi contra Deum, quia agitur contra rectam rationem regulatam à lege æterna, quæ est Deus. *Contrà* est, si omnino ignoretur Deus, nulla est cognitio illius regulationis æternæ, aut connexionis, quam recta ratio habeat cum illa lege æterna, ergo non est, nequidem virtualis aversio formalis à lege æterna: sed nec interpretativa, uti constat ex S. *Th.* relato n. 16. & ratio est, quia operans posset sic esse comparatus, ut nollet hoc facere, si nosset legem æternam id prohibentem, ergo. *Conf.* nam qui nollet potionem de se quidem utilem ad sanitatem, sed quam invincibiliter putaret non esse utilem, non posset dici virtualiter aut interpretativè nolle sanitatem, ergo similiter hìc.

Alia, quæ opponi possent, intelligentur ex dicendis de peccato Philosophico à n. 49. Quænam autem dicantur peccata ignorantiæ aut inadvertentiæ, dicetur n. 222. & 224.

Q. 7. *Per quid peccatum internum dicatur completi in ratione peccati externi.*

Ex §. 1 Hoc, quod complet peccatum internum in ratione externi, debet dependere ab actu interno actualiter existente, quia quod externè complet, hoc sumptum cum peccato interno est peccatum actuale, atqui nihil potest dici vel denominari peccatum actuale, nisi dependeat ab actu interno actualiter existente, utì probabitur n. 33. Consequenter dicendum est, quòd voluntas occidendi compleatur per transfossionem, voluntas comburendi domum per applicationem ignis, voluntas se inebriandi per potationem, voluntas turpiloquii per locutionem turpem, & ita de cæteris; mors autem, consumptio domûs, privatio rationis, turpes motus, qui sequuntur ad ista peccata, nec complent nec constituunt illa, sed sunt effectus ad ista consequentes. 27.

§. 2. Peccatum internum non completur in ratione peccati externi per ullos actus vel omissiones necessarias, utì declarabitur eodem n. 33. hinc volitio occidendi non completur per læsionem, quam sagitta emissa infligit corpori, sed per ejaculationem sagittæ, quæ est causa læsionis; item volitio omittendi Horas non completur per omissionem Horarum sequentem post abjectum Breviarium, sed per abjectionem Breviarii, aut per omissionem tum positam, quando adhuc erat potestas orandi: similiter si quis sciens horâ octavâ esse unicam Missam, & horâ septimâ volens omittere, indormiscat usque ad nonam, hoc peccatum omissionis non completur per omissionem, quæ horâ octavâ contingit 28.

tempore somni, sed per actualem compositionem ad somnum, quæ est causa illius omissionis, ita *Amic.* d. 22. à n. 47.

29. *Obj.* Tum completur peccatum occisionis, quando jaculans reipsa occidit, sed non occidit, nisi alter occidatur, alter autem non occiditur, nisi lædatur & moriatur, ergo ante læsionem & mortem non completur peccatum occisionis. Similiter si ille, qui voluit dormiendo omittere Missam, expergisceretur horâ octavâ, & mutatâ voluntate audiret Missam, non posset dici omisisse Missam, ergo sublatâ hac solâ omissione peccatum omissionis non est completum: & hæc videtur esse expressa mens *S. Th.* 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3. ubi dicit, *Si quis ob ebrietatem omiserit surgere ad Matutinas, hoc peccatum imputari ad culpam, non quando se inebriavit, vel dedit causam isti omissioni, sed quando reipsa dormit, eo tempore, quo deberet esse in Matutinis.* R. cum *Compt.* d. 102. s. 7. & *Dicast.* de Pœnit. d. 9. n. 39. dist. antec., uterque ille non posset dici occidisse vel omisisse Missam, moraliter & in sensu Theologico, id est, posuisse causam efficacem occisionis & omissionis, ideoque totam illius malitiam contraxisse, n, non posset dici occidisse & omisisse, physicè & in sensu vulgari, c, & hoc tantùm est, quod vult *S. Th.*, nempe non omisisse in communi & vulgari modo loquendi; nos autem assignamus, per quid moraliter, Theologicè, seu in ratione peccati externi compleatur talis occisio vel omissio, & quando dicatur incurri tota ejus malitia, dicimusque tum esse, quando liberè fit occisio vel omissio, aut quando liberè ponitur causa mortis vel omissionis alterius postea sine libertate secuturæ.

Inst.

Inst. Qui habuit voluntatem audiendi Missam, si reipsa non audiit, non potest dici nequidem moraliter audiisse, ergo nec dicitur moraliter omisisse, si reipsa non omisit. R. Si habuit voluntatem efficacem & post adhibita media audire non potuit, rectè dicitur audiisse moraliter, quantùm sufficit ad hoc, ut dicatur non peccasse sed satisfeciisse præcepto, quantùm hìc & nunc tenebatur, ita *Compt.* s. 8. n. 4.

Alia, quæ hìc opponi possent, solventur ad quæstionem sequentem. An autem illa quæ fuerunt causa peccati, vel se habuerunt concomitanter ad peccatum, sint peccata, & in Confessione addi debeant, dicetur l. 6., p. 2. à num. 943.

Q. 8. *An effectus mali ex peccato sequentes dicendi sint esse peccata.*

R. §. 1. Probabilius videtur effectus malos ex 30.
peccato sequentes non esse dicendos peccata, si nullo modo fuerint prævisi, ita *Vasq. Less. Arr. Baldel. Dicast. Tann.* d. 4. q. 3. n. 55. *Gob.* in Quin. t. 5. c. 9. n. 24. aliique contra multos antiquos & recentiores apud *Tann.* n. 50. Ratio est, quia si effectus non est prævisus, nequidem indirectè est voluntarius, ergo nec est peccatum: hinc si vulnerasti Titium, nullo modo prævidens mortem; si per diem turpia locutus es, nullo modo prævidens pollutionem nocturnam: si plenè te inebriasti, nullo modo prævidens blasphemias, quamvìs hæc omnia sequantur, nequidem denominativè sunt peccata.

Obji. 1. S. *Th.* 1. 2. q. 20. a. 5. O. & q. 73. a. 8. 31.
expressè dicit effectum malum aut nocumentum, quod per se & ùt plurimùm sequitur ex

causa mala, addere malitiam, quamvis non fuerit ejus prævisio: ratio autem est, quia cùm causa sit per se & communiter connexa cum effectu illo, est sufficienter volitus in causa. R. *Tann.* n. 47. putat *S. Th.* tantùm velle, quòd accedat malitia objectiva, quia illud, quod ita per se sequitur, reipsa est objectivè malum: Si autem quis putet *S. Th.* loqui etiam de malitia formali, explicari debet de casu, quo culpabiliter excluſa est expressior cogitatio de effectu secuturo; & ita communiter est, tum enim homines per experientiam suam norunt talia sequi, & nihilominus liberè ponunt causas, non curantes, quid inde sequatur, animo ita comparati, ut adhuc ponerent, quamvis expressiùs de illis secuturis cogitarent.

Inst. Effectus, qui per se & ut plurimùm sequitur, potuit & debuit prævideri, ergo semper est culpa non fuisse prævisum. R. Sæpe ita esse, sed si nec suspicio vel scrupulus de hoc inciderit, nego in illis circumstantiis potuisse aut debuisse prævideri, quia prima cogitatio de re aliqua non est in nostra potestate, uti optimè *Aristoteles* apud *Ovied.* 1. 2. tr. 4. contr. 1. p. 4., & diximus n. 16., ergo si nulla incidit cogitatio de obligatione attendendi vel cavendi, malitia non contrahetur, neque hìc sufficit, quòd physicè potuerit aut debuerit attendi, uti rectè docent *S. Bonav. S. Anton. Alb. M. Alens. Cajet. Suar. Vasq Laym. Lug. Reding., Steph. Gob.* n. 39. & 83. *Ovied.* suprà, *J. Sanch.* d. 10., ubi pro hac sententia, præter jam relatos, citat alios 20. Auctores.

32. *Obj.* 2. Quod fit ex ignorantia culpabili est peccatum, sed pollutio secuta ex turpiloquio, quamvis

quamvis prævisa non sit, fit ex ignorantia, uti patet, & illa ignorantia est culpabilis, cum sit peccatum turpiloquii, ex quo illa supponitur sequi, ergo. Ita *Gonet* de pecc. d 3. n. 141. & Dist. min., & illa ignorantia est culpabilis in se, c, respectu effectûs secuturi, n, ut enim respectu effectûs dici posset culpabilis, debuisset connexio causæ cum effectu fuisse aliquo modo cognita. Vide *Ovied.* suprà.

§. 2. Nullus effectus ideo potest dici propriè peccatum, quia sequitur ex peccato, quamvis in peccato velut causa fuerit prævisus vel etiam intentus, ita *Bonac.* de Leg. d. 2. q. 4. p. 4. n. 8. *Lugo* de pœnit. d. 16. à n. 440. *Amic.* de gratia d. 28. s. 4. à n. 72. *Dicast.* de pœnit. d. 9. à n. 19. *Herincx* hic d. 5 n. 72. & alii, contra *Caj. Sot. Tann.* d. 4. q. 4. n. 33. *Gonet* de prædest. d. 5. a. 5. & alios. 33.

Probatur, nam imprimis si voluntas tum sit retractata, quando effectus sequitur, patet hunc non posse dici peccatum, alioquin de facto peccaret Adamus, vel saltem nos peccaremus, quoties orirentur in nobis pravi motus concupiscentiæ, sunt enim effectus mali, consequentes ex peccato Adami, quod moraliter fuit nostrum; imò adhuc posset peccare actu beatus, si enim Titius lethaliter vulnerasset Cajum, qui moreretur, postquam Titius de peccato suo contritus, esset mortuus, mors Caji esset peccatum respectu Titii, quod nemo dicet. Deinde quamvis voluntas non sit retractata, tamen non ideo dici potest peccatum, quòd sequatur ex peccato, nam omne peccatum est actio libera completa internè vel externè, si internè, patet non compleri per effectum externum ex peccato secutum

cutum, adeoque hunc non posse dici peccatum, sed purè effectum peccati; si externè, etiam non completur per effectum secutum ex peccato, sed immediatè per solam actionem externam, secundùm dicta à n. 27., cujus *Ratio* à priori hæc est, quia omne actuale peccatum debet esse saltem denominativè actu voluntarium & liberum, quando fit, sed effectus talis sequens ex peccato, nequidem denominativè est actu voluntarius & liber, quando fit, ergo. *Prob. min.*, talis effectus sæpe sequitur, quando desiit actus internus voluntatis, v. g. mors sequitur, quando ille, qui læsit, postea dormit nec amplius cogitat de illa morte, sed talis effectus non potest tum denominari actu voluntarius & liber, ergo. *Prob. min*, quod denominatur actu voluntarium & liberum, debet denominari actu liberè procedens à principio intrinseco cum cognitione finis, sic enim definitur voluntarium liberum: sed nihil potest ita denominari, si volitio interna libera non existat vel formaliter, vel saltem virtualiter in aliquo actu tenui, à quo procedat & imperetur ille effectus sequens, non enim potest dici procedere vel imperari ab actuali libertate, si hæc non existat actu, ergo. *Respondent*, posse moraliter procedere ab eo, quod non est actu, quia causa moralis potest actu causare, licèt actu non existat. *Contrà* est, licèt hoc possit causa moralis, quæ causat per virtutem intentionaliter existentem, uti est causa meritoria, quàm satis est fuisse vel prævideri ut absolutè positam pro certo tempore, eò quòd tum sufficienter movere possit ad dandum præmium, tamen id non tenet in illa causa morali, quæ causat informando

do potentiam & sic determinando ad influendum, uti hic fit, hinc nec cognitio potest moraliter causare volitionem, nec actus imperans imperatum, nisi cognitio & actus impetrans actu existant. Ratio autem ulterior, cur libertas non possit actualiter denominare actum externum, si non existat internus, hæc est, quia internus primariò denominatur liber, & dependenter ab hoc denominatur externus secundariò liber, ita ut tota libertas actûs externi sit libertas actûs interni, ergo si libertas non denominet actum internum liberum (quod non potest facere, si actus internus non existat) etiam non denominat actum externum actualiter liberum, sicuti si visio non denominet actu videntem, etiam non denominat actu visum, quia esse visum dicitur dependenter à vidente.

Obj. 1. Mors denominatur actu volita per volitionem præteritam, ergo etiam potest per illam denominari actu voluntaria. R. n. conseq., quia esse actu volitum, est prædicatum commune tempori præsenti & præterito, nam quod actu volo & quod aliquando actu volui, dicitur pro isto tempore actu volitum; è contrà actu voluntarium est prædicatum tantùm de præsenti & quidem physico, ergo non habetur nisi à forma actu existente. 34.

Inst. 1. Esse actu senem vel actu famulum sunt denominationes de præsenti, & tamen sunt ab annis vel conductione præterita, ergo & sic poterit mors denominari actu voluntaria à volitione præterita. R. n. conseq., copula, *est*, sæpe mutat statum, ampliatur vel alienatur, unde ut sciri possit, an significet de præsenti aut requirat

formam

formam actu existentem, attendi debet, non tam ad vocem ipsam, quàm ad significationem & exigentiam prædicati, v. g. domus nunc est combusta, reipsa non est de præsenti, nec quoad subjectum, quod est domus, nec quoad formam denominantem, quæ est combustio, quia facit hunc sensum, domus fuit & esse desiit per combustionem, quæ combustio etiam non est, sed fuit: similiter illa, Cajus est senex, est de præsenti quoad subjectum, sed quoad formam est de præterito, quia facit hunc sensum, Cajus existit, & multi ejus anni præterierunt: ista autem, Cajus est famulus, est de præsenti quoad subjectum, & si significet Cajum jam conduci, erit etiam quoad formam de præsenti, si autem significet manere conductum, importat formam sive conductionem physicè præteritam sed moraliter perseverantem: jam verò cùm dico, mors est actu voluntaria, sensus debet esse, mors est actu dependens à volitione, à qua denominatur voluntaria, quod falsum est, si actu non existat volitio.

Inst. 2. Saltem si volitio mortis actu existat, & mors tum sequatur, denominabitur voluntaria, poteritque dici peccatum. Ex. n. aff., nam mors tum non fit dependenter à volitione, quia hac absente adhuc æqualiter causaretur à læsione impacta: deinde saltem dici non potest peccatum, quia nequidem externè complet peccatum, secundùm dicta n. 33.

Inst. 3. Mors secuta ex actu libero etiam præterito, dicitur effectus liber, ergo falsum est, quòd liberum dicatur à libertate actu existente. Ex. Dicitur effectus liber objectivè, c, liber formaliter

liter vel etiam denominativè, n, tantùm enim dicitur fuisse objectum & esse effectum actûs liberi: quòd si aliquando vocetur effectus liber, est impropria locutio, utì etiam hæc, cœlum est objectum liberum amoris, mundus est effectus liber Dei, tantùm enim significatur, quòd cœlum sit objectum actûs liberi, & quòd mundus sit effectus actionis liberæ.

Inst. 4. Talis mors est mala, ergo est peccatum. R. Est mala in ratione objecti & in se, utì infernus & nocumentum proximi, c, est mala in ratione actûs humani formaliter vel denominativè, n. ant. & conseq.

Obj. 2. Homicidium est peccatum, sed mors sequēs constituit homicidium in esse homicidii, ergo etiam constituit peccatum in esse peccati. *Prob. min.* non habitâ solâ morte non est homicidium, alioquin, necdum secutâ morte, qui lethaliter vulnerasset, esset homicida, adeoque irregularis, quod nemo dicet. R. Homicidium, secundùm omnia, quæ includit, tam ex parte agentis quàm patientis, sic est peccatum, n, secundùm ea, quæ includit ex parte agentis, c; homicidium ex parte agentis dicit actionem illativam mortis, quæ ab ea essentialiter respicitur tanquam apta sequi, sed cùm contingens sit, quòd actu sequatur, & tamen eâ solâ non habitâ non sit homicidium, hinc mors est de essentia homicidii adæquatè sumpti, non ùt peccatum est, præcisè, sed ùt est forma denominans homicidam physicè talem, quamvis moraliter & Theologicè homicida sit, qui posuit actionem illativam mortis. 35.

Inst. 1. Irregularitas ex delicto & excommunicatio

nicatio non incurruntur nisi propter peccatum, sed irregularitas & excommunicatio lata in homicidas incurruntur propter mortem secutam, ergo mors secuta est peccatum. R. n. min., nam mors est tantùm conditio prærequisita, quâ positâ Ecclesia voluit, ut tum priùs contrahatur irregularitas vel excommunicatio, propter peccatum præteritum, quod fuit causa illius mortis.

Inst. 2. Qui se inebriat prævidens homicidium, incurrit talem pœnam, sed non incurrit propter ebrietatem, huic enim non est annexa talis pœna, ergo propter homicidium, ergo tale homicidium est voluntarium & peccaminosum Item, nemo extra Matrimonium perdit virginitatem nisi per peccatum, utì habet *S. Th.* 2. 2. q. 252. a. 3., sed puella se inebrians ut defloretur, defloratа perdit virginitatem, ergo defloratio in ebrietate admissa est peccatum. Item, nemo tenetur voto externo, nisi sit actus humanus & voluntarius, sed si quis vellet vovere per verba, quæ intendit proferre in ebrietate, si in hac proferat, tenetur voto, utì docet *Suar.* de Relig. T. 2. l. 1. c. 10., ergo verba in ebrietate prolata sunt humana, ergo actio sic prævisa vel intenta poterit esse humana & peccaminosa, ita *Gonet* n. 141. R. *Ad* 1. Si talis homo incurrit excommunicationem, est propter volitionem homicidii, homicidium autem secutum erit tantùm conditio. *Ad* 2. Perdit per defloration em, quæ fuit volita in causa, *Ad* 3. Si tenetur, est propter voluntatem antecedentem, quâ voluit obligationem sub conditione prolationis secuturæ.

36. *Obj.* 3. Ebrietas plena est peccatum, sed quando plena ebrietas contingit, non est libertas, eodem

dem enim instanti tollitur usus rationis, ergo peccatum fit, etiamsi non sit actu libertas. *Respondent* 1. *Compt.* s. 6. n. 7. & *Herincx* n. 74. ebrietatem ideo dici peccatum, quia proximè conjuncta fuit libertati, sed hoc tantùm dicitur in sensu vulgi; unde *Bz.* 2. n. maj., quam *Arr.* d. 45. n. 13. malè dicit admitti ab omnibus: si vis, distingue, si per ebrietatem intelligas ebrietatem causalem sive inebriationem & potationem, quæ ebrietatem inducit, illam c. esse peccatum; si intelligas ebrietatem formalem seu ipsam privationem rationis secutam ex illa potatione, n. maj.

Obj. 4. Æger, qui petivit absolvi & privatur ratione, si absolvatur, recipit gratiam: Christianus, qui cum desiderio Martyrii indormiit, si in odium fidei occidatur dormiens, meretur corollam Martyrii, ergo etiam poterit aliquis non habens usum rationis gratiam amittere & demereri ac peccare. Ita *Gonet* n. 142. & 152. *Bz.* Talis æger recipit gratiam vi Sacramenti, ad quod dispositus erat per antecedentem suum actum. Christianus non meretur Martyrium, nisi fortè ante somnum per actum formaliter liberum; accipit autem corollam vi realis Martyrii post actum illum secuti, *Amic.* d. 22. n. 46. 37.

Obj. 5. Lectio Horarum sæpe fit ita distractè & inadvertenter, ut nulla adsit actualis libertas, & tamen censetur actio humana, quia incepta est cum libertate, quæ præteriit, ergo etiam effectus ex antecedente libertate secutus poterit esse humanus & dici peccatum. Ita *Gonet* n. 142. *Bz.* n. ant., quia quamdiu continuantur actiones externæ, quæ spectant ad opus inceptum, manet intentio virtualis, quod inde colligitur, nam si 38.

mens planè abstrahatur aliò, statim cessat actio exterior, nec aliquis potest prosequi opus inceptum, nisi resumat intentionem, ergo quamdiu non cessat actio exterior, signum est adhuc dirigi & imperari à priore intentione saltem virtualiter, id est, in actu tenui ac imperceptibili adhuc existente; ita *Vasq. Con. Compt.* 5. 8. n. 3.

39. *Obji.* 6. Si omissio Missæ secuta in somno non sit peccatum, ergo licitum est optare, ut eveniat, vel de ea gaudere, quia licitum est optare effectum peccati & de eo gaudere, adultera enim licitè optat partum & gaudet de filio nato; item, qui die Veneris comedit carnes, licitè optat nutritionem vel de ea gaudet. Ita *Gonet* n. 143. 8. n. seq., nam nocumentum causale proximi, v.g. eversio domûs alienæ per motum terræ, non est peccatum, imò nec effectus peccati, & tamen non est licitum illud optare proximo vel de eo gaudere; ratio autem est, quia quamvis talia non sint per modum actûs humani, sunt tamen mala in ratione objecti, habentque suam malitiam objectivam, si sint contra aliquod præceptum naturale vel positivum, ideoque illicitum est in illam malitiam ferri per desiderium vel complacentiam, quia voluntas tum ferretur in hoc, quod reipsa prohibitum est & oppositum præcepto. Partus adulteræ supposito adulterio nulli præcepto opponitur, nec habet malitiam objectivam, hinc potest illum optare adultera: è contrà corroboratio corporis è carnibus die Veneris sumptis habet malitiam objectivam, uti dicetur n. 48., hinc non est licitum eam optare vel de ea gaudere. Vide etiam dicenda nu. 90. & 91.

Dixi

Dixi n. 33. tales effectus *non ideo* posse dici peccata, quòd ex peccato sequantur; nam ejusmodi effectus externus potest aliunde esse peccatum, si nempe sequatur, quando adhuc est status libertatis, & compleat actionem internam malam in ratione peccati externi, sic homicidium secutum ex ebrietate non plena, pollutio extra somnium ex turpiloquio, sunt utique peccata, in quantùm subsunt actuali libertati, & compleat volitionem actualem occidendi aut se delectandi venereè. 40.

Q. 9. An effectus mali ex peccato sequentes, sint saltem moraliter, vel ad culpam imputabiles. 41.

82. §. 1. Si prævisi non fuerint, non sunt imputabiles ad culpam, quia nullo modo sunt voluntarii, utì dictum est à n. 30. E contrà si sint prævisi & intenti, hoc sensu sunt moraliter imputabiles, quòd culpabiliter sit posita causa, ex qua reipsa sequantur, & ideo in æstimatione prudentum illi causæ attribuantur: si tamen voluntas sit retractata, aut si fuerunt quidem prævisi, attamen non fuerit potestas vel obligatio illos impediendi, non est nunc culpa, quòd sequantur, & hoc sensu non erunt nunc moraliter imputabiles, sed tantùm physicè. Vide dicta l. 2. à n. 757.

§. 2. Effectus malus intentus vel prævisus ex causa illicitè posita, est suo modo æqualiter imputabilis, sive sequatur post, sive ante voluntatem retractatam, aut quando non est ampliùs potestas illum impediendi, ita *Arr. Lugo* de pœn. d. 16. à n. 443. *Dicast.* de pœn. d. 9. à n. 27. *Rhod.* hìc d. 1. q. 2. s. 2. §. 2. *Herincx* d. 5. n. 72. aliique contra *Henriq. Aversa.* & alios multos. *Probatur*, 1. 42.

effectum posse alicui imputari, est posse alicui attribui tanquam causæ liberæ, quòd sequatur, sed sive causa sit retractata sive non, sive nunc sit sive non sit potestas impediendi, verum est, quòd effectus sequatur ex illa causa, quæ poni non debuit, & tamen liberè posita est cum intentione vel prævisione talis effectûs, adeoque attribui potest & in eam causam referri, quòd sequatur, ergo. 2. Multi effectus & miseriæ, quas patimur, imò peccatum originale, quòd contrahimus, imputatur peccato Adami, quamvis hoc peccatum sit retractatum, ne sit nunc in potestate Adami vel nostra hos effectus impedire, ergo idem est in aliis effectibus malis à causa mala sequentibus. 3. Si effectus malus non imputatur, quando causa est retractata, ergo qui Titium lethaliter vulneravit volens occidere, si statim pòst pœniteat eum facti, & mors postea sequatur, non incurret irregularitatem, atqui incurrit, nec eum juvat retractatio, uti dicetur l. 7., quando de irregularitate, ergo. *Conf.* nam si mors sequatur post retractationem, qui vulneravit, punitur tanquam homicida, alioqui non ita puniendus, si mors non sequeretur, ergo mors illi imputatur. Ratio à priori est, quia illa retractatio aut succedens impossibilitas impediendi, neque facit, ut reipsa liberè posita non sit illicita causa talis effectûs intenti vel prævisi, neque facit, ut illa causa careat influxu in talem effectum, ergo nec impedit dependentiam à tali causa, ergo nec imputabilitatem.

43. *Obji.* Per retractationem tollitur ratio voluntarii à peccato præterito, positâ enim retractatione non manet habitualiter, ergo nec effectus

ctus postea secutus erit voluntarius, ergo nullo modo imputabilis. R. 1. Si peccatum retractetur ab homine, sed a Deo necdum sit remissum, manet peccatum habituale in ratione offensæ & ad culpam ac pœnam imputabile, ergo saltem tum imputabitur effectus. R. 2. Per retractationem tollitur ratio voluntarii à peccato, quoad tempus secuturum, c, quoad tempus præteritum, n., id est, retractatio facit quidem, ut peccatum non amplius sit actu volitum, ideoque pro nunc dicatur non voluntarium, attamen retractatio non facit, ut pro præterito non fuerit voluntarium, jam verò effectus sequitur ex peccato ut præterito, & planè per accidens se habet retractatio, æqualiter enim sequitur, sive accedat retractatio sive non, & sive pro futuro maneat volitum sive non, quia effectus non respicit hanc continuationem sed causam liberè positam, cùm inciperet peccatum, ergo retractatio nihil ad rem facit.

Inst. Si talis effectus adhuc imputetur, vel ergo ad culpam, vel ad pœnam; non ad culpam, utì n. 41. dictum est, quia non est nunc culpa, quòd sequatur; nec ad pœnam, quia hæc antecedenter fuit debita, nec debetur nova, nisi accesserit nova culpa. R. Imputatur præteritæ culpæ, non quòd nunc sit aut dici possit culpa, sed quia referri debet in culpam præteritam veluti causam, eique attribui velut effectus, sicuti combustioni attribuitur damnum proximi, fomes peccati attribuitur peccato Adami, quamvis nec damnum illud, neque hic fomes sit peccatum vel culpa.

§. 3. Si causa talis effectûs mali fuerit hìc & 44.

nunc licita, & rationabilis causa adfuerit ponendi illam, quamvis prævideatur effectus malus ex illa secuturus, hic non erit imputabilis ad culpam, dummodo non intendatur, nec sit periculum consensûs in illum vel illius delectabilitatem, utì cum communi *Tann.* d. 4. q. 8. n. 115. Potestque videri *Busenb.* relatus l. 3. p. 1. n. 920. Item illa, quæ ibidem addidimus à n. 922.

45. §. 4. Si cogitatio incidit de effectu malo fortè secuturo ex causa mala, sed adhibita fuit præcautio, qualem viri prudentes judicant sufficientem esse, ne sequatur vel ne imputetur, licèt sequatur effectus, non imputabitur ad culpam; utì nec tùm, si timor incidit, sed hunc correxit, prudenter sibi persuadendo timorem esse inanem, utì rectè *Vasq. Tann.* n. 63. *Gob.* n. 39. Si autem levis tantùm cogitatio occurrerit de periculo, vel per negligentiam venialem major deliberatio sit prætermissa, effectus sequens non potest nisi ad culpam venialem imputari. Quòd si quis per experientiam sciat tales timores vel cogitationes incidentes ordinariè esse vanas, habet sufficientem causam contemnendi, licèt fortè per accidens aliquid mali ex operatione sequatur.

46. §. 5. Si causa effectûs mortaliter mali fuerit tantùm venialis, quamvis hic effectus fuerit prævisus, non posse nisi ad veniale imputari docent *Sanch.* de Matr. l. 9. d. 45. n. 19. *Less. Dicast. Gob.* aliique cum *Diana* p. 1. t. 7. R. 65. & *Burgh.* cent. 3. cas. 4., quamvis alii apud *Tann.* à n. 118. dissentiant, putentque imputandum etiam ad mortale, saltem si effectus malus sequatur ex causa veniali spectante ad eandem materiam, cujus

cujus est effectus, utì si pollutio sequatur ex turpi joco venialiter tantùm malo; sed ratio priorum est, quia talis effectus non est in se volitus nec in se liber vel moralis, sed tantum in causa, ergo non videtur habere majorem malitiam, quàm sua causa.

An effectus mali sequentes ad peccatum sint confitendi, dicetur l. 6. p. 2. à nu. 943. Quomodo autem effectus ignorantiæ vel erroris vincibilis sint imputabiles, dictum est l. 1. à n. 755.

Q. 10. *An illa, quæ inadvertenter fiunt ex consuetudine peccaminosa, sint peccata.* R. Non esse, utì satìs constat ex dictis, cùm hìc & nunc non sint voluntaria. Tenet tamen communis sententia cum *Lugo* de Pœn. d. 16. n. 206. esse obligationem emendandi talem consuetudinem, ex qua sequuntur effectus de se mali & retinentes malitiam objectivam, quando fiunt, licèt indeliberatè sequantur: an autem confitendi sint, si talis consuetudo culpabiliter maneat, dicetur l. 6. p. 2. à n. 973. 47.

Q. 11. *Quænam, etiam indeliberatè facta, censeantur retinere malitiam objectivam & quænam objecta censeantur intrinsecè mala.* 48.

R. *Ad* 1. Illa retinent malitiam objectivam, quæ hoc retinent, propter quod aliàs prohibentur, ita ut si ad illa accederet sola advertentia & libertas, hoc ipso essent formalia peccata: è contrà, si præter advertentiam vel libertatem etiam aliquid aliud ipsis desit ad illud esse, propter quod prohibentur, non retinent malitiam objectivam; v. g. homicidium manet: violatio juris alieni, pollutio innaturalis manet damnosa pro-

li ac generi humano, esus carnium die Veneris factus ab homine usum rationis habente est huic prohibitus & manet roboratio corporis, etiamsi fiant in ebrietate; & ipsamet ebrietas manet temeraria privatio rationis, quamvis inculpatè fiat; hæ autem sunt rationes, ob quas illa omnia prohibentur, ergo etiamsi fiant sine advertentia & libertate, retinent malitiam objectivam, & sunt veluti materia peccati, ad quam non est licitum incitare aliquem, sed est obligatio vitandi vel emendandi causas per se & proximas illorum: è contrà verba hæretica, mendacia, perjura, si proferantur in ebrietate vel somno, non retinent malitiam objectivam, sed sunt, ac si à psittaco proferrentur, quia non habent hoc, propter quod prohibentur, nam verba talia nequidem materialiter sunt hæretica, cùm ad hæresin requiratur actualis cognitio objecti credendi & error pertinax circa illud; similiter ad mendacium requiritur actualis cognitio falsi & assertio illius tanquam veri; ad perjurium autem accedere debet advertentia ad interpositionem testimonii divini secundùm dicta l. 3. p. 1. n. 272., ergo ejusmodi verba prolata sine tali actuali cognitione non retinent malitiam objectivam, adeoque, nisi fortè esset ratione scandali, nulla est obligatio vitandi, v. g. ebrietatem ex hoc, quòd hæc sit causa proxima talium verborum. Addit *J. Sanch.* d. 21. n. 13. somnia impudica nullam habere militiam objectivam, hinc comedentem calida, ut habeat somnia turpia, non peccare; sed contrà est, quia hoc ipso simul intendit motus venereos, qui habent malitiam objectivam. Addunt multi, imprecationes

nes & blasphemias, si fiant sine animo malevolendi proximo vel inhonorandi Deum, etiam non habere malitiam objectivam, hinc docet *Tann.* hìc d. 4. q. 8. n. 143. non esse saltem mortale incitare stultum ad efferenda verba blasphema, non intendendo inhonorationem Dei, quia reipsa non sunt blasphema; addit *Bernal* de Sacram. d. 17. n. 75., si amens tibi minetur mortem, nisi Christum abneges, te posse oretenus abnegare, nam hoc non est Christum negare, cùm non sit loqui, eò quòd locutio non sit nisi ad rationis compotem: Sed *Delbene* de Imm. eccl. c. 13. d. 1. & *Lugo* de Pœnit. d. 16. n. 210. rectè notant, si hæc fiant ab habente usum rationis, retinere aliquam turpitudinem, & moraliter tribui causanti, nam habet advertentiam ad substantiam actûs, quæ est operatio mali, inhonoratio vel abnegatio Dei, adeoque videtur esse materialis imprecatio, blasphemia vel abnegatio: Si autem sic proferens nequidem adverterit ad substantiam actûs, quia invincibiliter ignoravit talibus verbis significari ista, in hoc casu quamvìs propriè non habeant objectivam vel materialem malitiam, tamen secundùm se adhuc videntur habere aliquam indecentiam, quia apud audientes ingenerant malum sensum; hinc dicit *Oviedo* hìc controv. 7. n. 60. blasphemias in somno prolatas, aut quas aliquis edoceret psittacum, habere malitiam aliquam objectivam sive indecentiam, ideoque Deum non posse esse eorum causam. Videri potest *Gobat* in Quin. t. 5. c. 9. à n. 60. iterumque toto c. 19., ubi de hac quæstione fusè discurrit, & affert valde diversas sententias.

℟. *ad 2.* Ad dignoscendum, an aliquod objectum sit intrinsecè bonum aut malum, adeoque jure naturæ licitum an illicitum, dant hanc regulam *Lugo*, *Palav. Haun.* & alii Recentiores, ut consideremus, quid homines pro priori ad hanc communitatem humanam, aut saltem pro statu, quo incerti fuissent, an unquam futuri fuissent partes hujus communitatis humanæ, quid, inquam, tum voluissent, aut judicassent ad bonum commune hujus communitatis humanæ esse, ut liceret vel non liceret: quod enim propter bonum commune judicassent debere esse licitum, hoc censetur intrinsecè bonum; quod judicassent non debere esse licitum, censetur intrinsecè malum. *Si dicas*, ad commune bonum fuisset melius, fieri, v. g. unum mendacium, quàm sine illo damnari totum mundum, ergo tale mendacium non erit intrinsecè malum. ℟. Dato antec. negando conseq., quamvis enim ad commune bonum melius fuisset fieri tale mendacium, tamen non fuisset melius licere, quia ex licentia mendacii in unico etiam casu, gravissimum malum imminebat generi humano, eò quòd homines sibi persuasissent esse licitum mentiri, ubi simile bonum inde posset nasci, quod sibi quisque pro sua passione persuasisset esse hìc & nunc, sicque fuissent frequentata mendacia, atque si essent licita, & eversum commercium humanum. Et ideo inferunt cit. Auctores, in aliquibus legibus naturæ nullam esse exceptionem, nempe in iis, in quibus si admitteretur aliqua exceptio, tota lex esset inutilis, propter circumstantiam periculi, vel propter abusum ex privato cujusque arbitrio, cujus rei exemplum dedi l. 3. p. 1.

à n. 910. in materia venerea, quod declarabitur hìc à n. 98. Et aliud exemplum est, si liceret privatâ auctoritate occidere personam noxiam Reip., nam ex odio, invidia aliove simili pravo affectu facillimè conciperetur judicium, jam esse circumstantiam, in qua hoc liceat. Atque etiam ideo humanæ leges obligant illos, quibus probabile est leges illas non esse utiles Reip., quia si quis per hoc privatum judicium posset eximi, plurimi de legibus perversè præsumerent easque eluderent; hinc melius fuit omnes ligari lege, etiam tum, quando ex privata ratione possit prætendi exceptio. E contrà tamen rectè notat *Maurus* de just. q. 150. aliquas leges naturales esse in cordibus nostris scriptas etiam cum suis exceptionibus, v. g. *Vota obligant, nisi remittantur; secretum non est revelandum, nisi noceat Reip. &c.* Ratio enim dictat has exceptiones cadere in illas leges, neque ideo sequitur aliquid contra commune bonum: quia tamen in aliquibus objectis sæpe dubium est, an commune bonum postulet hoc vel illud, hinc in multis disceptant Theologi, sitne hoc jure naturæ malum necne, aliis affirmantibus, aliis negantibus.

Q. 12. *Quid dicendum sit de peccato philosophico.* 49.

R. De hoc orti sunt magni motus ratione cujusdam thesis ab uno è Societate JESU defensæ Divione, quæ sic habebat, *Peccatum philosophicum seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali & rectæ rationi; Theologicum verò & mortale est transgressio libera divinæ legis: Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam*

tiam Dei, neque æternâ pœnâ dignum. Hanc propositionem damnavit 24. Aug. 1690. *Alex.* VIII. velut scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam & erroneam, de qua etiam sub excommunicatione Papæ reservata, ipso facto incurrenda, prohibet tractare, nisi forsan impugnando; ut itaque ex fundamento impugnari, & natura peccati philosophici intelligi possit, quædam addemus.

50. §. 1. Quamvis secludamus omnem cognitionem Dei, tamen adhuc posset homo moraliter bene vel malè agere, si nempe pro libertate sui arbitrii eligeret operari juxta vel contra prima principia rectæ rationis nobis indita à natura, qualia sunt, *bonum est faciendum, malum est fugiendum; quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; colendi sunt benefactores* &c. Hæc enim nobis sunt evidentissima, quamvis supponatur ignorantia vel incogitantia invincibilis de Deo: Ratio est, quia operans juxta vel contra illa principia merebitur laudem vel vituperium, quia dicetur agere juxta vel contra dignitatem naturæ suæ rationalis: Et hæc mens S. *Th.* & aliorum, quos retulimus n. 25. contra *Palav. Mastrium*, & paucos alios: favetque damnatio facta ab *Alex.* VIII. hujus prop. 9., *Revera peccat, qui odio habet peccatum, merè ob ejus turpitudinem & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu*: Si enim actus ille non sit peccatum, cùm sit moralis, erit bonus, secundùm dicta l. 1. n. 15. Et è contrà actus præcisè disconveniens naturæ rationali erit similiter malus.

Respondent. 1. Disconvenientiam actûs cum natura rationali fore tantùm malum physicum, quale

quale etiam est disconvenientia magni calcei cum parvo pede. *Contrà* est 1. Malum physicum potest à natura rationali, imò & à Deo directè intendi, non autem id, quod est disconveniens naturæ rationali quà tali, sic enim nec à natura rationali, si operetur secundùm dignitatem suam, nec à Deo intendi potest mendacium, injustitia &c. ergo disconvenientia cum natura rationali quà tali non est malum purè physicum. 2. Si disconvenientia illa foret malum tantùm physicum, ergo interfectio Patris non esset in eo casu magis disconveniens naturæ rationali & rectæ rationi quàm interfectio bovis.

Respondet Palav. concedendo seq., quia negatio Dei est absurdorum omnium absurdissimũ, ergo non est mirum, quòd ex eo sequantur alia absurda. *Contrà* est 1. quia hìc non supponimus negationem Dei, sed tantùm ignorantiam aut incogitantiam invincibilem de Deo, hanc autem supponere non est absurdissimum. 2. Quamvìs etiam hoc supponere foret absurdum, tamen cum hoc etiam supponimus manere naturam rationalem: nec valent hæ consequentiæ, Deus ignoratur, vel non cogitatur de Deo, ergo non potest dari ulla regula rectæ rationis humanæ, ergo nihil est disconveniens rectæ rationi humanæ &c. quamvìs enim supponas Deum desinere, tamen ratio nostra manebit recta, & regula, prout eam Deus fecit.

§. 2. Peccatum factum ex ignorantia Dei vincibili, id est, tali, quam operans posset & omnibus consideratis hìc & nunc deberet tollere, habet malitiam formalem, quia hæc ignorantia non excusat, sed effectus ex ea secutus sufficien- 51.

ter

ter est voluntarius & imputabilis ratione causæ: hinc SS. PP. non excusârunt antiquos ethnicos, & multò minùs jam, per se loquendo, excusari possunt, quia sufficienter Deum, saltem confusè cognoscunt, imprimis ab extrinseco ex naturæ totius ordine, ex religione populorum, aris, focis, sacrificiis, sermonibus parentum, institutione majorum, imò ex rebus omnibus clamantibus, non à se sed ab alio se esse; deinde etiam veluti ab intrinseco, ex innata omnibus Idea Numinis alicujus sive Supremi Principis vel gubernantis omnia; item ex remorsu conscientiæ, timore pœnæ, inquietudine animi, si quid commiserint contra rectam rationem: quibus habitis sufficienter cognoscunt se teneri saltem inquirere in Deum; & hæc obligatio illis proponitur, v. g. sub hac conditione, si Deus est, de quo mihi incidit cogitatio, ille vult, ut inquiram in se.

52. §. 3. An aliquando detur vel dari possit ignorantia aut incogitantia invinbibilis Dei, nihil attinet hìc dicere; sunt, qui absolutè negent; sunt, qui affirment, saltem ad breve tempus: hoc tantùm dicimus: si in aliquo daretur, & talis homo aliquid ageret contra dictamen rectæ rationis, hunc ejus actum non habiturum malitiam formalem Theologicam, utì satis constat ex dictis n. 25.; attamen habiturum malitiam aliquam moralem, in quantùm esset disconveniens à natura rationali, utì etiam constat ex dictis n. 50., & hanc malitiam possumus vocare philosophicam, quia est contra rectam rationem, quâ se regunt Philosophi: an autem talis malitia etiam dici debeat peccatum, non potest esse

esse quæstio nisi de nomine; aliqui negant, quia non esset formaliter contra legem Dei, & consequenter dicunt, si Deus per impossibile mentiretur, non fore peccatum sed tantùm malum morale; è contra alii affirmant, putantes ad denominationem peccati satis esse, quòd fit actus disconveniens cum aliqua regula objectiva morum, qualis enim est natura rationalis vel recta ratio, quæ suo modo etiam dici potest lex, non quidem imperans sed indicans, quid agendum sit vel omittendum: & cum his nunc loquemur, ac cum communi talem actionem vocabimus peccatum philosophicum, prout illud definivimus n. 11. & à S. Th. 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. significatur his verbis: *dicendum, quòd à Theologis consideratur peccatum, præcipuè secundum quod est offensa contra Deum; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.*

Objicies. Si peccatum philosophicum non sit formalis offensa Dei, ergo qui vellet solum peccatum philosophicum & non offensam formalem Dei, non peccaret formaliter contra Deum, consequenter qui sic esset comparatus, ut vellet occidere patrem, si hoc non esset à Deo prohibitum, non peccaret formaliter contra Deum. R. 1. Si supponas conscientiam invincibiliter putantem ita separari posse malitias, transeat totum. R. 2. n. seq., quia Deus prohibuit etiam ejusmodi desideria conditionata, tum quia affectus ad peccatum aut saltem periculum consentiendi in malitiam Deo oppositam non aberit, tum maximè, quia talis conditio apposita non removet malitiam objectivam, quæ satis scitur non posse non esse contra Deum, uti dicetur n. 55. 53.

Inst.

Inst. 1. Ponamus, quòd aliquis invincibiliter putet Deum non existere, & nihilominus habeat hunc actum, volo occidere patrem, quod quidem scio esse disconveniens naturæ rationali, certus tamen sum non esse contra ullum Deum, quia certus sum nullum dari; si tamen daretur aliquis Deus, quamvis ille hoc prohiberet, adhuc occiderem patrem: talis homo etiam peccaret formaliter contra Deum, ergo cum ignorantia invincibili Dei potest formaliter peccari contra Deum. R. Dist. conseq., ergo cum ignorantia invincibili & sine cogitatione aliqua Dei, potest peccari formaliter contra Deum, n., cum ignorantia invincibili, cum aliqua tamen cognitione Dei, potest peccari formaliter contra Deum, subdistinguo, per se & ratione actûs absoluti, n., per accidens & ratione actûs conditionati, c., quamvis enim Deus invincibiliter putetur non existere, tamen quisque scit, quòd per illam opinionem suam non tollatur Deus, qui si præter opinionem illam suam existat, talem actum conditionatum prohibuit, ac necessariò illi displicere debet talis comparatio animi, ergo cùm Deus semper existat necessariò, non obstante illâ opinione ipsius, semper peccat contra Deum: nihil tale est in illo, qui omnino invincibiliter nihil scit vel cogitat de Deo, neque habet ejusmodi malam comparationem animi.

Inst. 2. Non potest dici velle formaliter agere contra illum, quem invincibiliter putat non esse, sed invincibiliter putat Deum non esse, ergo. R. Non potest dici velle formaliter per actum absolutum agere contra eum, quem invincibiliter putat non esse, c., per actum conditionatum, n., & patet ex dictis. §. 4.

§. 4. Peccatum philosophicum est offensa materialis Dei, uti colligitur ex dictis n. 15., quia reipsa dat Deo rationabile motivum displicentiæ, sicuti è contrà qui bene facit ignorans aut nihil cogitans de Deo, reipsa per hoc dat Deo motivum rationabilis complacentiæ, uterque enim ponit à parte rei aliquid secundùm se Deo gratum vel ingratum. *Conf.* quia non solùm hoc displicet Deo, quod fit formaliter contra Deum, sed quidquid est malum morale, quamvis fiat contra alium, sicuti alicui Parenti displicet, non tantùm hoc, quod filius facit contra ipsum Parentem, sed etiam quod facit contra alios: consequenter nullum datur aut dari potest malum morale, quod non sit offensa Dei saltem materialis.

§. 5. Moraliter loquendo, fieri non potest, ut homo, saltem qui aliquando Deum cognovit, committat peccatum habens solam malitiam philosophicam; est communis & probatur, 1. quia nemo peccat, quin sciat se peccare, ergo scit, vel se offendere Deum, vel se agere contra rectam rationem; si contra Deum, patet, quomodo peccet Theologicè; si contra rectam rationem, adhuc priùs vel saltem simul cognoscit, ad minimum tenuiter & remissè, se facere contra Deum, faciliùs enim, adeoque priùs excitantur species Dei, à quo participatur & in ordine ad quem solet concipi illa rectitudo rationis, sicuti, inquit *Lugo* de Incarn. d. 5. s. 6. n. 103., non potes tibi primò imaginari Petrum, quin imagineris vestitum, quia non soles sensu percipere, nisi vestitum. 2. Quia omnis peccans sentit saltem in confuso se ligari, quominus agat omne, quod

ipsi libet, ergo cùm faciliùs ei occurrat memoria Dei quàm cognitio propriæ naturæ rationalis; semper ei occurret Deus, saltem confusè, sub ratione litigantis libertatem ejus: consequenter in tali homine est actualis, quamvis fortè non ita perceptibilis cogitatio de Deo, qualem de regulis artis suæ habent cytharizantes, qui ex usu, & tamen reipsa ex directione artis ludunt; aut qualem habent peregrinantes Romam, qui nullum ponunt gressum, nisi ex intentione attingendi Romam, quamvis sæpe nesciant se habere tales actus: unde quamvis sæpe eveniat, ut faciens aliquid nullo modo peccet, quia nullam advertit malitiam, utì si fiat in motu primò primo, vel quando abest omnis planè cogitatio de malitia objecti, tamen non fit, ut quis advertat malitiam philosophicam, quin simul sufficienter advertat Theologicam: hinc etiam quamvis aliquando, maximè apud rudes, debeat Confessarius interrogare, an adverterit ad malitiam sui actûs, quando nimirum prudens est suspicio, quòd de ea non sciverit vel non cogitârit, tamen quando scitur pœnitentem advertisse ad malitiam aliquam moralem, quod communiter præsumi debet, quando se de aliquo peccato accusat, non est opus interrogare, an adverterit ad malitiam, quæ est contra Deum, hæc enim faciliùs & primò illi occurret; neque tum credendum est illi, inquit *Lugo*, si dicat se non advertisse ad malitiam Theologicam. Atque ob similem rationem diximus n. 23., si Sacerdos vel Religiosus confiteatur se, v. g. per desiderium peccasse contra castitatem, communiter non esse opus interrogare, an cogitârit de suo voto casti-

castitatis, peccans enim scit exercitè & experimentaliter se esse eum, qui peccat, & quando scit se eum esse, etiam scit se Sacerdotem & Religiosum esse, cùm soleat semper ùt talem se cognoscere.

§. 6. Malitia philosophica, si daretur, posset esse quandoque gravis quandoque levis, quia si peccatum tale graviter adversetur naturæ rationali, censebitur grave; si leviter, leve: sic homicidium, etiam abstrahendo à lege æterna Dei, est aliquid in se graviter disconveniens naturæ rationali, cùm notabiliter perturbet communitatem humanam, publicam quietem & concordiam; ècontrà mendacium officiosum non est nisi leviter dissonans à natura rationali, quia dedecet quidem, attamen nihil infert graviter læsivum communis pacis vel boni publici, ergo abstrahendo à malitia Theologica, haberet peccatum philosophicum in se malitiam, quandoque gravem quandoque levem. 56.

§. 7. Si peccatum purè philosophicum, quantumcumque grave committeretur, probabile est, quòd non mereretur pœnam æternam, sed tantùm aliquam temporalem, ita absolutè S. Th. 2.2.q. 20. a. 3. O., ubi ait, *Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine aversione à Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale*, id est, non esset ad mortem animæ, ergo nec ad damnationem æternam. Sequuntur *Gerson*, *Navarrete*, *Curiel*, *Gonet*, *Herincx*, *Bonæsp.* locis relatis n. 25. Item *Suar.* hìc d. 2. s. 1. *Less. Arr.* aliique plurimi, estque hæc sententia *Lugoni* de Incarn. d. 5. n. 73. visa ita communis, ut dixerit vix inveniri, qui oppositum doceant; Unde audiendus non est 57.

Aversa hìc q. 88. ſ. 1. dicens ſuam ſententiam noſtræ oppoſitam videri communem, multò minùs *Salas* t. 13. d. 16. ſ. 22., qui noſtram ſententiam vocat improbabilem, parùm tutam, periculoſiſſimam in fide ac pernicioſiſſimam, ſed patet has cenſuras eſſe exorbitantes: Ratio eſt; quia peccatum philoſophicum nullam in ſe haberet formalẽ malitiam, etiam ſecundùm quid tantùm, infinitam, nam converteret aut averteret à bono tantùm finito, nempe à natura rationali & creato bono, quod tantùm intendere poſſet, hinc eadem natura rationalis, ſi ad ipſam ſpectaret tale peccatum punire, pœnam non niſi finitam in illud decerneret. *Dixi, probabile eſt*, nam non nego oppoſitam ſententiam etiam eſſe probabilem. Ex dictis,

Inferes. Si ſupponamus infidelem decedere in ſolis peccatis philoſophicis, eum propter hæc non damnandum; ſed nec futurum beatum, quia propter originale careret gratiâ, ideoque poſt toleratam pœnam temporalem peccatis philoſophicis proportionatam, futurum in eo ſtatu, in quo ſunt infantes ſine baptiſmo in originali decedentes.

Objicies. Deus gratìs evexit naturam rationalem ad finem ſupernaturalem, eâ conditione, ut vivat conformiter dictamini rationis veluti regulæ proximæ, ne aliter agendo turbet rerum ordinem &c., ergo ſi homo hunc violet, poteſt Deus illum perpetuò excludere à ſuo conſpectu, ergo punire pœnâ æternâ damni. R. n. ult. ſeq., quamvìs enim Deus non eſſet illi daturus beatitudinem, tamen illa privatio non haberet rationem pœnæ ob peccatum philoſophicum, alio-

alioquin pœna infinita responderet culpæ finitæ, in quo esset improportio; & cùm illud peccatum non esset aversio à Deo, privatio Dei ei respondere non posset.

Inst. Ergo nec posset Deus tali homini infligere pœnam temporalem, quia ad Deum non spectaret illa offensa. R. n. seq., quia cùm Deus sit auctor & custos naturæ rationalis, quod fit contra hanc, præjudicat Deo, hinc ad ipsum spectat pro ratione culpæ contra naturam rationalem commissæ, pœnam talem infligere, qualem infligeret natura rationalis, si injuriam sibi factam posset vindicare, sicuti Princeps punire potest injuriam à subdito suo factam alteri, quamvis hæc non esset formalis injuria vel offensa ipsiusmet Principis.

§. 8. Propositio relata n. 49. justè damnata est, 58.
1. quia non distinguit inter ignorantiam & advertentiam vincibilem aut invincibilem Dei, & de utraque æqualiter intelligi potest; est autem certum, quòd ignorantia vel incogitantia vincibilis de Deo nō excusat à peccato contra Deum, uti num. 51. dictum est. 2. Quia absolutè dicit peccatum grave philosophicum non esse offensam Dei, cùm semper sit offensa Dei saltem materialis, secundùm dicta n. 54., & moraliter loquendo etiam semper sit formalis, secundùm dicta n. 55. Unde si propositio sic limitaretur, philosophicum, quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat *invincibiliter*, vel de Deo actu non cogitat *inculpabiliter*, *nequidem tenuiter & remissè*, est grave peccatum *philosophicum*, sed non est formalis offensa Dei, neque peccatum mortale *Theologicè*, dissolvens amicitiam Dei, neque

æternâ pœnâ dignum, si, inquam, sic limitaretur, esset longè alia propositio, nec mereretur censuram, uti constat ex dictis.

59. §. 9. Propositio n. 49. relata non est divisivè damnata quoad singulas partes, sed complexivè, id est, secundùm se totam, quia est unica propositio indivisibiliter tendens in totam rem affirmatam veluti objectum adæquatum, quod non ita se habet, quamvis pars prior seorsim foret vera, si seorsim affirmaret suum objectum; sicuti hæc propositio, *Deus potest cognosci ab homine, sed non potest nec debet amari*, quoad se totam est falsa & damnabilis, non tamen quoad singulas partes, nam pars prior, *Deus potest cognosci ab homine*, est vera, si seorsim affirmet suum objectum. Posthac per peccatum, intelligemus Theologicum.

60. Q. 13. *Quis possit peccare.* R. §. 1. Peccare non possunt, 1. Deus, quia impeccabilitas est perfectio sine imperfectione, quæ necessariò convenit Deo: imò nec Deus potest esse causa peccati, quia nec potest determinare ad illud, nec cum intentione ut fiat, influere in illud, cùm repugnet infinito bono propriè velle malum, quamvis illud permittere possit ob certos fines. 2. Nec Christus, quia Deus est; nec ejus humanitas, quamdiu manet unita Verbo, tum quia perpetuâ Dei visione gaudet, tum quia infinitè sancta est per Verbum unitum, cui repugnat, quidquid repugnat sanctitati. 3. Nec Beati in sensu compositionis Dei, tum quia non habent cognitionem indifferentem circa Deum, in quo solam bonitatem & quidem infinitam cognoscunt, tum etiam quia necessariò semper amant Deum

super

ſuper omnia. 4. Nec creaturæ non cognoſcitivæ aut irrationales, cùm ad peccandum requiratur cognitio malitiæ, & libertas indifferentiæ circa illam, utì certum eſt ex dictis n. 13. & 14.

§. 2 Per ſe & abſolutè loquendo poteſt omnis pura creatura rationalis de facto exiſtens aliquo modo peccare, quia nulla talis creatura datur præter Angelum & hominem; Angeli autem aliqui peccârunt & alii peccare potuerunt; ſimiliter homines peccârunt & peccant, ergo. *Nec obſtat*, quòd *Trid.* ſeſſ. 6. Can. 23. definiat B. Virginem nequidem venialiter unquam peccaſſe, *nam* hoc non fuit inde, quòd natura ejus eſſet impeccabilis, ſed ex ſpeciali Dei privilegio, qui eam ſemper prævenit ſpecialibus auxiliis: imò probabilius eſt dari non poſſe creaturam, quæ ex perfectione ſuæ naturæ non ſit capax peccati, quia ex perfectione ſua non poſſe peccare eſt perfectio ſoli Deo propria, utì docent SS. PP. apud *Maurum* l. 3. q. 178. *Aldrete* de incarn. d. 37. ſ. 3. *Recup.* de Deo T. 2. l. 2. q. 14. 61.

Q. 14. *Per quas potentias committi poſſit peccatum.* 62.

R. §. 1. In homine ponuntur duæ partes, ſuperior & inferior; pars ſuperior eſt pars rationalis includens intellectum & voluntatem; inferior eſt pars ſenſitiva, in qua ſunt 5. ſenſus externi, item ſenſus internus ſeu phantaſia & appetitus ſenſitivus. Pars ſuperior dividitur in Rationem ſuperiorem & inferiorem: Ratio ſuperior eſt, quæ dirigitur per regulas æternas & divinas; inferior, quæ per regulas temporales & humanas, v. g. per commoditatem temporalem, honeſtatem naturalem &c. de quibus plura videri poſſunt apud *Suar.* d. 5. ſ. 3. & *Averſ.* q. 74. ſ. 4., qui

rectè docent omne peccatum esse aliquo modo in Ratione superiore, in quantùm ad omne peccatum prærequiritur cognitio Dei & legis æternæ, secundùm dicta à n. 15., itemque esse in inferiore, in quantùm omnis peccans movetur aliquo bono creato.

63. §. 2. Actus sensûs externi & interni aut appetitûs sensitivi, item actus intellectûs possunt esse denominativè peccata, adeoque hæ potentiæ sunt subjecta peccati saltem denominativè sumpti, sic enim visio, imaginatio, appetitio carnalis, cogitatio rei turpis, hæresis, judicium temerarium dicuntur esse peccata, si voluntas eos actus imperet vel in illos consentiat.

64. §. 3. Nullius potentiæ, præterquam voluntatis, actus est in se formaliter peccatum, hinc sola voluntas potest formaliter peccare, uti habet ita communis sententia, ut *Suar.* n. 2. dicat oppositam esse improbabilem: *Probatur* ex *S. August.* l. de vera relig. c. 14. *Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium; & hoc quidem manifestum est, ut nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat; quare aut negandum est peccatum committi, aut fatendum est voluntate committi.* Idem alibi sæpe dicit, uti refert *Tann.* d. 4. q. 8. dub. 3. Ratio autem est, quia libertas est de essentia peccati, uti constat ex dictis n. 11. 13. 14., sed soli actus voluntatis habent in se formaliter libertatem, quia solius voluntatis est post proposita ab intellectu motiva boni & mali, unum præ altero eligere; intellectus autem, si hæc motiva indifferenter proponat, dicitur radicaliter liber; in quantùm autem actus intellectûs & aliarum po-

ten-

tentiarum etiam accipere possunt ab actu voluntatis denominationem liberi, etiam hæ potentiæ dicuntur participativè liberæ, non autem formaliter: & specialiter appetitum sensitivum internum non esse formaliter liberum, nec actum ejus dici posse formaliter peccatum, dicetur postea à n. 67., ubi ostendemus concupiscentiam non esse formaliter peccatum. *Conf.* nam si appetitus sensitivus haberet propriam libertatem, ergo per eum peccari posset renitente voluntate, quod est apertè contra *Trid.* sess. 5. in decreto de pec. orig., utì referemus n. 73.

Objicies. S. *Th.* 1. 2. q. 74. a 3. & 4. dicit per appetitum peccari, non quidem mortaliter sed venialiter, eò quòd habeat libertatem imperfectam. R. Mens S. *Th.* nobis constat satis ex a. 2. ad 1. ubi ait, *Non peccatur nisi solâ voluntate sicut primo movente, aliis autem potentiis peccatur sicut ab ea motis*: idem docet pluribus aliis locis apud *Gonet* d. 5. à 2. §. 2. Itaque omne peccatum, quod S. *Th.* tribuit appetitui sensitivo, intelligi debet esse tale denominativè ab actu voluntatis imperante vel consentiente in illud. Ad hoc, quod addit, per appetitum peccari venialiter, non autem mortaliter, varias explicationes referunt *Aversa* & *Tann.* dub. 2.; sensus esse potest, quòd per actus appetitûs, id est, non plenè deliberatos, sed factos abripiente appetitu, qui ideo dicantur esse actus appetitûs potiùs quàm voluntatis, peccari possit venialiter, non tamen mortaliter, quia nempe deest plena deliberatio. Quando in sensualitate admittit imperfectam libertatem, intelligit passivam sive indifferentiam ad plura objecta, utì rectè explicat *Platel.* hìc

n. 227., non autem activam ad rationem peccati requisitam, nam S. *Th.* a. 4. ad 1. expressè dicit etiam in sensualitate posse esse mortale, adeoque & libertatem perfectam, quando nempe actus sensualitatis attribuitur rationi seu voluntati, ergo neutro loco intelligit appetitui sensuali convenire libertâtem activam. Quando autem idem S. *Th.* a. 2. ad 3. dicit in potentiis externis non inveniri peccata, putat *Averf.* s. 5. tantùm velle, quòd actus potentiarum externarum, quando sunt peccata, nunquam attribuantur potentiis externis, sed soli voluntati, sine qua applicante nihil malum agunt potentiæ externæ, cum è contrà internæ sæpe agant priùs, quàm à voluntate applicentur, & in hoc videtur ponere differentiam, cur in potentiis internis dicatur esse peccatum, non autem in externis.

65. Q. 15. *An peccari possit in somno.* R. Certum videtur, quòd tam intellectus quàm voluntas in somno agant, cùm omnia ad agendum requisita habeant, non aliter ac in infantibus, stultis, furiosis, ebriis, quos nemo dicet per solam phantasiam & appetitum sensitivum operari: De intellectu quidem probat experientia, quia, quidquid contradicat *Ant. Perez* de vitiis d. 2. c. 6., in somno componuntur novi versus, formantur boni discursus, fiunt actus comparativi unius objecti cum altero, item perfectè reflexivi super hoc ipso, v. g., quòd quis non dormiat, quòd nunc cogitet hoc vel illud: Similiter voluntas fertur in objecta merè spiritualia, quæ à solo intellectu proponi possunt & à sola voluntate appeti: deinde cognoscitur etiam bonitas vel malitia moralis, non tantùm in communi, utì

vult

vult *Palav.*, sed etiam in particulari, ideoque etiam voluntas in hanc aut illam sæpe fertur amãdo vel fugiendo, utì eadem experientia probat; atque ex hoc colligunt ascetæ aliquem multùm profeciſſe in victoria alicujus vitii, si etiam in somno ejus turpitudinem averſetur. His tamen non obstantibus dicendum est cum communi, nullo modo peccari in somno: Ratio est, quia ob vim phantasiæ, quæ ligatis sensibus maximè dominatur, deest dormientibus ex parte intellectûs, consultatio in utramque partem, prærequisita ad libertatem, imò & judicium aliquod certum, quia ratio tum nimiùm fluctuat, nec sat firmè consistere potest in aliquo objecto dijudicando; & hoc est, quod dicit *S. Aug.*, quem citat *S. Th. 2. 2. q. 154. a. 5.*, ubi ad 2. ait, *Secundùm quod vires sensitivæ magis vel minùs opprimuntur à somno propter vaporis turbulentiam vel puritatem, secundùm hoc usus rationis magis vel minùs impeditur in dormiendo, semper tamen, quantùm ad aliquid, impeditur, ut non possit omnino liberè judicium habere.* Ex parte voluntatis autem, ob vehementiam appetitûs sensitivi, qui tum potentissimè trahit, deest expedita facultas hoc vel illud præeligendi. Et utrumque colligimus à posteriori, nam post somnum, inprimis advertimus intellectum plerumque in discursibus suis ex aliqua parte erraſſe, ergo signum est, si aliquando non erret, id potiùs casu fieri, quàm ex potentia firma sic rectè operandi: & sic quoque fit in infantibus, stultis, furiosis, ebriis, qui aliquando prudenter loquuntur, quos tamen nemo dicit in tali statu sufficienter dijudicare posse bonum à malo: deinde experimur nos vigiles nunquam solere

re

re in talia consentire, hinc illa statim post somnum detestamur, ergo signum est non adesse in somno libertatem requisitam ad agendum humano modo, idque probat etiam consensus omnium hominum, qui aliquid in somno factum non imputant ad culpam vel pœnam, meritum vel demeritum, nisi fortè propter causam antè positam. Quòd si aliquando fuerit in somno plena & constans ratio vel libertas, uti aliqui dicunt de Salomone & B. Virgine, hæc sunt facta per extraordinarium concursum Dei & per speciales dispositiones in sensibus & organis à Deo causatas.

DUBIUM II.

An & quando desideria & delectationes sint peccata.

»PER desiderium intelligitur voluntas, intentio, vel propositum efficax rei malæ: per »delectationem verò, simplex amor & complacentia objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine, »absque desiderio executionis: soletque dici morosa, non à mora temporis, cùm momento »possit perfici; sed quòd voluntas, post plenam »advertentiam rationis, ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum sit desiderium malum.

»RESP. I. Desiderium absolutum, sive cogitatio cum voluntate consentiente absolutè in

in peccatum aliquando perpetrandum, aut in» perpetrato complacente, habet eandem spe-» ciem ac malitiam peccati mortalem, vel venia-» lem, quam habet actus exterior, in quem fertur.» Est communis, & constat ex *Matth. 5. Qui vide-»* *rit, &c.* Ratio est, quia actus interior habet suam» bonitatem & malitiam ab actu externo, tan-» quam objecto. *Ita commun.* »

Resp. II. Desiderium cum consensu conditio-» nali, quo quis aliquid concupiscit, sub tali con-» ditione, quæ omnem malitiam objecti auferat,» non est peccatum, saltem mortale: v. g. vellem» prædari, si à Deo mihi permitteretur; si Judex» essem, malefactorem istum occiderem. *Valent.»* *To. 2. d. 6. q. 4. p. 4. Sayrus, Salas in 1. 2. tra. 13. d.»* *16. s. 27. Vasq. 1. 2. d. 116. c. 2.* Si verò conditio» malitiam non auferat, est peccatum: ùt v g. si» cogites, si non esset infernus, mœcharer; si non» essem Religiosus, fornicarer; si non haberem» rationem mei statûs, ulciscerer, occiderem te.» Item, si id mihi feciſſes in adolescentia, vel an » tequam Religionem ingrederer, vindicassem,» (intellige, si dum hæc dicit, habeat affectum» vindictæ sumendæ, si esset in tali statu, secus e-» nim est, si tantùm ostendat, quid facturus fuis-» set in alio statu) *Bon. de Mat. q. 4. p. 8. n. 9.* Ra-» tio responsionis est, quia etsi consensus condi » tionatus nihil ponat in rerum natura ex parte» objecti voliti, in voluntate tamen ponit affe-» ctum committendi illud peccatum, præcisâ» conditione non auferente malitiam; ac proin-» de talis erit culpa, qualis esset illud amare abs-» que conditione, *Cajet. Sanch. 1. mor. c. 2. Vasq. Lay.»* *l. 1. t. 3. c. 6. n. 10. Ex quibus resolvuntur hi Casus:* »

I.

» I. In omnibus, solo jure positivo prohibitis, »licitum est desiderium cum conditione hac; *si* »*prohibitum non esset*; v.g. ederem carnes die Vene»ris, si Ecclesia non vetuisset. Ratio, quia condi»tio omnem malitiam, quæ à sola prohibitione »est, aufert. *Azor l. 4. c. 6. q. 10. Sanch. l. 2. c. 2.* »*Vasq. cap 2.*

» II. Idem valet in prohibitis quidem jure na»turali, licitis tamen in aliquo casu aut statu, si is »pro conditione apponatur, v.g. occiderem Pe»trum, si Deus mandaret: suspenderem furem, »si essem Judex; ducerem uxorem, si liceret, si »non essem Sacerdos, si essem liber à voto. Ra»tio, quia hæc sub illio statu sunt licita. Rectè ta»men monet *Sa V. Peccatum*, hujusmodi deside»ria esse periculosa, & vitanda, atque, ùt ait *Ca»jetan. ibidem*, esse fatuas & diabolicas tentatio»nes, *Lay. suprà.*

» III. Etsi idem quidam, ùt *Caj. Sal. & Vasq.* uni»versim affirment de omnibus jure naturæ, & »simpliciter prohibitis, si conditio impossibilis »apposita tollat rationem peccati ab objecto, ùt »si dicas, si non esset peccatum, fornicarer, eò »quòd tunc consensus non videatur ferri in ma»lum; probabilius tamen videtur, quòd docet »*Azor*, *Sanch.* & *Lay.* esse peccatum; eò quòd sit »intrinsecè malum; nec malitiâ suâ (quæ in con»sensum circa tale objectum traheret, nisi Dei »lex arceret) exui possit; ideoque voluntas fera»tur in malum. Quod tamen intellige, si efficaci»ter feratur, quia si tantum sit significatio pro»pensionis naturalis in illud objectum, non est »peccatum. *Sanch. l. 1. moral. c. 2. n. 25. Laym. n. 11.* »*V. Lugo de Pœn. d. 16. à n. 376.*

IV.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0076
DFG

IV. Gaudere & delectari de opere malo, sub» conditione, *si liceret*, v. g. in prædictis desideriis» efficacibus illicitis, quando conditio est possi-» bilis, etsi possit excusari à peccato, secundùm» quosdam Doctores, si fiat tantùm secundùm» appetitum rationalem sive voluntatem, seclu-» so omni alio periculo consensûs illiciti & tur-» pis motûs; (qui tamen quia communiter &» connaturaliter sequitur, vix tutum videtur in» praxi) non potest tamen excusari, si sit delecta-» tio voluntaria appetitûs sensitivi, quæ propriè» delectatio dicitur, fitque communiter cum ali-» qua alteratione corporis. Ratio discriminis est,» quia voluntas potest ferri in objectum abstra-» ctum à malitia, cùm sequatur intellectum, cu-» jus est abstrahere; appetitus verò, quia sequitur» imaginationem, non fertur in objectum sub» aliqua certa conditione statûs vel temporis ap-» prehensum, sed ùt est in se; ideoque talis dele-» ctatio est de objecto absolutè malo. V. *Lay.* &» *Bon. de Mat. q. 4. p. 8.* »

ADDENDA.

Q. 16. *An concupiscentia sit peccatum vel causa peccati.* R. Hæc quæstio accuratius tractanda est contra *Bajum* & *Jansenium*, qui dixerunt omne, quod est à concupiscentia, esse peccatum: & in primis supponenda sunt aliqua, deinde explicandum, quid reipsa & physicè sit concupiscentia, ac tum facilè erit respondere ad quæstionem propositam. 67.

§. 1. *Concupiscentia*, habet multas significationes, nam aliquando significat 1. actualem appetitum boni, sic *Sapient.* 6. laudatur concupiscentia

scientia sapientiæ, utique tanquam bona & honesta. 2. Potentiam appetitivam bonorum sensibilium, & sic etiam non est mala, cùm sit futura in beatis, quos etiam delectabunt bona sensuum. 3. Id, per quod ferimur in bonum sensibile contra rectam rationem, & de concupiscentia in hoc sensu procedit quæstio: sic autem sumpta quandoque significat potentiam, quandoque actum; sumpta pro potentia alio nomine dicitur fomes peccati, & est inclinatio radicalis ad bonum delectabile contra rationem: sumpta pro actu, est motus aliquis seu inclinatio actualis illius potentiæ, tendens in bonum delectabile contra rationem: ad vitandam autem confusionem, per concupiscentiam plerumque intelligemus potentiam, nisi aliud colligatur ex adjunctis.

68. §. 2. Suppono hominem potuisse à Deo creari in pura natura, id est, sine ullo dono gratuito, cum solis perfectionibus naturalibus, natura enim de se est bona, ergo secundùm se creabilis à Deo; & cùm dona gratuita sint gratia, non sunt debita, ergo sine eis creari potuit natura. Et ideo *Pius* V., *Greg.* XIII. & *Urb.* VIII. damnârunt sequentes *Baji* propositiones, 26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio sed naturalis conditio.* 55. *Deus non potuisset ab initio talem hominem creare, qualis nunc nascitur.* Homo autem sic in puris naturalibus constitutus &c. habuisset animam cum suis potentiis spiritualibus, item corpus cum facultatibus sensitivis & naturalibus earum inclinationibus, utì fusè ostendit *Suar.* in prolog. 4. de gratia c. 2. & de peccat. d. 9. s. 5. n. 5., cùm enim in ea suppo-

sitione

sitione fuisset futura eadem natura, quæ nunc est, habuisset easdem potentias & facultates naturales, hinc pura natura includeret pugnam appetitûs contra rationem, nam cùm delectabilia naturaliter plùs trahant, & è contrà omnis operatio virtutis sit difficilis, naturale est, ut appetitus sensitivus, qui tendit in solum objectum delectabile, pugnet cum ratione, quæ abducit à delectabilibus sensuum ad honestatem virtutis.

§. 3. Præterea supponendum est cum *Suar.* de opere 6. dier. l. 3. c. 17. n. 9. Adamum, antequam peccaret, habuisse gratiam, imò primo instante suæ creationis fuisse sanctificatum per gratiam & habitus supernaturales; deinde accepisse à Deo cætera dona, quæ simul cum gratia & donis supernaturalibus constituebant statum innocentiæ & justitiæ originalis, quæ dona præcipuè erant immunitas ab errore, à veniali, à morte, à miseriis vitæ & passionibus supponentibus malum, utì refert *Suar.* in prolog. 4. de gratia c. 3., quamdiu autem fuit hic status innocentiæ, tamdiu pars hominis superior perfectè subjecta erat Deo, & tum quoque pars inferior per speciales Dei gratias & dona perfectè subjiciebatur superiori, ita ut nullus pravus motus concupiscentiæ posset libertatem voluntatis prævenire, utì probat *Suar.* in op. 6. dierum l. 3. c. 12., sed superveniente peccato originali, per quod pars superior se opposuit Deo, factum est consequenter, ut subtractis illis Dei gratiis & donis pars inferior sibi relicta pugnet contra superiorem, quod satìs experimur, & notat Apostolus *Ad Rom. 7. Ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati*; & *ad Galat. 5. v. 7. Caro enim concupiscit adver-* 69.

sus spiritum, spiritus aut em adversus carnem, hæc enim sibi invicem adversantur: hinc S. *Augst.* l. 1. de peccat. remiss. ait, *quando ergo peccavit Adam, tunc ejus corpus gratiam perdidit, quâ ejus animæ omni ex parte obediebat.*

70. §. 4. Concupiscentia non est nec includit morbidam aliquam qualitatem, per quam homo inclinetur ad solum bonum inhonestum, ita *Bellarm.* de amiss. gratiæ l. 5. c. 15. *Suar.* prolog. 4. de gr. c. 8. à n. 11. *Requesenius* in select. qq. n 214. *Maurus* l. 5. q. 37. n. 26. aliique communiter. *Prob.* 1., quia talis nunc secundùm naturam nascitur homo, qualis fuisset in statu puræ naturæ, in quo habuisset concupiscentiam & non habuisset illam morbidam qualitatem, ergo concupiscentia non est nec includit illam morbidâ qualitatem. *Min* constat ex n. 68. & magis firmabitur n. 71., & asseritur ab adversariis morbidam qualitatem supervenisse per peccatum originale. *Maj.* autem etiam probatur, tum ex damnatione propos. 55. Bejanæ, *Deus non potuisset talem ab initio creare hominẽ, qualis nunc nascitur*, tum ex *Trid.* sess. 5. in decreto de pecc. orig., ubi loquens de mutatione per peccatum facta in homine, meminit tantùm de amissione justitiæ & statûs originalis ac perfectionum ex ea provenientium: Et idem dicunt SS. PP., *Erubuerunt primi parentes post peccatum*, inquit S. *Aug.* l. 2. de nupt. & concup., *quando post inobedientiam suam inobedientiæ membra sensuerunt, quia amiserunt donum integritatis.* Ibid. c. 6. *Homo inobedientiæ suæ malum sensit, quando sibi retributam dignissimè inobedientiam suæ carnis invenit.* Et l. 5. contra Julian. c. 3. *Concupiscentia pœna peccati est, quia reddita est meritis inobedientis*, ergo

ex

ex mente Ecclesiæ & PP. talis nunc quoad naturam nascitur homo, qualis fuisset in statu puræ naturæ. 2. Hæc qualitas non est acquisita per actus proprios, utì patet, cùm infantes ante omnes suos actus habeant concupiscentiam: nec est impressa nobis & causata demeritoriè per peccatum Adami, quia posteri per inobedientiam Adami tantùm incurrerunt privationem donorum gratuitorum, sicuti per illius obedientiam illis collata fuissent sola dona gratuita, hinc S. *Hier.* apud *Suar.* de pecc. d. 9. s. 5. n. 3. ait, nos hoc perdidisse in Adamo, quod recepimus in Christo, in quo recepimus sola dona gratuita; Et ratio est, quia pactum cum Adamo fuit tantùm de transfusione bonorum indebitorum, ergo peccatum Adami non merebatur impressionem talis qualitatis. 3. Si per originale contraheretur talis qualitas, ergo pueri decedentes in solo originali haberent eam, & per eam postea actus inordinatos in resumpto corpore, utì alii homines, consequens est contra *S. Th.* q. 5. de malo a. 3. in corp., ubi docet eos non esse habituros actum inordinatum, & in 2. dist. 33. q. 2. in corp. & ad 5. dicit eos non fore separatos à Deo, quantùm ad separationem naturalium bonorum, sed de Deo gavisuros naturali cognitione ac dilectione. 4. Talis superaddita qualitas est frustranea, quia sine ea habetur concupiscentia, utì jam dicetur.

§. 5. Concupiscentia, physicè loquendo, est 71.
entitas appetitûs sensitivi, cum negatione perfectæ subordinationis ad rectam rationem. Hæc videtur esse mens *S. Th.* q. 4. de malo a. 2. ad 4. *Concupiscentia est ipsa promtitas vel habilitas ad concu-*

piscendum, quæ est ex hoc, quòd vis concupiscibilis non perfectè subditur rationi, sublato fræno originalis justitiæ: Et *probatur*, nam includit entitatem appetitûs sensitivi, qui sufficienter est radix inclinationis ad bonum delectabile, exclusâ qualitate superadditâ; non est tamen sola entitas appetitûs, cùm hæc sine concupiscentia fuerit in Christo & in Adamo pro statu innocentiæ, ac etiam futura sit in cœlo, ergo præter illam debet aliquid includere, habitâ autem simul negatione perfectæ subordinationis ad rectam rationem, quam subordinationem in statu innocentiæ dabant gratiæ & specialia Dei dona, jam habetur radicalis inclinatio ad bonum delectabile contra rationem, secundùm dicta n. 68. & 69., ergo in his duobus physicè consistit concupiscentia.

Obji. 1. SS. PP. dicunt Angelos non esse vulneratos in naturalibus sed solos homines. Similiter *Trid.* suprà dicit hominem in deterius esse commutatum, ergo cùm homini nulla potentia naturalis sit sublata, debet aliquid defectuosum esse impressum. *Conf.* nam S. *Aug.* & S. *Th.* apud *Maurum.* n. 31. clarè admittunt talem morbidam qualitatem naturæ superinductam &c. Tantùm volunt perdita esse dona gratuita, per quæ pars inferior non poterat reluctari superiori, uti rectè *Suar.* prolog. 4. de gr. c. 8., quod vulnus non est in Angelis, in quibus defectu appetitûs non poterat esse rebellio partis inferioris contra superiorem. *Ad Conf.* vocari à S. *Aug.* morbidam qualitatem vel affectum, reipsa autem esse ipsam naturalem inclinationem sensualitatis vitiatam, non per positivam tabem, sed ex carentia justitiæ originalis: & eodem modo S. *Th.* 1. 2. q.

q. 82. a. 1. vocat peccatum originale habitum corruptum, in quo sit aliquid positivum, ipsæ videlicet potentiæ animæ non bene dispositæ, & aliquid privativum, nimirum deordinatio ex carentia justitiæ Originalis.

Obj. 2. Est nunc pœna peccati habere talem concupiscentiam, ergo debet esse aliquid plùs quàm appetitus & negatio donorum gratuitorum. R. Est pœna ratione sui, n, ratione denudationis à donis gratuitis, c. ant. & n. conseq. Quòd ratione sui non sit pœna, patet, nam fuisset in statu puræ naturæ, utì n. 68. dictum est, nec tamen in illo fuisset pœna peccati, quod tum potuisset abesse, & ideo S. *Aug.* l. 3. de lib. arbitr. c. 20. ait hanc spoliationem doni gratuiti esse pœnam, non quia homo factus est malus, sed quia in pœnam peccati desiit esse melior: unde rectè infert *Suar.* de pecc. d. 9. s. 5. n. 7., hominem in puris naturalibus & hominem nunc, quoad hoc punctum, non aliter differre, quàm sicuti homo nudus differt à denudato: quòd autem consequentia non teneat, patet in simili, nam mors est nunc pœna peccati, & tamen eadem naturaliter obvenisset in statu puræ naturæ, nec fuisset pœna peccati.

§. 6. Certum est concupiscentiam esse causam 72.
peccati, nam *Jacob.* 1. v. 14. dicitur, *unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus*; & probat experientia, quia ex concupiscentiæ motibus sæpe fiunt peccata, quæ non fierent, si illi abessent: quamvis enim concupiscentia directè non agat in voluntatem, tamen variè eam ad peccatum trahit, imprimis obnubilando intellectum, qui dum sentitur vehemens delecta-

tio, rapitur ad considerationem illius boni sensibilis, & impeditur à consideratione honestatis oppositæ: Deinde dissipando vires animæ, quæ vehementiore motu sensibili distracta, infirmior est ad formandum vel audiendum rectæ rationis judicium: Denique propter sympathicam quandam inclinationem partis superioris ad inferiorem, cùm enim intellectus omnia cognoscat dependenter ab imaginatione, sicuti quò præit imaginatio, naturaliter sequitur intellectus, ita quò præit appetitio, naturaliter amat sequi voluntas.

73. §. 7. Concupiscentia non est formaliter peccatum. Patet, quia concupiscentia remanet post Baptismum, qui tamen tollit omne hoc, quod est peccatum, uti definit *Trid.* suprà his verbis, *Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc S. Synodus fatetur & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus non valet: hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, S. Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat: Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.* Idem constat ex damnatione propositionis 24. Bajanæ, *Concupiscentia carnis in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est.* Idem tenet expresse *S. Aug.* L. de nup. & concupisc. c. 13. *Concupiscentia vocatur peccatum, quia peccato facta est, sicuti vocatur lingua, locutio, quam facit lingua.* Idem habet pluribus locis apud *Bonæspei* de pecc. d. 10. d. 2. Eandem veritatem probat *Bellarm.* suprà c. 7.

c. 7. & seqq. Ratio autem jam est insinuata, quia concupiscentia non est de se mala, imò posset esse à Deo, qui secundùm dicta n. 68. potuisset creare hominem in pura natura, qui à Deo habuisset concupiscentiam.

Respondet Noris, apud *Reques.* n. 221. Deum potuisse creare hominem cum concupiscentia, sed non cum prædominio contra rationem, nec cum inclinatione appetitûs ad inhonesta, præponderante contra inclinationem voluntatis ad honesta, utì nunc fit. *Contrà* est, quòd malè supponatur concupiscentiam ratione Originalis præcisè ita vehementer inclinare, si enim in quibusdam hominibus fortiùs inclinet, præsertim ad peccata carnis, est, vel ratione peccatorum personalium, quæ commiserunt, vel ratione malorum habituum, quandoque etiam sine formali peccato acquisitorum, sic enim innocentes pueri, perpetuò amentes, invincibiliter ignorantes malitiam, inducti per alios, aut qui aliter assuefecerunt naturam ad talia, vehementer inclinantur ad ista peccata: Est quoque non rarò major in uno quàm in alio inclinatio ad quædam vitia, ob diversitatem organorum vel temperamenti: De cætero concupiscentia, quantum est ratione Originalis, licèt naturaliter plùs inclinet ad objectum delectabile, quod est affinius inhonesto quàm honesto, tamen manet sub potestate rationis, ut coerceatur, & sæpe sine magna difficultate, utì patet in plurimis hominibus, qui innocenter educati, etiam postea, quando natura est apta generationi, vix sentiunt ullos stimulos, usquedum infeliciter de his audiant aliquid vel casu experiantur.

Obji. 1. Quod est contra rectam rationem, est peccatum, sed concupiscentia est contra rectam rationem, ergo. Bz. n. min., nam tantùm est radix actuum, qui sunt contra rectam rationem; unde sicuti homo incitans, aut habitus inclinans ad peccatum, non ideo sunt peccatum, ita nec concupiscentia.

Inst. S. Aug. contra Julian. l. 5. c. 3. ait, *Concupiscentia carnis, adversus quam concupiscit bonus spiritus, & peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis, & pœna peccati.* Bz. Intelligit esse radicaliter peccatum, propter actus, quos causat, & sunt peccatum, si voluntas consentiat.

Obji. 2. Concupiscentia est formaliter mala, quia contradicit rectitudini naturæ rationalis, ergo est peccatum. Bz. Formaliter contradicit illi rectitudini n., radicaliter c., sed non ideo est formaliter peccatum, sed tantùm causa peccati, secundùm dicta n. 72.

Inst. 1. Concupiscentia est materia pudoris, utì habet S. *Aug.* De nupt. & concupis. l. 2. c. 5. ergo est formaliter mala. Bz. Concupiscentia sumpta pro potentia, est materia pudoris, n., sumpta pro actu, c., sic pudet nos peccati, non potentiæ peccandi.

Inst. 2. Malum est, quod expugnatur, utì habet S. *Aug.* contra Julian. l. 3. c. 3., sed homo debet expugnare concupiscentiam per continentiam, ergo. Bz. Homo debet expugnare actus inordinatos concupiscentiæ, non autem potentiam concupiscendi: & eodem sensu ratio expugnat voluntatem, faciendo ne consentiat in actus malos.

Inst. 3. Concupiscentia ob nullum finem bonum

num expeti potest, ergo est culpa, si enim esset tantùm pœna, omnis pœna potest ob bonum finem expeti. R. Concupiscentia expeti posset ad pugnam, victoriam & majus meritum. Sed etiam falsum est omnem pœnam posse expeti, nam ignorantia eorum, quæ ad salutem sunt necessaria, est pœna, nec tamen potest expeti: & idem est de damnatione æterna.

Inst. 4. Conscientia & concupiscentia, pugnant inter se, sed duo bona inter se non pugnant, uti habet S. *Aug.* l. 4. contra Julian. c. 13., & l. 5. c. 7. ait, *Nulla pugna est sine malo, sed quando pugnatur, aut bonum pugnant & malum, aut malum & malum, aut si duo bona pugnant, ipsa pugna est magnum malum*, sed conscientia est bona, & pugna conscientiæ contra concupiscentiam non est mala, ergo concupiscentia est mala. R. n. min., nam bonum virginitatis & conjugii, bonum paupertatis & proprietatis pugnant; similiter pugnant potentia amandi & potentia odiendi Deum, & tamen nihil horum est malum: si vis, distingue, pugna inter duo bona est mala, pugna actualis contra præscriptum potentiæ, cui debet obedire, c, pugna radicalis seu potentia pugnandi, data cum subordinatione, ut inferior potentia obediat superiori, n.

Inst. 5. Omnis potentia ideo est bona, quia habet saltem aliquos actus bonos, sed concupiscentia nullos habet actus bonos, quia S. *Aug* suprà l. 4. c. 2. docet concupiscentiam in Sanctis nullos actus bonos exercere, ergo. R. 1. n. maj., quia per hoc potentia est bona, quòd possit habere actus bonos; sic voluntas dæmonum in se bona est, licèt nullos actus bonos habeat: sicuti

autem voluntas dæmonum potuit habere actus bonos in statu viæ, ita concupiscentia saltem in statu puræ naturæ. R. 2. n. min., nam concupiscentia inclinat ad delectabile, honestum vel inhonestum; si enim obediat rationi, inclinat ad delectabile honestum, si non obediat, ad inhonestum, quamvis ex natura sua magis inclinet ad inhonestum, quia delectabile plus habet de inhonesto.

Obji. 3. Quod est prohibitum & tamen datur, est peccatum, sed concupiscentia prohibetur & tamen datur, ergo. *Prob. min.*, Est prohibita, quia causa mali eâdem lege prohibetur, quâ malum ipsum. R. 1. Si argumentum valet, ergo voluntas est peccatum & prohibita, quia est causa peccati, quod est prohibitum. R. 2. Motus concupiscentiæ sunt prohibiti, ita ut non liceat in eos consentire, c, ita ut non liceat eos pati, n, ergo pariter causa eorum est prohibita, ita ut non liceat eam ordinare ad illos motus, c, ita ut non liceat eam causam pati vel habere, n.

Obji. 4. Christus assumpsit omnes humanæ naturæ miserias, sed absque peccato, *ad Hebr.* 4. atqui concupiscentiam non assumpsit, ergo hæc non est miseria naturæ sed peccatum. R. Christus duas miserias non assumpsit, nempe ignorantiam & concupiscentiam, uti notat *S. Aug.* suprà l. 5. c. 9., cujus rationem dat *S. Th.* 3. p. q. 15. a. 2. & 3., tum quia istæ duæ miseriæ non proderant ad finem ejus, qui erat redemptio humana, tum quia oportebat Christum esse plenum veritate & sanctitate, quibus duobus donis repugnabant ignorantia & concupiscentia. Similiter quando dicitur voluisse per omnia tentari, intelli-

ge

lige accommodè, per omnia illa, quæ non dedecebant personam Redemptoris.

§. 8. Nequidem actus, quos causat concupiscentia, sunt peccatum, nisi voluntas consentiat. 74.
Est contra plurimos hæreticos, quibus favet *Jansenius* T. 2. l. 2. c. 14., hinc in indice hujus loci ponitur, *Concupiscentiæ motus indeliberati sunt peccata*; & loco cit. dicitur, *Desideria peccatorum non tantum deliberata, sed etiam talia, quæ rationem antevertunt, sunt mala, turpia, illicita* &c. Alii apud *Tann.* de pecc. d. 4. q. 8. dub. 3. dicunt tunc saltem esse peccata, quando ab imaginatione causantur: sed contra illos omnes est *Trid.* relatum n. 73. Item damnatio harum propositionum *Baji* 50. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, non concupisces* 51. *Concupiscentia sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.* 75. *Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, non concupisces, unde homo consentiens & non consentiens transgreditur præceptum, non concupisces, quamvis transgressio in peccatum non deputetur.* Idem constat ex damnatione prop. 7. ab *Alexand.* VIII. *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi; si Dei, Charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.* Idem docet *S. Aug.* contra Julian. l. 6. c. 5 *Parens est concupiscentia, partus peccatum, sed concupiscentia non parit, nisi conceperit, non concipit, nisi intellexerit, hoc est, ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis consensum.* Et de civit. l. 1. c. 25. *Quanto magis concupiscentialis inobedientia absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis;*

mentis? Idem repetit Epist. 100. Et S. *Bern.* De intern. domo, c. 8. *Non nocet sensus, ubi non est consensus.* Similiter S. *Greg.* Homil. 18. in Evang. dicit per tria deveniri ad peccatum, suggestione, delectatione, consênsu. Ratio data est à n. 62., quia solâ voluntate peccatur, nec voluntas habet despoticum imperium in omnes potentias, nam impedire nequit actus phantasiæ, quam etiam dæmon movere potest; nec semper actus intellectûs, quia saltem primæ cogitationes non sunt in potestate nostra; ad imaginationes autem & cognitiones sequuntur necessitate naturali appetitiones sensitivæ, & consequenter commotiones aliique effectus, etiam renitente voluntate, utì docet Apostolus n. 69. relatus, & experientia probat, ergo talia non possunt esse peccata.

75. *Obji.* 1. Cujus causa est voluntaria, hoc est voluntarium, sed causa horum motuum est nobis voluntaria, ergo etiam hi motus. *Prob. min.* causa horum motuum est concupiscentia, sed concupiscentia est nobis voluntaria, ergo. *Prob. min.* Concupiscentia est pœna peccati originalis, cui autem peccatum est voluntarium, illi etiam voluntaria est pœna, sed peccatum originale fuit nobis voluntarium, ergo Hic est Achilles *Jansenii*, quem fraxit *Alexand. VIII.* damnans hanc 1. prop. *In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas, quâ voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali & voluntate Adami peccantis.* Unde, R. 1. Si argumentum valet, ergo mors omnium quoad corpus, utpote pœna peccati Originalis, fuit voluntaria Adamo & nobis, ergo Adam & quisque nostrûm

est

est quo ad corpus homicida sui ipsius. R. 2. Cujus causa est voluntaria voluntate propriâ, hoc est voluntarium, transeat, voluntate alienâ, n., intendunt autem adversarii probare, quòd tales motus sint personaliter voluntarii, ideoque sint in nobis peccata personalia actualia, quod implicat, quia repugnat peccato personali esse voluntarium voluntate alienâ, cùm per hoc differat personale ab originali, utì ex *S. Aug.* & *S. Thoma* observat *Suar.* De pecc. d. 5. s. 4. n. 4. *Dixi*, transeat, quia quamvis sit voluntaria, si tamen effectus non fuit in ea intentus vel præviſus, non ideo est voluntarius, utì dictum est à n. 30. Jam verò patet illos effectus non esse à nobis præviſos, nec forsan ab Adamo, aut si ab hoc præviſi sint, tamen voluntas Adami non erat moraliter nostra in ordine ad hoc, ut faceret omnes illos effectus nobis voluntarios.

Obji. 2. Motus illi sunt contra præceptum, *Non concupiſces*, hinc *S. Aug.* de Sp. & litt. c. ult. dicit præceptum illud non posse in hac vita servari. R. n. antec., nam præceptum illud prohibet non concupiſci voluntarie & liberè, cùm debeat esse de materia possibili. *S. Aug.* tantùm vult non posse servari in hac vita quoad finem à lege intentum, qui est perfecta tranquillitas animæ & liberatio ab omni inordinato motu, hunc autem statum priùs obtinebimus in cœlo.

Inst. Negari non potest, quòd motus illi sint mali. R. Sunt mali, non formaliter, sed objectivè, id est, non possunt esse objectum honestæ proſecutionis vel complacentiæ, utì nec homicidium ab ebrio factum, quamvis faciens aut pati-

patiens non ideo in conscientia aut coram Deo peccet.

Circa delectationem de objecto à malitia præciso, aut si per conditionem separetur malitia, addentur plura q. seq.

ARTICULUS II.

An delectatio morosa semper sit peccatum.

76. »REsp. Si terminetur ad cogitatum opus ma»lum secundùm se, est peccatum mortale »vel veniale, prout ipsum opus mortale vel »veniale est. Ita comm. ex *D. Thom. 1. 2. q. 87. a. 8.* » Dixi, *secundùm se*, quia si delectatio sit tantùm »de ipsa cogitatione, non autem de opere, non »est peccatum, quia sicut cogitatio, v. g. de rebus »obscœnis, in ordine ad doctionem vel concio»nem &c. bona est, cogitatio autem de iisdem »rebus ex curiositate, est mala venialiter, ita con»sequenter, delectatio de tali cogitatione tan»quam objecto, non est mala, sed quandoque »bona, quandoque venialiter mala. Similiter nec »peccatum erit, si delectatio versetur circa mo»dum malè operandi, non circa ipsum opus ma»lum, quo modo sine peccato sæpe nos delectant »fabulæ, comœdiæ, bella, homicidia, fraudes, »furta, lapsus hominis, v. g. ex equo &c. non se»cundùm se, sed modus furandi, rapiendi, arti»ficiosus & industrius, modus cadendi inopina»tus. *Laym. l. 1. t. 3. c. 6. n. 2. Ex quibus resolv.*

» I. Licitum est gaudere, & delectari morosè »de effectu bono, secuto ex opere malo, quia »tunc delectatio non est de objecto malo.

II.

II. Si talis effectûs secutus sit ex opere secun-» dùm se quidem malo, hìc tamen & nunc culpâ» vacante, ùt v.g. quia factum est in somno amen-» tia, ebrietate, inculpabili ignorantia, tunc etiam» de ipso actu licere aliquando delectari, non qui-» dem secundùm se, sed ùt est causâ talis boni ef » fectûs, docent *Less. l. 4. c. 3. n. 105. & 106. ex Vasq.*» *l. 2. d. 105. c. 21.*, v. g. de solutione naturæ fa-» cta in somno. Ratio, quia objectum delectatio » nis istius non est malum. V. *Bon. de Mat. d. 4. p.*» *8. nu. 8. Sanch. l. 1. mor. c. 2. nu. 18. Lugo De Pœn. d.* » *16. n. 389.* Imò addunt, licere aliquando desi » derare (affectu simplici, & inefficaci desiderio)» ut tale quid fiat sine culpa, v. g. ut in somno e-» veniat naturæ solutio, ob finem bonum: dum-» modo desiderium non sit tam intensum, ut tale» quid probabiliter causet, neque sit periculum» consentiendi in talem voluptatem. Ratio est,» ajunt, quia objectum hujus desiderii, aut gau-» dii, non est malum. *Vid. Less. & Bon. loc. cit.* »

III. Non est peccatum, saltem mortale, si con-» juges delectentur appetitu tantùm rationali, de» actu conjugii præterito, futuro vel possibili, re » spectu compartis præsentis vel absentis. Item si» sponsus desideret copulam futuram, aut de ea» delectetur; vel vidua de præterita. Ratio, quia» hi actus habent objectum licitum. »

Dixi, *appetitu rationali*: quia si sponsus aut vi-» dua, voluntariè consentiat in delectationem» sensitivam & carnalem, quæ recordatione co-» pulæ futuræ aut præteritæ naturaliter oritur,» mortaliter peccat, ùt docet *Less. n. 120. Bon.*» *Tann Palaus.* V. *Dian p. 3. t. 5. misc.* R. 2. contra» *Medi. &c.* Quia verò ad supradictam voluntatis» ob-

»oblectationem, sensitiva & carnalis ùt pluri-
»mùm, imò etiam periculum consensûs in for-
»nicationem, consequitur, oblectationem illam
»voluntatis in praxi vix locum habere saltem in
»vidua, & sponsis: inter conjuges tamen, modò
»periculum pollutionis absit, etiam sensitivam
»& veneream delectationem non esse mortale
»docet *Fill. Bon. q 4. Sanch. Less. l. c. d 1. & Dian.*
»*p. 2. t. 3. misc.* R. 36. tum quia status Matrimonii
»hæc excusat, utì etiam tactus impudicos, solius
»voluptatis causâ institutos: tum quia hæc ten-
»dunt per se ad opus conjugale, licèt per acci-
»dens opus non exerceatur.

» IV. Delectatio morosa de rebus solo jure po-
»sitivo prohibitis non est illicita, modò non fiat
»sub ratione prohibitionis v. g. si Carthusianus,
»vel alius die jejunii se oblectet de cogitato esu
»carnium, quia non est de opere malo, cùm lex
»tantùm vetet comestionem externam. *Laym. n.*
»*9. Less. n. 111. & 113.*

» V. Qui delectationem morosam mortalem
»confitetur, addere debet circumstantias operis,
»de quo fuit delectatio, v. g. in materia iræ, an
»fuerit de occidendo fratre, an alio, uno: an plu-
»ribus: in materia carnis, an de conjugata, Mo-
»niali, consanguinea: Quod tamen limitant *Azor,*
»*Sa V. Luxuria. Salas to. 2. t. 13. d. 16. s. 6. n. 59.*
»*&c.* si delectatio feratur in objectum apprehen-
»sum secundùm totam suam malitiam, non au-
»tem si tantùm secundùm partem, v. g. in fœmi-
»nam apprehensam ùt non suam, non tamen ùt
»alteri nuptam, vel ùt Monialem; tunc enim
»probabile esse, ait, delectationes tales reduci
»ad speciem simplicis fornicationis: Ita etiam

Fill.

Fill. Leſſ. Bon. Dia. Palaus. V. Lug. n. 363. Aliud» est de ipso opere externo, quod semper fertur» in objectum, secundùm totam suam malitiam;» aut etiam de desiderio efficaci, quod fertur in» opus externum secundùm se, & ùt est à parte rei» ac proinde est ejusdem cum illo speciei, ideo-» que ejus circumstantiæ semper fatendæ sunt. V.» Auth. cit. »

Resp. II. Si quis sine causa & necessitate actio-» nem exerceat, ex qua intelligit delectationem» carnis naturaliter orituram, (v. g. ex curiositate» legit, vel audit turpia) tamen sine directa in-» tentione, & sine periculo consensûs, peccat ve-» nialiter; si verò justam causam habeat, nihil» peccat. Vid. suprà in 6. pr. l. 3. t. 4 c. 2 d. 4. »

Quæres. An voluntas delectationem carna-» lem positivè reprimere teneatur. »

Resp. Si voluntas plenè eam advertens nega-» tivè & permissivè se habeat, ita ut nec appro-» bet, nec repellat, dummodo id non permittat» ex ipsius delectationis complacentia, nec peri-» culum sit ulterioris consensûs, probabile est,» quod docet Caj. Sanch. 1. moral c. 12. non pec-» care mortaliter, tum quia non consentit in de-» lectationem; tum quia moraliter est impossi-» bile omnes illos motus evitare; tum quia ex ju-» sta causa illos licet permittere, etiam secundùm» adversarios. »

Resp. III. In praxi tamen verius videtur, quod» docet Vasq. Azor, Leſſ. Bec. l 1. t. 2. c. 5. q. 5. sine» justa causa eis non resistere, esse mortale, quia» fere semper voluntas est exposita periculo con-» sensûs; & contrarium credere, est nimia suî» confidentia & præsumptio. Moderatè Laym.»

»utramque sententiam probabilem fatetur, &
»ait, delectationem videri moralem, nisi sal-
»tem actum simplicis displicentiæ circa illam eli-
»cias; etsi efficaciter animum ad alia advertere
»negligas, cùm facilè possis, & speres te tali mo-
»do posse depellere. V. *Laym. l. 1. t. 3. c. 6.*

ADDENDA.

77. Q. 17. *Quid præterea notandum sit circa delectationem morosam.* Rz. seqq.

§. 1. Delectatio morosa secundùm dicta l. 3. p. 1. n. 889. est gaudium quoddam seu complacentia, quam quis habet in aliquo objecto, quod facere non vult, nec vult à quoquam fieri, attamen sibi in illo complacet: Et secundùm *Oviedo* de pecc. controv. 4. n. 5. dicitur delectatio, quasi à dilatatione cordis, secundùm illud *Isaiæ 6. Videbis & affluës, & mirabitur & dilatabitur cor tuum.* Etiam dicitur lætitia, quia affert quandam quasi latitudinem cordis, utì notat *Alb.* M. De motibus animal. l. 1. c. 1. Potest autem delectatio morosa esse bona vel mala, prout objectum illius est bonum vel malum., usus tamen nunc obtinuit, ut sumatur pro delectatione mala. Item potest esse, vel de objecto turpi, quale est fornicatio, vel de objecto non turpi attamen malo, vel intrinsecè ratione suî, utì est occisio inimici, vel tantùm extrinsecè ratione prohibitionis, utì est comestio carnium die Veneris. Quod autem dicitur de delectatione morosa circa objectum malum, idem cum proportione intelligi debet de tristitia morosa circa objectum bonum, utì si quis tristetur de gloria Dei, de bono proximi, de actu bono posito à se vel alio. Cur autem talis delectatio

ctatio appelletur morosa, dictum est l. 3. p. 1. n. 889.

§. 2. Bene distinguenda sunt hæc 4., delecta- 78.
tio de malo, delectatio de cogitatione mali, delectatio de cogitatione mala, delectatio de modo, quo fit malum. Delectatio de malo vel de cogitatione mala semper est mala, quia est de objecto malo. Delectatio de cogitatione mali potest esse bona, sic enim Deus complacet sibi in cogitationibus peccatorum, & potest quis delectari aspectu artificiosæ picturæ, quamvis res picta displiceat. Idem est de delectatione circa modum, quo fit malum, utì si delecter de modo, quo alius naso pronus cecidit in lutum, quo ebrius tremulè incedit, quo mulieres rixantes se mutuò impetunt; hæ enim delectationes, per se loquendo, non sunt peccata, utì cum communi *Suar.* de pecc. d. 5. s. 5. n. 7. *Sanch.* In Dec. l. 1. c. 2. n. 4. *Ovied.* n. 43., quia tendunt in circumstantiam vel modum ab objecto malo distinctum, & de se non malum. Quòd si circumstantia vel modus de se esset malus, idem dicendum foret de delectatione circa hæc, quod dicitur de delectatione circa objectum malum: Signum autem, quòd quis delectetur re cogitatâ & non solâ cogitatione rei, vel modo, quo fit, est hoc imprimis, si delectetur, & nihil cogitet de cogitatione sua vel de modo, quo res fit, si enim esset de his delectatio, deberet esse horum cognitio, cùm voluntas non feratur in incognitum. Deinde si non delectetur simili cogitatione vel simili modo occurrente circa res bonas, v. g. si plùs delectetur arguto dicto vel facto, quando pro objecto habent aliquid turpe, quàm quando habent

aliquid honestum, manifestum signum est delectationem tunc ferri, non in solam cogitationem aut modum, sed etiam versari circa objectum cogitatum. Præterea si quis libenter loquatur de objectis ejusmodi, vel libentiùs studeat aut speculetur circa illa, quàm alia; vel illa, quæ audit, legit, videt, interpretetur in ordine ad ista, signum est, quòd pronus sit ad delectationes circa talia objecta, unde in dubio, an talis homo delectetur etiam de objecto, an de sola cogitatione objecti, vel de modo, quo fit, præsumi debet, quòd delectetur etiam de objecto.

79. §. 3. Si delectatio de objecto malo directè tendat in ipsam malitiam, v. g. si quis delectetur damno proximi, quia damnum ipsius est; comestione carnis, quia est prohibita; furto, quia est offensivum Dei, clarum est semper esse peccatum, utì omnes tenent cum *Arr.* de pecc. d. 47. n. 2., quia talis virtualiter habet voluntatem efficacem, quâ vult malitiam objectivam, non quòd eam intendat propter seipsam, nemo enim vult malum ùt malum, sed sub aliqua ratione boni; attamen fertur in malitiam veluti objectum materiale intentum, ergo in actum refunditur malitia formalis, respondens malitiæ objectivæ gravi vel levi, in quam tendit actus; imò cum tali actu aderit odium proximi vel Dei, aut etiam communiter contemptus legis, & sic erit mortale, secundùm dicenda n. 242., quamvìs fortè sit de objecto secundùm se non graviter malo.

80. §. 4. Si malitia per cognitionem possit separari & reipsa separetur ab objecto, túncque delectatio feratur in aliquod bonum physicum, quod est in objecto, per se loquendo, non erit pecca-

peccatum, utì si quis delectetur esu carnium die Veneris, cognoscendo veluti non prohibitum; ratio est, quia delectatio non fertur in objectum, prout à parte rei est, sed prout apprehenditur, ergo si feratur in objectum exercitè & efficaciter præcisum à malitia objectiva, nulla malitia formalis poterit inde refundi in actum, *Sanch.* n. 10.; quod magìs declarabitur n. 85., nam talis delectatio fertur in objectum, virtualiter sub conditione, si non sit malum, qualiter concipi potest in plerisque materiis, exceptis illis de quibus n. 87.

Obj. Desiderium objecti mali, v. g. carnium die Veneris, est peccatum, quamvis aliquis vellet præscindere à prohibitione, & optaret abesse omnem malitiam objectivam, ergo etiam delectatio sic erit mala. R. n. conseq. Desiderium est actus efficax, qui fertur in objectum, prout à parte rei ponitur cum sua malitia, v. g. qui desiderat comedere carnes die Veneris, quod cognoscit esse prohibitum, vult comestionem à se poni, quam suppositâ lege prohibente scit non posse poni sine transgressione legis, ergo tendit in aliquid cum oppositione ad legem. E contrà delectatio est actus inefficax, & tantùm fertur in comestionem, prout objectum, seu prout in cogitatione est aliquid, v. g. utile corpori, neque hæc cogitatio infert illa, quæ essent à parte rei conjuncta cum illa comestione, ergo cum comestio in ratione objecti præscindat à malitia, non erit peccatum per simplicem delectationem ferri in illam.

§. 5. Probabilius est, quòd delectatio de objecto, non tantùm intrinsecè malo sed etiam ma- 81.

lo extrinsecè, sit peccatum mortale aut veniale, prout est objectum graviter vel leviter malum. S. Thom. 1. 2. q. 74. a. 5. & 8. Suar. n. 4. Sanch. n. 8. aliique communiter. Nec dissentit Arr. d. 47., quamvis enim videatur contradicere à n. 5., tamen n. 9. relabitur in hanc sententiam, dicens voluntatem, ut non peccet, debere ferri in objectum, à quo intellectus abstrahat malitiam & prohibitionem. Idem dicit Tann. d. 4. q. 8. n. 134. & 137., videturque colligi ex illo Oseæ 9. v. 10. *Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt.* Ratio autem est, quia qui delectatur objecto malo cogitato, approbat illud, uniendo & conformando suum affectum illi, nemo enim delectatur, nisi in hoc, quod ei placet, & quod reipsa amat, ergo sicuti objectum cogitatum est malum, ita etiam delectatio, cùm formalis malitia actûs desumatur per ordinem ad objectivam. *Si dicas*, non amari opus in re sed tantùm in cogitatione; *Contrà* est, amor delectationis in opere cogitato est ejusdem rationis, cujus est amor delectationis in opere reipsa posito, cùm malitia utriusque desumi debeat per ordinem ad objectum; quod idem est in re & in cogitatione, ergo sicut amor delectationis circa opus mortaliter malum positum in re est mortalis, ita etiam amor delectationis circa opus cogitatum. *Nec obstat*, quòd talis cogitatio objecti sit actus inefficax, *nam* est quidem inefficax respectu objecti in re ponendi, attamen respectu delectationis circa objectum intentionaliter præsens, est omnino efficax.

Obji. Actus inefficax, qualis est simplex delectatio, non desumit malitiam ab objecto, ergo dele-

delectatio circa objectum moraliter malum, (extra materiam veneream, de qua est alia ratio) poterit esse venialis tantùm, ita *Vasq.* d. 111. c. 3. & 4. *Merat.* d. 8. s. 1., quorum sententiam probabilem esse dicit *Compton.* d. 105. s. 5. n. 1., & *Sporer* in Th. Mor. p. 1. t. 1. c. 6. n. 23. dicit etiam se valde propendere in eam, & *Oviedo* n. 9. citat pro ea plures AA., nec videtur probabilitatem negare S. *Th.* a 8. O. ubi ait, *Quidam dixerunt, quòd consensus in delectationem non est peccatum mortale sed veniale tantum, alii verò dixerunt, quòd est peccatum mortale, & hæc opinio est communior & verisimilior*, ergo S. *Th.* agnoscit probabilitatem oppositæ: & consequenter *Suar.* suprà nimiùm dixit asserendo oppositam esse improbabilem, uti & *Azor* T. 1. l. 4. c. 6. q. 1., vocando temerariam. R. De hoc viderint *Suar.* & *Az.*, nos, quod diximus, defendimus tanquam probabilius: unde ad object. n. antec., quamvis enim delectatio possit esse mala, licèt sit de objecto secundùm se non semper malo, secundùm dicenda n. 90., tamen delectatio tum semper est mala, si sit de objecto malo, à quo in delectationem refunditur malitia.

Inst. Displicentia inefficax circa rem graviter præceptam non est mortale, imò sæpe nullum est peccatū, nam Christus habuit displicentiam inefficacem circa mortem sibi graviter præceptam, ergo similiter complacentia talis efficax circa rem graviter prohibitam non semper erit mortale, ita *Vasq.* n. 11. & iterum c. 4 item *Compt.* n. 2. R. Displicentia inefficax circa rem ùt præceptam graviter, id est, ùt positam vel ùt ponendā secundùm legem graviter obligantem, non est

mortale, n, talis enim displicentia censetur esse amor transgressionis seu difformitatis gravis ad legem: displicentia inefficax circa rem, quæ graviter præcipitur & pro sensu divisio præcepti, non est mortale, c. antec. & n. conseq. Christus tantùm ostendit naturalem displicentiam circa mortem secundùm se, præscindendo à præcepto, non habuit autem displicentiam circa mortem ùt præceptam, sensu antè dicto.

82. § 6. Probabilius videtur, quòd delectatio de objecto semper intrinsecè malo, sub conditione, si liceret, si non esset malum &c., sit peccatum grave vel leve, prout objectum in se est, v.g. si quis delectetur in his objectis, *blasphemarem si liceret; pejerarem, si Deus permitteret; odissem Deum, si non esset peccatum; mentiter, si non esset malum.* ita *Adr. Az. Laym. Suar.* n. 10. *Sanch.* n. 23 *Rhodes* d. 1. q. 3. s. 3. § 3. *Loth.* tr. 12. q. 2. a. 5. *Busenb.* relatus n. 66. aliique multi, contra *Caj. Salas, Castrop. Ovied. Carden. Bonæspei* d. 10. n 47. *Herincx* d. 7. n. 23. Ratio est, quia licèt consensus sit conditionatus respectu objecti, est tamen absolutus respectu delectationis circa objectum, quod semper est malum, & nunc per cognitionem est præsens, ergo ab eo desumit malitiam, utì aliæ delectationes morosæ.

Respondet 1. *Oviedo* n. 71., per conditionem, intentionaliter separari malitiam. *Contrà* est; ratio, v. g. blasphemia est semper intrinsecè mala, utì supponitur, sed ratio blasphemiæ non separatur, nequidem intentionaliter, ergo nec ratio malitiæ. *Prob. min.*, nam dicit, *blasphemarem, si liceret*, & in hoc objecto delectatur, ergo delectatio tendit in rationem blasphemiæ ùt sub-

substantem illi conditioni, *si liceret*, ergo ratio blasphemiæ non separatur, nequidem intentionaliter. Quòd si dicas delectationem non tendere in rationem blasphemiæ sed in aliquid aliud, cessat nostra quæstio.

Respondet 2. Per intellectum fingi ens chymæricum, quod sit blasphemia sine malitia, & in hoc ens fictum tendit delectatio propter aliquam bonitatem in eo apprehensam. *Contrà* est; illud ens fictum est blasphemia sine malitia, ergo illud ens fictum est malitia sine malitia, quia blasphemia intrinsecè & semper est mala, uti supponitur, atqui est malum delectari in malitia sine malitia, quia talis reipsa delectatur in malitia, licèt fingat non esse malitiam, & consequenter dici possit etiam delectari in non malitia, sicuti qui cognosceret hircum, quem fingeret non hircum, reipsa cognosceret hircum, licèt consequenter dici posset etiam cognoscere non hircum, ergo adhuc est malum delectari in illo ente, quod fingitur esse blasphemia sine malitia: & ratio à priori est, quia conditio illa signatè tantùm & inefficaciter præscindit malitiam ab illa blasphemia, non autem exercitè & efficaciter, nequidem intentionaliter, cùm supponatur esse & manere blasphemiam, quæ hìc concipi non potest sine malitia objectiva, ergo cùm intellectus non possit effectivè intentionaliter præscindere à malitia, nec poterit voluntas præscindere affectivè, id est, fieri non poterit, quin affectus reipsa feratur in illam malitiam objectivã ab intellectu propositã.

Obji. 1. Mendacium, si esset licitum, est mendacium, quod esset, si poneretur illa conditio, sed si pòneretur illa conditio,

mendacium esset licitum, ergo licitè delector in eo. R. Esset licitum & illicitum: licitum fictè & significatè, illicitum verè & exercitè, uti jam dictum est.

Obj. 2. Ergo vicissim erit actus inhonestus, si me delectem in hoc objecto, *odissem amorem Dei, si esset illicitus.* R. Si reipsa à voluntate eliciatur odium, quantumvis inefficax, & sub illa conditione, c. seq., est enim displicentia de objecto semper intrinsecè bono & pro nullo casu odibili aut displicentiâ digno.

83. §. 7. Multò magis est peccatum, si quis delectetur objecto malo sub conditione, quæ quamvis poneretur, non auferret malitiam, uti fit in his, *si non essem Religiosus, inebriarem me; si non esset infernus, furarer; si possem avolare, raperem hoc*, &c. hæ enim conditiones relinquunt totam malitiam, quia quamvis non essem Religiosus, adhuc inhonesta esset ebrietas; quamvis non esset infernus aut ego volare possem, adhuc inhonestum esset furtum & rapina: ac tales actus videntur habere talem malitiam, qualem haberent, si conditio reipsa esset purificata vel non adjiceretur. Si tamen quis per talem actum, v.g. per hunc, *si non essem Religiosus, inebriarem me*, tantùm vellet significare, quòd judicet, nisi jam esset in hoc statu, futurum fuisse, ut ob occasiones aliáque incitamenta sæpe se inebriaret, nec ideo significetur affectus ad inebriationem, nullum erit peccatum, uti nec tum, si tantùm significet propensionem ad peccatum, quam in his circumstantiis vincat, *Sanch.* n. 25.

84. §. 8. Si quis delectetur hoc objecto, *si me determinare vellem vel ad negandam fidem vel*

ad

ad mentiendum, vellem mentiri & non negare fidem, hæc delectatio videtur habere malitiam mendacii, quamvis talis homo absolutè nolit mentiri. Ratio est, quia conditio illa non tollit malitiam ab alterutro, sed relinquit utrumque objectum, sicuti in se est, malum, ergo si sub illa conditione placeat mendacium, placet, & consequenter contrahitur malitia mendacii, utì rectè *Castrop.* t. 2. d. 2. p. 12.; sicuti è contrà si sub illa conditione placeat negare fidem, peccabit contra fidem, quamvis eam absolutè nollet negare. *Nec obstat*, quòd homo habens conscientiam perplexam non peccet, si eligat hoc, quod videtur esse minus peccatum, *nam* disparitas est, quòd in statu perplexitatis necesse sit alterutrum eligere, utì suppono, hinc prudenter eligit minus: in nostro autem casu necesse non est alterutrum eligi aut placere, sed est obligatio utrumque fugiendi; Videri potest *Sanch.* c. 10. n. 25., qui non videtur contrarius, tantùm enim dicit electionem minoris peccati præ majore non esse malam, si nempe supponatur necessitas eligendi alterutrum, quæ hic non est. Notandum tamen, si absque affectu & complacentia in alterutro peccato aliquis tantùm enuntiativè diceret, in tali concursu prudentiùs eligendum fore mendacium quàm infidelitatem, nullum esse peccatum, utì in simili dictum est n. 83. in fine.

§. 9. Delectatio voluntatis de objecto secundùm se non semper malo, sub conditione, si liceret &c., per se loquendo, non est peccatum, saltem si excipiatur materia turpis. Ratio est, quia delectatio illa potest habere honestum, aut saltem indifferens motivum, cùm objectum sit illius 85.

illius capax; & tunc cadit delectatio super subjectum ùt intentionaliter separatum à malitia, à qua separari potest; sic Religiosus licitè dicit, *si liceret habere, & haberem divitias, darem eleëmosynas*, hic enim actus est honestus, quia habere divitias non est de se malum, & delectatio circa elargitionem earum procedit ex motivo misericordiæ: Item, *si liceret, comederem carnes die Veneris*; comestio enim illa est de se capax motivi saltem indifferentis, & seclusâ per conditionem prohibitione objectum illud non est de se malum. Idem potest esse, si quis se delectet hoc objecto, *si Titius esset hostis in bello, occiderem eum; si esset reus, & ego carnifex, suspenderem; si Deus vellet Titium mori, etiam vellem &c.* dummodo conditio removeat omnem malitiam, nam si non ita purificet objectum, quin maneat affectus & delectatio circa occisionem Titii etiam ex privata authoritate, aut si mea volitio mortis Titii præcedat volitionem Dei, ita ut velim Deum velle, ut Titius moriatur, rectè notat *Sanch.* n. 30. fore peccatum, & meritò præsumitur esse talem affectum, si aliunde oderam Titium.

86. *Dixi.* 2. *Delectatio voluntatis*, nam si objectum secundùm se habeat inhonestatem, utì habent vindicta, furtum &c., delectatio appetitûs sensitivi, quæ sit cum alteratione corporis circa talia objecta, non est licita, quamvis ex parte intellectûs apponeretur conditio, unde si fortè delectatio illa oriatur, peccabit voluntas, si in eam consentiat, aut si velit delectationem rationalem, quæ hìc & nunc esset causa naturalis & necessaria sensitivæ, ita ut hæc ideo censeretur esse

esse volita ; Ratio est, quia appetitus sensitivus non sequitur intellectum sed phantasiam, atqui phantasia non potest apponere conditionem, cùm non cognoscat conditionatè, utì rectè *Sanch.* n. 33., neque potest præscindere rationem malitiæ à tali objecto, ergo delectatio sensitiva, in quam consentiret voluntas, tenderet in tale objectum absolutè secundùm se sumptum, quod est illicitum. E contrà tamen, si objectum secundùm se non habeat inhonestatem, licita esset etiam sensitiva delectatio circa illud, sub conditione proposita per intellectum, & tale objectum est comestio carnium, sub conditione, si non esset dies Veneris, cùm enim illa comestio secundùm se non sit inhonesta, appetitus tendet in illam, prout phantasia repræsentabit sub ratione aliqua veluti communi & abstrahente ab illicito, interim autem conditio apposita per intellectum excludet malitiam, *Sanch.* n. 35.

Dixi 2. *Saltem si excipiatur materia turpis*, quia 87.
in hac est specialis ratio, utì rectè *Ovied.* n. 50., & dicetur à n. 95., si enim voluntas delectaret se, v. g. in hoc objecto, *haberem copulam, si essem in matrimonio*, ex delectatione illa rationali naturaliter simul orietur delectatio sensitiva, quæ, utì jam dictum est, feretur in copulam absolutè, & commovebit spiritus genitales, magísque trahet ad consensum ; imò *Ovied.* dicit hanc delectationem sensitivam hoc ipso fore volitam, si volita sit delectatio rationalis, quæ est naturalis & necessaria illius causa : unde nec viduis licita est, saltem sensitiva delectatio circa copulam præteritam, nec sponsis circa copulam futuram, quamvis talis copula suo tempore fuerit

rit aut futura sit illis licita, uti pluribus dicetur L. 6. p. 3. quando de Matrimonio, Et hìc n. 90. aliquid insinuabitur.

88. *Obji.* Qui delectatur de comestione carnis facta die Veneris, peccat, ergo etiam qui delectatur de facienda, si liceret, quia conditio nihil ponit in re, nec quicquam immutat. 82. n. cons, prior peccat, quia actus ejus fertur in comestionem, sicuti à parte rei posita est cum malitia sua objectiva; posterior actus non fertur in comestionem ùt à parte rei ponendam cum malitia, sed ùt separatam intentionaliter à prohibitione & à malitia: & quamvis conditio nihil ponat in re, nec immuret objectum in se, tamen si hoc non sit intrinsecè semper malum, intentionaliter separat ab eo malitiam, & tum voluntas fertur in objectum sub ratione objecti & ut intentionaliter separatum à malitia.

89. §. 10. Delectatio de objecto in se malo, sed sine culpa facto, v. g. commisso ex ignorantia invincibili, in ebrietate, in somno &c., est peccatum tale, quale objectum, *Suar.* n. 14. *Sanch.* n. 15. *Tann.* n. 141. *Bonæ sp.* n. 77. *Herincx* n. 30. aliique communiter; Ratio est; quia illud objectum est in se malum; quod autem non fuerit peccatum, ideo est, quia non fuit voluntarium, ergo si nunc accedat voluntas talem actum approbans vel de illo gaudens, quod fit in delectatione, erit peccatum, quod specificatur à malitia objectiva gravi vel levi. *Nec obstat*, quòd objectum fortè non sit intrinsecè malum, uti mala non est comestio carnis die Veneris facta ex ignorantia, *nam* etiam illa, quando fiebat, erat materialiter mala & prohibita, uti suppono; aliud

aliud est, si fuisset licita, v. g. propter infirmitatem, tum enim licitum esset de ea delectari, quia tum nullam habet malitiam objectivam, nequidem materialem.

90. §. 11. Quamvis ex parte objecti nulla sit malitia, tamen delectatio ex parte sui habet aliquando malitiam, propter oppositionem cum aliqua virtute vel cum natura rationali, uti si solutus delectetur de copula, quam licitè habent duo conjuges, aut Titius de morte per infortunium illato Cajo; in his enim objectis secundùm se nulla est malitia, attamen est in delectatione circa illa, quia delectatio circa copulam opponitur castitati propriæ hominis soluti, & delectatio de morte proximi opponitur charitati: Hinc universaliter infert *Carden.* illam delectationem esse malam, quæ est contra Deum, proximum vel seipsum: tunc autem delectatio est contra Deum, si objectum repræsentetur ùt irreligiosum, quomodocunque, respectu Dei vel Sanctorum, uti delectatio de conculcatione sacræ imaginis facta à fatuo: contra proximum, si delecteris de objecto ùt noxio ipsi: contra seipsum, si quis delectetur de peccato vel objecto ùt sibi ex aliqua saltem parte malo.

91. §. 12. Licita est delectatio de bono effectu ex causa mala secuto, quia hic effectus potest in se habere bonitatem, & honestè amari, non prout est à tali causa, sed secundùm se; sic potest quis gaudere de pace secuta ex homicidio, de filio nato ex fornicatione. Putat etiam cum aliis multis *Merat.* d. 8. s. 1. licitam esse delectationem de peccato, in quantùm fuit causa vel occasio boni effectûs, quia peccatum sub tali respectu non est ma-

malum, & in eo sensu videtur canere Ecclesia, O *felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem*, sed meliùs dicitur tantùm esse licitum gaudere de ipso effectu secundùm dicta l. 2. n. 187., quia non est licitum gaudere de morte alterius ùt allativa divitiarum, ergo nec de ullo peccato ùt causativo boni: & S. Th. 2. 2. q. 76. a. 1. innuens oppositum, utì & Ecclesia suprà, explicari debent, quòd velint gaudium posse esse de solo effectu, eò quòd reduplicatio cadat super formam, quæ hìc est effectus ipse. Si tamen affectivè præscindatur malitia objectiva, id est, si malitia objectiva non moveat affectum, & delectatio cadat præcisè super prædicatum, prout est causativum boni, delectatio non erit mala, secundùm dicta, dummodo tale prædicatum possit, & reipsa præscindatur ab omni malitia.

92. Q. 18. *Quid specialiter addendum sit circa delectationem turpem.* Bz. seqq.

§. 1. Illa delectatio, in genere, dicitur turpis, quæ est circa aliquid specialiter dedecens hominem pudibundum & ingenuum: potest autem esse tantùm scurrilis, utì si quis delectetur sermone de partibus præposteris, flatibus ventris, excrementis &c., & tum est veniale tantùm, per se loquendo: quòd si aliquo modo spectet vel trahat ad venerea, dicitur absolutè turpis, & de hac in præsenti agitur: est autem vel merè spiritualis, quæ se continet in sola voluntate absque ulla delectatione sensitiva; vel simul est carnalis, si nempe accedat aliqua delectatio appetitûs sensitivi.

93. §. 2. Delectatio carnalis, alia est venerea, alia sensibilis; venerea est, quæ sentitur circa partes ge-

genitales per commotionem seminis vel spirituum generationi deservientium, qui spiritus reipsa sunt sanguis subtilis veluti in aërem attenuatus, ideóque facillimè moventur. Porrò causatur talis commotio, vel ab imaginatione, vel à copia seminis & eorum spirituum, vel ab ejusdem seminis mordacitate, quæ facit nervos incalescere & agitari illos spiritus, utì docet *Galenus* apud *Bonæspei* d. 10. n. 88.; & dicitur talis delectatio venerea, quia à natura ordinata est ad generationem, cui Venerem tanquam Deam præsidem statuebant ethnici. Delectatio carnalis sensibilis est, quæ oritur ex applicatione sensûs ad objectum sine ulla commotione circa partes genitales, quam tamen commotionem est saltem remotè apta causare: & delectatio illa sentitur communiter circa pectus cum aliquo calore vel quasi cũ emotione sanguinis aut spirituum animalium circa cor, v. g. dum quia osculatur mulierem.

§. 3. Si delectatio sensibilis non sit apta movere ad delectationem veneream, non dicetur absolutè carnalis, sed purè sensibilis, qualis est delectatio ex visu picturæ, tactu holoserici, odoratu floris, auditu musicæ, gustu sacchari, tales enim delectationes oriuntur ex proportione seu connaturalitate, quam res tales habent cum organo talis sensûs: & hæc delectatio non est de se mala, est tamen veniale eam quærere propter ipsam, seu quia placet sensui, sistendo in ea, utì dicetur n. 310. Quandonam autem censeatur fieri consensus, vel nullus, vel semiplenus aut plenus in delectationem turpem, explicabitur n. 226. 94.

95. §. 4. In delectatione venerea, in quam voluntas consentit, sic ferè proceditur: 1. Voluntas consentit, ut intellectus cogitet de objecto turpi, v. g. de fornicatione. 2. Voluntas merè spiritualiter complacet in fornicatione sic cogitata, sine ulla commotione venerea. 3. Cum hoc adest actus voluntarius phantasiæ imaginans illam fornicationem. 4. Ex hoc naturaliter sequitur complacentia in appetitu sensitivo. 5. Oritur sensatio, quæ ad tactum pertinet, causata ex commotione seminis in spirituum genitalium; & in hac sensatione præcipuè consistit delectatio venerea. 6. Oritur cognitio spiritualis delectationis externæ, quæ est in illa sensatione. 7. Voluntas spiritualiter delectatur in hoc. 8. Cum hoc adest voluntarius actus phantasiæ imaginans illam sensationem. 9. Sequitur delectatio appetitûs sensitivi in illa sensatione: & illa omnia sunt unus completus actus complacentiæ venereæ. Atque ex his patet distingui inter se delectationem spiritualem voluntatis & sensitivam appetitûs; item delectationem de opere externo & delectationem de motu venereo; item consensum in motum venereum & consensum in delectationem circa opus vel circa motum venereum.

96. §. 5. Delectatio morosa de objecto venereo est peccatum mortale in homine, cui illicita est copula, ita *Carden.* & alii communissimè: traduntque hanc doctrinam SS. PP. ad illa verba *Matt. 5. v. 27. Audistis, quia dictum est, non mœchaberis*, &c. *Probatur* ex *Jobi 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine, quam enim partem haberet in me Deus desuper?* id est, quomodo

modo Deus mihi per gratiam justificantem adesset, si hoc facerem? Item *Matt. 5.* ait, *Qui viderit mulierem &c.* ubi *S. Gregorius: Per Moysen luxuria perpetrata, per auctorem verò munditiæ luxuria cogitata damnatur.* Ratio est, quia talis delectatio est causa per se & à natura ordinata ad commotionem spirituum genitalium, hæc autem commotio est mortalis in homine soluto, quia secundùm *Galenum* est inchoatio profusionis seminis, ergo.

Obj. Non tenemur sub mortali vitare alias causas commotionis spirituum, v. g. studium circa casus venereos, comestionem calidi cibi &c., ergo nec ideo sub mortali tenemur vitare delectationem de objecto venereo, quia est causa commotionis spirituum. R. n. conseq., disparitas est, quòd tale studium vel comestio tantùm per accidens & valde mediatè sit causa commotionis spirituum, habeátque finem honestum, scilicet cognitionem veri, refectionem corporis &c. è contrà delectatio de objecto venereo est causa per se & à natura ordinata solùm ad commovendos spiritus genitales in ordine ad generationem, ideo enim ei imaginationi & delectationi sensibili internæ data est vis sympatica respectu commotionis spirituum, ut ita procedatur ad generationem, ad quam nec homines nec bruta potuissent ita allici, ac velle propagare speciem suam, nisi natura addidisset illas delectationes circa coitum, ideoque tales delectationes sunt quædam inchoationes generationis, ergo cùm generatio sit homini soluto illicita, etiam debuerunt esse illicitæ istæ delectationes. 97.

Inst. Si delectatio interna sit inchoatio profusionis seminis, ergo semper erit mortaliter mala, etiam in conjugato, si absit conjux. Rz. n. seq., non enim semper affert periculum proximum illius effusionis, quæ multis modis adhuc subditur potestati voluntatis.

98. Q. 19. *An delectatio turpis possit ex parvitate materiæ esse peccatum veniale tantum.* Rz.

§. 1. Si sit turpis & venerea, semper est mortale, uti probatum est l. 3. p. 1. n. 910., possuntque etiam videri dicta n. 48. in *Resp. ad* 2.

99. §. 2. Dari non posse parvitatem in materia venerea, tenere debent speciatim omnes in Societate JESU, uti dictum est ibid. n. 911.

100. §. 3. Sententia concedens posse peccari tantùm venialiter ratione parvitatis in materia venerea, est improbabilis, ùt constat ex ibidem dictis n. 910.

101. *Obji.* 1. Plures quàm 20. AA. apud *Mendo* diff. 5. n. 1. docent in materia luxuriæ dari parvitatem materiæ: idipsum docuit *Sanch.* de Matr. l. 9. d. 46. n. 9. Similiter docet *Sporer* in Tyr. Sacram. p. 4. n. 340. citans multos alios, si distillatio contingat sine delectatione, quamvis adsit levis erectio genitalium, non esse mortale, ergo sententia afferens dari parvitatem materiæ in re venerea est probabilis. Rz. n. conseq., nam aliqui eorum intelligunt materiam luxuriæ genericè, uti n. 105. dicemus: alii dicunt dari propter imperfectionem actûs, aut loquuntur saltem respectu conjugatorum, & hæc non negamus: quòd si intelligant materiam veneream, & perfectam deliberationem ac consensum, & in homine soluto, non sunt audiendi, nec ideo faciunt

veram

veram probabilitatem, nequidem extrinsecam, cùm obstet auctoritas Pontificum: nec præcisè numerus Auctorum facit sententiam absolutè probabilem, utì dictum est l. 1. à n. 136.; Quòd attinet ad *Sanch.*, hic sententiam suam revocavit in Decal. l. 5. c. 6. n. 12. *Sporer* & alii ab eo citati sunt intelligendi in casu, quo quis patitur & nudè permittit talem motum, ideoque dicunt nullum tum esse peccatum. Docent tamen etiam multi cum *J. Sanch.* d. 21. n. 18. erectionem genitalium non semper esse motum inordinatum contra castitatem, nisi sentiatur delectatio ex motione spirituum, nam sæpe oritur, inquit, v. g. ex sola retentione urinæ; notatque è contrà delectationem veneream esse posse sine erectione genitalium, imò & quandoque pollutionem, utì in senibus valde debilibus aut affectis maleficio, de quibus omnibus dicit se consuluisse peritos Medicos.

Obj. 2. Potest quis velle delectationem le- 102.
vem, cum efficaci proposito non consentiendi in gravem, ergo si suboriatur gravis, erit per accidens & non voluntaria, ergo non erit mortale. R. n. antec., sicuti enim qui vult accendere unum granum pulveris, non potest habere efficacem voluntatem non accendendi reliqua grana contigua, (idem est de aliis exemplis (ita & hìc, maximè cùm discernere non possit quænam sit futura levis vel gravis, unde reipsa vult delectationem illam, quæ sequetur, sive sit futura levis sive gravis, ergo reipsâ vult gravem, si eveniat.

Obj. 3. Delectatio venerea hocipso est levis, 103.
quòd hìc & nunc non trahat secum periculum

pollutionis vel consensûs in copulam, aut vehementer non turbet rationem, ita *J. Sanch.* n. 21. & 22. &c. n. ass., quamvis enim hæc absint, adhuc reperitur in omni delectatione venerea gravis lucta & difficultas, ut vincatur, aut ut non adducat aliam graviorem, quæ adhuc fortiùs alliciet voluntatem cum certo periculo consensûs, ergo non debet censeri levis: deinde rationes l. 3. p. 1. n. 910. allatæ adhuc valent contra omnes alias delectationes, licèt non afferant ista pericula & turbationem.

104. §. 4. Etiam præscindendo à commotione spirituum genitalium, dicendum est, quòd delectatio merè spiritualis circa materiam veneream semper sit peccatum mortale, uti probatum est l. 3. p. 1. n. 891.

105. §. 5. Si delectatio carnalis & luxuria sumatur genericè, prout est quid commune delectationi venereæ & sensibili secundùm dicta n. 93., dari potest in illa parvitas materiæ, uti dictum est l. 3. p. 1. à n. 893.

106. *Objicies.* Hæc propositio est 40. damnata ab *Alex.* VII, *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris & pollutionis*; ergo ex mente Pontificis tales delectationes etiam tantùm sensibiles semper sunt peccata mortalia. &c. Difficultati illi satisfactum esse l. 3. p. 1. à n. 893. De cætero notant omnes esse etiam hìc cautè procedendum. Et ex *Lessio* observat *Bonæ-Spei* d. 10. n. 94., quamvis non adsit directa intentio commotionis venereæ, esse tamen mortale quærere delectationem sensibilem in osculis, tactibus, am-

amplexibus &c., si hæc tria concurrant, 1. Si fiant sine necessitate vel honesta causa: 2. Si intendatur magna delectatio sensibilis: 3. Si plenus sit in hanc delectationem sensibilem consensus: Ratio est, quia tum vel indirectè quæritur etiam delectatio venerea, quæ necessitate quadam physicâ simul oritur, vel saltem erit periculum proximum consensûs etiam in hanc; & propterea etiam potuit damnari propositio relata. Vide dicta l. 3. p. 1. n. 894.

Q. 20. *An omnis cogitatio voluntaria de objecto turpi sit illicita* &c. 107.

§. 1. Cogitatio de objecto turpi potest esse, vel practica vel tantùm speculativa, utì dictum est l. 3. p. 1. à n. 895.

§. 2. Voluntaria cogitatio speculativa de re turpi non est illicita, per se loquendo, practica autem est illicita, utì pluribus explicatum est l. 3. p. 1. n. 897. 108.

Q. 21. *Quid addendum sit circa illum, qui se habet negativè circa delectationem morosam, maximè veneream, ita ut nec consentiat nec positivè resistat, sed quasi permittat.* &c. 109.

§. 1. Si hoc fiat ex complacentia objecti vel delectationis, aut si quis per hoc se exponat periculo consensûs in objectum vel delectationem, certum est peccare mortaliter vel venialiter, prout objectum aut delectatio erit graviter vel leviter mala: unde si dicatur aliquando licitum esse sic se habere, semper intelligi debet respectu subjecti, à quo abest complacentia & tale periculum.

§. 2. Si sit causa rationabilis se ita permissivè habendi, nullum est peccatum: causæ autem 110.

rationabiles sunt hæ, si probabiliter timeat, ne resistendo magis augeat, quod sæpe fit in meticulosis; si nimis molestum foret continuò positivè resistere, quod utique esset, quando tentatio diu durat; si conatus sit resistere & nil profecerit, utì habent *Azor & Sanch.* in Decal l. 1. c. 2. n. 12.; si ideo necesse foret omittere actionem aliquam honestam & utilem, v. g. studium, Confessionem, *Tann.* d. 4. q. 8. n. 73.; maximè si opus agendum ex natura sua non sit excitativum talis concupiscentiæ, tum enim homo non tenetur illud omittere propter concupiscentiam suboriturам, utì cum communi *Suar.* d. 5. s. 7. n. 20.

111. §. 3. Si absit causa rationabilis, cur positivè non resistatur, AA dividuntur in tres sententias, nam inprimis valde communis sententia est, quòd sit peccatum, si tum non resistatur positivè, saltem per actum simplicis displicentiæ, qui quamvis sit inefficax ad impediendam delectationem, saltem sit certò efficax ad cohibendam voluntatem, ne in illam delectationem consentiat, & quantùm est de se, conatur talem motum reprimere, utì habet *Sanch.* suprà: Ratio est, quia motus tales sunt deordinatio contra rectam rationem, secundùm quam tenetur voluntas gubernare appetitum sensitivum, quando facilè potest, hinc *Vasq. Amic.* d. 17. n. 284. *Arr.* d. 46. n. 26. *Compt.* d. 105. s. 5. n. 7. *Rhod.* d. 1. q. 3. s. 2. §. 4. *Platel.* n. 236. *Busenb.* n. 76. relatus, & optimè *Oviedo* t. 6. controv. 4. p. 3. dicunt esse mortale in hoc casu positivè non resistere, utì mortale foret, si virgo permitteret se violari: docetque *Suar.* suprà, quando non est justa causa habendi se permissivè, esse præceptum

ptum affirmativum positivè resistendi, fundatum in illo negativo, *Non concupisces*, quia aliter censeretur consentire; sicuti in præcepto negativo, *Non occides*, fundatur præceptum affirmativum tollendi causas proximè moventes ad occisionem: & omittere resistentiam & displicentiam circa tales motus, esset, inquit *Oviedo*, æquivalenter velle illos, quod utique est mortale. Et hìc applicatur adagium, quod habetur Cap. *Etsi*, De Judæis, motus vel delectationes sic permissæ *illam retributionem impendunt, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueverunt hospitibus exhibere.* E contrà *Arsdeck.* t. 2. p. 2. t. 5. c. 6. n. 14. dicit probabile esse non peccari mortaliter, notatque idem dici à novem probatis AA; an autem peccetur venialiter, tacet: Alii multi cum *Castrop.* t. 2. d. 2. p. 10. §. 5. & cum *Merat.* d 7 s. 8. dicunt esse veniale tantùm non resistere positivè, quia aliàs multò magìs esset mortale ponere actionem venialiter malam in materia luxuriæ, quæ esset causa talium motuum, hanc enim actionem ponere plùs est, quàm præcisè non resistere positivè, & tamen plerique etiam ex adversariis dicunt hoc esse veniale tantùm, utì relatum est l. 3. p. 1. n. 923. Et quamvis materia hìc sit de se gravis, tamen non resistere positivè habet se, utì levis negligentia circa illam, ergo erit veniale tantùm. Denique *Caj. J. Sanch.* d. 21. n. 3. *Tamb.* in Decal. l. 10. c. 2. aliique multi apud hos & apud *Tann.* n. 67. dicunt, per se loquendo, nullam esse obligationem positivè resistendi, quia secundùm sententiam communem, si tales motus oriantur ex causa de se honesta, non est opus abstinere à posi-

tione hujus causæ, ergo multò minùs est opus illis naturaliter ortis positivè resistere, sed in utroque casu permitti poterunt: unde, inquiunt, gratis fingitur præceptum affirmativum eis positivè resistendi, cùm satis sit appetitum ita gubernari à voluntate, ut ipsa in ejus actus inordinatos non consentiat, quem solum consensum vetat præceptum, *non concupisces: Nec obstat*, quod communiter dicitur, *qui tacet, consentire videtur: Nam* hoc valet tantùm in materia contractuum, utì rectè *Castrop.* suprà: neque etiam sequitur fore consensum virtualem vel interpretativum, quia ut hic esset, deberet supponi obligatio positivè resistendi, quam hi AA. negant. Hæc ultima sententia, speculativè loquendo, videtur esse probabilior, in praxi tamen tenenda non est, quia quando quis facilè potest resistere positivè, (v. g. convertendo cogitationes ad aliud objectum, aut magis attendendo ad id, quod agit; qui modus resistendi est positivus & sufficit) qui hoc omittit, convincitur non illubenter habere tales motus, & esset præsumptio, inquit *Sanch.*, credere tum non adesse formale periculum consentiendi in delectationem; imò talis permissio sæpe esset virtualis complacentia: rectè tamen notat *Bonæ spei* d. 10. n. 26., si motus sint leves, melius esse contemnere sine positiva resistentia, & facere id, quod aliàs feciset, quia tum non est facile periculum consensûs, & communiter magis crescunt ejusmodi motus, si adhibeatur reflexa resistentia, quia ubi major est sollicitudo, imaginatio magis defigitur in tali objecto, per imaginationem autem maximè augentur.

112. §. 4. *Sanch.* n. 14. dicit, si habitâ solâ displicentiâ

tiâ simplici esset periculum pollutionis, fore mortale non resistere magis; rationem dat l. 9. de Matr. d. 45. n. 25., quia tenetur homo sub mortali auferre causas notabiliter ad pollutionem concurrentes, qualis est delectatio venerea; pro quo citat *Silvestrum* dicentem esse mortale prævisо eo periculo tepidè resistere, adeoque teneri voluntatem se habere ferventiùs, ut causam illam pollutionis avertat: similiter *Castrop.* n. 4. dicit debere abesse periculum pollutionis, sed rectè addit hoc non carere difficultate, eò quòd permittere causam pollutionis à natura provenientem non sit esse illius causam: loquuntur autem de motibus naturaliter ortis, non item si ab extrinseco, v. g. à tangente excitarentur, foret enim mortale habere se permissivè ad tales motus seu tactus.

DUBIUM III.

De distinctione peccatorum.

ARTICULUS I.

Quæ peccata distinguantur specie.

RESp. Peccata, quoad materiale sive entitatem positivam, specie distinguuntur ex ob- » 113.
jectis formalibus & circumstantiis speciem va- »
riantibus, quatenus eæ objecti formalis ratio- »
nem habent. Quoad formale autem, proximè »
distinguuntur ab oppositis formis, sive rectitu- »
dine virtutis, quâ privant; remotè autem & »
fundamentaliter, ex objectis, *Tann. d. 4. de pec. d.* »
1. q. 2. Ratio primæ partis est, quia omnes actus »

specie

»specie distinguuntur ex objectis, peccata autem »quoad materiale, dicunt ipsos actus. Ratio se»cundæ partis, quia privationes proximè distin»guuntur specie ex formis, quibus privant; sed »peccata formaliter sunt privationes rectitudi»num oppositarum. Ratio tertiæ partis, quia re»ctitudo virtutis specificatur proximè ex obje»cto, ergo privatio rectitudinis ex eodem remo»tè. *Ex quibus resolves*:

» Peccata specie differunt, non tantùm quæ di»versis virtutibus, sed etiam quæ eidem oppo»nuntur extremè; ùt prodigalitas, & avaritia: »vel ratione diversæ difformitatis, id est, quæ »adeo diversâ ratione & malitiâ ejusdem virtu»tis materiam attingunt, ut quantùm est ex na»tura ejusdem peccati, non sit eadem facilitas, »moraliter loquendò, neque propensio utrum»que peccatum committendi; qualia sunt ho»micidium, furtum, adulterium, detractio.

ADDENDA.

114. Q. 22. *An omnia peccata sint æqualia.* R. Negativè: & hoc est de fide contra Stoicos, Jovinianum & quosdam novatores. *Probatur* 1. ex Scriptura, nam *Deuter.* 25. dicitur, *pro mensura peccati erit & plagarum modus.* Jerem. 7. *Peccatum operati sunt majus, quam* PP. *eorum.* Thren. 4. *Major effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum.* Joannis 19. dicit Christus Pilato, *qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*, ergo unum peccatum est majus altero. 2. Ex SS. PP., quos magno numero adducit *Bellarm.* de amiss. gratiæ c. 5. & seqq. 3. Ratione, quia cuivis evidens est majus malum esse, v. g. injustè occidere homi-

nem

nem quàm percutere, auferre mille ducatos quàm nummum, blasphemare Deum quàm officiosè mentiri &c.

Obj. 1. Peccatum est transgressio legis, sed transgressio legis est indivisibilis, quia habet se uti transgressio lineæ, quæ non potest magis & minùs pertransiri. 2. Ratio peccati consistit in hoc, quòd aliquid illicitè fiat, sed hæc ratio etiam consistit in indivisibili, & invenitur in omni peccato, ergo. 3. Ita se habet malitia respectu actuum voluntatis, sicuti falsitas respectu actuum intellectûs, sed unus actus intellectus non est falsior altero, ergo nec unus actus voluntatis est pejor altero. R. *ad* 1. n. min., quamvis enim linea ipsa non possit magis & minùs pertransiri, potest tamen magis & minùs recedi à linea, quæ pertransitur; & sic etiam unum peccatum magis vel minùs recedit à lege. *Ad* 2. Ratio generica peccati consistit in hoc, quòd aliquid illicitè fiat, specifica autem, in qua dicimus esse inæqualitatem, plùs dicit, uti patebit ex dicendis. *Ad* 3. Si sermo sit de propositione habente plura objecta, n. min., tum enim potest una esse falsior quàm altera: de cætero falsa est major, & disparitas est, quòd propositio sit per hoc vera vel falsa, quòd objectum ita sit vel non sit ita, uti enunciatur, objectum autem non potest magis esse vel non esse, quàm reipsa sit: tale nihil est pro moralitate, quæ in actum refunditur major aut minor, prout objectum est magis aut minùs in se malum, uti constabit ex jam dicendis. Vide etiam dicenda à n. 184.

Q. 23. *Unde desumatur inæqualitas peccatorum.* 115.

R.

§. 1.

§. 1. Ex variis capitibus desumitur, uti innuit S. Th. 1. 2. q. 73. a. 3. & seqq. 1. Ex materia, quæ major est vel minor; & ita furtum ducati est majus quàm nummi. 2. Ex majori vel minori disformitate cum natura rationali, sic à recta ratione magis discordat occidere patrem suum quàm alium hominem. 3. Ex oppositione cum virtute digniore. Porrò ordo dignitatis in virtutibus videtur esse hic, ut præcedant Theologicæ, & inter has, Charitas; tunc Fides, tunc Spes. Ante morales sunt religio & pœnitentia: inter reliquas morales, prudentia, justitia, fortitudo, temperantia: & simili ordine procedunt virtutes sub his contentæ. 4. Ex modo, quo peccata opponuntur eidem virtuti, nam oppositio contraria hìc pejor est, quàm oppositio privativa, hinc odium Dei est gravius peccatum, quàm neglectus amoris præcepti; Item pejus est afflictum affligere quàm non juvare: Similiter quando duo peccata eidem virtuti opponuntur, unum per defectum, alterum per excessum, uti avaritia & prodigalitas opponuntur liberalitati; pusillanimitas & audacia fortitudini; illud peccatum censetur gravius, quod virtuti est magis dissimile, & hominem reddit magis indispositum ad illam, hinc avaritia & pusillanimitas sunt graviora peccata quàm prodigalitas & audacia, quia priora magis distant & removent à virtutibus. 5. Ex lege magis vel minùs obligante, sic comestio pomi in Adamo fuit pejor quàm nunc comestio carnis die vetito, aut quàm olim comestio porcinæ apud Judæos; & universaliter, potest res etiam de se minùs bona severiùs præcipi tanquam magis utilis vel necessaria ad certos

certos fines. 6. Ex majori vel minori oppositione ad finem legis, sic legere totum librum hæreticum est gravius quàm legere paginam, quia legere totum est conjunctum cum majori periculo perversionis. 7. Ex majori vel minori facilitate vincendi, hinc dicit S. Th. a. 5. peccata spiritualia, v. g. superbiam, esse graviora quàm carnalia, quamvis hæc magis infament, quia ob innatam concupiscentiam minùs resistere possumus carnalibus; hinc etiam peccata, quæ fiunt ex metu vel violentia, sunt minùs gravia. 8. Ex majori vel minori cognitione malitiæ vel motivi retrahentis, cum qua peccatur: Item ex majori vel minori intensione actûs voluntatis, quo peccatur: Item ex majore vel minore duratione peccati; sic enim invidia ad diem durans est gravior quàm durans ad horam, quia si malum est incipere, pejus est continuare. 9. Ex fine peccati, qui magis vel minùs est malus; sic magis peccat, qui furatur, ut se inebriet, quàm ut moderatè bibat. 10. Ex majore vel minore nocumento, quod infertur: Item ex majore vel minore bono, quod tollitur, sic qui tollit famam, graviùs peccat, quàm qui fortunas. 11. Ex conditione personæ, contra quam peccatur, sic gravius est odisse Deum quàm hominem. 12. Ex conditione subjecti, quod peccat, sic peccatum in benefactorem commissum censetur indignius, quia subjectum ob acceptas gratias magis obligabatur colere. 13. Ex quibuscunque aliis circumstantiis, ob quas in æstimatione morali censetur minui vel augeri malitia.

§. 2. Ut judicari possit de majori gravitate hujus vel illius peccati, propter oppositionem cum 116.

vir-

virtute digniore vel minùs digna, debent inter se comparari peccata commissionis, v. g. hæresis cum adulterio, & rectè dicimus hæresin esse graviorem, quia opponitur fidei, adulterium autem justitiæ, quæ est virtus minùs digna quàm fides: E contra si commissio comparetur cum omissione, v. g. adulterium cum omissione fidei præceptæ hìc & nunc, adulterium erit gravius, quamvis illa omissio sit contra fidem, quæ est dignior. Similiter fieri potest, ut vitium contra nobiliorem virtutem sit minùs dissonum rationi vel minùs prohibitum, quàm vitium contra virtutem minùs nobilem, sic mendacium, quod est contra veracitatem, est minus peccatum, quàm ebrietas, quæ est contra temperantiam, quamvis veracitas sit nobilior quàm temperantia: Item laborare die festo est minus peccatum, quàm occidere hominem, quamvis prius sit contra religionem, quæ est dignior, quàm justitia; & idem est de aliis: Hoc tamen universaliter verum est: quòd summum peccatum contra virtutem nobiliorem sit gravius, quàm summum peccatum contra virtutem minùs nobilem, & hoc sufficit, ut peccatum dicatur desumere gravitatem majorem ab oppositione cum nobiliore virtute, uti rectè notat *Aversa* q. 73. s. 2.

117. §. 3. Quando hìc dicimus aliquod peccatum esse ex hoc vel illo majus altero, hoc intelligendum est, si reliqua sint paria, nam fieri potest, ut peccatum ex objecto & genere suo gravius aliunde habeat tantùm æqualem aut etiam minorem malitiam; sic blasphemia est gravior quàm homicidium, potest tamen fieri ex passione, ita ut sit quidem mortalis, attamen minor Dei offensa,

sensa, quàm homicidium plenè deliberatum, uti rectè S. Th. Suar. Arr. & alii communiùs cum Compt. d. 103. s. 6. contra Durand. Vasq. & alios: Ratio est, quia licuti difficillima mortificatio gulæ est Deo gratior quàm una genuflexio, quamvis hæc, utpote actus religionis, sit ex objecto melior, quàm actus temperantiæ, quæ est inferior virtus, ita poterit peccatum contra inferiorem virtutem propter alias circumstantias habere malitiam in se graviorem; & ratio utriusque à priori est, quia bonitas vel malitia non tantùm desumitur ex ratione generica objecti, sed etiam ex multis aliis, ratione quorum potest haberi excessus; nec inde sequitur, quòd species inferior attingat superiorem, nam manet, quòd blasphemia ex se & secundùm speciem sit gravior, cum quo stat, quòd homicidium possit esse gravius ratione aliorum, quæ in homicidio malitiam aggravant & in blasphemia minuunt. Similia quoque sunt in physicis, nam folium arboris, cùm sit vivens, est ex genere suo perfectius aliquid, quàm Sol, qui non vivit, cum quo tamen stat, quòd Sol sit simpliciter perfectior folio arboris: Consequenter dicendum est, quòd non possit dari regula universalis, ex qua sciamus, an hoc peccatum in individuo sit gravius altero necne, sed hoc esse definiendum ex complexione omnium eorum, ex quibus aggravari potest vel minui malitia.

Q. 24. *Quid præterea circa distinctionem specificam peccatorum sit addendum.* R. seqq. 118.

§. 1. Species, in genere, est completa essentia rei, sive, est hoc, quod res secundùm se totam est: hinc distingui specie, est distingui in aliquo

essentiali, quod notabiliter differat, sive sit dissimile aliis: sic homo & brutum distinguuntur specie, quia distinguuntur in rationali & irrationali, quæ notabiliter differunt, & quorum primum essentialiter convenit homini, alterum bruto: ubi è contrà Petrus & Paulus non distinguuntur specie, quia in nullo essentiali sic differunt, nam sunt similes in animali & rationali, quæ sunt tota eorum essentia; numero tamen distinguuntur, quia non sunt unum & idem animal rationale, sed faciunt numerum, & sunt duo.

119. §. 2. Perinde est, sive quæratur, unde peccata specificentur, sive quæratur, unde accipiant suam diversitatem specificam, nam specificari est accipere suam speciem, & sic distingui ab omni alio, specificare autem est alteri quasi dare suam speciem, & facere distingui ab omni alio, hinc quævis res specificatur intrinsecè per sua prædicata, per quæ intrinsecè constituitur & distinguitur, prædicata autem illa dicuntur intrinsecè specificare rem, quia intrinsecè constituunt & distinguunt: Similiter specificari extrinsecè est respicere & accipere sua prædicata per respectum ad aliquid, specificare autem extrinsecè, est respici, & sic terminando alterius respectum, ei quasi tribuere sua prædicata, sic visio nigri & visio albi sunt duo actus specie distincti, qui intrinsecè specificantur per sua prædicata, quòd sint actio vitalis, sensatio externa & repræsentatio albi vel nigri; & hæc prædicata intrinsecè specificant ac distinguunt illas visiones, sed visio albi extrinsecè specificatur ab objecto albo, quia per respectum ad album habet prædicatum illud,

illud, quòd sit repræsentatio albi, per quod notabiliter differt à visione nigri, ideoque objectum album extrinsecè specificat illam visionem albi, quia terminando illum respectum facit notabiliter differre à visione nigri, & ita de aliis.

§. 3. Res aliquæ dici possunt distingui specie 120.
Logicâ, Physicâ, Metaphysicâ, Ethicâ vel Theologicâ, si nempe notabiliter differant in aliquo, quod ab illis consideratur: sic ad *Logicam* spectat considerare prædicabilia vel universalia, hinc animal, brutum, arbor, non distinguuntur hac specie Logicâ, quia omnia spectant ad primum prædicabile seu genus: E contrà animal, homo, rationalis, risibilis, albus; differunt specie Logicâ, quia singula spectant ad diversum prædicabile. *Physica* considerat res secundùm entitates, ex quibus à parte rei constant, hinc homo specie physicâ differt à bruto, quia homo includit animam rationalem, brutum irrationalem, quæ secundùm entitates suas notabiliter differunt. *Metaphysica* considerat essentias secundùm conceptus abstractos supponentes totam essentiam physicam, hinc homo distinguitur specie metaphysicâ à bruto, quia homo in suo conceptu dicit rationale, brutum irrationale *Ethica* considerat, quid deceat naturam rationalem, hinc quæ notabiliter differunt secundùm convenientiam vel disconvenientiam cum natura rationali, differunt specie ethicâ, seu, ùt alii vocant, philosophicâ. *Theologica* considerat res secundùm hoc, quod habent per respectum ad Deum vel divina, utì an placeant vel displiceant Deo, quomodo præcipiantur vel prohibeantur à Deo, an sint vel non sint materia Sacramenti à Deo in-

ſtituti &c. hinc ſi aliqua notabiliter differant in uno horum, diſtinguentur ſpecie theologicâ: & hæ duæ ſpecies, ethica ac Theologica, uno nomine ab aliquibus vocantur ſpecies moralis: hìc autem non inquiritur in ſpeciem logicam, phyſicam aut metaphyſicam actuum, qui ſunt peccata, ſed in ſpeciem moralem, & præcipuè theologicam, ſeu in malitias notabiliter diverſas, & in ordine ad Confeſſionem ſpecialiter diſtinguendas, ſive hæ malitiæ inſint uni actui, ſive pluribus; quæritur autem præcipuè de ſpecificativo extrinſeco, unde nimirum & ex quo poſſimus colligere, quòd uni vel pluribus actibus inſint malitiæ ſpecie diſtinctæ & ſpecialiter explicandæ in Confeſſione.

121. §. 4. Valde difficile eſt pro hoc invenire unam regulam, quæ ſit adæquata, id eſt, quæ conveniat omni & ſoli diſtinctioni ſpecificæ, ita ut poſſimus dicere, ubicunque hæc regula invenitur, ibi eſt diſtinctio ſpecifica peccatorum, & ubicunque eſt diſtinctio ſpecifica peccatorum, ibi hæc regula invenitur, hinc AA. in diverſas vias abierunt, nam 1. Aliqui pro regulâ ponunt, ſi peccata mereantur pœnas notabiliter diverſas, tunc diſtingui ſpecie. 2. Alii cum *Gran.* dicunt conſiderandam eſſe difformitatem, quam actus peccati habet cum recta ratione, & tunc recurrendum eſſe ad judicium prudentum. 3. Alii cum *Carden.* & *Bonæſpei* d. 2. n. 66. dicunt non poſſe abſolutè & univerſaliter aliunde colligi, quàm ex communi prudentum ſenſu & apprehenſione. 4. Alii cum *Haunol.* c 1. controv. 6. dicunt inde eſſe colligendum, ſi in aliquo ſit ſpecialis ratio, cur prohibeatur: quod ut deprehendas

hendas, compara duo peccata inter se, v. g. furtum 100. ducatorum & furtum unius ducati, item furtum & homicidium, & quære exte, si peccatum, quod ex illis duobus est gravius, esset licitum, foretne etiam alterum licitum? nempe, si furtum 100. ducatorum foret licitum, foretne etiam licitum furtum unius ducati? si homicidium esset licitum, foretne etiam furtum licitum? si affirmas, non distinguentur specie, quia non supererit ratio prohibendi: si negas, distinguentur specie, quia adhuc erit ratio specialis illud prohibendi. 5. Alii cum *Palav.* d. 11. q. 2. a. 2. n. 5. cui ex parte consentit *Esparsa*, dicunt colligendum esse ex diversis dictaminibus conscientiæ, quibus peccata apponuntur. 6. Alii cum *Valent. Becano, Bonac. Rhod.* d. 1. q. 1. s. 2., si opponantur diversis specie virtutibus, aut saltem si habeant diversum modum oppositionis ad eandem virtutem. 7. Alii cum *S. Th.* 1. 2. q. 72. a. 1., Thomistis & *Amico* d. 18. dicunt colligendum esse ex objecto, fine, circumstantiis & modo tendendi. 8. Alii cum *Scoto, Vasq. Laym. Castrop. Platel.*, ex diversitate legum seu præceptorum, quibus peccata opponuntur.

§. 5. Ex hoc, quòd aliqua peccata mereantur 122.
etiam apud Deum pœnas notabiliter inæquales, non est certum signum, quòd distinguantur specie, quia pœna debita furto centies mille ducatorum est notabiliter major, quàm pœna debita furto unius ducati, sicuti centum millia sunt notabiliter plùs, quàm unum, & tamen non est certum, quòd ista duo peccata distinguantur specie; imò sententia opposita est longè communior. Similiter ex hoc, quòd duo peccata

mereantur pœnam æqualem, non sequitur esse ejusdem speciei, quia possunt duo peccata specie diversa esse æqualia in malitia, & consequenter mereri æqualem pœnam, utì constat ex dictis n. 117. Denique ex pœnis malè inquiritur specifica distinctio, nam priùs est species peccati, quàm respectus ad pœnam, neque opus est prægnoscì pœnam, ut incurratur malitia, ergo ex respectu ad pœnam non rectè colligitur species.

123. §. 6. Ubi inveniuntur notabiliter diversæ disconvenientiæ cum natura rationali, ibi sunt malitiæ specie distinctæ, & consequenter malitiæ, quæ differunt specie ethicâ, etiam differunt specie Theologicâ, hæc tamen regula non est adæquata. *Ratio 1. partis* est, qua malitia prohibetur à Deo, secundùm disconvenientiam, quam habet cum natura rationali, quæ exigit hoc vel illo modo prohiberi, prout in se major est vel minor, natura enim rationalis est participatio quædam rationis divinæ, cui respondet lex æterna Dei, ergo ubi sunt malitiæ specie ethicâ distinctæ, rectè inferimus esse malitias specie Theologicâ distinctas. *Pars altera*, quòd regula illa non sit adæquata, patet, quia non convenit peccatis ideo malis, quia prohibita sunt, dantur enim peccata specie distincta, quamvis de se non disconveniant naturæ rationali, utì sunt labor servilis die festo, comestio carnis die Veneris &c.

124. §. 7. Malè remittimur ad nudum judicium prudentum pro scienda distinctione specifica, quia prudentes ipsi dubitant, an in hoc vel illo actu sit multiplex malitia, nec tamen hi iterum debent remittere ad alios prudentes, sed dare regu-

regulas seu fundamenta, unde debeat judicari, quod insit vel non insit alia malitia specifica. Nec *juvat*, quod dicit *Bonæ spei*, quod judicium prudentum habeat suum fundamentum in fine legum moralium, *nam* hinc sequetur, quòd ex fine legum debeat ultimò peti differentia specifica, atque ita hæc sententia relabetur in illam, de qua dicemus à n. 130.; manetque explicandum, quandonam lex vel finis legis censeri debeat notabiliter diversus.

§. 8. Ubi in peccatis reperitur ratio prohibendi notabiliter diversa, ibi sunt malitiæ specie diversæ, & viceversâ, ubi sunt malitiæ specie diversæ, ibi etiam reperitur diversa ratio prohibendi. *Probatur*, quia ubi sunt tales diversæ rationes prohibendi, ibi etiam sunt, vel diversæ disconvenientiæ cum natura rationali, vel saltem diversæ leges propter diversam illam rationem prohibentes actum, ex utroque autem capite rectè infertur diversa specie malitia, utì constat, partim ex dictis n. 123., partim ex dicendis n. 129.; Hæc tamen regula, prout eam explicat *Haun.* relatus n. 121. non est adæquata, nam multa distinguuntur specie, in quibus secundùm explicationem ipsius non videtur esse talis diversa ratio prohibendi, nam si liceret fornicatio cum consanguinea, secundùm principia ipsius etiam liceret cum non consanguinea; si liceret pollutio, etiam liceret delectatio carnalis; si liceret desiderium turpe, etiam liceret delectatio morosa; si liceret per contumeliam imminuere famam præsentis, etiam liceret per detractionem imminuere famam absentis; si liceret rapere, etiam liceret furari; si liceret furtum 125.

mortale, etiam liceret veniale &c. & tamen omnia hæc peccata ſpecie inter ſe diſtinguuntur. Quod ſi aliter velit applicari regulam illam, fingendo nempe unum peccatum eſſe impoſſibile, & tum videndo, an adhuc eſſet ratio prohibendi alterum, jam minùs valebit regula, nam ſi furtum duorum ducatorum eſſet impoſſibile, adhuc eſſet prorſus eadem ratio, quæ nunc eſt, prohibendi furtum unius ducati, & tamen, ſecundùm ipſum, furtum duorum & unius ducati non differunt ſpecie. Licèt autem regula explicetur, prout initio expoſuimus, ſicque videatur eſſe adæquata, tamen per eam necdum ſcimus, quandonam & unde colligi debeat, quòd in his vel illis ſit diverſa ratio prohibendi, præſertim quoad illa, quæ ratione ſuî non ſunt mala, ſed tantùm ideo, quia prohibita ſunt, unde neceſſarium eſt inquirere in aliam ulteriorem regulam.

126. §. 9. Peccata illa differunt ſpecie, quæ ſunt contra dictamina ſpecie diverſa, & viceverſa, quæ peccata ſunt contra dictamina ſpecie diverſa, etiam differunt ſpecie; utì patet, quia illa dictamina proximè participant moralitatem objectivam, & refundunt moralitatem formalem in actus, quos imperant vel dirigunt: ſed remanet quæſtio, quandonam dictamina debeant dici ſpecie diverſa, hinc ſola hæc regula non ſufficit; ſervit tamen ad hoc, ut ſciamus peccata ſic eſſe confitenda, ſicuti fuerunt dictamina, quando committebantur, tum enim eſt contracta talis malitia, qualis cognoſcebatur, nec poſtea reſpectu ejuſdem actûs immutari poteſt.

127. §. 10. Si actus unus vel plures habeant oppoſitionem

sitionem cum diversis specie virtutibus, rectè arguimus esse in actibus vel actu illo unico diversas specie malitias, hæc tamen regula non est adæquata. *Pars* 1. explicatur, nam furtum rei sacræ est unus actus, qui habet oppositionem cum virtute justitiæ, in quantùm est violatio juris alieni; & cum virtute religionis, in quantùm est violatio rei sacræ, hinc rectè arguimus in eo peccato esse duas specie malitias, nempe injustitiæ & sacrilegii. Ratio autem est, quia honestas virtutis est maximè conformis naturæ rationali, contra quam Deus prohibet agi per actum illi oppositum, ergo per talem actum contra eam agere, est agere difformiter à natura rationali & lege Dei, ergo ubi sic agitur contra diversam honestatem hujus & illius virtutis, est diversa difformitas à natura rationali & lege Dei, adeoque distincta specie malitia. *Dixi*, per actum oppositum, sive, qui sit contra honestatem virtutis, nam si sit tantùm præter virtutem, utì omissio Missæ die feriali, quæ tantùm est contra consilium, & non est contra sed tantùm præter virtutem religionis, quæ non obligat tum, sed tantùm consulit, & per omissionem præteritur, ex tali neglectu virtutis non refunditur malitia peccati, utì patet. *Pars altera*, quòd hæc regula non sit adæquata, etiam probatur, quia dantur peccata specie distincta, quæ opponuntur eidem virtuti, utì avaritia & prodigalitas liberalitati. *Si dicas*, opponi diverso modo, avaritiam per defectum, & prodigalitatem per excessum, *contrà est*, ergo non habetur præcisè ex oppositione ad diversas virtutes, nam illi ipsi duo diversi modi sunt circa eandem virtutem: deinde quamvis

modus sit diversus, hoc tamen est impertinens ad virtutem, nam eidem justitiæ eodem modo, quantùm ad justitiam pertinet, opponitur detractio & judicium temerarium; item eidem castitati per excessum opponuntur desiderium & morosa delectatio circa pollutionem, item sodomia & bestialitas; similiter eidem Charitati per defectum opponuntur mortale & veniale, & tamen omnia illa peccata specie distinguuntur. Denique æquè obscurum manet, quandonam illi modi oppositionum debeant dici vel non dici notabiliter diversi, ergo.

128. §. 11. Si objectum vel modus tendendi actûs peccaminosi sit notabiliter diversus in genere moris, rectè colligimus malitiam specie diversam inesse actui: & vice versâ, si malitia specie diversa insit actui, hoc erit vel ratione objecti vel ratione modi tendendi notabiliter diversi in genere moris, adeoque hæc est una adæquata regula ad dignoscendam diversitatem specificam malitiarum. *Pars* 1. probatur, quia, imprimis si objectum in genere moris sit notabiliter diversum, moralitas objectiva erit notabiliter diversa, ad hanc autem terminabitur actus, adeoque in actum refundatur moralitas formalis notabiliter diversa & distinctæ speciei: deinde si modus tendendi sit notabiliter diversus in genere moris, intrinsecè specificabit actum in ratione malitiæ notabiliter diversæ in genere moris. Ratio utriusque à priori est, quia omnis actus vitalis est essentialis tendentia in objectum, & modus, quo actus in objectum tendit, etiam est essentialis actui, uti ex philosophia suppono, ergo sicuti omnis actus physice spectatus speci-

specificatur ab objecto & modo tendendi physicè considerato, ita omnis actus in genere moris spectatus specificabitur ab objecto & modo tendendi in genere moris considerato. *Pars altera* etiam probatur, quia ubicunque in actu uno vel pluribus sunt diversæ specie malitiæ, aut objecta sunt notabiliter diversa, à quibus diversæ malitiæ refundantur, aut si objecta non sint notabiliter diversa, diversitas specifica non potest aliunde haberi, quàm ex modo tendendi, quia quidquid præter modum tendendi specificat actum in genere moris, hoc constituit objectum in genere moris, sive illud se teneat ex parte peccantis, sive ex parte illius, contra quem peccatur, sive ex parte rei, circa quam peccatur, sive sit finis peccantis aut alia circumstantia objecti, sive sit etiam lex positiva vel diversus modus cognoscendi, cui subsitat objectum, hæc enim omnia faciunt objectum respectu operantis esse diversum in genere moris, communis enim & certa sententia est, inquit *Amicus* d. 14 n. 120., quòd ex nulla planè circumstantia, nequidem ex ipsamet intensione actûs, possit refundi moralitas formalis in ratione virtutis vel vitii, nisi talis circumstantia præcognoscatur, quia quod non objicitur intellectui, nec objicitur vel imputari potest voluntati, adeoque objectum prout huic vel illi cognitioni subsitans, erit notabiliter diversum in genere moris, atque ita convenienter dici posset, quòd objectum sit specificativum extrinsecum adæquatum respectu omnium peccatorum specie distinctorum, cur autem dicam specificationem partialiter sumi à modo tendendi, ratio hæc est, quia multi docent

cent duo peccata, v. g. duo desideria circa idem objectum turpe, eodem modo & cum iisdem circumstantiis repræsentatum dari posse, quorum unum sit mortale alterum veniale, præcisè ratione consensûs pleni aut semipleni ex parte modi diversi tendendi, quem habet voluntas, quamvis ex parte intellectûs sit eadem prorsus advertentia ad malitiam; quam sententiam pro nunc admitto, in hac autem assignari non potest ullum specificativum diversum ex parte objecti, ergo peti debet ex modo, quo se applicat voluntas vel tendit in objectum.

129. *Obji.* Peccatum mortale & veniale, si sint circa eandem materiam, non distinguuntur specie, ergo propter hoc malè recurritur ad modum tendendi, adeoque specificativum adæquatum malitiæ erit solum objectum. Ita *Dicast.* De pœnit. d. 9. n. 173. *Herincx* d. 5. n. 44. *Radæ* controv. 6. & alii. R. Non distinguuntur specie physicâ, transeat; morali, & quidem Theologicâ n., Ratio est, quia imprimis differunt notabiliter in ratione offensæ & displicentiæ respectu Dei, nam mortale est simpliciter offensa, ita displicens Deo, ut tollat amicitiam, & sit punibile pœnâ æternâ; veniale autem est tantùm secundùm quid offensa, nec ita displicet Deo, ut tollat amicitiam, nec ratione suî puniri potest pœnâ æternâ: Deinde notabiliter differunt in ordine ad Sacramenta, nam mortale est materia necessaria Pœnitentiæ, veniale est libera; mortale impedit gratiam, quæ est effectus Sacramenti, veniale non impedit &c., ergo differunt specie theologicâ.

130. §. 12. Ubi agitur contra leges formaliter diversas,

versas, ibi sunt plures specie malitiæ; & E contrà ubi sunt plures specie malitiæ, ibi agitur contrà leges formaliter diversas, adeoque hæc est altera regula adæquata pro dignoscenda diversa specie malitiarum. *Pars* 1. probatur, quia malitia actûs, ex essentia sua, est tendentia in legem, contra quam ponitur, & cui actus malus est difformis, ergo ubi sunt leges formaliter diversæ, erunt difformitates ad legem notabiliter diversæ, adeoque malitiæ specie distinctæ. *Pars altera* etiam probatur, quia diversæ illæ species, vel sunt malæ, quia sunt prohibitæ, vel ex se intrinsecè sunt malæ; si sint malæ, quia prohibitæ, patet esse contra leges formaliter diversas, ubi enim prohibentur plures specie malitiæ, sunt leges formaliter diversæ, uti statim dicetur: si ex se intrinsecè sunt malæ, adhuc sunt contrà legem naturæ & Dei æternam, quæ lex virtualiter est tam multiplex specie, quàm multiplex specie est malitia illa intrinseca, & universaliter omnis malitia, sive gravis sive levis, sive sit talis intrinsecè sive tantùm ratione prohibitionis, semper est contra legem Dei æternam, quæ dat vim obligandi, & quasi informat singulas alias leges, hinc lex æterna est toties virtualiter diversa, quoties informat leges humanas formaliter diversas.

Obji. Consensus plenus & semiplenus in ob- 131.
jectum turpe sunt peccata specie distincta, secundùm dicta n. 129., cùm unum sit mortale alterum veniale, sed sunt contra eandem formaliter legem, *non mœchaberis*, quæ ex eodem motivo castitatis prohibet utrumque, ergo possunt duo peccata specie distincta esse contra eandem forma-

formaliter legem. R. n. min. Lex enim naturæ & lex æterna Dei, itemque lex illa positiva, *non mœchaberis*, est virtualiter multiplex, & prout respicit consensum semiplenum, qui intrinsecè venialiter tantùm est malus, adeoque exigit tantùm leviter prohiberi, differt specie formali in ratione legis à seipso, prout respicit consensum plenum; qui intrinsecè mortaliter malus est, & exigit prohiberi graviter. *Nec obstat*, quòd lex illa sit una realiter, *Nam* etiam omnipotentia & sapientia in Deo, item animal & rationale in Petro sunt realiter una res, & tamen loquendo in sensu formali distinguuntur specie, propter respectus ad connotata vel effectus notabiliter diversos: unde universaliter dicere solent Philosophi, quòd ea, quæ differunt notabiliter, differant specie, ideoque si realiter distinguantur, differant specie reali, si realiter sint idem, differant specie formali tantùm, quod hìc sufficit ad habendam legem formaliter diversam, si reliqua adsint, de quibus dicetur à n. 132. Adde, quòd lex in actu primo proximo obligativa includat promulgationem, promulgatio autem legis naturæ vel legis æternæ Dei est dictamen, quo conscientia dicit hoc vel illud dissonare à natura rationali vel lege æterna Dei, tale verò dictamen semper est aliud, quando malitia objectiva est alia specie, ergo ubi malitia objectiva est specie reali diversa, etiam lex ùt obligativa in actu primo proximo erit specie reali saltem inadæquatè diversa, quod iterum hìc sufficit.

132. *Q. 25. Quandonam leges censeantur ita diversæ, ut aliam specie malitiam in actum refundant* R.

§. 1. Leges possunt esse diversæ, vel materialiter

ter vel formaliter: Tunc sunt materialiter diversæ, quando secundùm entitates suas sunt plures & distinctæ, v. g. quia una est naturalis, alia positiva; una à Deo, alia ab homine; una uno, alia alio tempore lata. Tunc sunt formaliter, seu in ratione legis diversæ, quando una affert diversam ab alia vim obligativam, obligatio enim est quasi forma seu anima legis: Tunc autem una censetur afferre diversam ab alia vim obligativam, quando versantur, vel circa materias notabiliter diversas, vel circa eandem quidem materiam, sed ex diversis motivis formalibus; vel si materia & etiam motivum sit idem, quando aliunde constat, quòd legislator velit afferre diversam vim obligativam, utì jam declarabitur.

1. Ecclesia ex motivo temperantiæ præcipit 133.
jejunium in quatuor temporibus, item in quadragesima, item in quibusdam vigiliis SS.; unde si vigilia S. Matthiæ incidit in quatuor tempora quadragesimæ, sunt tres leges jejunii, ab Ecclesia latæ pro eadem die, & totidem leges Dei, quæ assistunt & velut informant illas leges Ecclesiæ, attamen omnes illæ leges sunt tantùm materialiter diversæ, & formaliter una, quia est una materia, idem motivum temperantiæ, nec scimus intendi diversam vim obligativam, hinc qui tunc comedit carnes, satisfacit in Confessione dicendo, semel comedi carnes die jejunii. Et simili modo est loquendum de plurimis aliis legibus, quæ idem prohibent ex eodem motivo, sic enim homicidium prohibetur lege naturæ, lege æternâ, lege positivâ divinâ & humanâ, est tamen homicidium unicum specie peccatum, quamvis

quamvis contra tot leges, quæ materialiter tantùm sunt plures.

134. 2. Ecclesia in die festo præcipit beneficiato audire Missam & legere Horas, quarum legum motivum est idem Dei cultus, quia tamen illæ materiæ sunt ita notabiliter diversæ, rectè colligimus esse leges formaliter diversas: hinc si beneficiatus die festo omittat Missam & Horas, non satisfacit dicendo, semel neglexi colere diem festum, sed addere debet, neglexi colere, omittendo Missam & Horas. *Si dicas*, committi vitiosum circulum, nam ideo leges præcipientes, v. g. Missam & Horas, dicuntur esse formaliter diversæ, quia materiæ sunt in genere moris notabiliter diversæ, & ideo materiæ dicuntur esse in genere moris notabiliter diversæ, quia leges sunt formaliter diversæ. R. Vel materiæ ex se habent, quòd sint notabiliter diversæ in genere moris, uti sunt materiæ intrinsecè malæ, quæ ex natura sua habent diversas inhonestates objectivas; vel si ex se non habeant, saltem habent inde, quia legislator vult ad illas esse diversam vim obligativam, cujus suæ voluntatis aliam rationem priorem habebit, & aliquando poterit esse diversa aptitudo, quam habent istæ materiæ ad fines ab eo intentos.

135. 3. Si jejunium ab Ecclesia præceptum etiam mihi præcipiatur à Superiore ex motivo obedientiæ servandum, item à Confessario imponatur pro pœnitentia sacramentali, & ego præterea illud voverim, sunt 4. quasi leges formaliter diversæ, 1. Ecclesiæ ex motivo temperantiæ: 2. Superioris ex motivo obedientiæ. 3. Confessarii ex motivo pœnitentiæ. 4. Voti ex motivo reli-

religionis; hinc si transgrediar per actum physicè unum, contraho quatuor specie malitias, nec satisfacio confitendo, semel transgressus sum jejunium, ad quod graviter obligabar, sed addere debeo, ad quod obligabar ex lege Ecclesiæ, ex præcepto Superioris, ex mandato Confessarii, & ex voto.

4. Si lex eundem laborem ædificandi propugnaculi ex eodem motivo defendendæ patriæ præcipiat viris sub gravi obligatione & pœna, mulieribus autem sub levi obligatione & pœna, sunt duæ formaliter leges, loquendo conformiter ad dicta n. 129. non ratione materiæ vel motivi, quæ sunt eadem, sed tantùm quia legislator manifestat se velle afferre aliam his, aliam illis vim obligativam; & universaliter verum est, quòd leges aliquæ, & maximè præcepta respectu personarum particularium lata, possint esse vel non esse formaliter diversa, secundùm intentionem, quam præcipiens habet, adferendi hanc vel illam vim obligativam, sive materiæ sint similes sive diversæ; sic si parens filio suo hodie imperet studium, cras orationem per horam, semper sub gravi præcepto, quamvis materiæ sint notabiliter diversæ, tamen neglectus studii non distinguetur specie à neglectu orationis, hinc satisfaciet dicendo, bis fui graviter inobediens parenti, utì cum communiore tenet *Sanch.* in Decal. l. 4. c. 11. n. 25. Et idem est ordinariè in voto, quod est quasi lex particularis, quamquis sibi imponit, si enim quis frangat votum jejunii & aliud votum orandi rosarium, sunt duo peccata solo numero distincta, & satisfacit dicendo, bis fregi grave votum. 136.

137. §. 2. Motivum legis, aliud dicitur intrinsecum, aliud extrinsecum: Intrinsecum, est honestas virtutis vel inhonestas vitii, ad quam virtutem vel vitium ex se aut ex circumstantiis pertinet hoc, quod præcipitur vel prohibetur, v. g. lex una præcipit jejunium, altera prohibet inebriationem, honestas temperantiæ, quæ est in jejunio præcepto, & inhonestas intemperantiæ, quæ est in inebriatione prohibita, sunt motivum intrinsecum utriusque legis. Motivum extrinsecum est, quod advenit à voluntate legislatoris, qui posset præcipere jejunium, v. g. ut conservetur castitas. Debet autem motivum illud extrinsecum aliquo modo, vel ex natura sua vel ex circumstantiis esse connexum, seu posse conducere ad alterum saltem perfectiùs obtinendum, ita ut unum sit velut medium, alterum finis, alioquin non erit referibile ad talem virtutem. Porrò quandocunque aliud non constat ex verbis vel circumstantiis legum, item quando dubium est, an aliquid præcipiatur aut prohibeatur ex alio, præterquam ex motivo intrinseco, præsumi debet, quòd fiat ex motivo tantùm intrinseco, quia hoc est frequentius & connaturalius: Si autem legislator exprimat se ad ferendam legem motum esse etiam ex alio motivo extrinseco, ita tamen, ut non ideo velit rem observari ex eo motivo, aut poni intra speciem talis virtutis, non ideo formaliter multiplicatur lex, hinc quando Ecclesia præcipit jejunium in vigilia S. Matthiæ occurrente in quadragesima, quamvis fortè moveatur etiam ex motivo religionis, nempe ut honoretur S. Matthias, tamen rectè judicamus manere unam legem

cum

cum lege jejunii quadragesimalis de jejunio observando ex motivo solius temperantiæ, quia mens illa alia Ecclesiæ nobis nota non est, nec ullibi significavit se velle observari ex motivo religionis.

§. 3. Si lex non habeat aliud motivum intrinsecum, rectè colligimus intendi, ut observetur ex motivo extrinseco, & tunc, si non observetur, refundetur in actum malitia huic motivo extrinseco opposita, v. g. Ecclesia prohibet servilem laborem die festo, scimus autem nullum esse motivum intrinsecum, propter quod labor de se honestus prohibeatur, hinc rectè colligimus prohiberi ex fine extrinseco diem festum colendi, qui cultus cùm spectet ad virtutem religionis, qui tunc laborat, peccat contra virtutem religionis. E contrà si lex habeat aliud motivum intrinsecum, & constet legislatorem simul intendere, ut lex impleatur etiam ex alio motivo extrinseco, v. g. si lex obedientiæ prohibeat sub mortali, ne quis Religiosus per fenestras in plateam prospiciat, expressè etiam ex eo motivo, ut sic consulatur castitati Religiosorum, quamvis aliqui dixerint talem rem præceptam vel prohibitam non poni in specie alterius virtutis, ex cujus motivo lex ponitur, ideóque talem aspectum, si fiat, quando scitur nullum esse periculum castitatis, non fore contra castitatem, sed tantùm contra obedientiam, tamen oppositum diximus cum communi l. 1. à n. 624., ubi plura huc spectantia videri possunt. Imò docet *Oviedo* controv. 2. n. 26., si Superior mihi imperaret jejunium ex solo motivo temperantiæ, & non obedientiæ observandum, si observarem, 138.

varem, etiam ideo, quia præceptum est, me quidem fore temperantem & obedientem, si autem non observarem, me fore intemperantem, sed non inobedientem, quia hoc jejunium fit per illud præceptum materia necessaria temperantiæ, & fit materia apta obedientiæ, sed non necessaria; aliud enim est objectum pertinere ad hanc virtutem, aliud esse materiam necessariam hujus virtutis, quæ enim sunt de consilio, uti est jejunium die non præcepto, spectant quidem ad virtutem temperantiæ vel aliam, non tamen sunt materia necessaria; & ita dicit *Oviedo* nullum de facto esse præceptum in Ecclesia, impositum intuitu obedientiæ, sed ex alio motivo intrinseco vel extrinseco.

139. Q. 26. *Quid hic præterea sit notandum circa distinctionem specificam peccatorum commissionis & omissionis.* R. seqq. Quid sit peccatum commissionis & omissionis, dictum est n. 7., si autem commissio & omissio sint circa diversa, uti furtum & omissio Missæ die festo, certum est distingui specie morali: E contrà si sint circa eandem virtutem & objectum, non est ita certum, nam negant differre specie, *Caj. Alv.* aliique cum *Gonet* d. 3. n. 166., sed plerique docent distingui specie, ita ut multi, teste *Oviedo* controv. 5. n. 1., dicant oppositum esse apertè falsum: necesse autem est id examinare, ut sciamus, quâ ratione ejusmodi peccata secundùm speciem suam sint in Confessione explicanda.

140. §. 1. Aliqua peccata commissionis & omissionis, etiamsi sint circa eandem virtutem & objectum, distinguuntur specie, nam odium & non amor Dei, item hæresis & ignorantia respectu ejusdem

ejusdem articuli, sunt peccata commissionis & omissionis circa eandem virtutem & objectum, hæc autem distinguuntur specie, quia diversa est inhonestas & notabiliter major difformitas à natura rationali, positivè odisse Deum, volendo ei malum, & purè omittere amorem illius præceptum; Item positivè negare mysterium Trinitatis per hæresin, & purè non credere, vel non addiscere, uti rectè probat *Dicast.* de Pœn. d. 9. à n. 396.; Item longè major est inhonestas positivè jugulare hominem, & permittere emori fame: quod etiam à posteriori colligitur, nam si non differrent specie, non esset opus illa speciatim explicare in Confessione, quod licèt concedant *Arav. Montesin.* & alii, tamen *Gonet* meritò dicit hoc non esse tutum, unde ipse putat ideo debere speciatim explicari, quia quamvis non sint distinctæ species, tamen etiam non sunt tantùm circumstantiæ aggravantes, sed sunt partes diversæ integrantes unam speciem, uti innuit S. *Th.* 2. 2. q. 79. a. 3. O., ex odio enim & non amore Dei conflatur una species, quæ est unum specie essentiali peccatum contra charitatem Deo debitam; & similiter loquitur in aliis materiis. *Contrà* est, duæ illæ partes integrantes, si comparentur inter se, vel distinguuntur specie morali vel non; si distinguuntur, sunt speciatim confitendæ; si non distinguuntur, ergo nec distinguentur rapina & furtum, aut furtum & detractio, pariter enim dicam esse tantùm partes integrantes, quæ conflent unam speciem essentialem injustitiæ, & ita de aliis innumeris peccatis in eadem specie subalterna, quæ tamen

certum est distingui specie infimâ, & in Confessione esse speciatim explicanda.

141. *Obj.* 1. S. *Thom.* 1. 2. q. 72. a. 6. expressè docet commissionem & omissionem non differre formaliter specie. Quod *Conf.* celebri illo effato *S. Ambrosii, si non pavisti, occidisti*, id est, si non pavisti esurientem, quando id facere tenebaris, moraliter loquendo eum occidisti, ergo non pascere & occidere sunt ejusdem speciei. R. S. *Thom.* 2. 2. q. 79. a. 2. 3. & 4. expressè docet peccatum transgressionis, id est, commissionis, esse speciale peccatum, distinctum à peccato omissionis: ut ergo hæc loca concilientur, dicendum est, quòd in priore loco velit non differre specie, quando præceptum affirmativum & negativum materialiter tantùm differunt, secundùm dicenda n. 144., & ideo ibi expressè addit, quando procedunt ex eodem motivo & ad eundem finem, utiturque exemplo avari, qui furatur & non dat, quæ debet: In posteriore autem loco vult distingui specie, quando nempe præceptum negativum & affirmativum sunt formaliter diversa, qualia sunt in casibus n. 140. relatis, ideoque hic utitur exemplo, si quis contra præceptum affirmativum imperans honorari parentes, omittat honorare, cùm deberet, & contra præceptum negativum prohibens inhonorare, inferat eis contumeliam aut injuriam, quæ patet distingui specie. *Ad. Conf.* dist., si non pavisti, occidisti, æquivalenter, quantùm ad effectum physicum, qui est mors, c., moraliter, quantùm est ad eandem specie malitiam, n.

142. *Obj.*. 2. Si explodam in hoc, quod video, & occidam hominem, est peccatum ejusdem speciei,

ciei, sive sciam sive culpabiliter ignorem esse hominem, ergo etiam est ejusdem speciei, sive sciam & discredam, sive culpabiliter ignorem & non credam mysterium fidei. R. n. conseq., quia utraque occisio semper est peccatum commissionis, sive causetur ex scientia, sive ex ignorantia culpabili, quia per utramque occisio talis fit voluntaria, quod sufficit ad idem homicidium: E contrà positivè discredere est peccatum commissionis habens longè aliam inhonestatem ab illo, quod est omittere credere, vel non discere mysteria, quod est peccatum solius omissionis, ergo non est paritas.

Inst. Ergo saltem error in fide, qui causatur ab ignorantia culpabili, erit ejusdem speciei cum errore, qui fit ex scientia, & est propriè dicta hæresis. R. Transeat, quia non facit ad hanc rem, cùm utrobique sit commissio: Sequelam autem concedunt *Sot.* & alii multi: Negant *Vasq.* & alii cum *Dicast.* à n. 400., nam quamvis peccatum, quod causatur ex ignorantia & ex scientia, sit ejusdem speciei, tamen in casu allato non causatur idem peccatum, quia hæresis prærequirit scientiam, cùm debeat esse error cum pertinacia, quicunque autem alius error non prærequirit scientiam, ergo non est idem peccatum, quod hìc causatur ex scientia & ex ignorantia. Vide *Dicast.* suprà. 143.

§. 2. Aliqua peccata commissionis & omissionis nequidem numero distinguuntur, utì rectè *Suar.* d. 3. s. 1., nam studium, propter quod omittitur Missa die festo, est peccatum commissionis contra præceptum negativum prohibens poni impedimentum Missæ præceptæ, utì probabitur 144.

bitur l. 6. p. 2. à n. 942. (ubi etiam dicetur, an id, quod est ejusmodi causa peccati, vel se concomitanter habet ad illud, etiam sit necessariò confitendum) omissio autem illius Missæ est peccatum omissionis contra præceptum affirmativum audiendi Missam; Item furtum est peccatum commissionis contra præceptum negativum non furandi, omissio autem restitutionis est peccatum omissionis contra præceptum affirmativum reddendi ablatum, ut sic reparetur æqualitas jurium, sed hæc peccata nequidem numero distinguuntur, ergo. *Prob. min.*, quia tale studium non habet aliam malitiam, nisi quam habet omissio Missæ; Item omissio restitutionis etiam habet solam malitiam furti, quod continuatur, ergo hæc peccata nequidem numero distinguuntur: quod etiam à posteriori colligitur, nam si essent duo numero peccata, qui omisisset Missam, deberet in Confessione dicere, cur & quid fecisset tempore Missæ; Item qui furatus esset, & per tres dies retinuisset, deberet etiam hanc retentionem specialiter explicare, quorum utrumque est contra praxin confitentium.

145. *Obj.* Præceptum negativum obligans semper pro semper est formaliter diversum ab affirmativo non obligante pro semper, ergo commissio & omissio semper sunt contra præcepta formaliter diversa, ergo semper distinguuntur specie. R. n. antec. In casibus n. 140. relatis præcepta negativa & affirmativa sunt formaliter diversa, quia est alius finis prohibendi unum objectum & imperandi alterum, estque etiam longè alia inhonestas in transgressione unius quàm alterius:

rius: in casibus n. 144. allatis præcepta negativa & affirmativa differunt materialiter tantùm, quia est idem finis & eadem ratio prohibendi unum & imperandi alterum, ideoque etiam in transgressione eorum non occurrit diversa inhonestas, propter ea enim prohibetur tale studium, quia intenditur honestas Missæ, quæ etiam intenditur per præceptum imperans Missam, nec est alia malitia in studio, nisi quia impedit Missam: Similiter ideo imperatur restitutio, ne continuetur furtum, nec est alia malitia in omissione restitutionis, nisi quia esset continuatum furtum, ergo talia præcepta sunt tantùm materialiter diversa.

Inst. 1. Si tale studium tantùm habeat malitiam omissionis Missæ, ergo dici debet peccatum omissionis, quia tale dici debet peccatum, qualis est malitia, sed malitia est omissionis, ergo & peccatum. R. n. seq. & maj. probationis, alioquin peccatum externum deberet dici internum, quia malitia ejus est interna: itaque denominatio commissionis etiam sumi potest ab oppositione immediata cum præcepto negativo, quale est, *non pones impedimentum Missæ tibi præceptæ.*

Inst. 2. Talis est malitia formalis, qualis est objectiva, sed malitia objectiva est omissionis, ergo & malitia formalis. R. n. maj., alioquin malitia formalis actûs interni, v. g. voluntatis furandi, esset externa, quia malitia objectiva est externa, utì rectè *Rhodes* d. 1. q. 2. s. 2. §. 2.

Inst. 3. Actus ille, est peccatum per omissionem ultimò constitutum, ergo absolutè dici debet peccatum omissionis, quamvis dici possit

actus commissionis, ita *Gonet* n. 139. R. n. conseq., dicitur enim commissio, quia habet oppositionem cum præcepto negativo.

Inst. 4. Frustra ibi fingitur præceptum negativum distinctum, quia posito solo præcepto affirmativo Missæ, si ponamus non dari illud negativum, adhuc peccabitur contra præceptum affirmativum Missæ, si studeatur tempore Missæ, ergo. R. Si per conceptum excludas præceptum negativum prohibens semper pro semper non poni impedimentum objecto præcepto, concedo non peccandum contra illud; si autem supponatur illud esse, uti reipsa est, & necessariò sequitur ex præcepto affirmativo, peccatur contra illud, & etiam contra affirmativum: sunt autem distincta præcepta, quia affirmativum est positivum, de re non necessaria; negativum est naturale de re necessariò mala, semper enim est intrinsecè malum ponere impedimentum actionis præceptæ, tempore illo, quo est obligatio illam ponendi. Quod *Conf.*, nam omnes fateri debent, quòd in ejusmodi præceptis affirmativis fundentur negativa, ergo.

Regulas hactenus traditas pro dignoscenda specifica distinctione peccatorum applicabimus ad praxin l. 6. p. 2. quando de Confessione; ubi percurrendo præcepta Decalogi & Ecclesiæ, item alia genera peccatorum ostendemus, quid necessariò debeat vel non debeat in Confessione exprimi.

ARTI-

ARTICULUS II.

Quæ peccata distinguantur numero.

RESP. Numero distinguuntur duobus modis,» 146.
1. Ex diversis objectis numero totalibus,»
non materialiter & physicè tantùm, sed etiam»
formaliter & moraliter distinctis. 2. Per inter-»
ruptionem actuum moralem *Fill. t. 21. cap. 8.* »

Dico, *moralem:* quia etsi ad distinctionem nu-»
mericam physicè sufficiat quævis interruptio;»
in ordine tamen ad Confessionem, non multi-»
plicatur, nisi moraliter multi sint, quia sicut in»
Confessione actus moralis, ita etiam multipli-»
catio & distinctio moralis attendi debet. »

Porrò actus moraliter interrumpuntur, ita»
ut nec virtualiter, nec interpretativè manere»
censeantur, 1. Per contrariam voluntatem &»
propositum. 2. Per cessationem ab actu volun-»
tariam & liberam. 3. Per cessationem involun-»
tariam & naturalem, sive ea fiat per somnum»
sive per distractionem ad alia: Per somnum»
quidem, quia cùm in illo cesset usus rationis,»
non continuatur actio libera & moralis: per di-»
stractionem verò, quia per illam prior cogita-»
tio fit involuntaria, ideoque si ad eam redeatur,»
fit voluntaria, & moraliter multiplicatur. Ita»
Vasq. &c. Quæ sententia etsi in peccatis externis»
tenenda sit, in internis tamen non habet locum,
secundùm *Fill. num.* 317. Ratio, ia etsi per»
hanc interruptionem physicè actus multiplice-»
tur, non tamen moraliter; quia hoc ipso, quòd»
animus

»animus involuntariè distrahitur, remanet in»terpretativè prior voluntas, cùm non sit re»tractata, aut aliter interrupta. *Vid.* etiam *Bal»dell. d. 21. n. 3. Ex dictis resolves,*

» I. Unum numero peccatum committit, qui »uno actu odii vel detractionis fertur in 10. ho»mines; qui uno ictu duos occidit; qui uno actu »vult omittere officium Horarum per mensem, »jejunium per Quadragesimam, quia etsi hæc »objecta physicè sint plura, sunt tamen unum »moraliter & formaliter, quatenus in uno actu »hìc & nunc conjunguntur, Ita *Navar. Fill. Bon.* »*d. 2. q. 4. p. 1.* contra *Azor*, *Vasq &c.* qui satis »probabiliter dicu, esse peccata distincta: Ve»rùm sive 10. peccata dicas, odisse v. g. 10. ho»mines, sive unum, parum refert, cum unum »hoc illis decem æquivaleat, proindeque objecti »gravitas in Confessione exprimenda sit, quippe »quæ actum in suo esse individuali constituit, ùt »notat *Fill. Bonac. Suar. de Pœn. d. 22. s.* 5.

» II. Actus voluntatis internus sæpius interru»ptus & repetitus, licèt physicè sit multiplex, »moraliter tamen est unum numero peccatum »in ordine ad Confessionem, si consummetur in »opere aliquo externo per eum intento & causa»to, aut etiam in pluribus actibus externis sibi »invicem subordinatis ad eundem finem: hinc »v. g. qui furatur bibliothecam per totam no»ctem, etsi sæpius voluntatem furandi renovet, »unum furtum; & qui ad occidendum alium »pergens, sæpe voluntatem renovat, unum ho»micidium committit. Ratio, quia est una actio »externa, ab internis intenta & causata, in qua in»ternæ omnes complentur, & moraliter uniun»tur. *Vide Baldell. n.* 4. III.

III. Actiones externæ, licèt numero distinctæ, ad eundem tamen finem & actum principalem relatæ, modò non habeant distinctam ab illo malitiam, non distinguuntur ab ipso fine & actu principali, moraliter loquendo, & in ordine ad Confessionem: hinc oscula, tactus, verba impudica &c. copulam carnalem præcedentia, imò etiam comitantia & subsequentia tanquam complementa & appendices operis, unum numero peccatum sunt, ùt docent *Nav. cap. 6. n. 17. Azor l. 4. c. 4. q. 6. Fill. &c.* Ratio, quia sunt vel initia, vel partes, vel complementa & appendices operis, ejusdem actûs humani & objecti, in quo omnia prædicta moraliter uniuntur.

Dixi, *complementa*: quia si similes actus non sunt initia vel partes copulæ subsecuturæ, aut ex actu præterito ex natura rei non consequantur, distinguuntur numero; ùt v. g. si quis de fornicatione glorietur: proindeque illi in Confessione explicandi sunt separatim, non autem priores, ùt docet *Suar. s. 1.*

ADDENDA.

Q. 27. *Quandonam actus physicè unus sit unum vel multiplex numero peccatum.* R. Sicuti potest actus physicè unus habere plures specie malitias, utì constat ex dictis n. 127. & 135., ità, & multò magis, potest actus physicè unus habere plures numero malitias, quandoque tamen etiam habet unicam, utì jam declarabitur. 147.

§. 1. Actus physicè unus non ideo præcisè est multiplex numero peccatum, quòd sit contra plura numero præcepta, utì habet communis cum

cum *Oviedo* controv 5. p. 7. & *Dicast.* De Pœn. d. 9. n. 235. contra *Nav. Lop. Rodriq. & Arr.* Ratio est, quia præcepta possunt esse tantùm materialiter plura, tunc autem non refunditur nisi una malitia, nam 1. Diversa species peccati non desumitur à præceptis tantùm materialiter diversis, utì constat ex dictis n. 133., ergo nec distinctus numerus, eadem enim est utrobique ratio, quia nempe talia præcepta sunt moraliter unicum. 2. Plures præcipientes aliquid possunt intendere ac imponere unam eandemque obligationem ad illud, in hoc autem casu erunt plura materialiter præcepta, nec tamen erit nisi unica obligatio, adeoque si non fiat id, quod præcipitur, erit tantùm una moraliter transgressio, ergo. 3. Ex hoc, quòd furtum sit contra legem naturæ, Item contra legem positivam Dei & hominum, intelligitur tantùm esse prohibitum pluribus modis, & nemo ideo apprehendit in illo esse plures numero malitias, ergo nec erunt duæ, ex hoc, quòd actus physicè unus sit contra præceptum patris & matris, aut contra præceptum patris herì & iterum hodie positum, non magis, quàm si quis frangat votum à se pluries renovatum, quod est unicum peccatum, utì cum communi *Dicast.* n. 305.; atque idem est, si quis in vigilia S. Matthiæ incidente in quatuor tempora quadragesimæ frangat jejunium, secundùm dicta n. 133., est enim unicum numero peccatum. *Dixi*, non ideo præcisè, nam si sciretur, quòd per unum ex illis præceptis intenderetur alia numero obligatio, v. g. quia esset aliud motivum numero distinctum præcipiendi aut prohibendi actum, tunc refunderetur duplex numero

ro malitia in transgressionem, quia tunc essent præcepta formaliter distincta numero; & id posset contingere, si postquam unus Superior aliquid præcepit subdito, alius Superior addat novum præceptum, tunc enim præsumetur velle superaddere novam obligationem ex alio simili motivo: de cætero si præcipientes id non manifestent, nec aliunde innotescat, præsumuntur unam numero obligationem velle.

Obj. 1. Talis actus habet plures relationes 148.
disconvenientiæ, unam ad præceptum patris, & alteram ad præceptum matris, ergo habet plures difformitates, ergo plures malitias. 2. Ratio dictat, pejus esse, si quis sit inobediens patri & matri, aut si det utrique causam justæ offensæ, quàm si tantùm alterutri, sed quando agit contra præceptum patris & matris, est utrique inobediens, & utrique dat causam justæ offensæ, ergo. 3. Est duplex numero injuria vel irreverentia, si fiat patri & matri, ergo etiam est duplex numero inobedientia, si agam contra præceptum patris & matris; & maximè si contra præceptum unum Dei alterum hominis 4. Si furtum non haberet malitiam ex hoc, quòd sit contra præceptum naturæ vel humanum, hoc ipso acquireret malitiam, quòd esset contra præceptum Dei, qui potest aliqua de se non mala facere mala per prohibitionem, ergo quando ad præceptum unum accedit aliud præceptum, inde oritur nova malitia. 5. Quò quis plurium præceptum transgreditur, eò plures virtualiter contemnit, ergo eò plures contrahit malitias. ita *Arr. Bz. ad* 1. Sunt duæ quasi physicè disconvenientiæ, ratione duplicis connotati, est tamen una

una moraliter, quia præceptum patris & matris est unum moraliter, ergo etiam est una moraliter disconvenientia & difformitas. *Ad 2.* Putat quidem *Gonet* d. 3. n. 37. esse ibi duas inobedientias, sed rationem non video: hinc dist. min., quando agit contra præceptum patris & matris, est utrique inobediens, inobedientiâ numero unâ, fortè paulò pejore, qualis etiam esset, si præceptum ab eodem patre fuisset sæpius inculcatum, c., inobedientiâ numero duplici, n., quia nempe sunt veluti unus præcipiens, cùm unam tantùm velint obligationem, qualem etiam vellent, si tantùm singuli præciperent. *Ad 3.* Disparitatem dant aliqui, quia justitia, gratitudo, religio &c. sunt ita ad alterum, ut censeantur ordinari ad bonum alterius, obedientia autem est ad alterum, ultimò propter bonum subditi, ergo diversitas præceptorum non tam à præcipientibus quàm à bonis subdito intentis desumenda est. Hanc responsionem multis oppugnat *Dicast.* à n. 483., maximè ex eo, quòd omnis virtus sit ad bonum subjecti: unde respondet ipse n. 486. negando conseq., disparitas est, quia proxima ratio obediendi non est superioritas hæc vel illa, sed præceptum, unde hoc, cui inobedientia proximè opponitur, non est superioritas, sed præceptum, potest autem idem præceptum & eadem numero obligatio causari à superioritatibus numero & specie distinctis, ergo etiam potest eadem numero inobedientia esse contra Superiores numero & specie distinctos: è contrà reverentia, cultus, itemque irreverentia, injuria &c. proximè respiciunt excellentiam, dignitatem vel jus personæ, si autem personæ

sint

sint plures, erunt plures excellentiæ, dignitates & jura, ergo si personæ sint plures, erunt plures irreverentiæ vel injuriæ. *Ad* 4. Furtum nullam trahit malitiam theologicam per oppositionem præcisè cum præcepto naturæ vel humano, sed hæc præcepta ùt informata lege Dei, sic tantùm refundunt malitiam theologicam, quam eandem refunderet solum præceptum Dei, unde furtum à præcepto Dei habet eandem malitiam theologicam, quam nunc habet ex præcepto naturæ vel humano ùt informato lege æternâ Dei, quia Deus nunc aliter non prohibet, quàm sicuti natura exigit prohiberi, aut sicuti prohibent homines, malitia autem, quam furtum habet præcisè, prout opponitur legi naturæ vel humanæ, cùm non sit theologica, etiam non cadit sub præceptum Confessionis, de quo hìc tantùm quæritur. *Ad* 5. n. conseq., quia contemptus virtualis indirectè tantùm & mediatè tendit in personas præcipientes, directè autem & immediatè in sola præcepta, quæ hìc sunt moraliter unum: si esset contemptus formalis, tenderet directè & immediatè in personas ipsas, hinc à diversitate præcipientium traheret multiplicem malitiam, quia singulæ personæ sunt propriâ suâ observantiâ dignæ, contra quarum dignitatem directè & immediatè ageretur.

§. 2. Probabilius videtur, quòd actus malus 149.
physicè unus tendens in plura numero objecta, sit moraliter plura numero peccata in Confessione explicanda, prout actus distinctè vel confusè in ea objecta tendebat, ita *Vasq. Tann. Castrop. Rhod. Oviedo, Haun. Diana* p. 3. t. 4. R. 164. *Spor.* de Pœn. à n. 409., contra *Suar Bonac.* &

álios apud *Mendo* d. 2. à n. 3. *Prob.* 1. Actus terminatus ad plura ſpecie objecta includit plura ſpecie peccata in Confeſſione explicanda, ergo terminatus ad plura numero objecta includet plura numero peccata. 2. Actus unus, quo quis detrahit de honore trium hominum, in judicio prudentum, etiam in ratione objecti & numeri, æquivalet tribus actibus, per quos detraheret ſingulis, ſed ſi eſſent tales tres actus, eſſent tria numero peccata, ergo. *Conf.* nam actus, quo quis detrahit tribus, comparatus ad Cajum, cui detrahit, eſt peccatum, ergo etiam comparatus ad Titium & Sempronium eſt peccatum, non eſt autem idem peccatum, quia eſt aliud objectum, & violatur jus diſtinctum, ergo eſt peccatum numero diſtinctum, ergo cùm violet tria diſtincta jura, erunt tria numero peccata.

150. *Obji.* 1. Quamvis actui, quo detraho tribus, inſint tres numero malitiæ, tamen non ſunt tria peccata, ſed unum, habens tres malitias, ergo cùm nullum detur præceptum confitendi numerum malitiarum, ſed tantùm ſpeciem & numerum peccatorum, non ſunt tria peccata in ordine ad Confeſſionem. *Prob. antec.* Eſt unum numero peccatum, ſi uno actu eidem furer tres ducatos; aut pannos, frumenta & pecunias, ergo etiam eſt unum numero peccatum, ſi uno actu detraham tribus, ita *Fill. Lugo, Tamb.* in meth. Conf. l. 2. c. 1. à n. 59. *Gob.* in Quin. t. 5. c. 9. n. 73. *Stoz* l. 1. p. 3. à n. 571. & alii apud *Dianam* p. 1. t. 7. R. 17., qui ideo dicunt talem ſatisfacere, ſi efferat in plurali, v. g. ſic, ſemel detraxi graviter de fama plurium. R. 1. Si argumentum valet, ergo nequidem eſt opus dicere, de-

detraxi de fama plurium, sed satis erit dicere, *detraxi*, nam fuisse de uno vel de pluribus secundùm hos AA. non mutat speciem vel numerum peccati. Qu. 2. An dicere debeas talem actum esse tria numero peccata, an esse unicum peccatum habens tres malitias, est quæstio de nomine, potiùs dicendum est esse tria numero peccata, quia peccatum nihil est nisi malitia, ergo ubi sunt tres numero malitiæ, sunt tres numero peccata, sicuti ubi sunt tres specie malitiæ, sunt tria specie peccata: Sed quidquid sit de hoc; de re dicimus, quòd illæ tres numero malitiæ, si sciantur, debeant cum suo numero determinato explicari in Confessione, sicuti si essent tres specie malitiæ in uno actu, hæ omnes deberent explicari, sive diceretur esse unum specie peccatum habent tres specie malitias, sive dicerentur esse tria specie peccata. Unde in forma, n. antec., ad prob., concesso antec. n. conseq., disparitas est, quia singuli ducati; item panni, frumenta & pecuniæ ad eundem spectantes, non sunt plura objecta respectu unius actûs, quo eripiuntur, sed constituunt unicum numero objectum. *Nec refert*, quòd singuli ducati essent objecta numero distincta, si eriperentur per singulos actus distinctos, *nam* fiunt unum objectum, quando per unum actum uni eripiuntur, non item famæ, quæ tolluntur tribus hominibus. Et pro explicanda illa disparitate dant hanc regulam *Dicast.* n. 221. & *Haun.* n. 488. Quando sunt plures res, quarum una est capax accipiendi augmentum ab altera, & quæ ex natura sua vel usu hominum referuntur ad eundem finem; ideoque communiter sunt invicem commutabiles & compensa- 151.

biles, tunc possunt uniri in ratione unius objecti, si spectent ad eundem hominem, quia tunc sunt res ejusdem rationis, quæ facient unam rem majorem, si simul veluti partes conveniant; & ita se habent pecuniæ, panni, frumenta &c., quæ augent divitias ejusdem hominis, & referuntur ad eandem necessitatem vitæ, suntque in commercio hominum invicem permutabilia ac compensabilia, pecuniæ cum pannis, panni cum frumentis &c., & una mensura omnium est pecunia, quâ ista omnia acquiri possunt; hinc si ad eundem pertineant, constituunt unicum numero objectum majus, & consequenter tantùm augent malitiam numericam actûs, quo auferuntur. E contrà si sint plures, quarum una non est capax accipiendi augmentum ab altera, aut quæ à natura usúque hominum non referantur ad eundem finem, nec ita sint permutabiles invicem, sed in se habeant suas rationes completas & diversas, tunc non poterunt uniri in ratione unius objecti, sed manent plura moraliter objecta, quamvis terminent unum actum, & sic se habent famæ trium hominum, nam fama unius non augetur per famam alterius, nec hæ famæ ordinantur ad unam famam, nec inter se commutantur vel compensantur, cùm possit uni reddi fama manente infamiâ alterius, ergo non uniuntur in ratione unius objecti, & consequenter si unus actu detrahatur de fama trium, non est detractio unius famæ, nec augetur malitia unius detractionis, sed sunt moraliter tres detractiones triplicis famæ, ergo tria numero peccata.

152. *Inst.* Ergo si uno actu furer tres ducatos spectantes

ctantes ad tres diversos homines, hi tres ducati erunt unum objectum, & sic erit unum numero furtum. Bz. *Vasq.* concedit sequelam, sed malè, utì rectè probat *Dicast.* n. 244., quia nempe læduntur tria distincta jura, unde n. seq., quamvis enim illi tres ducati sint apti esse unum objectum, dummodo ad unum pertineant, quia tunc est unum jus constans pluribus partibus ad se invicem relatis ratione ejusdem personæ, tamen quamdiu ad diversos spectant, unus non potest augere alterum, neque possunt facere unam opulentiam, neque jus ad unum potest augere jus spectans ad alterum, neque etiam illi ducati aut illa jura referuntur ad eundem sed ad diversum usum, nempe singulorum hominum, ergo quamdiu pertinent ad diversos homines, non possunt facere unum objectum.

Obj. 2. Actus unus, quo quis dat eleëmosy- 153.
nam tribus pauperibus, non habet tres numero bonitates, ergo nec actus, quo quis vult occidere tres, habet tres malitias, ita *Suar.* Bz. 1. cum *Nav.* & aliis n. ant., cùm enim sublevet tres miserias illorum trium, sunt tria objecta, & consequenter sunt moraliter tres eleëmosynæ. Bz. 2. cum *Dicast.* De Pœn. n. 249. etiam n. conseq., disparitas est, quia ut actus bonus habeat bonitatem, debet intendi honestas talis virtutis, hinc bonitas actûs non multiplicatur, nisi multiplicetur honestas, quæ est objectum motivum actûs, sed ubi uno actu tribus datur eleëmosyna, videtur esse honestas unica, quamvis cæteris paribus major, ergo dici potest esse unum objectum. E contrà ut contrahatur malitia peccati, non est opus intendi inhonestatem, sed malitia desumi-

tur etiam per ordinem ad alia objecta vel effectus, quales sunt læsio plurium jurium, quæ quia spectant ad diversos, non faciunt unum objectum.

154. *Inst.* Ergo qui voluisset dare eleëmosynas infinitis hominibus, aut è contrà occidere infinitos homines, contraxisset bonitates vel malitias ac peccata infinita. R. *Dicast.* n. 256. negat conseq., quia talis actus semper est inefficax, & tunc multa objecta habent se per modum unius objecti, cùm enim non intendatur reipsa & efficaciter damnum seu effectus, non censentur distinctæ injuriæ sed una contra numerum infinitum veluti unum objectum, habens jus unicum, ut nemo tali actu inefficace circa se versetur. Hæc responsio non placet, unde. R. Eo modo, quo cognoscit infinitos homines, tali modo etiam contrahit infinitum numerum bonitatum aut malitiarum, quia vult, quantùm est de se, efficaciter levare tot miserias, aut lædere tot jura; unde cum infinitos numero homines tantùm confusè cognoscat & modo finito in infinitum, ita contrahit bonitates vel malitias numero confuso infinitas, id est, actu finitas, ita tamen, ut singulas enumerando sint semper acceptibiles plures in infinitum.

155. *Obj.* 3. Concretum accidentale non multiplicatur nisi multiplicato subjecto seu recto, sed rectus, quem importat tam peccatum quàm malitia, est actus liber, ergo non multiplicato actu, non multiplicatur peccatum vel malitia, ita *Bonæspei* d. 4. n. 99. R. Ut concretum accidentale multiplicetur moraliter, satis est rectam multiplicari moraliter, talis autem actus quamvis

vìs sit physicè unus, est moraliter multiplex, ergo rectus moraliter multiplicatur.

Inst. Unius actûs non datur nisi unum objectum, ergo etiam una tantùm malitia objectiva, ergo & una tantùm malitia formalis, ita *Caramuel.* R. Unius actûs physicè considerati non datur nisi unicum objectum adæquatum, sed unius actûs moraliter considerati dantur plura objecta physicè inadæquata, sed in genere moris adæquata, utì patet in uno actu habente plures specie malitias ob respectum ad objecta specie distincta.

§. 3. Quamvìs regula colligendi multiplicitatem numericam peccatorum in uno actu ex multiplicitate objectorum, videatur esse satìs clara, tamen in particularibus materiis adhuc difficile est eam applicare, hinc AA., etiam illi, qui regulam n. 151. datam nobiscum admittunt, adhuc variant in sententiis, utì constabit ex seqq. exemplis: 156.

1. Si quis uno actu dubitet circa tres fidei articulos, aut eos neget, vel culpabiliter ignoret, *Cresp. à Borgia* in selectis q. 6. n. 18. docet esse tria peccata, ideoque putat in Confessione dicendum, dubitavi circa tres fidei articulos, quia dubitatio est ipsum peccatum, diversi autem articuli sunt diversa objecta, cùm veritas objectiva unius non augeat veritatem alterius. Sed contradicunt *Oviedo* n. 116. & *Diana* p. 3. t. 4. R. 165., quia licèt una veritas objectiva non sit major alterâ, tamen una falsitas objectiva, quam hìc apprehendit peccans, est major alterâ, ideoque unus actus potest esse falsior altero, ergo articuli vel revelationes plures, de quibus dubitat, faci-

unt in apprehensione ipsius unicum objectum magis falsum vel magis dubium, ergo est unum objectum, & consequenter satisfaciet dicendo, semel dubitavi in fide. Hinc etiam si quis de tribus rebus diversis interrogatus postea circa omnes uno actu juret falsò, ob rationem jam insinuatam committit unum numero peccatum, uti docent *Oviedo* & *Diana* p. 1. t. 7. R. 40, & fatetur *Borgia* suprà, quia jurat unicum objectum falsius.

357. 2. Si quis uno actu blasphemet in tribus diversis materiis, v. g. dicendo Deum esse injustum, infidelem, ignorantem, *Ovied.* & *Diana* p. 3. t. 4. R. 163. dicunt esse unum peccatum, quia videtur esse unica major irreverentia: *Borgia* dicit esse tria, quia videntur esse tria objecta, contra quæ fit irreverentia, ex eo enim, quòd Deus esset injustus, non ideo esset infidelis vel contrà, nec injustitia apta est augere infidelitatem, ergo sunt plura objecta.

358. 3 Si quis uno actu oderit tres homines, *Dicast.* n. 257. dicit esse unum peccatum, sed alii melius dicunt esse tria, quia displicent tria diversa bona: imò cùm communiter odio adjunctus sit affectus mali, & hæc tria mala nunquam possint censeri unum malum, eò quòd singula afficiant diversas personas, videntur ideo saltem esse tria peccata: & hoc ipsum videtur docere *Dicast.* n. 229.

359. 4. Si quis uno actu optet eidem quatuor diversa mala, v. g. paupertatem, infamiam, mortem, damnationem æternam, sunt quatuor peccata, etiam specie distincta, uti rectè *Molin. Suar. Con. Sylvius* & alii, si advertat specificam diversitatem illo-

illorum malorum, & nihilominus optet, unde quando *Dicast.* n. 498. dicit oppositum esse probabile, intelligendus est, si optans non apprehendat illa ùt specie distincta, sed tantùm velut diversa numero: imò posset esse unum numero peccatum, si illa omnia optet, apprehensa tantùm in genere mali.

5. Si quis uno actu eidem personæ vellet rapere diversa Dominia, Principatus, Regna &c., putat *Dicast.* n. 234. fore plura peccata, quia licèt omnia videantur spectare ad bona fortunæ, tamen non videntur unum objectum constituere, cùm sint jura, obligationes & modi valde diversi gubernandi singulas communitates, & jus, obligatio vel modus gubernandi unam non possit augere jus, obligationem vel modum gubernandi alteram, neque etiam invicem commutari. 160.

6. Si quis uno actu uni detrahat vel calumnietur in tribus diversis materiis, *Bonac. Lugo, Diana* suprà, *Dicast.* n. 88. & 592., *Bonæ spei* d. 8. n. 98. dicunt esse unum peccatum, quia illa omnia videntur posse eidem conflare unam infamiam majorem, sed *Nav. Sylvius* q. 72. a. 9. *Borgia* n. 15. probabiliùs dicunt esse tria, quia læduntur jura ad tres diversas famas, nam per hoc, quòd quis sit laudabilis in virtute justitiæ, non fit laudabilis in virtute castitatis, & per hoc, quòd sciatur esse fur, nō ideo scitur esse impudicus, sed retinet jus ad hanc famam, ergo hæ famæ sunt diversa objecta, neque magìs videntur posse conflare unicam numero famam, quàm tria jejunia unum jejunium, licèt faciant ad majorem macerationem ejusdem corporis. 161.

162. 7. Si quis uno actu eidem in eadem materia detrahat apud tres homines, multi dicunt esse unum peccatum ob unitatem personæ, cui detrahitur, sed tenendum est oppositum, quia famæ illæ, quæ apud singulos tolluntur, non possunt facere unam famam majorem, nam famæ illæ sunt bona existimatio, quam singuli habent de tali homine, existimatio autem, quam habet unus, non potest augere existimationem, quam habet alter, neque ex eo, quòd tollatur vel minuatur existimatio apud unum, tollitur aut minuitur apud alterum, sed manet jus ad famam apud hunc, ergo hæ famæ & jura ad famas non constituunt unum objectum.

163. 8. Si quis in mortali constitutus uno actu baptizet vel absolvat tres homines, *Tann. Diana* p. 1. t. 7. R. 41. & p. 5. t. 3. R. 27. *Spor.* De pœn. n. 435. *Stoz* l. 1. p. 3. n. 585. dicunt esse unum numero peccatum, sed *Borgia* n. 22. dicit esse tria, quia sunt tria objecta, nempe tria Sacramenta, quorum singulis fit injuria vel irreverentia. E contrà tamen, si quis uno actu consecret multas hostias vel ciboria, est unum peccatum, quia omnia habent se per modum unius hostiæ istius Sacrificii.

164. 9. Si quis uno actu statuat totâ septimanâ omittere Horas, aut non jejunare in tota Quadragesima, sunt totidem peccata, quot dies, quia sunt totidem objecta, cùm officium vel jejunium unius diei non ordinetur ad officium vel jejunium alterius.

165. 10. Si quis unâ deliberatione omittat omnes vel plures Horas unius diei, *Tol.* & alii, quos refert

fert ac sequitur *Busenb.* relatus l. 4. n. 1201., dicunt esse tot peccata, quot Horæ sunt omissæ, sed *Nav. Lugo* & alii probabiliter dicunt esse unicum, majus vel minus, prout plùs vel minus omittitur, quia omnes Horæ referuntur ad unum officium constituēdum, faciuntque unum objectum.

11. Si quis intendat per tria Festa non audire 166.
Missam, sunt tria peccata, quia sunt tria objecta, *Borgia* n. 21. Si autem Festo incidente in Dominicam non audiat Missam, *Nav. Con.* & alii dicunt esse duo peccata, sed probabilius est cum *Suar. Vasq. Sanch. Compt.* d. 103. s. 4. n. 11. esse unicum, quia est moraliter unum præceptum, conformiter ad dicta n. 137. de jejunio, adeóque est unum objectum.

Q. 28. *Quandonam actus physicè plures sint unum* 167.
vel multiplex numero peccatum. R. Quæ *Busenb.* relatus n. 146. de hoc habet, sunt magis elucidanda. Itaque in genere dicendum est, tum actus physicè plures, esse unum numero peccatum, quando ita uniuntur, ut æstimatione prudentum censeantur una actio in genere moris; tum autem esse plura, quando non ita uniuntur: sed manet difficultas, quandonam censeri debeant ita uniri, nam sæpe sunt actus planè diversæ rationis, qui tamen concurrunt ad unum peccatum; sæpe ex uno actu fiunt plures, quia fit interruptio; sæpe idem actus ex eodem impetu repetitur, neque satis sciri potest, an actus illi physicè plures, censeri debeant esse moraliter plures, an unus. Circa actus plures, qui concurrunt ad unum peccatum, serviunt seqq. Regulæ:

1. Si multi actus spectent ad eandem con- 168.
sum-

summationem peccati, & intendantur ex eodem fine principali, quamvis sint valde diversi, sunt unum numero peccatum: v. g. Titius optat sæpius mortem Caji, emit arma, aptat sclopetum, quærit Cajum, etiam per aliquot dies, inquit *Dicast.* De Pœnit. d. 9. n. 73., tandem inventum trajicit globo & postmodum confodit gladio; hic sunt plures physicè actiones, & diversæ rationis, sed quia sunt sibi subordinatæ in ordine ad consummandum homicidium, & ex eadem immutata voluntate tendunt in eum finem, sunt unum numero peccatum, ideoque satisfacit in Confessione Titius dicendo, occidi hominem. Similiter si Sempronius sermones turpes, oscula, tactus habuerit cum eadem muliere in ordine ad copulam ex eis secutam, sunt unum peccatum cum copula & satisfit dicendo, semel habui illicitam copulam, nec opus addere de tactibus, osculis aut sermonibus, multò minùs de eorum numero, cùm enim illa communiter soleant comitari & ex se ordinentur ad copulam, hac intellectâ satis intelliguntur, *Dicast.* n. 101. Quòd si sequantur statim post copulam sine intentione novæ copulæ, *Nav. Lorca* & alii cum *Castrop* t. 2. d. 3. p. 1. n. 5. putant adhuc non fore distinctum peccatum, quia erunt veluti complementum prioris copulæ, è contrà *Suar.* & alii multi dicunt fore distinctum, quia ex natura sua sunt inchoatio copulæ, ergo post copulam erunt inchoatio novæ copulæ; hanc sententiam *Aversa* q. 72. s. 2. meritò suadet confitentibus velut tutiorem, *Dicast.* autem n. 75. agnoscit utramque in & extrinsecè probabilem, sed pro claritate sic distinguit, si illa continuè intendantur velut com-

complementum prioris voluptatis, sentit cum *Nav.*, si intendantur ad novam copulam vel cum periculo pollutionis, tenet cum *Suar*, si ex neutro fine intendantur, sed in ipsis sistatur velut aliis voluptatibus, rectè dicit fore distinctum secundùm se peccatum. Quòd autem *J. Sanch.* apud *Castrop.* dicit adhuc fore unum peccatum, quamvis longa interruptio fuisset inter copulam & ista consequentia, admitti non debet, quia non apparet, quomodo censeri possint complementum præcedentis, nisi statim pòst, quasi ex eodem impetu contingant.

2. Si plures ejusmodi actus externi per in- 169.
tentionem operantis ordinentur ad diversos fines malos, erunt multiplex peccatum, hinc si Titius primò voluisset tantùm vulnerare, & postea ex alia ira vel malitia occideret Cajum, essent duo peccata speciatim explicanda: si Sempronius faciens oscula & tactus noluisset copulam, quamvis hæc ob auctam libidinem postea sequeretur, deberent tactus & oscula speciatim explicari, & quidem addito eorum numero, utì & tum, si facta essent, & non esset secuta copula, quamvis fuisset intenta, quia quando vel animo vel reipsa in illis sistitur, habent suam in se malitiam diversam à malitia peccati ulteriùs consummati, utì habet communis & certa cum *Dicast.* n. 76. & *Less.* in auct. v. *Confessio*, cas. 10. Idem est, si mala voluntas fuerit retractata, & post eam reassumptam sequatur homicidium vel copula, tum enim sunt plura peccata, quia sistebatur in illa prima voluntate, nec ista prævis ampliùs referebantur ad consummationem peccati, cum quo facerent unum, hinc licèt postea

ſtea ſequatur conſummatio, dicere debet, toties volui occidere aliquem; occidi aliquem: toties habui turpes tactus; habui copulam &c. *Caſtrop.* p. 2. n. 2.

170. 3. Quamvis peccans ordinet plures actus externos ad unum finem, ſi tamen illi actus de ſe non ſpectent ad conſummationem unius peccati vel operis, ſed in ſe ſint completi, non ideo erit unum numero peccatum ſed multiplex: hinc pollutio ſemper debet ſpeciatim explicari, quamvis facta ſit ex intentione copulæ, quia ex ſe non ordinatur ad copulam, ſed eſt contra finem copulæ, cujus finis eſt generatio. Similiter qui ex una intentione habendi centum ducatos centenis vicibus moraliter interruptis furatur etiam eidem homini ducatum, facit centum numero peccata, quia ſinguli actus ex ſe non ordinantur ad invicem, ideòque ſinguli ſeparati, ſunt plena conſummatio externa voluntatis internæ mortaliter peccaminoſæ, unde non ſatisfacit dicendo, furatus ſum centum ducatos, ſed addere debet, per centum vices. Similiter Sacerdos, qui die Natalis Chriſti ter legens Miſſam, ter communicat in mortali, ter peccat, quamvis Miſſas ordinaret ad quemcumque unum finem; uti rectè *Stoz* l. 1. p. 3. n. 584., quia ſingulæ Miſſæ & Communiones ſunt actus de ſe completi in ratione Sacrificii & convivii ſpiritualis; ubi è contrà ſi ſumptâ hoſtiâ & diſtributâ per duas horas communione ſumeret reliquas particulas eſſet unum peccatum, quia ſumptio hoſtiæ & particularum pertinet ad conſummationem unius Sacrificii, non obſtante tantâ interruptione phyſicâ.

4. An

4. An ille, qui continuo tempore in mortali absolvit centum pœnitentes, centies peccet, non ita est certum; negant aliqui cum *Rodriq.* apud *Escob.* l. 8. n. 230. & *Lugo*, *Diana*, *Gob. Stoz*, *Sporer* n. 435. dicunt esse saltem probabile, quòd tantùm semel peccet, quia videtur esse unum ministerium, hinc putant satìs esse, si dicat, semel absolvi plures in mortali; sed dicendum est cum *Bonac. Possev. Escob. Ovied.* n. 115. *Dicast.* à n. 85. *Borgia* q. 6. n. 23. *Platel.* De Sacram. n. 74. toties peccare, quoties absolvit, tum quia administratio Sacramenti toties est completa, neque una spectat ad alteram, tum etiam quia singulis Sacramentis fit gravis injuria: Et ob eandem rationem videtur probabilius cum *Vasq. Con.* De Sacram. q. 64. n. 35. *Castrop.* p. 3. n. 8. *Oviedo* n. 14. *Dicast.* De Sacram. d. 3. n. 234., quòd ille qui continuo tempore in mortali 100. hominibus dat Communionem, supposito quòd Communionem distribuere in mortali sit mortale, centies peccet mortaliter, quia singulæ Communiones sunt convivium spirituale completum respectu singulorum, neque una harum actionum ordinatur ad alteram, sed est completa ministratio Sacramenti: oppositam tamen sententiam, nempe esse unum numero peccatum, docent etiam multi, inter quos *Henriq. Fill. Diana*, *Marchant. Platel.* n. 73. *Busenb.* l. 6. p. 1. n. 86. referendus: & probabile esse agnoscit *Bosco* De Sacram. d. 1. s. 7. n. 175. Hoc verum est, fore unum peccatum, si Sacerdos eidem communicanti daret plures hostias, uti rectè *Dicast.* suprà, quia est unica Communio. 171. 172.

173. Q. 29. *Quid addendum sit circa multiplicationem numericam peccati propter interruptionem & repetitionem actuum.* R. Interruptio actûs interni potest contingere, vel formaliter retractando voluntatem & postea eandem resumendo, vel non retractando quidem formaliter, attamen convertendo eam ad aliquid aliud: quod fieri potest, vel deliberatè, uti si quis priùs volens furari, de hoc cogitans vadat aliò, ubi non est occasio furandi; vel indeliberatè & sine advertentia desistendo à priori voluntate, v. g per oblivionem, ebrietatem, somnum; & hæ interruptiones quandoque multiplicant peccata, quandoque non, uti declarabitur sequentibus Regulis.

174. 1. Si voluntas fuerit retractata formaliter, & iterum resumatur, probabilius est semper esse simul plura peccata, uti tenent *Nav. Suar. Bonac. Hurtad. Rhod. Castrop.* tr. 2. d. 3. p. 2. n. 2. *Dicast.* de Pœn. d. 9. n. 104., hinc *Arr.* & *Tann.* dicunt hanc sententiam esse communem, *Aversa* q. 72. s. 3. dicit esse prorsus certam, quamvis contradicant *Gran. Haunold. Gob. Stoz.* & aliqui Recentiores: Ratio nostra est, quia positâ retractatione prior actus fuit completus & terminatus, ita ut non maneat nec formaliter nec virtualiter nec habitualiter, ideoque ad novum actum requiritur planè alia libertas, deliberatio & determinatio, ergo si resumatur voluntas, non possunt censeri unus moraliter actus. Duo opponit *Lugo*, inprimis, quia unum peccatum est, si quis die jejunii surgens à secunda refectione, cum voluntate non ampliùs comedendi, statim pòst redeat & iterum comedat. Deinde, quia illa multiplicatio per solam retractationem voluntatis

tatis non videtur esse moraliter discernibilis. Sed hæ rationes non urgent, nam secunda refectio ideo est unum peccatum, quia Ecclesia tale prandium computat per modum unius comestionis, utì rectè *Herincx* d. 5. n. 56.; certum est autem talem interruptionem communiter esse sufficienter & per se discernibilem, ex hoc, quòd deliberatè immutetur voluntas, & quisque facilè advertat, se jam positivè nolle & postea iterum positivè velle, quid enim potest esse magìs discernibile, quàm talis immutatio, cum adeo diverso tendendi modo, qui semper cadit sub actualem cognitionem & sub experimentale exercitium potentiæ? Quòd si defectu reflexionis aliquando non advertatur talis interruptio, aut per oblivionem excidat numerus, per accidens est, nam hoc ipsum etiam sæpe fit in discernenda specie, item in variis casibus circa numerum, utì si quis scandalizârit aliquam multitudinem: unde sicut tum sufficit dicere, an fuerit magna vel parva multitudo, ita hìc sufficeret dicere, circiter, aut diuturnitatem temporis, quo continuati sunt illi actus.

2. Si voluntas non fuerit efficaciter retractata, manet unum numero peccatum, v.g. Cajus legit turpem librum; Titius dissuadet; audiens Cajus hæret suspensus, quid agat, sed resumptâ voluntate pergit legere: hìc est unum numero peccatum, & satisfacit dicendo, semel legi librum turpem, quia voluntas non fuit absolutè & efficaciter retractata. E contrà si seriò voluisset abstinere, & statim pòst iterum legisset, deberet dicere, bis legi, secundùm dicta n. 174. 175.

3. Si voluntas non fuerit retractata formaliter, 176.

liter, sed interruptio facta sit per deliberatam conversionem ad aliquid incompossibile cum priore intento, est retractatio interpretativa, quæ etiam multiplicat peccata, hoc ipso enim, quòd advertenter velit aliquid aliud incompossibile, censetur non velle, quod priùs volebat, utì rectè *Sporer* De Pœn. n. 437. Similiter dicunt *Tann.* d. 4. q. 2. d. 4. & *Aversa* q. 72. s. 2., quando quis semel peregit suum conatum, quamvis irritum, vel ab eodem conatu quamvis imperfecto desistit ex tædio vel lassitudine, sinè proposito ultrà pergendi, ita ut jam videatur conatus ille finitus, si postea voluntatem renovet, est aliud numero peccatum, cùm enim prior cum posteriore nullam habeat connexionem aut dependentiam moralem, non possunt censeri unus moraliter actus; hinc, inquit *Lugo*, qui voluisset hoc die occidere Cajum, si hoc die non occidat, censetur voluntas illa cum hoc die finita, quamvis expressè non retractet, ideóque si cras iterum velit, erit aliud numero peccatum. Idem dicit *Dicast.* n. 73., si volens occidere, veniat ad locum, ubi putabat esse hostem, & quia audit procul abiisse ac post mensem rediturum, si decernat tunc occidere, est novum peccatum, quamvis prior voluntas non fuerit retractata. Idem dicit n. 95., quandocunque per lapsum temporis est talis dispositio, ut nunc non commoveretur ad desiderium occidendi, quamvis ipsi occurreret de eo cogitatio; tunc autem censetur esse talis dispositio, si intervenerit aliqua mutatio, v. g. si hostis interim fecerit ipsi aliquod beneficium, tunc enim virtualiter erit revocata prior voluntas occidendi, unde si renovetur, erit aliud

aliud numero peccatum: & idem est in aliis materiis.

4. Quando interruptio facta est per conversionem deliberatam vel indeliberatam ad aliquid aliud adhuc compossibile cum executione prioris intenti, tunc tantùm multiplicabuntur peccata, si singuli actus habeant aliquid, in quo consummentur, nec invicem sibi subordinentur, quod maximè contingit in peccatis internis, v. g. odiis, delectationibus morosis, quæ erunt tot numero, quoties voluntas interrupta illos actus repetet, utì rectè *Castrop.* p. 3 n. 17. & *Dicast.* n. 99. contra alios, tunc enim nihil habent, in quo uniantur. Notat tamen *Aversa* s. 3., si quis unico iræ impetu sæpius per repetita desideria interna optaret malum proximo, id censeri unum: & idem est in aliis materiis. Addit *Dicast.* n. 107., si quis aliquid turpe appetens, nec cogitans abstinere ab eo affectu, casu per aliquid occurrens distrahatur, & statim redeat ad appetitionem priorem, adhuc censeri unum actum, quamvis enim ille actus propriè sibi non subordinentur, tamen objectum mansit moraliter præsens. Quòd si actus sibi subordinentur, vel sine notabili interruptione continuentur in aliquo opere exteriore, utì plures actus odii contra inimicum, cujus mors quæritur per aliquod medium externum, hi omnes sunt unum peccatum, secundùm dicta n. 168., quia moraliter uniuntur, partim in illa voluntate occidendi, partim in illo uno medio externo, quo intenditur mors, & tunc actus alius, quo renovatur propositum, veluti naturaliter suboritur ex priori actu facitque moraliter unum cum illo. 177.

178. 5. Quamvis actus tales sint sibi subordinati & continuentur in aliquo medio seu opere externo, tamen si inter unum & alterum intercedat nimis magna mora temporis, non manebit unus moraliter actus, uti habet communis contra *Tamb.* De Confes. l. 2. c. 1. n. 32., ubi cum *Dicast.* n. 65. & aliis docet, quantumcunque sit magna interruptio, non multiplicari peccata, nisi simul adfuerit retractatio prioris voluntatis, sed hoc communiter & meritò rejicitur ab aliis. Quanta autem hæc mora esse debeat, ut censeantur plura peccata, non potest unâ regulâ definiri, aliqui nimis laxè extendunt ad septimanas, menses & annos; alii nimis rigidè contrahunt ad diem & horas, verùm relinquendum est judicio prudenti, habitâ reflexione ad intensionem actûs antecedentis, qui imperabat executionem; Item ad naturam occupationis, quæ animum aliò abstrahit; denique ad alias circumstantias, quæ dici possent priorem actum quasi abolere: optimum erit, quod suadet *Aversa* cum aliis communiter, ut pœnitens explicet moram temporis & consuetudinem sæpe vel non sæpe repetendi tales actus per diem aut septimanam.

179. 6. Qui ex eodem impètu & deliberatione statim repetit actum, v. g qui sæpius alterum percutit, convitiatur, blasphemat, pejerat, detrahit, si in eadem maneat materia, secundùm *Castrop.* n. 5. *Dicast.* n. 77. aliosque multos & graves AA. committit unum numero peccatum, quia censetur idem actus repeti: idem est, si quis continuè pluries osculetur eandem puellam, uti habet *Aversa*: item si quis, postquam dixit contumelias & ob aliquid occurrens intermiscuit aliqua

qua alia verba, si in eodem congressu repetat easdem contumelias, uti habet *Dicast.* n. 107. Item si quis ex uno gulæ impetu die vetito per tempus unius prandii pluries carnes etiam diversas comedat, uti notant *Lugo, Gob. Stoz.* l. 1. p. 3. n. 574. Similiter quando quis statuit furari plures pannos ex una officina, quos omnes quasi unâ vice apprehendit, hoc ipso quòd invadat officinam, & possit tollere, quos volet, quamvis totâ nocte afferat per repetitos actus, quia nempe unâ vice tollere non potest, est unum peccatum, quia est una apprehensio, cui subordinantur & deserviunt plures actiones intra breve tempus repetitæ. E contrà si quis ex eodem impetu per repetitas actiones inferat diversa vulnera, dicat diversa convitia aut blasphemias, aut in diversis materiis pejeret aut detrahat, communis sententia est, inquit *Castrop.* n. 6., esse plura peccata, probabile tamen putat ipse cum *Bonac.* esse unicum; quid autem probabilius dicatur, colligi potest ex sententiis relatis à n. 156. Dicendum verò est absolutè contra aliquos apud *Mendo* diss. 2. n. 2. fore duo peccata, si quis ex eodem impetu & deliberatione haberet duas cum eadem copulas sibi succedentes, quia talia, si semel sint facta, ob specialem suam conditionem non censentur unquam eadem repeti, nec simul facere unum.

Q. 30. *Quandonam peccatum omissionis numero multiplicetur.* R. Docebunt exempla, unum de omissione Missæ, alterum de omissione restitutionis, quæ facilè applicabuntur ad alias materias. 180.

§. 1. Qui pridie Festi decrevit non audire Mis-

sam in Festo, toties peccat, quoties cum morali interruptione repetit hoc propositum ante Festum, quia ante hunc diem nihil est, in quo volitiones illæ possent continuari aut dici moraliter unum, necdum enim est omissio Missæ, quæ tunc necdum præcepta est, & tantùm ponitur causa remota illius omissionis, utì habet S. Th. 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3. Si autem ipso die festo primò manè decernat non audire Missam, quam per totum manè audire posset, & sæpe ad meridiem usque repetat hanc volitionem, Oviedo Controv. 5. à n. 110. dicit fore unum peccatum, qualiscumque fuerit interruptio volitionum, dummodo interim non retractârit voluntatem, quia à primo manè incepit exteriùs peccare per omissionem Missæ tunc debitæ, utì habet S. Thom. suprà, & hæc una omissio quasi cõtinuè producitur usque ad ultimum tempus, non enim ideo præcisè peccat, quia eam non audit ultimo tempore, sed quia eam toto manè non audit. E contrà Vasq. & Castrop. t. 2. d. 3. p. 3. n. 17. probabiliùs putant tunc tantùm fore unum peccatum, si omissio fuerit decreta ex intentione unius operis incompossibilis cum Missa, & toto manè continuati, quale posset esse studium, tunc enim omnes volitiones, quæ renovantur, sufficienter uniuntur in uno illo opere, tanquam medio, per quod excluditur Missa: si autem non fuerit intentum vel continuatum tale unum opus, toties peccatur, quoties cum interruptione morali renovantur illæ volitiones, quia hæ non sunt unum, neque inter se, utì patet, neque in omissione Missæ, quæ toties definit esse voluntaria, quoties intercedit interruptio prioris voluntatis omittendi; &

& de hac est loquendum, uti suprà locuti sumus de multiplicatione numerica peccati commissionis, unde inquit *Compt.* d. 102. s. 8. n. 4., si priùs volens omittere indormiisset, & experrectus iterum vellet omittere, essent duo peccata.

§. 2. Qui rem ablatam pergit injustè retinere, 181.
multiplicat numerum peccati, imprimis si priùs voluit restituere, & postea iterum non velit, aut datâ opportunitate non restituat. Deinde quoties renovat voluntatem non restituendi, cum tali deliberatione animi, ut quamvis antehac noluisset non restituere, jam nollet, uti notant *Oviedo* n. 112. & *Diana* p. 2. t. 16. R. 25. Addit *Castrop.* n. 2. si priùs non potens restituere, & postea iterum potens non restituat, quia per impotentiam discontinuata fuit prior voluntas, cùm retentio tunc non esset peccaminosa, ùt antea; quod etiam affirmat, si non ampliùs cogitârit de retentione, & diu pòst recordans pergat retinere, intermedio enim tempore retentio non erat actualiter voluntaria, neque prior voluntas continuabatur in aliquo effectu, qui esset causa illius retentionis, ergo cùm de novo fiat voluntaria, de novo fit peccatum. Putant etiam *Suar. Mol. Dicast.* De Justit. l. 2. t. 2. d. 1. n. 67. peccatum non restitutionis multiplicari numero per interruptionem somni, aut etiam omnimodæ distractionis, quia tunc nihil manet exteriùs, in quo continuetur, cùm omissio nihil sit, verùm contradicunt alii cum *Lugo* De Pœn. d. 16. n. 548. docentes posse esse, per se loquendo, unicum peccatum, quamvis per plures annos non restituat: si tamen sit obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, poterit ratione

longæ durationis esse obligatio addendi tempus injustæ retentionis. Et idem dicendum est in aliis materiis, quandocunque negligitur impletio alicujus, ad quod est obligatio, sive ex præcepto, utì ad Confessionem vel Communionem annuam, sive ex voto.

182. Pro praxi circa Confessionem peccatorum quoad numerum, plura addentur l. 6. p. 2. à n. 922. & 936. nam ex hactenus dictis de distinctione specifica & numerica, satìs apparet in his plùs esse tribuendum judicio naturali, item usui fidelium ac sensui communi prudentum, quàm scrupulosæ considerationi scholasticorum, utì etiam advertit *Haunold.* n. 419.

CAPUT II.

De peccatis in specie, mortali & veniali.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum mortale & veniale.

183. »RESP. I. Mortale est, quod ob sui gravitatem, »gratiam & amicitiam cum Deo solvit, pœ»námque æternam meretur. Dicitur, *mortale*, »quia spiritualia vitæ principium, gratiam scili»cet habitualem tollit, & mortem animæ affert.

» Veniale est, quod ob suam levitatem gratiam »& amicitiam non tollit, etsi fervorem charita»tis minuat, & temporalem pœnam mereatur. »Dicitur *veniale*; quia salvo vitæ spiritualis »principio, scilicet gratiâ, languorem animæ fa»cilè curabilem infert, veniamque facilè conse»quitur.

Resp.

Resp. II. Mortale peccatum duplex est, aliud est mortale ex genere suo; aliud ex accidente. Mortale ex genere suo est, quod per se lædit charitatem Dei vel proximi, quoad personam, res aut jura, vel nos ipsos corrumpit graviter. Ita *Azor l. 4. cap. 9. Sanch. 1. mor. cap. 3. Unde resolves*,

I. Peccata contra bonum proprium commissa ut plurimùm sunt venialia ex genere, ùt v. g. inutilis & vana concupiscentia, vana oblectatio, prodigalitas, curiositas, superfluitas cultûs & vestitûs, nugæ, otium; excessus in cibo, potu, somno, risu, usu conjugii, timore, tristitia, appetitu pecuniæ, laudis, &c.

II. Peccata contra virtutes Theologicas, sunt mortalia ex genere suo, quia nocent bono alicui interno Dei, v. g. veracitati, misericordiæ, charitati. Item ferè omnia, quæ fiunt contra Decalogum, quia quæ committuntur contra tria prima præcepta, nocent similiter Deitati, scientiæ, omnipotentiæ divinæ, ejusque honori externo vel interno; quæ verò contra reliqua præcepta fiunt, nocent personæ, bono, aut juri proximi.

III. Peccata illa septem, quæ dicuntur Capitalia, non omnia sunt mortalia ex genere suo, quia non omnia graviter Deum aut proximum lædunt, vel nos ipsos corrumpunt.

Resp. III. Mortale ex accidente, dicitur, cùm actus aliquis venialis aut indifferens, fit per accidens mortalis, de quo *infrà*.

ADDENDA.

184. Q. 31. *An dentur peccata aliqua de se mortalia, alia de se venialia.* R. Non omnia peccata esse æqualia, constat ex dictis n. 114. Circa quæstionem autem hic propositam, refert varios errores *Bellarm.* De amiss. gratiæ l. 1. c. 4. nam 1. *Jovinianus & Pelagius* dixerunt absolutè omnia peccata in omnibus hominibus esse mortalia. 2. *Vicleff & Calvinus* dixerunt omnia quidem esse in se mortalia, sed solis reprobatis reputari tanquam mortalia, prædestinatis autem tanquam venialia. 3. *Lutherus*, *Melanchton*, *Kemnitius* aliique dixerunt fidelibus solam infidelitatem imputari ad mortale, in infidelibus autem omnia esse de se mortalia, quamvis aliqua ex Dei misericordia imputentur ad pœnam tantùm temporalem. 4. Quidam Lutherani concedunt etiam in fidelibus plura mortalia præter infidelitatem, sed dicunt omnia in his imputari tantùm ùt venialia. 5. Ex Catholicis DD. aliqui, saltem in speciem, favent his erroribus, nam *Bajus, Gerson, Almamus & Roffensis* etiam dixerunt mortale & veniale non differre ex natura rei, sed omnia esse mortalia, quædam verò ex Dei misericordia & bonitate esse venialia: *Tannerus* tamen d. 4. q. 5. dub. 1. rectè ostendit eos, quoad rem, differnisse ab hæreticis, & *Arr.* d. 48. f. 2. dicit Catholicos illos tantùm voluisse, quòd aliqua sint venialia ex Dei ordinatione, quia aliqua antecedenter prohibuit tanquam venialia tantùm, quæ prohibere potuisset tanquam mortalia: hinc J. *Poncius* d. 22. n. 63. defendit sententiam horum DD., dicens in terminis, *Nulla peccata venia-*

lia

lia sunt ita talia ex natura sua, quin possint prohiberi sub pœna peccati mortalis & reddi mortalia, unde quòd sic non prohibeantur, oritur ex bonitate & misericordia Dei: an autem hæc fuerit mens illorum DD., parùm refert, saltem non ideo fuerunt hæretici, quia errorem suum non defenderunt cum pertinacia. Pro confutandis erroribus reliquis, tenenda sunt sequentia:

§. 1. Dantur peccata, alia mortalia, alia venialia, nam *Matt.* 5. dicitur, *Qui irascitur fratri suo, reus erit judicio, qui dixerit raca, reus erit concilio, qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis*, quæ SS. PP. apud *Bellarm.* c. 9. applicant veniali & mortali. Item *Matt.* 23. dicitur de Pharisæis, *Excolantes culicem, camelum autem glutientes*, id est, in levibus scrupulosi, & graviora non curantes: *Lucæ* 6. reprehenditur videns festucam in oculo alieno & non curans trabem in suo. Item de mortalibus dicitur ad Rom. 6. *Stipendium peccati mors.* Ad Gal. 5. *Manifesta sunt opera carnis* &c. *Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* De venialibus dicitur Proverb. 24., *Septies enim cadet justus & resurget*, quæ verba licèt *S. Aug.* De civit. l. 11. c. 31. explicet de tribulationibus, tamen S. *Hier.* in comment. & alii communiter intelligunt de venialibus. Eadem venialia comparat *Apost.* 1. ad Corinth. 3. cum fœno & stipulis: *Jacobi* 3. dicitur, *In multis offendimus omnes:* 1. *Joan.* 2. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est*; circa quæ verba *S. Aug.* De civ. l. 14. c. 9. ait, *Non est qualumcumque hominum hæc vox, sed vel maximè piorum & multum justorum & Sanctorum.* Idipsum docet *Trid.* sess. 14. c. 5., ubi dicit mortalia esse necessa- 185.

riò

riò confitenda, non item venialia: & hoc ipsum manifestè asserunt SS. PP. apud *Bellarm.* c. 5. & seqq.

186. §. 2. Fideles & prædestinati possunt peccare mortaliter; è contra infideles & reprobati venialiter, vel nullo modo per actiones suas. *Pars* 1. patet, quia David, in quantùm homicida & adulter; item Magdalena, in quantùm dicitur fuisse in civitate peccatrix, peccârunt mortaliter, sed hi erant fideles & prædestinati, ergo. *Pars* 2. prob., quia infidelis & reprobatus potest jocosè mentiri, hoc autem est veniale tantùm, ergo. *Pars* eadem, utì & *tertia* definitur in *Trid.* sess. 6. Can. 7. *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt; quâcumque ratione facta sint, verè esse peccata vel odium Dei mereri &c. anathema sit.* Ratio est, quia infidelis potest dare eleëmosynam ex commiseratione in pauperem extremè egentem, hoc autem non est peccatum, nam Deus hortatur ad talem misericordiam, & punit, si negligatur, utì habetur *Matt. 25.*, ergo. Idem evincitur ex propos. ab *Alex. VIII.* damnatis, quas n. 12. retulimus.

Obj. 1. Ad Rom. 8. dicitur, *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo*, ergo apud fideles & prædestinatos nihil est mortale. 2. Ibid. c. 14. dicitur, *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*, sed nullum opus infidelis est ex fide, ergo omne opus infidelis est peccatum. R. *Ad* 1. Apostolus tantùm vult, quòd in illis, qui sunt justificati per Christum, nihil sit damnabile, id est, in illis nihil sit dignum damnatione, cùm per gratiam sint amici Dei, quamdiu manent in Christo seu in gratia per Christum illis data. *Ad* 2. Non

2. Non esse ex fide, significat, esse contra dictamen conscientiæ, utì patet legenti antecedentia, falsum autem est, quòd omne opus infidelis sit contra dictamen conscientiæ.

§. 3. Fideles possunt aliter peccare mortaliter, quàm per infidelitatem, utì definit *Trid.* sess. 6. c. 15. & Can. 27. Ratio est, quia fideles possunt fornicari, adulterare, furari &c., sed hæc non sunt infidelitas, & tamen sunt mortalia, quia de illis dicitur 1. ad Cor. 6. *Regnum Dei non possidebunt*, ergo. 187.

§. 4. Non est ab imputatione Dei, quòd aliquid sit peccatum mortale vel veniale, quòd mereatur pœnam æternam vel temporalem. Probatur, inprimis quoad opera hominis justi ex *Trid.* sess. 6. c. 15. *Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema sit.* Deinde probatur universaliter, 1. Quia mortale quamdiu est, ex natura sua habet, quòd exigat odium abominationis & inimicitiæ Dei, cùm enim mortaliter peccans perfectè & vi sui actûs perpetuò se avertat à Deo, tollendo à se gratiam, per quam solam redeundum esset ad Deum, hocipso meretur, ut Deus perpetuò avertatur ab eo & æternùm puniat: hoc non habet ex natura sua veniale, alioquin Deus non posset non odisse odio obominationis & inimicitiæ, hoc autem falsum est, quia veniale stat cum gratia, utì docet *Trid.* sess. 6. c. 11. *Quantumvis Sancti & justi in levia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi*, ergo venia- 188.

le

le ex natura sua & præscindendo à Dei imputatione habet, quòd non sit mortale, & consequenter quòd non mereatur pœnam æternam. 2. Deus justè imputat peccatum, sicuti unumquodque est malum & intrinsecè imputabile, ergo antecedenter ad Dei imputationem habet esse tale, ut exigat imputari vel graviter vel leviter, si enim sit prudens imputatio, debet haberi ejus fundamentum, alioquin verbum otiosum aut etiam actus indifferens posset ad mortale imputari. 3. Si ex imputatione sit peccatum, ergo ultimum, in quod resolvetur peccatum, erit imputatio Dei, & poterit homo dicere Deo, ideo offenderis, quia tu vis.

Obj. 1. Ps. 31. dicitur, *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*, ergo ex imputatione Dei est peccatum. 2. Ecclesia pro animabus in solo veniali defunctis orat Deum, ne absorbeat eas tartarus, ut pœnas inferni non sustineant, &c. ergo agnoscit posse ideo adhuc damnari, & petit misericordiam Dei, ne id fiat. 3. Omne peccatum est grave vel leve theologicè per respectum ad legem Dei graviter vel leviter obligantem, ergo omne peccatum est grave vel leve per respectum ad volitionem Dei, ergo est tale, quia Deus vult esse tale, & imputat ut tale. R. *Ad* 1. n. conseq., quia etiam ille est beatus, cui Deus remisit actuale peccatum, nec tamen inde sequitur, ergo ex non remissione est actuale peccatum, sed potiùs sequitur oppositum, quòd non remissio supponat actuale peccatum: Deinde imputari hìc significat tam perfectè remitti, ut nihil de pœna etiam maneat, sed homo redeat ad primam & æquè perfectam cum Deo amicitiam,

am, utì rectè explicat Le *Blanc* in hunc locum, *David* enim immediatè antè erat locutus de remissione culpæ, ergo hìc tantùm intelligit perfectam remissionem pœnæ. *Ad* 2. Ecclesia sic orans considerat animas veluti è corpore migrantes aut jam emigraturas, & orat pro eis veluti necdum judicatis, utì rectè *Herincx* d. 7. n. 9. *Ad* 3. Pendet à volitione Dei, quòd aliqua saltem objecta, quæ nimirum non sunt intrinsecè mala, prohibeantur graviter vel leviter, aut etiam nullo modo, sed supposito quòd sint graviter vel leviter prohibita, & quis talem legem transgrediatur, non pendet à Dei volitione, quòd hæc transgressio sit gravis vel levis; sicuti si nullo modo sint prohibita, non pendet à Dei volitione, ut talis actio sit vel non sit peccatum: hinc distinguo primum consequens, ergo omne peccatum est grave vel leve per respectum ad volitionem Dei, quæ constituit legem antecedenter ad peccatum, transeat, quæ post peccatum factum imputaret illud graviter vel leviter, n. conseq. 1. & 2.

Inst. Deus posset condonare totum mortale, ergo poterit eousque condonare, ut maneat tantùm veniale. R. Si sermo sit de pœna, c., si de culpa, n., est enim una malitia, ergo sicuti non potest Deus eousque minuere essentiam hominis, ut maneat brutum, sic non poterit ita minuere essentiam mortalis, ut maneat veniale.

§. 5. Peccatum mortale & veniale differunt 189.
ex natura sua, utì manifestè sequitur ex dictis, & ulterius probatur ex Conciliis ac definitione Pontificum, nam *Conc. Milev.*, cui interfuit S. *Aug.* & ejus Canones composuit, docet Can. 6. 7.

7. 8. Sanctos & justos habere quædam peccata, quæ licèt Sanctitati & Justitiæ non repugnent, tamen verè peccata sint, & remissione indigeant. Deinde *Pius V.*, *Greg. XIII.*, *Urb. VIII.* damnarunt hanc 21. prop. Baji: *Nullum peccatum est ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.* Idem habetur ex traditione Ecclesiæ aliisque Conc. & SS. PP. apud *Bellarm.* c. 10. Ratio est 1., quia irrationabile videtur, quòd Deus propter offensiunculas, quas omnes nobis moraliter impossibile est vitare, posset amicitiam suam rescindere, gratiam tollere & æternùm punire, sic enim non censeretur sincerè & constanter velle nos habere sibi amicos, imò amicitia & gratia Dei redderetur contemptibilis, sicuti inter homines censemus esse irrationabile, ut quis, sive Superior sive æqualis, propter quidvis levissimum moraliter indeclinabile graviter offendatur & puniat, qui autem ita ad quidvis graviter offenderetur, ejus amicitia meritò esset contemptibilis tanquam aliquid omni momento amissibile & obnoxium nimiis periculis, ergo tales offensiunculæ non sunt ex natura sua dignæ inimicitiâ Dei, sed veniales. 2. Furtum nummi levissimi ex natura sua non graviter repugnat naturæ rationali aut fini illius, & etiam seclusâ revelatione Dei, secundùm lumen naturæ cognoscimus esse quid tantùm leve, ergo ex natura sua non est peccatum grave.

190. *Obji.* 1. *Matt.* 5. dicitur, *qui solverit unum de his mandatis minimis, minimus*, id est, nullus *vocabitur in regno cœlorum.* Item *Joan.* 13. dicitur, *si non lavero te, non habebis partem mecum*: hæc autem lotio significabat remissionem venialium, ergo venia-

venialia excludunt è cœlo. R. *Ad* 1. additur, *qui solverit & docuerit sic homines*, pravâ interpretatione, corrumpendo verbum Dei, ut̀ explicat *S. Hier.*, & dicendo ibi non esse peccatum, ubi tamen est, ille nullus erit in regno cœlorum, quia hoc faciendo peccat mortaliter. *Ad* 2. *S. Basil.* explicat, si lavari nolueris, non habebis partem mecum, quia hæc inobedientia fuisset peccatum mortale: *S. Aug. & Bernard.* explicant, non habebis partem mecum, priusquam fueris lotus à venialibus, quia venialia impediunt beatitudinem.

Obji. 2. *S. Basil.* in qq. brevibus q. 293. expresè dicit differentiam majorum & minorum peccatorum nusquam in novo Testamento reperiri, *S. Aug.* de vera & falsa pœnit. c. 8 dicit ex misericordia Dei esse, quòd venialia sint levia. Præterea multi PP. appellant venialia, quæ de se sunt mortalia, ergo apud ipsos in re idem est, esse mortale & veniale R. *Ad* 1. plures apud *Bellarm.* c. 13. dicunt eum librum falsò adscribi *S. Basilio*: alii dicunt tantùm velle, quòd à Monachis, cum quibus ibi agit, omnia sine discrimine sint cavenda, non quærendo an sint mortalia an venialia, & ita Evangelium sine distinctione etiam dicit omnia cavenda: & hæc responsio videtur bona, nam titulus quæstionis est, *quomodo ergo agi par est cum his, qui cum majora peccata declinant, minora perinde, ac si nihil referrent, committunt?* *Ad* 2. *S. Aug.* se ipse explicat, nempe ex Dei misericordia esse, quòd ob venialia non negentur gratiæ actuales, sine quibus consentiretur in mortalia. *Ad* 3. notat *S. Th.* 1. 2. q. 88. a. 2. peccatum apud PP. tripliciter dici veniale, 191.

inprimis à causa, si nempe fiat ex ignorantia vel fragilitate, tum enim dicitur veniale, quia est dignius gratiâ, quàm si fieret ex malitia. Deinde ab eventu, quia per pœnitentiam obtinetur ejus venia, & est quasi veniabile seu remissibile: atque in his duabus acceptionibus sæpe à PP. confunditur cum mortali. Quando autem significat veniale in se, id est, tale, ut de se stet cum amicitia Dei, semper in natura sua distinguitur à mortali, nec PP. illud cum mortali confundunt.

192. *Obj.* 2 Omnis offensa Dei est pejor quàm offensæ infinitæ creaturarum, sed hæ essent malitiæ infinitæ, ergo etiam omnis offensa Dei est malitiæ infinitæ, ergo est mortale. Deinde, omne veniale est plùs odibile, quàm infinitum bonum sit amabile, potiùs enim esset carendum infinito bono, quàm committendum veniale, sed infinitum bonum est infinitè amabile, ergo veniale est infinitè odibile, ergo malitiæ infinitæ, ergo mortale. Præterea pœna æterna damni & sensûs est minus malum, quàm unicum veniale, ergo qui committit veniale, meretur utramque illam pœnam æternam, ergo meretur mortem æternam, ergo est moraliter mortale. R. *Ad* 1. Offensæ infinitæ creaturarum nullam haberent malitiam Theologicam, hanc habet veniale, & ideo superioritate ordinis illas superat. *Ad* 2. Veniale est infinitè odibile, absolutè, n, respectivè ad electionem ejus præ bono, id est, potiùs debet in infinitum odio haberi, quàm eligi propter quodvis bonum etiam infinitum, c, ex quo tantùm sequitur nullam esse eligibilitatem in veniali, non autem esse malitiam infinitam, nam nec possum eligere uni-

unicum veniale, ut impediam omnia mortalia aliorum hominum, nec tamen inde sequitur veniale esse pejus quàm mortalia. *Ad* 3. n. conseq., veniale habet in se malitiam moralem, quia est volitio libera malitiæ objectivæ, pœna non habet, quia consistit in perpessione mali extrinsecùs illati, ex quo plus non sequitur, quàm quòd veniale nullo modo sit eligibile, pœna autem possit eligi, ut vitetur veniale, sed non sequitur, quòd veniale non possit satis puniri per quamvis pœnam, quia pœna in ratione pœnæ seu correptionis potest esse major, quàm veniale sit malum in ratione culpæ: & saltem est certum, quòd veniale non mereatur privationem amicitiæ Dei.

Inst. 1. Minimum opus bonum meretur præmium æternum, ergo minimum opus malum meretur pœnam æternam. Bz. n. conseq., quando opus bonum meretur præmium æternum, hoc habet à supernaturalitate, & quia operans est per gratiam, vel fit filius Dei, cui sic operanti appromissa est gloria & hæreditas æterna, nihil tale est, quòd reddat veniale dignum pœnæ æternâ.

Inst. 2. Saltem veniale, quod committitur ab illo, qui est in mortali, merebitur pœnam æternam, sicut actus, qui fit à justo, meretur præmium æternum. Bz. n. seq., quia opera bona dignificantur à personæ dignitate, objectum enim complacentiæ divinæ est opus etiam prout est à tali persona per gratiam dignificata; opera mala de se sunt indigna & ingrata Deo, neque semper indignificantur ratione operantis aliunde accidentaliter indigni, nam si fiant ab ho-

ste, censentur minùs mala, cùm indignius sit aliquod malum inferri ab amico vel filio, secundùm illud Ps. 54. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; tu verò homo unanimis &c. qui dulces mecum capiebas cibos &c.*: ergo objectum hujus displicentiæ non tam est persona operans quàm opus ipsum, quod exigit puniri, non secundùm indignitatem accidentalem operantis, sed secundùm malitiam suam: cum hoc tamen stat, quòd ob naturalem quasi vilitatem personæ offendentis quandoque censeatur offensa major, uti si rusticus percutiat nobilem, censetur gravius, quàm si nobilis nobilem, quia talis vilitas naturalis subjecti in æstimatione prudentum plùs auget indignitatem operis, quàm vilitas tantùm accidentalis per peccatum.

Instab. 3. Veniale est contra legem minantem gravem pœnam, scilicet mortis temporalis vel purgatorii, quam veniale meretur, ergo est mortale, gravis enim obligatio legis civilis ex eo colligitur, quòd minetur pœnam mortis. R. Mors temporalis vel purgatorium respectivè ad Deum & vitam æternam est quid leve: respectu legum humanarum est quid grave, quia est summum, quod possunt inferre homines.

193. *Obj.* 4. Quòd veniale remittatur, est ex gratia Dei, ergo posset non remitti, ergo posset semper puniri, & quòd non semper puniatur, est Dei misericordia, ergo de se est mortale. R. Est ex gratia Dei, sed suo modo debita, quia gratia Dei, quam veniale non tollit, exigit ejus aliquando remissionem fieri, potéstque homo condignè pro illo satisfacere aut saltem satis pati. Quòd si fortè non remittatur aut etiam æternum

nùm puniatur in inferno, quia conjunctum est cum mortali, id non est ex natura peccati venialis, sed per accidens ob statum damnati propter mortale.

Inst. Deus posset non acceeptare satisfactionem pro veniali, tum autem homo propter veniale privaretur æterna beatitudine, ergo tale veniale esset mortale. R. Deum tum acturum ùt absolutum Dominum, & præter naturam ac exigentiam gratiæ: de cætero veniale ex se non meretur æternam privationem gloriæ, aliàs etiam mereretur privationem æternam gratiæ, quæ confert jus ad gloriam æternam.

Obj. 5. Peccans venialiter, v. g. disputans ob vanam gloriam, ponit finem ultimum in creatura, sibi enim quærit illud bonum gloriæ, & in illo sistit, ergo peccat mortaliter, nam mortale est habere alium finem ultimum quàm Deum: *Nec refert:* quòd hic alius finis sit aliquid leve, *nam* tantò indignius est, ut in eo ponatur finis ultimus. R. n. anteced., tum enim tantùm poneretur finis ultimus in creatura per veniale amata, si quis ex affectu ad hanc paratus esset transgredi alia graviora præcepta, utì rectè *Suar.* d. 2. s. 6. à n. 12. De cætero, si hoc non fiat, & maximè si venialiter peccans sit in gratia, quasi habitu refert illud bonum creatum in Deum, utì habet *S. Th.* suprà a. 1. ad 3., vel quia habet habitum charitatis, qui est ordinatio ad Deum, vel quia veniale refertur ad bonum peccantis, peccans autem per habitum charitatis refertur ad Deum, quod sufficit, ut veniale impropriè dicatur habitualiter referri ad Deum, utì notat *Gonet* d. 9. n. 72. 194.

Inst. 1. Ergo si peccans venialiter sit in mortali, tum habet creaturam pro fine ultimo, non enim habet habitum charitatis, quo ordinetur ad Deum. R. n. seq., quia illud veniale, quantùm est de se, non excludit habitualem ordinationem actûs humani ad Deum, cùm non excludat charitatem, quæ ad Deum ordinat: per accidens autem est, quòd illa ordinatio excludatur per mortale adjunctum.

Inst. 2. Disputans ob vanam gloriam non refert actu vanam gloriam ad Deum, quia disputat ob suam & non ob Dei gloriam: imò si suum peccatum referret ad Dei gloriam, vellet Deum honorari per peccatum, in quo esset gravis irreverentia & hæresis, ergo talis actus sistit in illo suo bono creato, ergo actu habet illud suum bonum creatum pro fine ultimo. *Respondet* 1. *Suarez* s. 4. n. 11. habere bonum creatum pro fine ultimo, negativè tantùm, id est, non referre in Deum tanquam finem ultimum, attamen non ideo velle, ut Deus non sit ultimus finis, sicuti si quis sagittam emittat in liberum aërem, sagitta non tendit in metam, sed non ideo habet aliam metam: neque est de ratione ultimi finis, ut etiam mala ad illum referantur, sed tantùm ut bona; & ut per mala simpliciter non deseratur. *Respondet* 2. *Gonet* n. 82. talem habere bonum creatum pro fine ultimo, non simpliciter, sed secundùm quid, id est, excludere tantùm relationem actualem istius actûs ad Deum, non tamen habitualem, utì antè dictum est: & utraque responsio in idem recidit. An & qualis sit obligatio omnia referendi ad Deum, dicetur à n. 208., & intelligi potest ex jam dictis.

Objs.

Obji. 6. Veniale contemnit Deum, ergo est mortale. *Prob. ant.* ideo mortale contemnit Deum, quia immediatè est contra amicitiam Dei & mediatè contra Deum, sed veniale est immediatè contra familiaritatem Dei & mediatè contra Deum, ergo veniale contemnit Deum. Bz. n. antec., ad prob., disparitas est, quòd nolle amicitiam sit simpliciter deserere Deum, nolle autem familiaritatem, non sit simpliciter deserere Deum, sed tantùm modum perfectiùs habendi Deum, sicuti non videre Deum est separari à Deo & damnari; sed videre remissiùs est tantùm separari à modo clariùs videndi. 195.

Inst. 1. Veniale minuit amicitiam Dei, ergo est contra amicitiam Dei, adeoque mortale. Bz. Minuit amicitiam Dei præhabitam, minuendo gratiam, per quam sumus amici Deo, n, nullus enim gradus amicitiæ præhabitæ tollitur per veniale: minuit amicitiam Dei habendam, impediendo actus perfectiores, quibus augeretur gratia, aut etiam disponendo ad perdendam Dei amicitiam, c, per hoc autem non peccatur graviter, quia non est obligatio saltem gravis ad illos actus perfectiores, aut ad augendam gratiam, aut ad cavendas omnes occasiones remotas perdendæ Dei amicitiæ.

Inst. 2. Si humanitas Christi committeret veniale, perderet unionem cum Deo, ergo signum est esse mortale, inde enim colligimus aliquod peccatum esse mortale, quia tollit gratiam & dividit à Deo. Bz. n. conseq., hoc tantùm est mortale, quod tollit amicitiam Dei, veniale tolleret unionem physicam cum Deo, non ex oppositione cum amicitia Dei, sed ob perfectis-

ctissimam sanctitatem, quæ convenit personæ divinæ, qualis est Christus, cum qua sanctitate stare non potest veniale.

196. *Obj.* 7. Si daretur veniale, esset, v. g. detractio famæ in materia levi, hoc autem peccatum non est veniale, quia est ablatio majoris boni, quàm sit ducatus, sed ablatio ducati est mortale, ergo. R. Detractio levis est ablatio boni ex genere suo & policitè majoris, attamen simpliciter & Theologicè parvi in illo suo genere, datur enim in omni genere boni creati aliquid simpliciter Theologicè parvum, ratione cujus peccatum dicitur leve, quamvis illud bonum secundùm comparationem cum bono inferioris ordinis censeatur politicè majus.

197. *Obj.* 8. Incredibile est, quòd duo furta, quæ non distant ab invicem nisi unico nummo, ex natura sua ita differant, ut unum tollat amicitiam Dei, & sit punibile pœnâ æternâ, alterum autem non, sed hoc dicendum est, si detur mortale & veniale ex natura sua, nam ponamus materiam gravis furti esse determinatè aureum, qui hunc furatur, peccat mortaliter, qui furatur minùs unico nummo, peccat venialiter, ergo. R. Hanc difficultatem esse solutam. l. 3. p. 1. n. 1001.

198. *Q.* 32. *Quænam peccata de se sint mortalia & quænam venialia.* R. Dari mortalia & venialia ex se talia, constat ex dictis à n. 185., sed determinare, quænam illa sint, est periculosissimum & difficillimum, inquit *S. Aug.* de civ. Dei l. 21. c. ult., & *S. Th.* quodl. 9. a. 15. ait, *Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur.*

Uni-

Universaliter dici potest ibi esse mortale, ubi est materia gravis & quantitas notabilis, in quam tenditur cum plena advertentia & pleno consensu; è contrà ibi esse veniale, ubi saltem unum horum deest, utì intelligetur ex sequentibus; & ut à primo, quod est gravis materia, inchoemus, supponendum est mortale aliud esse tale per se sive ex genere & objecto, aliud per accidens; mortale per se est, intra cujus objectum est aliquid secundùm se grave, id est, graviter repugnans naturæ rationali, utì furtum; vel oppositum legi graviter obliganti, utì omissio Missæ die festo; nam intra objectum furti est aliquid, quod graviter repugnat juri naturæ, v. g. ablatio ducati, & intra objectum omissionis Missæ est aliquid, quod graviter opponitur præcepto Missæ, v. g. omissio medietatis. Mortale per accidens est, cujus objectum non est aliquid de se grave, tamen ob circumstantiam, quæ accedit, fit objectum illius grave, v. g. verbum jocosum in circumstantia gravis scandali, quod datur innocentibus, mendacium in circumstantia conscientiæ erroneæ, quâ judicatur esse mortale, vel in circumstantia gravis damni, quod per illud causatur proximo. Hìc dubitatur, quænam peccata sint per se mortalia, quænam per se venialia.

§. 1. Mortale per se est duplex, aliud ex toto genere, aliud tantùm ex genere suo. Mortale ex toto genere est, quod semper est mortale, ita ut intra idem genus non possit dari veniale, per se loquendo, id est, spectatâ materiâ ipsius peccati, præscindendo ab erronea conscientia, semiplena advertentia vel indeliberato consensu. 199.

Mortale ex genere suo tantùm est, quod per se est mortale, ita tamen, ut intra idem genus dari possit veniale.

200. §. 2. Mortalia ex toto genere sunt, quæ vel directè sunt contra Deum aut aliquam ejus perfectionem, vel quæ in gravissimum generis humani præjudicium cederent, si haberent parvitatem materiæ, vel quæ sunt circa rem absolutè gravem, quæ non est capax ullius latitudinis, sed quasi in indivisibili consistit.

201. *Ad 1. genus* spectat 1. Infidelitas, per quam, si res etiam minima discredatur, derogatur, vel infinitæ veracitati Dei; quæ se interponit pro veritate talis rei revelatæ, vel ejus fidelitati, quâ promisit ita assistere Ecclesiæ, ut non permittat errare in proponendis fidei rebus. 2. Blasphemia, per quam aliquid imperfectionis attribuitur Deo, vel aliquid perfectionis adimitur, quod ipsius excellentiæ derogat: si tamen Blasphemia sistat in sancto, utì si per jocum dicas S. Crispinum fuisse sutorem, poterit esse veniale, utì habent *Sanch. Ovied.* Controv. 3. p. 4. n. 47. aliique apud *Dean.* p. 5. t. 5. R. 3. contra *Lorcam. 3. Odium*, quo quis vult aliquid, quia Deo malum est, etiamsi sit levissimum, quia hoc derogat infinitæ ejus amabilitati. 4. Perjurium, quo infinita Dei veritas vocatur in testimonium falsi, utì constat etiam ex hac prop. 24. ab *Inn. XI.* damnata, *Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.* 5. Desperatio, quæ derogat, vel fidelitati vel misericordiæ, vel omnipotentiæ Dei. 6. Præsumptio, quæ derogat justitiæ Dei, quasi hoc punitura non esset, vel justò languidiùs pro-

processura: hinc audiendus non est *Bonæ-spei* de spe d. 4. n. 48 putans eum peccare venialiter, qui ex præsumptione bonitatis Dei peccat venialiter, aut ex eadem differt pœnitentiam ad breve tempus. 7. Simonia saltem juris naturalis, uti dictum est l. 3. p. 1. n. 198. De simonia juris ecclesiastici, vide dicta l. 4. n. 632. 8. Huc etiam spectat superstitio, divinatio, sortilegia, magia, si per illa directè tribuatur creaturæ, quod soli Deo est proprium, v. g. scientia futuri liberi, potentia ad aliquid supernaturale, *Diana* R. 29. 9. Huc reducit *Rhodes* d. 1. q. 3. s. 2. §. 2. irritationem Sacramentorum, quia fit gravis irreverentia institutioni Christi, si per quidvis, etiam levissimum, frustrentur fine. Cur autem hæc omnia sint mortalia, quantumcunque parva sit materia, est hæc ratio, quia semper invenitur in his integra ratio irreverentiæ, nec propter materiam magnam vel parvam variatur judicium morale.

Ad 2. genus spectant, 1. Homicidium, si enim unquam liceret, gravissimæ perturbationes inveherentur in Remp. humanam. *Nec obstat*, quòd homo non fuisset fortè nisi unico quadrante supervicturus, quia adhuc vita illa nullo pretio est satis æstimabilis, tam ratione sui, quam bonorum actuum, qui eâ durante fieri possunt. 2. Peccata, quæ extra Matrimonium fiunt in materia venerea, uti dictum est à n. 98., si enim vel minima voluptas venerea esset tantùm venialis, tunc ex vehementia propensionis ad illam, & exigua aversione à peccato veniali sequeretur immensa corruptio naturæ, in gravissimum præjudicium generis & propagationis humanæ, uti rectè notat *Haun.* De pecc. n. 412., 202.

&c

& latè probat *Sanch.* In Decal. l. 5. c. 6.

203. *Ad 3. genus* reducunt aliqui cum *Diana* R. 12. materiam jejunii naturalis prærequisiti ante Communionẽ, hoc enim graviter præcipitur in reverentiam Eucharistiæ, & frangitur per quidvis etiam minimum sumptum per modum cibi vel potûs. Idem dicunt de statu gratiæ prærequisito ante Sacramenta vivorum, qui status, quamvis sit capax latitudinis, cùm gratia possit esse major vel minor, tamen absolutè requiritur status alicujus gratiæ, ut tale Sacramentum, per se loquendo, suscipiatur. Aliqui eò reducunt materiam fractionis figilli, quia quantumcunque leve aliquid ad sigillum spectans reveletur, semper absolutè solvitur sigillum, & peccatur mortaliter, *Dian.* R. 8. ubi R. 9. simili modo loquitur de sollicitatione ad turpia, quæ fit in Cõfessione. Item huc spectat materia mixtionis aquæ & vini pro consecratione, quia quantumcunque parùm aquæ addatur, satis est; si nihil addatur, est mortale. Alia similia adducit *Bonæ-spei* De pecc. d. 9. n. 61., sed rectè notat in plerisque saltem reperiri parvitatem materiæ. An autem talia peccata, quæ de se non admittunt parvitatem materiæ, dici possint eam admittere, prout substant præcisioni formali peccantis, quæstio est parùm utilis, pro qua videri potest *Bonæ-spei* à n. 25. Ratio omnium antedictorum est, quia per singula illa peccatur mortaliter, & manendo in materiis illorum peccatorum non potest peccari venialiter, ergo sunt mortalia ex toto genere.

204. §. 3. Mortalia ex genere suo tantùm, sunt, quæ repugnant, 1. Charitati erga se ipsum & proximum, sic enim graviter vel leviter peccatur

tur nocendo bonis spiritualibus & corporalibus tam propriis quàm alienis. Item per odium, invidiam, crudelitatem, immisericordiam &c. 2. Religioni, nam subtrahi potest de cultu debito Deo, v. g. de oratione, multùm vel parùm; potest furto subduci res sacra, magna vel parva; reliquiæ parvæ vel magnæ, & sic peccatur graviter vel leviter, *Diana* R. 35. Idem est in materia juramenti promissorii, secundùm dicta l. 3. p. 1. n. 305., si enim non servetur, peccatur contra fidelitatem Deo debitam, graviter vel leviter, prout materia erit. Et idem est de transgressione voti. 3. Pietati, obedientiæ & observantiæ debitæ Superioribus, *S. Thom.* 2. 2. q. 105. a. 1. 4. Humilitati, quæ respicit subjectionem hominis ad Deum, contra quam graviter peccatur per superbiam, si quis existimet se habere aliquid à se, aut habere quidem à Deo, sed ex suis meritis, aut in aliquo non indigere auxilio Dei, *S. Thom.* q. 162. a. 5.; Communiter tamen peccatur tantùm venialiter, v. g. per elationem quandam animi, vanam complacentiam, inanem gloriam aut jactantiam. 5. Justitiæ, per vulnerationem, furtum, detractionem, judicium temerarium, quæ, prout res est gravis vel levis, sunt mortalia aut venialia. De suspicione temeraria vide dicta l. 3. p. 2. n. 1177. Item de usura dictum est ibidem n. 848. Difficilius est determinare, an detur in electione minùs digni præ digniore, v. g. ad pinguem parochiam, in casu, quo est parva inæqualitas dignitatis: affirmant, *Sot. Ban. Valentia, Rodriq. Less. Fill. Lugo* De just. d. 35. n. 21., quia parùm pro nihilo reputatur: negat *Turr.*, quia talis peccat venialiter, secundùm

dùm AA. cit., ergo hoc non reputatur pro nihilo : deinde suppositâ dignitate majore est absolutè gravis materia, sicuti suppositâ indigentiâ extremâ æquali est absolutè gravis obligatio, ut priùs subvenias consanguineo quàm extraneo, inquit *Diana* R. 13., qui tamen utramque sententiam fatetur esse probabilem : Et R. 14. rectè docet cum communi dari parvitatem materiæ in negatione debiti conjugalis, v. g. ad medium diem. 6. Temperantiæ, ad quam spectant peccata, quibus exceditur in delectationibus, præcipuè tactûs & gustûs. Ad tactum spectant delectationes sensibiles, quibus peccari potest mortaliter & venialiter, secundùm dicta l. 3. p. 1. à n. 893. Ad gustum, comessatio, per quam grave vel leve damnum infertur valetudini: Item ebrietas, in qua ob voluptatem causatur plena vel semiplena privatio rationis ; quamvis hæc duo peccata potiùs aliunde, quàm præcisè per oppositionem cum temperantia, habeant malitiam gravem, nam licèt semper sit peccatum quærere voluptatem in cibo & potu, si voluptas illa non referatur ad ullum honestum finem, uti dicetur à n. 310., non videtur tamen unquam peccari mortaliter, si nihil aliud accedat : in comessatione autem accedit notabilis corruptio valetudinis, per quam graviter peccatur contra charitatem propriam, & contra jus, quod solus Deus habet in corpus & vitam nostram. In ebrietate accedit specialis dissonantia à natura rationali, quia ratio violentè & temerè exturbatur, absque potestate brevi redeundi ad ejus usum, per quod homo sit veluti pecus. Vide dicenda à n. 319. Similiter peccari posse graviter

vel

vel leviter in plurimis aliis casibus docet *Diana* l. c., & speciatim id docet de mendacio in Confessione, R. 27. De verbis consecrationis, R. 39. & 41. De conjunctione materiæ & formæ Sacramentorum, R. 40. De omissione partium Canonis, R. 45. De titulo Ordinationis, R. 20. De dilatione pœnitentiæ Sacramentalis, R. 15. De alienatione rerum ecclesiasticarum, R. 57. De celebranda Missa post meridiem, R. 58. De dimissione habitûs religiosi, R. 61. De gestatione tonsuræ clericalis, R. 60. De percussione Clerici, R. 65. De communicatione cum excommunicato, R. 21. De violatione interdicti, R. 59. De ingressu vel egressu clausuræ religiosæ, R. 22. De lectione & retentione librorum hæreticorum, R. 42. & 43. Ratio autem omnium antè dictorum est, quia per singula illa peccari potest mortaliter, & manendo in materiis illorum peccatorum potest peccari etiam venialiter; tum nempe peccatur mortaliter, quando importatur multùm materiæ; tum venialiter, quando importatur parùm materiæ, ergo illa ex genere suo tantùm, & non ex toto genere sunt mortalia.

§. 4. Venialia ex genere suo sunt, quæ op- 205.
ponuntur, 1. Liberalitati, utì prodigalitas & tenacitas; item avaritia, quæ prout immoderatè inclinat ad opes, etiam cum injuria proximi, sic opponitur justitiæ, & est ex genere suo mortale; prout autem inclinat ad immoderatos affectus circa opes, citra injuriam proximi, sic opponitur liberalitati, & est ex genere suo veniale, S. *Thom.* 2. 2. q. 118. a. 3. & 4. 2. Magnificentiæ, utì parsimonia & profusio sumptuum,

scili-

scilicet nimis parva aut magna, respectivè ad opus faciendum, S. Th. q. 134. & 135. 3. Veracitati, utì mendacium, de quo S. Thom. q. 110. a. 4.; ad quod spectat simulatio, quâ quis se exhibet alium exteriùs, quàm est interiùs: Item hypocrisis, quâ quis simulat sanctitatem, estque veniale de se, potest tamen aliunde esse mortale, utì si contemnat sanctitatem, quam simulat, vel si per hoc intendat grave nocumentum suum aut proximi, S. Thom. q. 111. a. 4. 4. Modestiæ, utì nimia cura vel neglectus vestium, inconditi gestus & joci, scurrilitates. 5. Eutrapeliæ, quæ moderatur lusus, nempe ne nimiùm admittantur vel rejiciantur, S. Thom. q. 168. a. 3. & 4. 6. Gratitudini, S. Thom. q. 107. a. 3. 7. Studiositati, utì otium & nimia aviditas sciendi. 8. Etiam plerumque ex objecto venialia sunt, adulatio, pertinacia, inconstantia, impatientia, ira, *quæ in passione est, & in modico vindictam expetit*. utì ait S. Thom. q. 158. a. 3. 9 Inter illa, quæ ideo mala sunt, quia prohibita, omnia sunt ex genere suo venialia, quæ satìs fuit prohiberi leviter, in ordine ad hoc, ut impedirentur, & spectatâ conditione fragilitatis humanæ fuisset pernitiosissimum graviter prohiberi. Ratio horum omnium est, quia per singula illa peccatur tantùm venialiter, & manendo in materiis illorum peccatorum, quantùm est ratione objecti, non potest peccari mortaliter, ergo ex genere suo sunt venialia. *Dico*, quantùm est ratione objecti, nam si quis mentiatur ex formali contemptu honestatis, quæ est in veracitate, aut ex comparatione animi, quòd vellet mentiri, quamvis foret mortale, peccat mortaliter, etiam

etiam contra virtutem veracitatis, ratione subjecti sic dispositi per actum de se graviter indecentem, & idem est respectu aliarum virtutum. Denique notandum ex *Jacobo Alvarez* t. 2. l. 1. p. 1. c. 15. illa venialia esse gravissima, quæ ex genere suo sunt mortalia, sed ob defectum plenæ libertatis vel materiæ fiunt venialia: Post hæc, illa venialia sunt graviora, quæ ex genere suo sunt venialia, sed plenè deliberatè committuntur: Levissima sunt, quæ ex genere suo sunt venialia, & adhuc ex subreptione committuntur.

Q. 33. *Per quid differant peccatum mortale & veniale.* Rx. §. 1. Varii sunt de hoc modi loquendi, nam 1. *Scot. Gabr. Rub.* & alii dicunt per hoc differre, quòd mortale sit contra præceptum, veniale contra consilium: sed contrà est, quia omne peccatum debet esse contra legem aliquam, nam *Apost.* ad Rom. 4. dicit, *ubi non est lex, non est prævaricatio.* Deinde consilium non obligat, alioquin virgo peccaret non vovens castitatem, quod est contra *Apostolum* 1. ad Corinth. 7., *Si nupserit virgo, non peccat*, ergo non ideo aliquid est peccatum, quòd sit contra consilium. 2. *S. Bonav. Alens.* & alii apud *Amicum* d. 23. n. 41. dicunt per hoc differre, quòd mortale sit contra legem, veniale præter legem. Contrà est, quia hæc sententia incidit in eadem inconvenientia, in quæ prior. Deinde actus indifferens etiam est præter legem, nec tamen est peccatum. 3. *Caj. Contr.* & alii apud *Amicum* n. 40. dicunt mortale esse circa Deum, veniale circa media. Contrà est, odium Dei semideliberatum est veniale circa Deum; ebrietas autem non est circa 206.

Deum, sed circa media, & tamen est mortale. 4. *Hurt.* & alii cum *Aversa* q. 88. s. 6., quos defendit *Oviedo* controv. 3. p. 3. n. 21., dicunt differre, quòd mortale sit grave malum, veniale autem sit leve malum: sed hæc differentia nihil adfert claritatis, quæstio enim est, cur unum dicatur grave, alterum leve, & unde habeat mortale, quòd sit grave malum, veniale autem, quòd sit leve. 5. *Mlodz.* tr. 2. d. 2 q. 1. rejectis adhuc pluribus sententiis dicit per hoc differre, quòd mortale importet gravem dissonantiam à natura rationali, veniale levem; In re consentit *Eliz.* l. 8. q. 13. §. 9. explicans per magnam vel modicam dissonantiam à recta ratione per fidem & authoritatem instituta. Contra est, quia sic tantùm explicatur differentia peccati philosophicè gravis & levis. Deinde restat explicandum, cur, v. g. comestio carnium die jejunii graviter dissonet à natura rationali, & non comestio buccellæ panis extra refectiones. 6. Alii dicunt differre per hoc, quòd mortale sit simpliciter peccatum, id est, perfecta transgressio divinæ legis simpliciter dictæ; veniale autem sit peccatum tantùm secundùm quid, quia nempe, vel non est perfecta transgressio divinæ legis, vel non est transgressio legis simpliciter dictæ, nam si sit veniale ex subreptione, non est actus perfectè liber, ergo nec est perfecta transgressio, hæc enim significat perfectam & plenam moralitatem. Si autem sit veniale ex levitate materiæ, non est simpliciter contra legem, quia lex, v. g. *non furtum facies*, prohibet furtum simpliciter tale, furtum autem simpliciter tale, est ex genere suo furtum grave. Denique si sit veniale ex

ex genere suo, quamvis possit etiam esse actus perfectè liber, & etiam contra legem, quæ directè illud prohibeat, tamen talis lex non est simpliciter lex, quia nomine legis simpliciter venit sola lex graviter obligans, uti fatentur AA. communissimè cum S. *Bonav. Scot. Suar.* d. 2. s. 5. d. 1. *Amico* n. 45. *Oviedo* n. 38., ideoque S. *Thom.* 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. dicit, *Non enim veniale est contra legem*, intellige, graviter obligantem. Rationem dat *Bellarm.* quia finis omnis legis simpliciter talis est charitas, uti constat ex *Matth.* 22. v. 40. & ex 1. ad *Timoth.* 1. v. 5., ergo quod non est contra charitatem, non est contra legem simpliciter, quod autem est contra charitatem, est ex genere suo grave, ergo quod est contra legem simpliciter, est aliquid grave. Hæc sententia fortè est vera, attamen indigeret longâ explicatione, hinc

§. 2. Mortale & veniale differunt saltem se- 207.
cundariò per sequentia, 1. Quòd mortale sit simpliciter aversio à Deo, quia facit Deum simpliciter deseri; veniale autem tantùm impediat perfectiorem conversionem ad Deum. 2. Quòd mortale ponat finem ultimum in creatura, hoc sensu, imprimis quòd volendo creaturam deserat ultimum suum finem, & referendo creaturam ad seipsum, interpretativè habeat se veluti finem ultimum: Deinde etiam illo sensu, quòd amet creaturam loco ultimi finis amandi, & creaturam præferat ultimo fini, nempe Deo; veniale autem relinquat conversionem saltem habitualem ad Deum tanquam finem ultimum. 3. Quòd mortale sit contemptus saltem virtualis Dei, quia simpliciter deserit Deum, ut adhæ-

reat creaturæ, hoc autem contemnitur, quod simpliciter deseritur, ut aliquid aliud quæratur: Veniale non contemnit Deum, quia licèt creaturam in actu exercito præferat voluntati Dei, tamen non ideo deseritur Deus, nec tollitur habitualis adhæsio ad Deum. 4. Quòd mortale avertat à mediis poni debitis & ad salutem necessariis; veniale autem à mediis tantùm utilibus ad salutem. 5. Quòd mortale sit dignum Dei odio & inimicitiâ, veniale stet cum amicitiâ. 6. Quòd mortale sit mors animæ, quia tollit gratiam, quæ est vita animæ; veniale autem sit tantùm veluti morbus disponens ad mortem. 7. Quòd mortale cum gratia tollat habitum charitatis cæterarumque virtutum moralium: veniale autem relinquat. 8. Quòd mortale sit irreparabile operanti, quia tollit principium reparationis, quæ est gratia; veniale autem sit reparabile, quia relinquit gratiam, per quam veniale tolli potest. 9. Quòd mortale mereatur pœnam æternam damni & sensûs: veniale temporalem tantùm. Quòd autem mortale non stet cum actu charitatis, probabitur L. 6. p. 2. à n. 774.

208. Q. 34. *An & quale peccatum sit non referre omnes suas actiones ad Deum.* Rz. Quæstio tantùm est de actionibus humano modo & deliberatè factis de quibus tenenda sunt sequentia. §. 1. Nulla est obligatio omnia actu & formaliter semper referendi ad Deum, quia secundùm S. *Thom.* de charit. a. 11. ad 2., *Omnia actu referre in Deum non est possibile in hac vita, sicut non est possibile, quòd semper de Deo cogitetur, hoc enim pertinet ad perfectio-*

ctionem primam (patriæ scilicet) sed quòd omnia virtute referantur in Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis, ad quam omnes tenentur. Itaque ad perfectionem saltem spectat omnia virtualiter referre ad Deum, hanc autem relationem virtualem explicat *S. Thom.* ibid. exemplo Medici, qui colligit herbas, & inde potionem conficit, quamvis actu non cogitet de sanitate, ob quam colligit & conficit; Item 1. 2. q. 1. a. 6. ad 3. explicat exemplo itinerantis, qui totum iter refert ad locum, ad quem tendit, licèt de hoc non cogitet actu semper. Quid autem reipsa sit illa intentio virtualis, colligi potest ex dictis l. 4. n. 1324.

§. 2. Est aliqua obligatio omnes actiones 209.
nostras aliquo modo referendi ad Deum, utì evincitur, 1. Ex Scriptura, ad *Coloss. 3. v. 17. Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini JESU Christi*: 1. ad *Corinth.* 10. v. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*: Et id esse præcepti, docet *S. Th.* in Epist ad Coloss. c. 3. lect. 3. *Quidam dicunt, quòd hoc est consilium, sed hoc non est verum*: hinc 2. 2. q. 44. a. 5. ait, *præcipitur nobis, ut tota nostra intentio feratur in Deum.* Similiter *S. Bern.* serm. 2. de diversis, *Quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei*; similiter *S. Ambr.* super Malachiam; *S. Hier.* in Epist. ad Ctesiph.; *Theodoretus* in Epist. 1. ad Corinth. c. 10. *S. Greg.* l. 25. moral. cap. 7. Disertè *S. Aug.* in Psalm. 65., *Si ideo facis, ut glorificeris tu, hoc prohibui; si ideo, ut glorificetur Deus, hoc jussi*: Item c. 3. de correpț. & grat. *præcipit Apostolus dicens, omnia in charitate fiant.* Et similiter loquuntur

alii SS. PP. ac viri ascetici. Ratio autem est, quia Deo debemus nostras actiones, inprimis titulo supremi domi:.ii, ex quo omnia magis debentur Deo, quàm cuivis domino temporali opera servi; deinde etiam titulo creatoris, redemptoris, summi benefactoris, finis nostri ultimi &c.

210. §. 3. Tenemur omnia referre ad Deum, inprimis hoc sensu, quòd non liceat nobis sistere in ulla creatura tanquam fine ultimo, volendo eâ frui, deserto vel non desiderato Deo, idque sub mortali, id enim cederet in gravem contemptũ Dei, à quo, quantùm in nobis est, tolleremus rationem finis ultimi, quæ tamen ei essentialiter competit: deinde etiam tenemur omnia referre ad Deum saltem habitu, utì explicatum est n. 194. ubi etiam ostendimus, quòd peccando venialiter, v.g. agendo aliquid propter vanam gloriam, non ideo censeamur creaturam habere positivè pro fine ultimo: præterea tenemur etiam referre virtualiter actiones humanas ad Deum, secundùm dicenda à n. 312.; ubi admittemus omnes actus humanos debere referri ad aliquem honestum finem; attamen l. 3. p. 1. n. 1. diximus non ideo teneri nos omnia agere ex motivo perfectæ charitatis in Deum. De obligatione præfigendi bonam intentionem suis operibus, dicetur n. 317.

211. Q. 35. *An & quale sit peccatum non obsequi inspirationibus divinis aut contra illas admittere imperfectiones.* R. §. 1. Si divinæ inspirationes tendant ad opera consilii, nequidem est veniale eas non sequi, alioquin esset peccatum non eligere statum religiosum, paupertatem, castitatem &c. & talia non essent consilii sed præcepti: si tamen

tamen contemneretur inspiratio, patet fore peccatum, quandonam autem censeatur contemni, intelligetur ex dicendis à n. 237. Similiter si inspirationes tendant ad opus præcepti, peccatum erit eas non sequi, utì peccatum est non implere præceptum. Vide *Mendo* diss. 13. q. 4.

§. 2. Quòd attinet ad imperfectiones, supponendum est, quòd imperfectio sit actio vel omissio repugnans consilio in re ad mores spectante, quæ ex se nec prohibita est nec imperata, unde imperfectio, est vel contra inspirationem divinam, vel contra voluntatem Superiorum, quæ tamen non obliget sub peccato, vel est contra dictamen rectæ rationis impellens ad honestiora & decentiora, utì per exempla fusè declarat *Lancicius* t. 1. opusc. 3., & ex eo *Gob.* in Exp. t. 7. n. 509. Hoc suppositò, dicendum est, quòd quando deliberatè committitur imperfectio, communiter subsit peccatum, puta sensualitatis, curiositatis, impatientiæ, acediæ vel negligentiæ alicujus culpabilis, maximè in sententia eorum, qui dicunt non dari actus morales indifferentes in individuo, utì notant *Lugo* de Pœn. d. 16. n. 102. & *Gob.* n. 510. 212.

§. 3. Judicârunt viri docti, non tantùm esse imperfectionem, sed esse peccatum veniale, si sine causa omittatur oratio manè & vesperi, item ante & post mensam, quia recta ratio videtur dictare, quòd manè actiones nostræ dirigendæ sint ad Deum, post accepta autem beneficia sint agendæ gratiæ, & ideo homines pii se accusant, si ita neglexerint, ergo signum est in tali negligentia inesse aliquid peccati. Sed ex hoc, 213.

quòd se aliqui accusent, nihil concluditur, nam multi se accusant de meris imperfectionibus : deinde non potest ostendi lex ista imperans, à pari enim dicam esse peccatum non orare ante & post scholas, lusum, ambulationem & quodvis aliud à Deo acceptum donum vel beneficium.

214. Q. 36. *An & quale sit peccatum, si Religiosus Regulas sui Ordinis non observet.* R. Quamvis nulla ejusmodi Regula obligaret sub culpa, tamen propositum nullam ejusmodi Regulam observandi esse peccatum mortale, docet *Eliz.*, sed negat *Suar.*, quorum rationes utrimque retuli l. 4. à n. 58. Quòd autem Religiosus per tale ptopositum peccet saltem venialiter, videtur certum, quia cùm teneatur tendere ad perfectionem secundùm statum suum, quem maxima ex parte constituit observantia Regularum tali statui propriarum, si has negligat, negligit media optima ad perfectionem sibi præstitutam, nec ullum dari potest prudens motivum habendi tale propositum : imò docet *Dicast.* de Pœn. d. 9. n. 298., & doctè probat *Less.* in auct. v. *Societas JESU* cas. 1., singulas Regulas cujuscunque Ordinis vix posse violari sine peccato, quia in eo est saltem deordinatio, inquit *Suar.* de relig. t. 4. l. 1. c. 3. n. 11., quòd membrum communitatis non conformet se toti : & qui ita transgreditur, ordinariè nimiùm servit suæ sensualitati, vel impatiens est circa disciplinam, aut accidiosus, aut nimiùm tenax proprii judicii, aut intercurrit alia imperfectio, à recta ratione, & consequenter à lege æterna Dei difformis.

D U-

DUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale per accidens fiat veniale.

RESP. I. Tria requiruntur ad peccatum mor- » 215.
tale, quorum si unum desit, fit veniale, »
quòd aliàs ex se est mortale: 1. Ex parte intelle- »
ctûs, plena advertentia & deliberatio 2. Ex par- »
te voluntatis, perfectus consensus. 3. Gravitas »
materiæ, saltem ùt plurimùm. Ratio primæ & »
secundæ partis est, quia spectatâ fragilitate hu- »
manâ, non videtur decere Divinam bonita- »
tem, æternis suppliciis punire hominem, absque »
plena consideratione & consensu. Ratio tertiæ »
partis, quia ubi materia parvi est momenti, ibi »
moraliter modica offensio esse reputatur, ùt »
plurimùm. »

Resp. II. Peccatum ex genere suo mortale, »
tribus ex causis fieri potest veniale, ùt patet ex »
dictis. Prima est, si ex parte intellectûs non sit »
perfecta advertentia malitiæ, seu deliberatio. »
Signa autem imperfectæ deliberationis sunt, 1. »
Si tenuiter, & quasi semidormiens apprehendi- »
sti esse malum 2. Si pòst, ubi melius consideras, »
judicas te non fuisse facturum, si ita apprehen- »
disses. 3. Si vehementissimâ passione, appre- »
hensione, vel distractione laborasti, vel turba- »
tus fuisti, ita ut ferè nesciveris, quid ageres. »

Secunda causa est ex parte voluntatis, si non »
sit perfectus consensus: Signa autem imperfe- »
cti consensûs sunt, 1. Si ita dispositus fueris, »

»ut licèt facilè potueris exequi peccatum, non »tamen sis executus. 2. Si quis dubitet, num »consenserit, præsertim si sit vir timoratus. 3. Si »quis soleat ita esse affectus, ut malit mori, quàm »expresse mortaliter peccare, quia talis non fa»cilè consentit. 4. Si quis valde timidè & sus»pensè processisse se meminit. 5. Si semisomnis »fuit, non plenè sui compos &c. judicétque se id »non fuisse facturum, si plenè vigilasset. *V. Sanch.* »1. *mor. cap.* 10 *Baldell. l.* 10. *d.* 8.

» Tertia causa ex parte materiæ, si hæc sit parvi »momenti: Quando autem talis sit, discernen»dum est morali judicio prudentis, cui sequen»tes regulæ servient: 1. Ut de materia judicetur, »non tantùm ipsa secundùm se absolutè est con»sideranda, sed etiam respectivè ad finem inten»tum, ad quem si parùm facit, levis est, gravis »autem, si multùm, ut docet *Vasq.* 1. 2. *d.* 158. »2. Attendendæ sunt circumstantiæ, quia sæpe »fit, ut res ex se levis, attentis circumstantiis boni »communis, vitandi scandali, &c. fiat gravis. 3. »An pars aliqua rei præceptæ sit gravis, ea spe»ctanda est tum absolutè & secundùm se, tum »etiam in ordine ad totum. 4. In transgressioni»bus repetitis, si plures materiæ parvæ, vel secun»dùm se, vel secundùm effectus à se productos, »moraliter conjungantur, sit materia gravis, »quia tunc omnes moraliter reputantur pro u»na. Contrà verò non censetur materia gravis, »si parvæ materiæ, nec secundùm se nec secun»dùm effectus relictos, inter se uniantur. Ex di»ctis resolves:

» I. Peccas mortaliter, ita ut fiat materia gravis, si sæpe modicum furaris, & non restituis, juxta

juxta dicta *l. 5. t. 5. c. 1. d. 3. casu 1.* item si inter-» ruptim psalmos aliquot ex eodem officio omit-» tas; si eodem die jejunii sæpius parum come-» das, eodem festo sæpius parùm labores. »

II. Non peccas graviter, si diversis festis mo-» dicum labores; si quotidie in Quadragesima» parùm comedas: Quodverum est, etiam si simul» haberes propositum id faciendi, quia cùm ista» moraliter inter se non uniantur, singula sunt» parva. V. *Sanch. l. c.* »

III. Non peccat mortaliter, qui diversis die-» bus violat votum quotidie aut singulis diebus» modicum quid orandi, vel parvam eleëmosy-» nam dandi, si sit onus affixum dici, quia cùm» quotidie cujuscunque diei obligatio extingua-» tur, materiæ illæ non continuantur. Quod ve-» rum est, etsi proponat semper omittere, quia il » lud propositum non fertur in rem gravem, imò» contra *Sanch.* id quidam verum putant, etsi quis» 100. vota diversæ speciei, in materiis valde le-» vibus, uno die implenda haberet, quia materiæ» illæ, cùm sint independentes à se, non uniuntur.» Si tamen similia vota non sint onus affixum di-» ei, sed tantùm dies præfigatur, ùt terminus, ul-» tra quem executio non differatur, erit pecca-» rum mortale, postquam ad materiam notabi-» lem perventum fuerit.

IV. Probabile est eum, qui ter & quater 1000,» aureos in causas pias voviſſet, non peccaturum» mortaliter, si tres non solveret, quia etsi talis» pars, absolutè in se spectata sit notabilis, com-» paratione tamen totius, morali judicio non val-» de videtur æstimanda. V. *Laym. l. 1. t. 3. cap. 5.* »

A D-

ADDENDA.

216. Q. 37. *Quid præterea notandum sit circa defectum perfectæ advertentiæ vel perfecti consensûs.* Ex seqq. §. 1. Ad peccatum requiri advertentiam ad legem Dei & ad malitiam objectivam, dictum est à n. 15. Hìc addimus ad peccatum mortale requiri plenam & perfectam advertentiam ad malitiam gravem objecti, quam sententiam docet S. *Thom.* 1. 2. q. 88. a. 2. O Ex *parte agentis contingit, quòd aliquod peccatum, quod ex suo genere est mortale, sit veniale, propter hoc scilicet, quòd actus est imperfectus, idest, non deliberatus ratione:* certum autem est S. Thomam per *deliberationem rationis* intelligere plenam advertentiam, utì patebit legenti q. 74. a. 3. ad 3. item a. 6. & a 10 O. Hinc de verit. q. 15. a. 4. ad 10. se explicat his verbis, *cum percipit homo totaliter:* Similiter l. 3 ad Annib. dist. 39. q. 1. a. 1. ad 1. & 2. requirit ad perjurium, ut fiat *cum plena deliberatione.* Sequuntur expressè *Gerf.* in comp. Theol. tit. de delect. §. *Ut inadvertens. S. Bonav.* in 3. l. 3. d. 39. a. 1. q. 3. *Alenf.* p. 2. q. 125. memb. 11. *Sylv.* v. *Delectatio* n. 2. *Scotus* in 3. dist. 39. q. un. n. 3. & 4. P. *Sot.* l. 9. De pecc. delect. *Tapia* In Caten. t. 1. l. 3. q. 17. a. 4. n. 4. & 6. *Alv.* 1. 2. d. 144. n. 3. *Loth.* t. 16. q. 2. a. 4. *Bellarm.* De amiss. grat. l. 1. c. 3. *Curiel* 1. 2. q. 74. a. 8. d. 1. §. 2. *Caspens.* De pecc. d. 3. s. 3. n. 21. *Cordub.* l. 1. q. 23. d. 9. opin. 5. *Sylv.* 1. 2. q. 74. a. 8. concl. 2. *Abell.* De pecc. s. 3. n. 4. *Cruz* 6. præcept. a. 9. *Wigg.* 1. 2. q. 88. n. 42. *Mald.* 1. 2. q. 74. a. 10. *Serra* 1. 2. q. 74. a. 8. d. 3. *Bonac.* De pecc. q. 2. p. 3. n. 3. *Duvall.* De pecc. q. 5. a. 4. *Isamb.* De pecc. q. 74.

q. 74. d. 5. a. 3. *Victor.* Relect. 13. p. 1. n. 6. *Sayr.* l. 8. c. 7. d. 1. *Petr. à S. Jos.* Th. mor. l. 2. c. 5. R. 5. *Mastr.* In mor. d. 15. q. 1. a. 2. n. 12. *Uyb. abb Ascens.* In mor. t. 1. c. 16. *Ovied.* 1. 2. t. 4. Contr. 1. *Bonæ-Sp.* De act. hum. d. 9. d. 3. & d. 10. d. 4. *Boss.* p. 3. t. 1. §. 56. n. 2151. *Trull.* In Decal. l. 6. c. 1. d. 13. *Zech.* In mor. c. 4. nu. 4 *Rossel* c. 44. nu. 19. *Bass.* v. *peccatum* 1. n. 6. & v. *delectatio* n. 6. *De Cocq.* De pecc. s. 10. *Martin.* t. 2. d. 18. nu. 38. *Merat.* De pecc. d. 7. s. 8. *Herincx* p. 2. d. 7. q. 5. *Philip.* T. 2. tr. 2. d. 8. d. 4. *Steph.* t. 1. d. 1. d. 4. n. 27. & d. 2. n. 7. & d. 7. n. 49. *Sporer* in mor. p. 1. t. 1. c. 5. s. 2. n. 12. *Tabern.* p. 1. t. 3. c. 1. q. 2. & c. 6. q. 5. aliique innumeri: verba autem Auctorum citatorum videri possunt etiam apud *Vindicem Tabernæ* in Collect. ad prop. 3. *Ratio* autem est, 1. Quia sicuti si gravitas malitiæ objectivæ nullo modo sit cognita, etiam nullo modo est volita, quia nihil est volitum nisi cognitum, ita si non sit plenè cognita, etiam non est plenè volita, cùm volitio sequatur modum cognitionis, ergo nec poterit in actum refundere malitiam formalem gravem. 2. In negotiis & contractibus magni momenti inter homines requiritur plena advertentia ad obligationes & onera ex eis sequentia, alioquin si homo non prægnoverit, non censetur his subjacere, ergo multò magis in negotio salutis, ubi agitur de perdenda vel retinenda Dei amicitia, de incurrendis vel declinandis pœnis æternis, requiretur plena advertentia: hinc rectè cum aliis docet *Oviedo* suprà n. 30. Deum non posse velle, ut transgressio alicujus præcepti, si fiat cum semiplena tantùm advertentia, sit mortale, quia nullum

lum præceptum strictiùs obligat, quam de non odiendo Deo & tamen est tantùm veniale semiplenè advertenter odisse Deum. Ratio à priori est, quia Deus non potest facere, ut notabilis defectus advertentiæ non minuat notabiliter libertatem, adeóque & malitiam, ergo nec potest facere, & consequenter etiam non potest velle, ut mortale defectu plenæ advertentiæ non fiat veniale.

§. 2. Ex eadem ratione dicendum est ad mortale requiri consensum plenum & plenè deliberatum, si enim non adsit plena libertas, nimis durum foret hominem ideo fieri hostem Dei & subjacere pœnis æternis.

Obji. Potest quis per actum bonum semideliberatum mereri cœlum, ergo etiam per actum malum semideliberatum mereri infernum; adeoque peccare mortaliter &c. Dato ant. n. conseq. quia Deus pronior est ad præmiandum ex liberalitate, quàm ad puniendum ex vindicta; & quamvis ipsi sit liberum præmiare etiam ultra condignitatem operis, tamen non est liberum punire supra demeritum peccati.

218. §. 3. Si quid fiat cum semiplena tantùm advertentia ad malitiam gravem, vel cum semipleno tantùm consensu in illam, est veniale, utì habet communis & certa sententia contra aliquos, quibus favet *J. Sanch.* in select. d. 18., qui dicunt actionem cum semiplena tantùm advertentia malitiæ gravis factam, vel nullum esse peccatum, vel esse mortale; sed contrà est, quia sic operans reipsa advertit & vult malitiam, ergo peccat, non mortaliter, utì dictum est n. 216. ergo tantùm venialiter.

Obji

Obji. 1. Sic peccans est moraliter veluti semihomo tantum, Deus autem non ponit præcepta semihomini, sed integro, & habenti dominium suorum actuum. 2. Si semiadvertentia ad malitiam gravem excusat à mortali, ergo semiadvertentia ad malitiam levem planè excusabit etiam à veniali. 3. Semiadvertens potest & debet habere advertentiam, ergo si non habet, peccat graviter, ita *J. Sanch.* Bz. *Ad* 1. Deus homini integro ponit præcepta graviter obligantia, semihomini leviter obligantia, sive homini simpliciter ponit præcepta, qui si sit plenè advertens, obligatur graviter, si semiadvertens, obligatur leviter. *Ad* 2. n. seq. Semiadvertentia ad mortale non relinquit totam advertentiam, adeoque nec totam libertatem ad mortale, ergo nec relinquit culpam mortalem; semiadvertentia ad veniale relinquit aliquam culpam, hoc ipso tamen reddit eam adhuc minorem, quàm fuisset cum pleniore advertentia. *Ad* 3. Cum semiplena advertentia ad malitiam gravem etiam est tantùm semiplena advertentia ad obligationem pleniùs advertendi, neque in illis circumstantiis est potentia proxima ad pleniorem advertentiam, utì rectè *Amicus* d. 17. n. 173.

Inst. Talis homo potest abstinere à peccato secundùm se gravi, ergo peccat graviter, quòd non abstineat. Bz. Potest abstinere à peccato secundùm se gravi, & plenè cognito tanquam gravi, n., & semiplenè tantùm cognito tanquam gravi, c. ant. & n. conseq., ubi enim est tantùm talis cognitio, non satìs vivo modo repræsentans gravitatem objecti, sed cum quadam confusione & veluti in semisomno, vel cum distractione

ctione nimia ad alia objecta, vel cum quadam stupiditate mentis, uti est in rudibus & semifatuis, nunquam adest perfectio libertatis ad mortale requisita. Ex dictis,

219. §. 4. Inferuntur seqq.. 1. Si quis, etiam per totum diem sentiat in corpore inordinatam delectationem, sed non advertat ad ejus malitiam; vel si advertat malitiam, si eam delectationem invitus habeat, nullo modo peccat, quia si non advertat, est ac si invincibiliter ignoraret, ignorantia autem invincibiliter excusat, uti constat ex dictis l. 1 à n. 734. Quòd si invitus sentiat delectationem, non est volita nec voluntaria, ergo nec imputabilis ad culpam, uti dictum est hic à n. 13.

220. 2. Motus primò primi, prævenientes omnem advertentiam & libertatem, nullo modo sunt peccatum; & tales motus sunt, qui subitò incogitanter obveniunt homini, v. g. dum videt hostem suum vel mulierem aliquam Motus secundo primi, prævenientes perfectam deliberationem, non possunt esse nisi veniale. Motus secundò secundi seu absolutè secundi, qui fiunt cum plena advertentia & deliberatione, sunt mortale vel veniale, prout est objectum; rectè autem notant S. *Thom.* 1. 2. q. 74. a. 7. ad 4. & *Suar.* d. 5. s. 7. n. 16. ad deliberationem perfectam saltem in nobis, requiri aliquod tempus, quamvis postmodum consensus fieri possit veluti in instanti.

3. In pueris, semiebriis & semisopitis communiter est tantùm semiplena advertentia, vel saltem non est consensus plenè deliberatus, ideóque communiter est tantùm veniale; quod maxi-

maximè valet, dum quis primum evigilat à somno, quia ordinariè non tam citò est plenus usus rationis. An peccetur in somno, dictum est n. 65.

4. Mortalia etiam fieri possunt cum ignoran- 222.
tia aliqua malitiæ gravis, si nempe ignorantia sit affectata vel crassa, aut si quis operetur cum dubio, an malitia sit gravis an levis, semper enim in his est aliqua ignorantia, & tamen peccatur mortaliter, quia sic operans vult, saltem interpretativè, vel se exponit periculo proximo contrahendæ malitiæ gravis, ergo peccat mortaliter.

§. Ad peccatum, etiam mortale, non requiri- 223.
tur reflexa advertentia, id est, non requiritur, ut advertam me advertere, utì rectè *Aversa* q. 74. s. 3., sed sufficit cognitio directa, quâ reipsa cognoscam malitiam, & postea eam velim. Neque requiritur cognitio malitiæ formalis ipsius actûs, sed sufficit cognitio malitiæ objectivæ, quam quis vult, utì rectè *Ovicdo* p. 5.; vide tamen dicta l. 1. à n. 34. Hæc autem malitia objectiva tunc sufficienter cognoscitur esse gravis, quando advertitur esse inductiva odii vel inimicitiæ Dei aut pœnæ æternæ; Item quando operans quasi horret & apprehendit, ad eum modum, quo solet alias materias graves, quando se ad eas reflectit.

6. Peccata inadvertentiæ dicuntur, quando 224.
neglecta est advertentia debita, sive quando cognoscebatur periculum peccandi & obligatio magis advertendi, & tamen hæc advertentia major est neglecta, qualis cognitio & negligentiæ sæpe adest, licèt homo postea non recordetur eam adfuisse; quod inde fit, quia ubi non ad-

est expressa cognitio volitionis habitæ, non relinquuntur species rememorativæ illius, cùm species rememorativæ sint species cognitionum habitarum circa objecta, utì probabiliùs docetur in animastica, hinc ab hominibus sæpe committuntur talia peccata inadvertentiæ; etiam mortalia, quamvìs postea non recordentur, & per accidens non possint se de illis accusare in specie, & ob hoc dicit *Apost* 1. ad *Corinth.* 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*: Et *David* ps. 18. v. 13. petit mundari ab occultis, *Oviedo* n. 55. *Compt.* d. 104. s. 4. n. 6.

225. 7. Etiam multa mortalia fiunt cum passione, utì patet in peccatis iræ & luxuriæ, quæ in tantùm sunt minùs gravia, quantùm passio minuit libertatem. Similiter potest peccari mortaliter ex metu gravi, quamvìs enim tunc adsit aliquid involuntarii, tamen actio est simpliciter voluntaria, & aliqui dicunt illam involuntarietatem esse in alio actu concomitante, quo vellet abesse metum, & consequenter omittere actionem, ad quam urget metus.

226. Q. 38. *Quid judicari debeat in dubio de plena advertentia vel de pleno consensu.* R. Qui timoratæ est conscientiæ, nec solet plenè advertens consentire, potest in dubio credere se non plenè consensisse, quia ex communiter contingentibus est prudens præsumptio, utì communiter notant Auctores, quos retuli l. 1. n. 546, nullam addentes præterea conjecturam; quâ licèt opus non sit, tamen, quod dictum est, maximè valet, si præterea accedat una ex conjecturis, quas ibidem dedimus à n. 547. Etiam utile erit considerare doctrinam, quam tradit *Christop. Scor-*

rer

ter Theol. Ascet. p. 3. s. 6. c. 6. n. 6, his verbis: 1. *Objecti peccaminosi repræsentatio facta sensibus externis, internis, rationi &c. peccatum non est.* 2. *Motus sensualitatis repræsentationem consequens & rationem præveniens nec ipse peccatum est, cum sit naturalis & ex fomite contra voluntatem, vel sine ea producatur.* 3. *Delectatio deinde motui naturaliter conjuncta, secumque ex consensu ante omnem deliberationem trahens partem inferiorem rationis ac voluntatis, nec ipsa peccatum est. Quòd si superior ratio primum motum occupet, meritum magnum acquiritur: si non potuerit, & advertens suggestionem motumque, statim resistat, actibus contrariis saltem virtualibus elicitis, adhuc merito locus est. Si verò ratio superior hæreat nonnihil, primisque suggestionibus non resistat, cum tamen possit, tum in peccati territorium intratur, & siquidem ratio attentione alterius rei occupata impediatur, dicitur delectatio subreptitia, nec defectu advertentiæ levem culpam excedere potest: sed hæc diu durare non solet, cum rationem excitet suo objecto. Si verò advertat suggestionem, neque tamen contra eam statim insurgat, sed pigritia & torpore sinat motum illum aliquâ temporis mora extendi, licèt nondum deliberationem aut consensum elicuerit, tum peccatum veniale delectationis committitur, majus minusve, pro modo delectationis & negligentiæ. Quòd si post ejusmodi delectationem non resistatur, sequitur consensus sive peccatum: qui si adhuc ex vehementi impulsione deliberationem plenam præcedat, hacque superveniente ratio resistat rejiciatque motum, tum quidem censendum est necdum peccari mortaliter, etsi proximè accedatur. Cum verò plenâ deliberatione, actu vel virtute, habitâ, consensus jungitur, jam non dubitari amplius potest de peccato mortali, si gravis sit, sive deinde in ipsum opus tendat, sive*

in illicitam delectationem tantùm cogitatione sumptam, sive in neutrum expressè tendendo, sensui oblectationem, quam advertit, sine alia deliberatione etiam & resistentia permittat, hoc enim casu potest & debet resistere, & non facit, adeoque virtualiter consentit. Præterea id etiam advertendum est, dæmonem atque sensum tentationes injicere sub enunciatione significante consensum, volo hoc facere &c. *cùm tamen longissimè absit voluntas consensûs, qui neutiquam ex incidentibus verbis, sed vero suo proprio actu dijudicandus est.*

227. Q. 39. *Quomodo peccet, advertens actionem suam esse peccatum, sed non cogitans, an sit mortale an veniale.* R. Hoc resolutum est l. 1. à n. 1.

228. Q. 40. *Quomodo peccet, advertens actionem suam esse mortale, sed abstrahens, quale & cujus speciei sit* R. S. *Thom.* 1. 2. q. 19. a. 5. ad 3. dicit nunquam ita abstrahi, sed semper cognosci malum in certa specie: Idem dicunt *Vasq.* & alii cum *Merat.* d. 7. s. 7. sed dato suppositio, dicendum est peccare mortaliter, peccato speciei innominatæ, quæ opponitur honestati actûs, quo quis vellet non peccare mortaliter, *Oviedo* in 1. 2. t. 4. controv. 1. p. 3. Vide dicta hìc n. 21. inst. 1. & 2.

229. Q. 41. *Quomodo peccet, qui deliberat, an velit in mortale consentire.* R. Si faciat plenè advertenter, peccat mortaliter, quia voluntas sic hærens, reipsa appretiat peccatum cum Deo, sicuti enim dubitans in fide, ideo peccat mortaliter, quia hæret, velitne plùs tribuere authoritati Dei revelantis, an judicio suo vel apparentiæ rationis in oppositum, ita multò magis hìc, quando hæret, an præferre velit Deum an peccatum. 2. Saltem per hoc se exponit periculo proximo consensûs

sensûs in tale peccatum, ergo peccat, & quidem peccato ejus speciei, cujus est illud, de quo deliberat, ideoque tenetur in Confessione dicere, se ita deliberasse circa tale peccatum, quamvis postea non consenserit in illud, *Sanch.* in Decal. l. 1. c. 1. n. 16. *Herincx* d. 7. n. 42. & alii.

Q. 42. *Quandonam mortale fiat veniale defectu materiæ.* ℟. Quæstio resolvi non potest, nisi priùs sciatur, quænam materia censeri debeat gravis vel levis; Deinde, unde in praxi colligamus, an materia sit gravis vel levis; præterea an materia levis possit substare gravi obligationi: his intellectis facilè erit concludere, quomodo mortale fiat veniale defectu materiæ. 230.

§. 1. Pro regula generali, ex qua sciatur, quænam materia dici debeat gravis vel levis, valde laborant AA. Hinc 1. aliqui apud *Ovied.* hìc controv. 3. n. 141. putant hoc esse desumendum ex respectu partis ad totum, dicuntque materiam illam esse gravem, quæ est tertia pars illius totius, quod à lege imperatur, quod autem est minus, esse levem. Hæc regula tenet in aliquibus, sed fallit in plurimis, nam tertium Nocturnum non est tertia pars Matutini dominicalis, labor servilis per 7. horas die festo non est tertia pars diei naturalis, & tamen utrumque est materia gravis. E contrà duo psalmi sunt plùs quàm tertia pars Nonæ, & tamen sunt materia levis. 2. *Caramuel* dicit octavam partem totius esse materiã notabilem, & quod est minus, esse materiam levem, quia, inquit, omne totum tam physicum quàm morale secundùm intensionem censetur constare octo partibus, hinc quando significamus aliquid summum, dicimus, ùt octo, v. g.

ignis est calidus ùt octo, homo est probus ùt octo, ergo quod est pars octava totius, est aliquid notabile in toto, & quod non est pars octava, non est aliquid notabile, quia non est simpliciter pars, sed tantùm pars partis. Hanc regulam optimè confutat *Carden.* in 1. crisi d. 31., nam si vera est, ergo qui tenetur ad 7. psalmos pœnitentiales, si omittat unicum peccat mortaliter, quia omittit plùs, quàm octavam partem: E contrà qui legit 10. folia libri hæretici, si liber constet 100. foliis, non peccat mortaliter, quia legit minùs, quàm octavam partem: Item qui debet 100. ducatos, & subducit 10., non peccat mortaliter, quia subducit minùs, quàm octavam partem. Similia certò falsa deduci possunt in plurimis aliis materiis.

231. §. 2. Ut sciatur, an materia sit gravis vel levis, debet hæc spectari etiam absolutè, & non præcisè ex respectu ad totum, ac considerari, an in se, etiam spectatis omnibus circumstantiis, sit aliquid notabile necne, utì notant AA. communiter cum *Ovied.* n. 143., sic quamvìs communis sententia habeat, quòd ad peccandum mortaliter in materia Missæ die festo, requiratur omissio tertiæ partis circiter, tamen in hoc attendi debet etiam ad partes secundùm se, quò enim partes sunt nobiliores, eò minùs debet omitti, hinc qui tempore tantùm utriusque Consecrationis abesset à Missa, non audiret Missam, utì dictum est l. 3. p. 1. n. 667., quamvìs utraque Consecratio, quoad durationem, nequidem sit pars vigesima Missæ; & idem est de similibus.

232. §. 3. Aliquid esse vel non esse in se notabile, & consequenter esse materiam gravem vel levem, colli-

colligimus ex uno horum, 1. Ex repugnantia, quam habet cum natura rationali, quæ repugnantia, an sit gravis an levis, communi prudentum judicio est determinandum. 2. Ex repugnantia gravi vel levi cum charitate in Deum, proximum vel seipsum 3. Ex Scriptura, quæ materiam gravem sæpe denotat, addendo illi comminationem mortis & damnationis æternæ. Item væ illi, qui facit. 4. Ex verbis legis, quæ sæpe exprimit obligationem gravem. 5. Ex authoritate Ecclesiæ vel SS. PP., qui dicunt esse vel non esse obligationem gravem, spectat enim ad Dei providentiam, ut in talibus ad salutem pertinentibus non permittat errare Ecclesiam & communes ejus DD. 6. Ex communi sensu Theologorum, cui temerarium est se opponere, nisi ratio evidens cogat. 7. Ex sensu communi hominum timoratorum, etiam simplicium, inquit *Hermosa* n. 46., præcipuè quando agitur de jure naturæ, quod hi cordibus suis inscriptum habent, & spiritu Dei aguntur, ut secundùm illud judicent & agant. 8. Ex fine legis vel legislatoris, si enim hic sit magni momenti, & materia aliqua multùm conducat ad illum, erit materia gravis, si leviter conducat, aut si finis ipse levis non sit magni momenti, materia erit levis. Vide *Castrop.* tr. 2. d. 2. p. 7. n. 4.

§. 4. Materia absolutè levis non subsistat obligatione gravi, potest tamen materia de se gravis subsistare obligationi levi. Vide hoc utrumque probatum l. 1. n. 267. & 268. 233.

§. 5. Mortale fit veniale defectu materiæ, si materia peccati sit quidem ex objecto gravis, id est, secundùm se capax obligationis sub morta- 234.

li, quando adest notabilis quantitas illius, quia autem hìc & nunc non est nisi parva quantitas illius materiæ, hinc est veniale. Ratio patet, si enim materia levis non subsłet obligationi gravi, utì n. 233. notatum est, hoc ipso, quòd materia sit levis ob defectum quantitatis requisitæ ad mortale, jam fiet veniale: Pro exemplis autem serviunt dicta n. 204., ubi egimus de peccatis ex genere suo mortalibus, quæ præter materiam ex objecto gravem requirunt quantitatem notabilem. Vide etiam dicta l. 1. à n. 669.

235. Q. 43. *An ex aliis etiam causis possit peccatum mortale fieri veniale.* R. Affirmativè, 1. Si lex, quæ priùs obligabat graviter, postea obliget tantùm leviter, vel ex voluntate legislatoris, vel ex mutatione legis per consuetudinem aut interpretationem secundùm diversitatem circumstantiarum. 2. Ob diversum dictamen conscientiæ, secundùm quod aliquid priùs censebatur graviter obligare, postea autem prudenter censetur obligare tantùm leviter, de quo satìs dictum est l. 1., De conscientia. An autem idem physicè actus, qui nunc est peccatum mortale, possit fieri peccatum veniale. Item an mortale possit à Deo remitti quoad jus ad gravem indignationem, reservato jure ad indignationem levem, sunt quæstiones speculativæ.

Unicum hoc dubium restat decidendum, an aliqua transgressio de se mortalis fiat venialis, eò quòd committatur subitò vel transeunter, quamvìs cum plena advertentia & plenè libero consensu. Videtur affirmare auctor libelli in Gallia impressi Anno 1700. sub titulo, *Theologia moralis S. Augustini*, nam docet habitum charitatis

tatis prædominantem, & consequenter gratiam manere, quamdiu nullum peccatum mortale habitualiter, fixè & permanenter in anima prædominatur, licèt aliquis ex metu, cum renitentia, ex violenta tentatione vel passione per modum transeuntis consentiat in opus de se graviter malum, si statim pòst illi summè displiceat; eò quòd tum censeatur in fundo animæ habitualiter permanere idem status charitatis prædominantis. Sed doctrina illa est falsissima, alioquin sic excusabuntur sæpissime deliberata dubia in fide, blasphemiæ, detractiones, delectationes & desideria turpissima, possunt enim hæc peccata mortalia committi ab homine justo, vel ex metu, utì fecit *S. Petrus*; vel cum renitentia, utì faciunt, quos remordet conscientia; vel ex ardore concupiscentiæ &c.; & licèt statim pòst summè displiceant, certum tamen est fuisse mortalia, cùm peccatum mortale possit in momento admitti, nec dubium est, quin statim immoriens tali peccato, esset æternùm damnandus.

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut actus indifferens, transeat per accidens in mortale.

QUinque modis id fieri communiter, docet» *Sanch. &c.* 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ra-» tione finis ultimi. 3. Ratione contemptûs. 4. Ra-» tione scandali. 5. Ratione periculi. De singulis dicam breviter.

» Resp. I. Peccatum veniale transit in morta-
»le, ratione finis adjuncti; ùt si quis leviter men-
»tiatur ad copulam carnalem extorquendam:
»quia cùm finis mortalis ametur, mortale est:
»Non tamen necessarium est in Confessione ex-
»primere illud mendacium, sed solum deside-
»rium fornicationis, quia seclusâ malitiâ morta-
»li finis, manet veniale.

» Resp. II. Transit item in mortale ratione ni-
»mii affectûs in rem aliquam, ùt si v. g. ultimum
»finem in ea constituas. Ad quod non sufficit
»valde intensè & vehementer ferri in objectum;
»sed requiritur, ut appretiativè illud ita æstimet,
»saltem virtualiter, ut paratus sit ejus causâ
»transgredi præceptum obligans sub mortali: ùt
»si quis ita inordinatè afficiatur ad fabulas, lu-
»sum, personam, ut malit festo omittere Sa-
»crum, &c. quàm illis privari. Notat autem *Bon.*
»hunc affectum, non tantùm habitualem, sed
»actualem esse debere, ut peccatum contrahatur,
»quia non imputatur ad culpam id, ad quod
»committendum, habitu tantùm es paratus.

» Resp. III Peccatum veniale fit mortale, ra-
»tione contemptûs absoluti & formalis.

» Dico autem, *contemptum absolutum & forma-*
»*lem*, quando nimirum ideo formaliter & abso-
»lutè præceptum violatur, quia ipsi, aut Supe-
»riori subjici renuis, quod est peccatum super-
»biæ consummatæ; vel quando ideo non vis o-
»bedire præcepto, quia præceptum est, & est
»peccatum inobedientiæ formalis, quorum u-
»trumque graviter pugnat cum charitate debi-
»ta Superiori. Ex *quibus resolves*:

» I. Non est mortale, si velis quidem obedire,
&

& subjici absolutè, nolis tamē hìc & nunc in re» modica; aut si auctoritatem legis, vel præcipi-» entis admittas, executionem tamen hìc & nunc» contemnas. Ratio, quia non est contemptus» absolutus & simpliciter, sed tantùm secundùm» quid. »

II. Si præcisè ex indignatione, malitia, prava» consuetudine, aliave causa, præceptum viole-» tur, & non ex contemptu potestatis Superioris,» non est mortale; quia non est contemptus for-» malis, sed tantùm interpretativus. »

III. Est mortale, facere vel omittere aliquid» ex contemptu justæ legis humanæ; item ex con-» temptu Dei præcipientis, vel etiam consulentis» (quod præterea tacitam blasphemiam continet,» quasi Deus inutilia præciperet aut consuleret;)» & denique facere aliquid ex contemptu Prælati» ùt sic, & ùt à Deo auctoritatem habentis; non» tamen ùt talis hominis, indocti, imprudentis,» imperfecti: quia hoc posterius, non est contem-» nere absolutè & simpliciter, sed tantùm secun-» dùm quid. *Vid. Sanch. 1. mor. c. 5. Bon. de peccat. d.* » *2. q. 3 p. 5.* »

Resp IV. Peccatum, vel opus indifferens, ha-» bens mali speciem, transit per accidens in mor-» tale, si ruina per illud proximo causanda sit» mortalis. Ratio; quia tali operi superadditur» aliquid graviter repugnans charitati. *V. dicta de-» scandalo & Fill. t. 21. n. 252.* »

Resp. V. Veniale, vel opus indifferens, transit» in mortale, ratione periculi incidendi in mor-» tale, quando quis sine sufficienti cautela aut» necessitate aliquid facit, per quod veniat in» mortale, ac proximum periculum peccandi» mor-

»mortaliter: quia talis salutem animæ conte-
»mnit, cùm tam probabili ejus periculo temerè
»se exponat. Unde in Confessione explicanda est
»species peccati, cujus periculo se objecit, quia
»eodem genere peccati peccavit. Proximum au-
»tem periculum censetur, quod frequenter ho-
»mines similis conditionis in peccatum mortale
»inducit.

ADDENDA.

237. Q. 44. *Quid præterea notandum circa contemptum.* R. seqq.

§. 1. Contemptus, in genere, est vilis æstimatio rei, quam si res mereatur, contemptus non erit reprehensibilis, sic enim rectè contemnimus divitias in comparatione cum virtute; si verò res non mereatur vilem suî æstimationem, erit contemptus imprudens, & de illo hìc agitur. Potest autem esse duplex, vel materialis, quem alii vocant virtualem, vel formalis. Tunc est materialis, si quid reipsa vilipendatur, v. g. si postponatur alteri, cui deberet præferri, ita tamen, ut directè non intendatur illa vilipensio seu postpositio; & talis contemptus Dei reperitur in omni peccato mortali. Tunc est formalis, si vilipendatur, directè intendendo illam vilipensionem.

238. §. 2. Potest aliquid fieri ex contemptu, vel negativè vel positivè, tunc negativè agitur ex contemptu, si voluntariè negligatur justa æstimatio, quæ si adesset, non fieret aliquid, & tunc propriè non agitur ex contemptu, sed potiùs cum aliquo contemptu, quia contemptus non influit positivè in actionem, sed habet se tantùm negativè,

negativè, tanquam removens prohibens, id est, removet debitam æstimationem, quæ si adesset, prohiberetur actio, ergo contemptus formandæ debitæ æstimationis habet se tantùm negativè ad talem actionem. Tunc agitur positivè ex contemptu, si contemptus existat & moveat ad actionem, ita ut actio assumatur velut medium ad contemptum exercendum vel ostendendum, & tunc propriè dicitur agi ex contemptu.

§. 3. Contemptus formalis potest esse vel internus tantùm vel simul externus: Internus tantùm, est judicium, quò quis reputat alterum vilem, directè & exercitè saltem intendendo habere pro tali, totaque libertas & moralitas hujus judicii habetur ab actu voluntatis qui illum imperat vel in eum consentit, utì libertas & moralitas hæreseos habetur ab actu voluntatis illam imperante vel in eam consentiente; atque ex illo judicio & ista volitione fit unum, quod est contemptus internus, in genere moris completus & internè consummatus. Potest autem esse etiam alia volitio ponendi externam actionem, quâ ostendatur contemptus, & hæc secunda volitio dicitur contemptus affectivus, ex cujus imperio si ponatur actio talis externa, hic contemptus affectivus per hanc actionem completur in ratione contemptûs externi. Quòd si poneretur actio externa de se apta contemnere, v. g. risus, attamen sine hoc imperio voluntatis, sive, non eo fine, ut contemptus internus, qui tunc adest, exerceatur, hæc actio externa non denominaretur contemptus externus, quia non fieret ex contemptu formali, sed tantùm cum illo. 239.

§. 4.

240. §. 4. Contemptus formalis Dei Legislatoris aut legis divinæ etiam minimæ, est mortale ex toto genere, quia derogat supremæ potestati & authoritati Dei, quæ respectu omnium legum est eadem & semper infinitè digna æstimari; putatque *Oviedo* controv. 3. p. 5. n. 68. semper simul adesse errorem in fide & blasphemiam, quia sic contemnens judicat, vel Deum æstimatione, vel legem Dei observatione esse indignam, quod est erroneum in fide & blasphemum: alii tamen apud *Herincx* d. 7. n. 63. putant posse aliquem practicè velle aliquid agere in despectum Dei, quamvis talem internum errorem non habeat, sicuti aliquis sine errore interno potest velle exercere actum externum idololatriæ.

241. *Obji.* Si mendacium ex contemptu Dei sit mortale, ergo idem peccatum est veniale & mortale, hoc autem implicat, quia veniale & mortale habent proprietates oppositas R. *Ovied.* p. 7. n. 95. vult dici mortale tantùm, quia malitia actûs desumitur ex omnibus circumstantiis in- & extrinsecis tanquam uno objecto adæquato, intra quod si sit aliquid grave, ratione illius actus dici debet absolutè mortalis. Etiam dici potest cum *Tann* esse veniale & mortale positivè, id est, esse difforme legi uni leviter & alteri graviter obliganti, ideoque esse veniale respectu unius legis, & mortale respectu alterius; sed non est veniale aut mortale negativè, id est, non est difforme legi vel tantùm leviter vel tantùm graviter obliganti, hinc proprietates, quæ videntur oppositæ, debent explicari præcisivè per respectum ad legem unam leviter & ad alteram graviter obligantem.

Inst.

Inst. Implicat idem esse physicè leve & grave, parvum & magnum, ergo etiam implicat idem esse tale moraliter. R. 1. Quamvis idem non possit esse physicè leve & grave &c. absolutè aut respectivè ad eandem rem, potest tamen esse tale respectivè ad diversa, nam tripondium est leve respectu centipondii, & est grave respectu semipondii; homo est parvus respectu turris, & est magnus respectu formicæ; tamen R. 2. n. conseq. Disparitas est, quòd esse physicè leve inferat negationem graviratis; esse physicè parvum includat negationem majoris extensionis, eò quòd sit figura, nihil tale est in illo, quod dicitur leve vel grave, parvum vel magnum moraliter, quia tantùm significat esse contra legem leviter obligantem, cum quo stat esse posse simul etiam contra aliam legem graviter obligantem, sicuti idem furtum rei sacræ est contra legem justitiæ & religionis.

§. 5. Contemptus formalis humani legislatoris ùt talis, idest, ùt habentis potestatem leges ferendi; item contemptus formalis legis ùt procedentis à tali potestate, est mortale ex toto genere, quia contemnitur homo ùt vices Dei gerens, aut contemnitur lex hominis ùt informata lege Dei, ergo hoc ipso contemnitur sapientia & authoritas Dei, à quo est omnis potestas legem ferendi & obligatio legis, quique ideo dicit Luc. 19. v. 16. *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit:* sic autem contemnere sapientiam vel authoritatem Dei, semper est gravissima irreverentia, utì patet. 242.

§. 6. Contemptus formalis humani legislatoris, in quantùm hic est persona privata, quæ judicatur 243.

catur esse vilis, v. g. imprudens, malitiosa, passionata &c. potest esse vel nullum, vel veniale, vel etiam mortale peccatum, prout motiva sic judicandi erunt, vel absolutè gravia, vel minus gravia, vel nulla. Ratio est, quia potest in homine legislatore esse tale aliquid contemptu dignum, unde sicuti judicium circa malum proximi potest esse, vel prudens, vel leviter aut etiam graviter temerarium, ita etiam hìc: & putant *Lessius* De Just. l. 1. c. 46. n. 45. & *Spor.* in Th. mor. p. 1. t. 1. c. 7. n. 58. plerumque fore mortale. Quòd si hoc judicium, quod de Legislatore humano habetur, manifestetur aliis, quamvis fortè sit prudens & verum, adhuc faciliùs poterit peccari graviter, sicuti peccatur per detractionem, si judicium de occulto adulterio alicujus manifestetur aliis; quod magìs valet in nostro casu, quia est specialis obligatio cuique secundùm statum & dignitatem suam præstandi reverentiam, contra quam specialiter peccat, qui exteriùs contemnit Superiorem.

Obj. Si homo contemnatur ùt ferens legem imprudentem, contemnitur ùt legislator, ergo vel hoc est semper mortale, vel dicendum est, non semper esse mortale, si contemnatur homo ùt Legislator, ita *Arriaga*. R. Homo ùt Legislator potest intelligi strictè, si nempe reduplicatio cadat super formam, quæ est potestas legislativa, ideoque faciat unum ex his sensibus, *potestas legislativa hominis, homo & potestas legislativa, homo ratione potestatis legislativæ* comtemnitur. Potest etiam intelligi latè, & potiùs specificativè, si reduplicatio cadat super solum hominem, & non super potestatem legislativam, ideoque non

non faciat unum ex dictis sensibus, sed hunc, *homo contemnitur, qui ideo est legislator, quia habet potestatem legislativam*, & tum contemptus cadit super solum hominem, qui contemnitur propter imprudentiam vel aliam malitiam, non autem propter potestatem legislativam: si contemneretur ut legislator in primis sensibus, esset semper mortale, non autem in posteriore sensu.

§. 7. Contemptus formalis legis humanæ, 244.
secundum hoc, quod lex est ab homine, potest esse, vel nullum, vel veniale, aut mortale peccatum, quia cum Legislator humanus errare possit, judicium de hoc, quòd lex sit imprudens, malitiosa, vel injusta, poterit esse, vel prudens vel venialiter aut mortaliter temerarium, prout erunt motiva, ex quibus formatur; & hìc valent eadem, quæ dicta sunt n. 243.

§. 8. Contemptus formalis materiæ quan- 245.
tumvis leviſſimè præceptæ à Deo, potest esse peccatum mortale vel veniale, nam si quis contemnat talem materiam veluti inutilem & vanam, est mortale ex toto genere, imò est error in fide & blasphemia, si judicetur aut dicatur, Deum posse inutilia aut vana præcipere: Quod etiam valet de materiis consiliorum divinorum, utì rectè *Oviedo* n. 72., hoc ipso enim, quòd sint consilia divina, sunt de meliori & majori bono. Si autem aliquis contemnat materiam levem, & 246.
ideo peccet, quia levis est, videtur peccare tantùm venialiter, quia reipsa est levis & vilis respectivè ad materiam gravem, & cum illo contemptu stat judicium, quòd sit utilis ad salutem & meritò observari deberet; Item voluntas non contemnendi eam, si esset gravis, ideoque non

apparet, unde refunderetur malitia gravis in talem contemptum.

247. §. 9. Contemptus formalis materiæ præceptæ ab hominæ potest esse peccatum, vel leve, vel nullum, vel etiam mortale, quia erit leve, si ideo contemnam & peccem, quia est levis, uti dictum est n. 246. Item, si temerè judicem esse vanam & inutilem, non videtur esse plùs quàm veniale, cùm hæc imprudentia, de qua Superiorem arguo, sit in re levi. Nullum erit peccatum, si habeam prudens motivum hoc judicandi, quod tamen rarissimè præsumi potest, cùm possessio semper sit pro legislatore, qui causas aliunde justas imperandi habere potest. Denique si materiam quantumvis levem contemnam, quia est materia hujus vel illius virtutis, v. g. si fabulas mihi à Superiore prohibitas exerceam ex formali contemptu honestatis, quæ est in virtute taciturnitatis, est mortale ex toto genere, quia graviter dissonat à natura rationali, ut contemnatur honestas in se supernaturalis, quæ in se est participatio aliqua naturæ divinæ: atque hoc tenet in materia cujuscumque virtutis. Ex dictis,

248. §. 10. Inferuntur seqq. 1. Peccatum formalis contemptûs malè ab aliquibus confunditur cum peccato ex malitia vel ex consuetudine, nam ex malitia & consuetudine peccari potest tantùm venialiter, etiam contra Deum: E contrà potest esse formalis contemptus, quando peccatur ex passione & sine consuetudine.

249. 2. Peccatum contemptûs etiam malè confunditur cum inobedientia formali, nam potest dari peccatum contemptûs contra sola consilia, aut contra honestatem virtutis hìc & nunc non ob-

obligantis, utì dictum est n. 245. & 247., Illa tamen inobedientia, quâ quis legem transgreditur ex motivo non obediendi, sive, quia non vult subjici potestati imperantis, vixerit sine contemptu, hinc post S. Th. docet *Cajet.*, quòd peccare ex contemptu duo importet, nempe actum peccati, & causam peccati, actum quidem, utì frangere silentium; causam, scilicet actum voluntatis renuentis subjici Regulæ: Rectè tamen notat *Eliz.* l. 8. q. 14. §. 2. nolle subjici legi vel Regulæ, esse reipsa nolle eam servare, potest autem quis, etiam frequenter, eam violare, & ideo non peccare ex contemptu, quia nempe retinet voluntatem absolutè & universim eam observandi; sed si eam integram & universim servare nollet, etiam nollet subjici, & peccaret ex contemptu, saltem negativè, quod *Eliz.* putat sufficere ad peccatum contemptûs. Docet autem *Rhod.* d. 1. q. 3. s. 4. §. 3. etiam talem inobedientiam formalem semper esse mortalem, quia nolle agnoscere potestatem à Deo constitutam, est se Dei authoritati directè opponere, quod semper est mortale: Si tamen fieret tantùm ex motivo non obediendi hìc & nunc, sive nolendo se in hac re subjicere, de cætero agnoscendo potestatem imperantis, esset peccatum inobedientiæ formalis, mortale vel veniale, prout materia præcepti esset gravis vel levis.

3. Si transgrediar legem ex quadam amari- 250.
tudine, v. g. ex hoc affectu, quia non volo imperantem afficere solatio, quod haberet, si lex observaretur, etiam non est propriè contemptus formalis, rarò tamen aberit, ac semper est peccatum, & quidem erit mortale, si affectus ille sit circa Deum imperantem, nam vel est odium

Dei, vel est odio propinquum, & de se graviter disconvenit naturæ rationali, uti rectè *Ovied.* n. 77. Si autem affectus ille sit circa hominem imperantem, poterit esse veniale ex parvitate materiæ, quia odium & displicentia circa hominem sæpe est venialis tantùm. Quòd si animus esset talis, ut diceret, jam nolo facere, quia ipse vult, ut faciam, omnino videtur adesse formalis contemptus Superioris, hinc erit mortale.

251. 4. Si contemptus sit circa Deum vel ejus præcepta, est peccatum contra religionem, quia religio Deo debita obligat exhibere honorem & non despicere potestatem ejus legislativam: Si sit circa parentes, est contra pietatem: Si sit circa Superiores, est contra observantiam; non tamen est semper formaliter contra obedientiam, quia potest despici Superior, licèt ejus præcepta non despiciantur: Si sit circa personas alias, est contra justitiam, quia ex justitia debetur cuilibet honor, reverentia & æstimatio juxta suum meritum, & ideo contemptus personæ non Superioris potest esse mortale vel veniale vel nullum peccatum, secundùm dicta n. 243.

252. Q. 45. *Quid addendum sit circa obligationem vitandi pericula & occasiones peccandi.* Rz. Seqq.

§. 1. Periculum peccati, est aliquid inclinans seu disponens ad peccatum. Hoc periculum potest esse proximum vel remotum: Proximum dicitur, quod habet frequentem conjunctionem cum peccato: Remotum, quod non habet frequentem conjunctionem cum peccato. Similiter occasio proxima dicitur, quæ homines similis conditionis frequenter inducit ad tale peccatum, vel de qua per experientiam constat, quòd

in

in peccatum communiter inducat: Remota est, quæ quamvis aliquo modo inducat, tamen non habet frequentem conjunctionem cum peccato, utì AA. communiter cum *Gob.* in Exp. T. 7. n. 525. Notat autem rectè *Lugo* De Pœn. d. 14. n. 162. periculum vel occasionem non ideo dici proximam, quòd inter ipsam & peccatum nihil mediet, plerumque enim mediat aliquid, v. g. tentatio, aspectus, alloquium &c., sed ideo dicitur proxime, quia inter ipsam & peccatum communiter nihil intervenit, quod impediat peccatum.

§. 2. Periculum aliud est absolutè proximum, 253.
aliud respectivè tantùm. Absolutè proximum est, cui ex natura sua convenit habere frequentem conjunctionem cum peccato, & ideo dicitur intrinsecè periculum, quia apud quemcumque hominem solet esse conjunctum cum peccato, sic deliberatus tactus pudendorum alienorum, cum mora aliqua & sine necessitate factus, censetur omni homini non conjugato esse periculum proximum peccati, saltem per delectationem turpem. Respectivè proximum est, cui ex varia conditione hominum convenit quandoque habere, & quandoque non habere frequentem conjunctionem cum peccato, ideoque dicitur extrinsecè periculum. Hoc periculum respectivum iterum est duplex, aliud, quod respectu plerorumque hominum est proximum, sæpe tamen est remotum respectu pauciorum, v. g. respectu hominum valde piorum aut valde cautorum; & tale periculum est fixus aspectus rei turpis. Aliud, quod respectu pauciorum hominum est proximum, & respectu plerorumque

est tantùm remotum, & tale quid est colloquium cum muliere: In dubio autem, an aliquid huic vel illi homini sit periculum respectivè proximum, si consideratâ naturâ objecti & conditione personæ nihil certò determinari possit, dicendum est esse huic tale periculum, quale est plerisque, unde si plerisque est periculum proximum, censeri debet etiam huic esse, donec constet de ipsius firmitate per experientiam, in qua communiùs vincat. E contrà si plerisque est remotum, debet etiam huic censeri esse tale, donec de ejus fragilitate constet etiam per experientiam, in qua, non unâ vel alterâ tantùm vice, sed communiùs vincatur, ubi enim non constat de exceptione, standum est communi regulâ præsumptionis, quæ est ex communiter contingentibus, *Ovied.* controv. 3. n. 148.

854. §. 3. Periculum proximum, aliud est materiale, aliud formale; Materiale est, quod de se, secundùm circumstantias suas extrinsecas, solet esse conjunctum cum peccato, quamvis non conjungatur ob specialem conditionem subjecti. Formale est, quod hìc & nunc consideratis omnibus circumstantiis extrinsecis & intrinsecis solet esse conjunctum cum peccato; unde materiale periculum, est occasio externa, quæ secundùm se solet esse conjuncta cum peccato; Formale, præter occasionem externam includit tales circumstantias, ut his omnibus consideratis existimetur hìc & nunc fore conjunctum cum peccato, consequenter ut aliquid sit Titio occasio proxima peccandi, non est satìs, quòd de se sit tale quid, ut alii in eadem constituti frequenter peccent, sed præter occasionem talem externam

ternam requiritur, ut simul respectu Titii adsit formale periculum peccandi, nam fieri potest, ut duo in eadem domo habitent, & conversentur cum eadem persona, quorum unus, quia ad ejusmodi peccatum pronus est, sit in occasione proxima, alter autem non, qui vix ad talia movetur, aut qui novit se contra tentationes munire.

§. 4. Periculum formale potest esse, vel certum, vel probabile, vel leve. Tunc est certum, quando quis firmiter sibi persuadet se in tali occasione peccaturum. Probabile est, quando non quidem ita firmiter, attamen ob prudens motivum meritò credit & valde timet, ne cadat, v. g. quia occasio est valde alliciens, & ipse novit suam fragilitatem. Leve est, quando non putat quidem se peccaturum, timet tamen aliquo modo, seu suscipiatur, & fieri posset, ut caderet. Practicè loquendo putat *Gob.* n. 527., eum, qui scit, si decies accedat tale consortium, se octies vel septies cadere, periculum illi esse moraliter certum; si autem ter aut quater solùm cadat, esse periculum tantùm probabile, (quod etiam dicit *Cavam.*, quamvis quinquies cadat, si etiam quinquies non cadat) si autem nunquam cadat, aut fortè semel, sed rarò, & potiùs veluti casu, erit periculum leve. 255.

§. 5. Peccat graviter vel leviter, prout materia peccati fuerit gravis vel levis, qui se exponit periculo formali & certo peccandi formaliter, sive hoc periculum sit absolutè, sive respectivè proximum, uti tenent omnes, nec contrarium esse *Gobat* in Quin. tr. 5. c. 45. n. 49., persuadere conatur *vindex* illius, p. 2., ad prop. 25. Sed 256.

quidquid senserit *Gob*, parùm refert; Quid dixi? colligitur ex Scriptura, *Eccli.* 3. v. 27. *Qui amat periculum, peribit in illo*: Item ex his propositionibus ab *Inn. X.* damnatis, 62. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit.* 63. *Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali, nostro vel proximi.* Ratio est, quia qui vult tale periculum, censetur velle peccatum, quod cum illo periculo est conjunctum, ergo contrahit malitiam illius peccati: Deinde quia præceptum prohibens peccatum, etiam prohibet velle hoc, quod proximè & moraliter est conjunctum cum peccato, sicuti præceptum prohibens finem, etiam prohibet media ad talem finem ducentia, ergo qui exponit se periculo formali & certo peccati, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum, & consequenter admittit malitiam talem, qualis est in ipso peccato.

Obj. Si quis teneatur vitare periculum proximum, etiam tenebitur vitare remotum, nam pono Titium per experientiam scire, si semel aspiciat virginem, se magìs & magìs trahi ad aspiciendum & concupiscendum eam; item per experientiam scire, si octies aspiciat, se solere concupiscere: hoc supposito sic argumentor, aspicere octies est peccatum, ergo etiam aspicere septies, ergo etiam aspicere sexies &c., *Prob. conseq.* Ideo aspicere octies est peccatum, quia est periculum proximum peccati, sed aspicere septies etiam erit periculum proximum peccati, quia aspicere septies est exponere se periculo proximo periculi proximi, atqui exponere se peri-

periculo proximo periculi proximi est peccatum, quia sicuti exponere se periculo proximo peccati est peccatum, quia periculum proximum peccati est moraliter peccatum, adeoque qui vult illud, censetur velle peccatum, sic exponere se periculo proximo periculi proximi erit moraliter velle periculum proximum, quod moraliter est peccatum, ergo. Quòd aspectus septimus sit periculum proximum aspectûs octavi, probatur inde, quia nullus gradus mediat, & quò sæpius aspicit, semper magis trahitur: vel determina quemcumque gradum periculi, qui erit ultimus in ratione periculi remoti ascendendo, dicam esse absolutè gradum periculi proximi, quia est periculum proximum periculo proximo. R. Aspectus septimus est ad summùm materialiter tantùm proximum periculum, vel per se, quia Titius per experientiam scit se per aspectum septimum nõ solere induci in octavum, vel per accidens, quia non advertit aspectum septimum esse periculum proximum respectu octavi: sicuti qui per experientiam scit octavam pintam sibi esse periculum proximum ebrietatis, quamvis septima sit proxima ad octavam, tamen bibendo septimam, non peccat peccato ebrietatis, vel per se, quia per experientiam habet, quòd septima non inebriet, vel per accidens, quia si inebriet, ipse invincibiliter ignorat se per septimam inebriari, sed prudenter putat tantùm fieri per octavam. *Nec obstat*, quòd nullus gradus mediet inter septimum & octavum, *nam* ratio periculi proximi non desumitur ab eo, quòd nihil mediet, utì diximus n. 252., sed quòd communiter nihil interveniat, quod impediat conjunctionem,

nem, hìc autem communiter aliquid intervenit, utì ſupponi debet.

257. §. 6. Similiter peccat graviter vel leviter, qui ſe exponit formali, quamvìs tantùm probabili periculo peccandi formaliter, utì rectè *Eliz.* l. 8. q. 15. §. 3. & ſeq. *Cardenas* in 1. Criſi d. 18. & in 2. Criſi diſſ. 40., & alii contra *Caram. Murc. Lumb. Hozes, Spor.* de Pœn. n. 324. *Gob.* n. 526.; videtur autem colligi ex damnatione propoſitionum n. 156. relatarum, quia talis directè quærit, aut ſaltem non fugit occaſionem proximam peccati, & quidem conjunctam cum periculo formali peccandi formaliter. Ratio eſt, quia ille peccat, qui ſe exponit formali periculo & certo peccandi formaliter, utì dictum eſt n. 256. Ergo etiam, qui ſe exponit periculo probabili. *Prob. Conſeq.* applicando rationes ibi allatas: quibus adde hanc, quia ideo, inter cætera, peccat ille, qui ſe exponit periculo certo, quia vult præſens malum animæ, quod nemo poteſt prudenter velle, ſed idem eſt de periculo probabili; ergo. *Prob. min.* Periculum probabile animæ, etiam eſt præſens malum animæ, ſicuti periculum probabile damni corporei, quale eſſet deſilire ex alta feneſtra, aut velle cum armis occurrere leoni, cenſetur præſens malum corporis, hinc qui illud temere vult, peccat, ergo multò magis periculum probabile damni animæ etiam eſt præſens malum animæ, & qui illud vult, peccat: hoc autem inter utrumque eſt diſcrimen, quòd poſſit eſſe rationabilis cauſa volendi tale præſens malum corporis, v. g. ad ſalvandam vitam, quæ aliunde tolleretur, è contrà non poſſit eſſe rationabilis cauſa volendi

ſibi

sibi præsens malum animæ, utì ratio ipsa dictat, & satìs convincitur ex propositionibus damnatis, nam in illis dicitur, quòd nec causa utilis aut honesta, nec bonum spirituale vel temporale nostrum aut proximi sufficiat, ut licitè quis quærere possit, aut non fugere occasionem proximam peccati, saltem si sit conjuncta cum periculo formali peccandi formaliter: & huc facit, quod dicitur Matt. 19. Marci 8. Lucæ 9., *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* ergo.

Obj. Ubi periculum est tantùm probabile, ibi probabile est non esse periculum, ergo sicuti in aliis materiis licitum est sequi unam sententiam probabilem relictâ aliâ, ita & hìc. R. N. ant., aut si vis, distinguo, ubi periculum est tantùm probabile, ibi probabile est non esse periculum, in se & in existendo, n. ibi probabile est non esse periculum quoad effectum sive peccatum secuturum, c. ant. & n. conf., Ubi periculum est probabile, ibi non est probabile, quòd non detur tale periculum, sed certum est, & supponitur ibi esse periculum, illud autem periculum dicitur probabile solummodo ratione effectûs, quia non est certum, sed tantùm est probabile, quòd illud periculum sit futurum conjunctum cum peccato: sicuti si quis sumat venenum & simul antidotum contra venenum, certum est ibi esse periculum probabile mortis, quamvìs hoc sensu dicatur periculum probabile, quia non est certùm, sed tantùm probabile, quòd mors sit secutura, eò quòd probabile sit vim veneni vincendam per vim antidoti: quòd si alicui esset probabile, quòd hìc, & nunc esset periculum pro-

probabile lapsûs, posset deponere dubium, & sibi formare conscientiam practicam, quòd liceret ipsi hoc operari, nam formando sibi conscientiam practicam per judicium prudens & reflexum, tollit omne periculum formaliter peccandi, & tantùm se exponit periculo peccandi materialiter, quod non tenetur vitare, secundùm dicta l. 1. n. 339. E contrà ubi supponitur esse periculum probabile peccandi formaliter, qualecumque mihi formem judicium, illud periculum peccandi formaliter manebit, neque probabile est mihi, quòd non peccem me exponendo illi periculo formaliter peccandi, ergo nunquam potero me illi exponere. *Dixi*, non esse probabile mihi, nam qui judicaret sententiam *Caram.* & aliorum nostræ oppositam, probabilem esse, non peccaret formando sibi conscientiam practicam secundùm illam, sed hoc per accidens esset.

258. §. 7. Simili modo peccat, qui se exponit formali periculo peccandi aliquo peccato indeterminatè prævisо, v. g. scio me solere peccare, vel per luxuriam, vel per detractionem, vel alio modo, quoties familiariter ago cum Titio, æquè teneor hoc formale periculum vitare, atque si illa familiaritas esset formale periculum determinatè solius luxuriæ, utì rectè *Lugo* n. 162. *Aversa* de Pœn. q. 11. s. 3. *Herincx.* De pecc. d. 7. n. 66. *Bosco* de Pœn. d. 7. s. 4. n. 282. & alii communiùs contra *Suar. Fill. Palav.* l. 7. n. 292. Ratio est, quia velle peccatum aliquod, in communi cognoscendo plura, æquè aut magis malum est, quàm velle aliquod in particulari, prior enim voluntas est indifferens & parata ad plura, ergo

ergo potiùs magis peccat. Limitat hoc *Bosco* n. 283. ad tales circumstantias, in quibus periculum peccati indeterminati æquè facilè declinabitur, ac periculum peccati determinati, v. g. si sciam, intrando domum A. erit periculum detractionis, intrando domum B. erit periculum vel detractionis vel etiam fornicationis, in hoc casu admittit eum peccare graviùs, qui intrat domum B, quia exponit se periculo peccatorum plurium, & posset æquè facilè declinare utrumque periculum, in aliis autem circumstantiis putat hoc non esse verum, alioquin, inquit, quivis teneretur Religionem ingredi, quia moraliter certus est, si maneat in mundo, se aliquando peccaturum hoc vel illo peccato indeterminatè, & saltem sæpius, quàm in Religione: sed hanc limitationem rejiciunt alii, quia etiam in Religione peccare posset contra vota, contra quæ non peccat in mundo, & quòd prævideat se peccaturum sæpius in mundo, saltem hoc non est ratione alicujus determinatè occasionis proximæ, quam declinare possit aut debeat, quando autem occasio est tantùm communis, rectè probat *Lugo* d. 15. s. 4. non esse obligationem vitandi illam, nec propriè dici proximam.

§. 8. Si periculum, etiam de se absolutè proximum, desinat esse formale, & fiat materiale tantùm, ac reipsa remotum respectivè ad circumstantias vel personam, licitum est, saltem in necessitate, se illi exponere, utì colligitur ex Cap. *Consultationi*, & Cap. *Laudabilem*, De frigidis, ubi Papa declarat duos, qui propter impotentiam contraxerant Matrimonium invalidum, posse manere simul tanquam fratrem & soro- 259.

sororem, & tamen ibi fuit materiale periculum peccandi, quod ab illis fieri poterat remotum, sicuti sit remotum in illis conjugibus, qui post votum continentiæ manent cohabitantes, utì notat *Herincx* n. 70., dicens in casibus juris non fuisse periculum scandali vel infamiæ, ex eo, quòd fuissent separati, cùm causa illa esset publicè examinata, sed potiùs erat scandalum vel infamia, si non separarentur. Et valet, quod dictum est, non tantùm quando occasio illius periculi est aliquid de se indifferens, utì admittit *Bosco* n. 257., sed etiam quando est aliquid communiter malum, utì censetur esse aspectus puellæ nudæ. Ratio est, quia tunc non censetur esse occasio absolutè proxima peccandi, sed ob circumstantias fit hìc & nunc remota, talis autem occasio non est intrinsecè mala, cùm in se non sit peccatum, utì fatentur omnes, & quamvis intrinsecè sit periculum, tamen hìc & nunc fit remotum, quod non censetur præsens malum animæ, ergo potest saltem ex necessitate adiri; quod etiam inde convincitur, quia aliàs non liceret Medicis vel Chirurgis medendi causâ tangere aliena pudenda, hoc autem licere docent omnes, in iis nempe circumstantiis, quibus possunt periculum de se proximum facere remotum, quod faciunt, si tunc, quando necessitas proximi & ipsorum officium postulat, arment se bonis cogitationibus, firmiterque statuant non consentire in delectationem turpem; experientia enim docet, quòd tunc gratiâ Dei adjuventur, nec consentiant, ideoque tale periculum definit esse proximum respectivè ad illos.

Obji.

Obji. Quamvis in casu particulari cesset finis legis, non ideo cessat obligatio legis, secundùm dicta L. 1. n. 868, ergo quamvis ratio periculi absolutè proximi cesset respectu hujus personæ, non ideo cessat obligatio vitandi periculum absolutè proximum, ita *Ovid.* n. 51. *Bonæ-spei* d. 9. n. 123. *Bosco* suprà & alii. Bz. 1. n. suppositum ant., nempe quòd finis legis cesset in aliquo particulari, si pergat obligare reliquos, secundùm dicta L. 1. n. 868. Bz. 2. n. conseq. leges aliæ obligant absolutè omnes ob communem præsumptionem, quòd ratio legis reperiatur in omnibus, hinc licèt finis legis videatur cessare in aliquo particulari, reipsa non cessat, quia finis ejus erat hoc obtinere, quod præcipitur, qui communiter apud omnes obtinetur per observationem legis, utì loco cit. explicatum est: E contrà lex vitandi periculum peccati non est lata ex præsumptione, sed est lex naturalis, tunc tantùm obligans, quando ratio dictat esse & manere periculum proximum respectivè ad operantem, nego autem esse legem obligantem ad vitandum absolutè periculum de se proximum, si nempe hic & nunc fiat remotum, & non sit conjunctum cum peccato. 270.

Inst. Ergo lex naturalis etiam non prohibebit simplicem fornicationem, si hæc non sit præjudiciosa proli, sed huic antecedenter provideatur de alimentis, & caveantur omnia damna, quæ inde nasci possent, ita *Oviedo* Bz. Non posse omnia caveri, utì fatetur ipse *Oviedo* n. 150., nam inter cætera unum præjudicium & damnum est, nasci extra Matrimonium, & à parentibus, lege alicujus Matrimonii non obligatis ad curan-

curandam prolem. Quòd si quis fingat cessare omne illud, propter quod fornicatio habet oppositionem cum lege naturali, adhuc manet prohibita per legem Dei positivam, *non mœchaberis*, aliasque humanas, idque ob præjudicia & damna, quæ communiter ex illa sequuntur, quamvis hìc & nunc per accidens non sequerentur: de vitando autem periculo materiali peccati nulla talis lex potest ostendi.

271. §. 9. Si quis nullo modo possit facere, ut cum occasione externa non sit conjunctum periculum formale peccandi, dubium est, an sit obligatio eam occasionem externam deserendi, etiam cum quocunque incommodo, quamvis deberet subire jacturam omnium bonorum fortunæ, famæ & vitæ: negant eum ad hoc teneri AA. gravissimi, quos recensent & sequuntur *Lugo* De Pœn. d. 14. n. 152. *J. Sanch.* d. 10. à n. 8. *Castrop.* T. 2. d. 2. p. 9. §. 3. *Tamb.* De Confess. L. 2. C. 2. n. 10. *Honorat. Fabri* In Apologia, Dialogo Anonymi ad Anonymum, *Gob.* in Quin. T. 5. C. 33. n. 80. & in Exp. T. 7. n. 529. *Burgh.* Cent. 2. cas. 66. *Stoz* L. 2. n. 106. *Palav.* suprà, *Vind. Gob.* p. 2. prop. 23., dicuntque non peccare eum, qui ex tali necessitate gravissima manet in occasione proxima, dummodo conetur cavere peccatum adhibeatque nova media, & sit spes, quamvis incerta vincendi: imò extendunt hoc aliqui ad casum, quo quis ex revelatione sciret se peccaturum, si in ea occasione maneret, sed hi audiendi non sunt: Rationem dant priores, quia talis occasio non est peccatum, neque moraliter possibile est eam vitare, ergo est involuntaria, quam quis dicitur potiùs pati aut permittere,

tere, quàm ponere aut velle. Addit *Palav.* obligationem fugiendi talem occasionem allaturam plura peccata quàm impedituram, quia ordinariè violaretur, ergo non est credibile esse talem obligationem. *Conf.* Quia si esset obligatio cum tam grandi incommodo vitandi occasionem peccati mortalis, etiam esset obligatio vitandi occasionem peccati venialis, quod videtur nimis durum. Atque ex hac doctrina inferunt multa corollaria *J. Sanch.* à n. 9. & *Oviedo* à nu. 158.

E contrà *Caj. Lop. Corr. Graff. Lorca, Tann. Carden.* aliique apud *J. Sanch.* & apud *Stoz* suprà dicunt non curanda esse talia incommoda, sed moralem impossibilitatem vincendam ac fugienda talia pericula formalia, etiam cum jactura omnium bonorum fortunæ, famæ & vitæ, si aliter excludi non possint, quia homo tenetur etiam cum jactura vitæ evitare omne peccatum, sive, tenetur potiùs mori, quàm peccare, etiam tantùm venialiter, ergo etiam sic tenetur vitare periculum formale peccati, velle enim manere in illo est moraliter velle peccatum, quia tale periculum formale & peccatum sunt moraliter idem; sed nullo casu licitum est velle peccatum, ergo nec tale periculum. *Conf.* Quia imprudenter agis & peccas contra Charitatem propriam, si velis occurrere Leoni, cùm periculo mortis corporalis, multò magis, si sic te exponas periculo animæ. *Nec dici potest*, quòd sit tantùm permissio peccati, *nam* licèt peccatum alienum permitti possit, tamen concipi non potest, quomodo quis dicatur permittere internum & formale peccatum proprium, si enim permittit, admittit,

ergo peccat, unde sicuti qui ex metu mortis mentitur, peccat, quamvis non mentiretur, si abesset metus mortis, ita peccat, qui ex metu mortis manet in periculo formali; cum quo moraliter est conjunctum peccatum. *Si dicas*, permitti tantùm periculum proprii peccati, *contrà* est, quia Nego hoc licitè permitti, utì licitè non permittitur proprium peccatum, aut periculum propriæ mortis corporeæ occurrendo Leoni: do itaque, quòd aliquando permitti possit occasio externa, removendo periculum formale peccati, sed nego permitti posse periculum formale, quia hoc esset illud cum peccato admittere. *Nec iterum refert*, quòd sit moraliter impossibile fugere tale periculum, eò quòd hoc videatur superare humanam infirmitatem; *quia* cum illa morali impossibilitate adhuc manet libertas sufficiens ad peccandum, utì in illo, qui ex gravissimo metu mortis certò incurrendæ mentitur, quamvis sit moralis impossibilitas non mentiendi, tamen certum est, quòd pecaet mentiendo, ergo

Hæc 2. sententia admodum rigida est, attamen videtur vera, cujus probabilitatem agnoscit *Bosco* n. 279. Et quamvis pro oppositа stent AA. plurimi; plerique scripserunt ante damnationes variarum propositionum, quæ huic materiæ magnam lucem attulerunt, unde hæc secunda sententia potest confirmari ex damnatione propositionis 41. ab. *Alex.* VII facta, *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgò Regalo, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* Ex

qua

qua damnatione fit tale argumentum: Retentio concubinæ non est peccatum, sed tantùm occasio proxima peccandi, & tamen est obligatio illam removendi, quamvis esset nimis utilis, quamvis postea tædium magnum nasceretur, quamvis vita ideo nimis ægrè ageretur, quamvis nimis difficile reperiretur altera: hæc autem videntur esse gravissima incommoda, namtædio magno affici, valde ægrè vitam agere, ex judicio Medicorum sunt morbi graves, ex quibus multi contabuerunt, ergo. Qui primam, benigniorem sententiam volet defendere, legat *Vind. Gob.* suprà.

§. 10. Non est obligatio fugiendi periculum leve peccandi, quia *alioquin debueratis de hoc mundo exisse*, inquit *Apostolus* 1. ad *Corinth.* 5., nam ubique ferè est hoc periculum. Et Ratio ulterior est, quia periculum leve propriè non est periculum, qui enim judicaret verè ibi esse periculum, temerè & imprudenter judicaret, ergo non est obligatio vitandi tale periculum. Ex dictis, 272.

Infertur, opus venialiter malum, imò & indifferens fieri peccatum mortale, si per illud aliquis se exponat periculo formali certo aut probabili peccandi mortaliter, non tamen si se exponat periculo tantum levi. 273.

§. 11. Circa hæc, notanda sunt præterea seqq. 1. Per periculum peccati hìc intelligitur periculum liberi consensûs in peccatum, non autem periculum solius tentationis ad peccatum, nec periculum alterius effectûs mali, licitum est enim, quando abest periculum consensûs, se exponere periculis tentationum, item aliquando turpium motuum & similium effectuum, 274.

ctuum, utì sæpe dictum est; hìc tantùm dicimus, quòd ubi advertitur esse formale periculum consensûs in peccatum, tale periculum vitari debeat.

275. 2. Non debet passim absque ratione apprehendi periculum peccati, stultum enim foret nolle loqui cum hominibus, ne quid mali audias, nolle salutare mulierem, ne te seducat &c. imò per hoc temerè judicas vel suspicaris de proximo, quasi esset malus, quod est contra Charitatem & Justitiam, cùm quisque debeat præsumi bonus, donec probetur esse malus. Et quamvìs per accidens audiretur, aut ab alio fieret aliquid mali, non ideo tu es causa, nec ideo statim consentis: Si autem quis à se ipso timeat periculum, sæpissime auget illud per illos suos timores, unde expedit, ut sine timore ita agat in omnibus, sicuti videt sine timore agere alios, qui communiter habentur prudentes & probi; si quid mali præter intentionem sequatur, permittat ac contemnat, & sic faciliùs vincet pericula.

276. 3. In mercatura non est, per se, occasio proxima peccati, hinc potest quis eam exercere, utì rectè *Bosco* n. 251., quia potest quis, si tantùm mediocriter sit timoratus, ea peccata vitare, & periculum, quod hìc maximè oritur ab intrinseca cupiditate subjecti aut ab aliis circumstantiis, quæ per accidens se habent ad mercaturam, reddere remotum aut leve.

277. §. Si militia alicui sit occasio proxima peccandi, utì esse potest illi, qui militiam sequitur, ut gaudeat libertate, aut impunè agat, quidquid volet, talis tenetur militiam deserere; de cætero mili-

militia, per se, licita est, nec censeri debet absolutè occasio proxima peccandi, uti rectè *Bosco* suprà.

278. 5. Qui non potest vitare occasionem externam, tenetur periculum formale peccandi cavere per actus internos vel per alia media, hinc filius, qui à patre nequit discedere, nec conversationem cum domestica ancilla cavere, cum qua frequenter peccat, neque facere, ut è domo paterna expellatur, tenetur extenuare periculum formale relabendi per actus suos proprios, scilicet per magnam detestationem peccati, considerationem extremorum, intensionem propositorum, preces ad Deum, pœnitentias voluntarias, aliaque, quæ ipsi Confessarius suggeret. Quòd si nihilominus maneat periculum proximum, tenetur cum quocumque incommodo, etiam cum dispendio vitæ, abire.

279. 6. Quando occasio externa est conjuncta cum passione vehemente, vel cum habitu vitioso, vel cum forti tentatione, peccat, qui non deserit; quod maximè valet in materia luxuriæ, & quoad aliquos homines, in materia iracundiæ & furti: nec satis est, quòd velit per actus internos tollere periculum formale, quia manet in occasione proxima, nec potest excludere formale periculum, rarissimè enim poterit se ita armare, quin in occasione cadat, uti experientia docet.

280. 7. Qualiscumque sit necessitas se exponendi periculo peccati, semper simul est obligatio avertendi periculum formale peccandi, hinc qui per experientiam scit se communiter non posse avertere hoc periculum, sed solere peccare mortaliter, saltem cogitatione, quando conversatur

cum tali sodio, loquitur cum illa puella, intemperanter bibit, accedit ad istam domum, &c., absolvi non potest, si hæc nolit efficaciter vitare: Similiter absolvi non potest, si quis antehac monitus, reipsa non removerit occasionem externam, v. g. puellam ex domo; nec satis est, quòd nunc proponat, sed debet actu removisse, nisi nunc esse nova & certa ratio judicandi, quod statim pòst remoturus esset, quod rarissimè credi debet, cùm experientia doceat, nimis facilè iterum mutari voluntatem, & ita docent DD. universi, inquit *J. Sanch.* suprà n. 6. Ratio autem est manifesta, quia si ante absolutionem non removeat, cùm per experientiam sciat se solere talia proposita mutare, exponit se periculo proximo postea iterum non removendi, aut saltem non statim removendi, ad quod tamen tenetur sub mortali, ergo exponit se periculo mortalis, & hoc ipso peccat mortaliter, ergo non est capax absolutionis.

281. 8. Quamvis *Gob.* in Quin. t. 5. c. 32. n. 20. putet absolvi posse quasdam puellas, *Quæ non habent propositum nunquam amplius admittendi procum secum in lectum*, eamque propositionem pro plebeis rusticanis in Germania conetur defendere *Vind. Gob.* prop. 12., tamen hoc prorsus rejiciendum est, licèt enim dicant inter sex aut septem vices, quibus admiserint, non solere vel semel aliquid mali agere, ideoque occasionem illam debere respectu illorum censeri remotam, tamen id credi non potest nec debet, cùm plerumque interveniant oscula, tactus, aspectus, aut saltem cogitationes morosæ, vel desideria, vel commotiones turpes, quæ rusticani tales fortè

fortè non apprehendunt esse peccata, sunt autem, & debent, per se loquendo, obligari ad ea cavenda.

9. Inter occasiones proximas peccandi sunt etiam choreæ, præsertim nocturnæ; quas puellæ cum adolescentibus concurrentes agitant, nam interveniunt oscula, amplexus, gesticulationes turpes, petulantes tactus, sermones impudici &c., à quibus, moraliter loquendo, impossibile est abesse pravas commotiones, imaginationes, delectationes, desideria: hinc *S. Anton.* p. 2. tit. 6. c. 6. §. 2. vocat choreas iter diaboli; *S. Ephrem* pompam diaboli; *S. Chrys.* tripudia, quibus saltat diabolus. Similiter popinarum frequentatio ordinariè habet adjuncta multa pericula peccandi per rixas, detractiones, turpiloquia, inebriationes suî & aliorum: non putem tamen hæc popinarum pericula respectu plerorumque esse proxima, qualia si sint respectu alicujus, si vitare non velit, non est capax absolutionis. 282.

10. Quod dictum est de periculis mortalium, applicari debet periculis venialium, unde quamvis *Con.* de Pœn. d. 2. n. 130. *Laym.* l. 5. t. 6 c. 4. n. 20. *Tamb.* in meth. Conf. l. 1. c. 3. n. 14. *Palav.* de Pœn. n. 292. *Semery* de Pœn. q. 7. p. 3. q. 6. dicant ad pœnitentiam & remissionem venialium non requiri propositum vitandi occasiones illorum proximas, tamen oppositum est tenendum, quia qui occasiones illas non vult vitare, non vult vitare illa peccata, ergo de illis non habet sincerum & efficacem dolorem aut propositum, utì rectè *Arr.* de Pœn. d. 38. nu. 38. *Bosco* n. 248. 283.

284. Q. 46. *An veniale aliquando fiat mortale ratione numeri.* Rz.

§. 1. Aliqua sunt venialia, quorum materiæ & effectus inter se nunquam uniuntur in ordine ad constituendum aliquid unum, & talia sunt otiosa verba, mendacia, delectationes sensuum. Item omnia illa, quæ sunt circa res præceptas diversis determinatè temporibus, ita ut cum tempore obligatio finiatur, utì sunt venialia circa Missas, jejunia, Horas canonicas plurium dierum, obligatio enim ad alia finitur cum singulis diebus, quibus præcipiuntur. E contrà alia sunt, quorum materiæ vel effectus uniri possunt in ordine ad constituendum aliquid unum, sic furta levia eidem facta, uniuntur ad constituendum unum damnum grave; multæ leves detractiones de fama ejusdem apud eundem uniuntur in ordine ad tollendam bonam de eo existimationem; multæ leves percussiones ejusdem novum vulnus infligentes uniuntur ad effectum inferendæ mortis; multæ comestiones rerum noxiarum, vel immodicæ potationes repetitæ uniuntur ad effectum notabiliter affligendæ valetudinis, multæ comestiones parvæ in die jejunii uniuntur ad effectum nutritionis; multæ fabulationes parvæ in Missa, multæ omissiones parvæ in Horis unius diei uniuntur ad constituendam omissionem partis notabilis &c.

285. §. 2. Peccata venialia, in quibus materiæ vel effectus non uniuntur, quantumcúmque numero multiplicentur, non fiunt mortale, utì rectè S. *Thom. 1. 2. q.* 88. a. 4. in corp., *Omnia peccata venialia de mundo non possunt habere tantum reatum, quantum unum mortale.* Sequuntur omnes communissimè,

munissimè, hinc *Castrop.* & *Ovied.* dicunt id certum esse apud omnes Catholicos, *Rhodes* d. 1. q. 3. s. 2. dicta censeri communiter esse de fide: hinc *Glossa* in Can., *tres sunt*, de pœn. dist. 1., quæ dicebat ex venialibus fieri posse mortale, jussu Pontificis est deleta, uti refert *Herincx* d. 7. n. 56. Ratio autem est, 1. Quia per venialia, in quæ frequentius labimur, non excludimur à gratia Dei, uti docet *Trid.* s. 14. c. 5. ergo talia venialia, etiam frequentia, non fiunt mortale, si enim unum veniale nullam habeat oppositionem cum gratia, nec multa habebunt. 2. Mortale est in superiore specie, & in supremo ordine peccati, ergo nulla multiplicatio venialium potest illud attingere, sicuti nulla multiplicatio brutorum potest attingere perfectionem speciei, quæ est homo. Et ratio utriusque à priori est, quia quantumcúmque multa addantur individua, singula sunt & manent in specie inferiore ac imperfectiore, habentque differentiam essentialem aliam, quàm species superior, neque invicem faciunt intensionem aut quid perfectius, sed tantùm extensionem, ergo ob multiplicationem individuorum in inferiore specie nunquam potest attingi species superior. 3. Sententia illa dicens per multiplicationem venialium fieri mortale, est exposita infinitis scrupulis, semper enim timere poterit homo, ne forsan per primum veniale, quod committet, impleatur numerus ad mortale requisitus, & sic per omne veniale peccabit mortaliter, quia se exponet periculo peccati mortalis, neque tamen unquam hoc scire poterit, in ordine ad Confessionem.

286. *Obji.* 1. Ex duobus non hominibus, nempe ex corpore & anima, fit homo ſpecie diſtinctus à ſingulis partibus: Item ex duobus binariis fit quaternarium in ratione numeri ſpecie diſtinctum à binariis, ergo ex pluribus venialibus fieri poterit unum mortale. *Conf.* quia ex multis parvis guttis fit unum magnum mare, ergo ex multis parvis peccatis poterit fieri unum magnum. Bz. N. conſeq, priora illa habent de ſe incompletionem phyſicam ad invicem, & aptitudinem, ut uniantur, hinc unita faciunt unum: Venialia non habent incompletionem ad invicem, nec in quo uniantur in ordine ad faciendum unum mortale. *Ad Conf.* etiam n conſ., mare non eſt niſi collectio guttarum unitarum, ſicuti continuum non eſt niſi collectio partium unitarum, & in utroque tam partes quàm totum ſunt ejusdem naturæ & ſpeciei, non item venialia & mortale: Vide dicenda n. 291.

287. *Obji.* 2. SS. PP. apud *Bellarm.* De amiſſ. gratiæ l. 1. c. 13. clarè dicunt ex multis peccatis levibus fieri unum grave, ſic *S. Aug.* T. 13 in Joan., *minuta plura peccata, ſi negligantur, occidunt; minutæ ſunt guttæ aquæ, flumina implent, minuta ſunt grana arenæ, ſed ſi multa arena imponatur, premit atque opprimit.* Et ſerm. 3. in pſ. 98. *Etſi non ſingulis ſuis molibus corruunt, omnia tamen acervo nos obruunt;* Item utuntur hoc ſimili, quòd morbus curabilis, fiat quandoque incurabilis. Bz. SS. PP. tantùm volunt, quòd multa venialia diſponant ad mortale, utì eos rectè explicat S. *Thom.* ad 1., hinc etiam *Eccli.* 19. dicitur, *Qui ſpernit modica, paulatim decidet;* & S. *Greg.* l. 10. mor. c. 9. *Ex vanitate ad iniquitatem ducimur.* Et illa quidem

dem venialia, quæ fiunt ex indeliberatione vel parvitate materiæ, cùm versentur circa idem objectum, circa quod etiam est mortale, directè disponunt ad mortale, causando habitus, qui facilitant ad idem objectum: Reliqua autem, quæ ex genere suo sunt venialia, indirectè tantùm disponunt, in quantùm tollunt fervorem Charitatis, minuunt timorem Dei, causant majorem audaciam in peccando, demerentur gratias actuales, per quas resisteretur mortalibus. Ad similitudinem, disparitas est, quòd morbus curabilis sit dispositio permanens, quæ potest in se augeri usque ad illationem mortis, veniale est actus transiens; & quamvis esset quid permanens, tamen augeri non potest vel intendi per alium actum. Ex his,

Infertur, velle committere omnia ejusmodi venialia, per se & speculativè loquendo, non est mortale, est tamen magna dispositio ad mortale, & in praxi, tali voluntati sæpe conjungitur mortale. *Primam partem* tenent *Gran. Salas*, *Castrop.* t. 2. d. 2. p. 9. §. 3. n. 5. *Oviedo* controv. 3. n. 81. *Moya* t. 1. tr. 6. d. 2. q. 1. contra *Sanch. Bonac. Rhod.* f. 4. §. 1. & alios. Ratio autem est, quia committere omnia illa venialia non est mortale, ergo nec velle committere, plùs enim est reipsa committere, quàm tantùm velle, & volitio committendi non potest majorem trahere malitiam, quàm habeat objectum ipsius commissionis. *Dixi*, per se, nam si aliquod veniale vel aliqua venialium collectio esset alicui periculum proximum peccandi mortaliter, hoc ipso quòd vellet tale veniale aut talem collectionem, peccaret mortaliter, uti constat ex dictis à n. 256. 288.

Ratio

Ratio secundæ partis insinuata est n. 287., quia sic dispositus non habet fervorem charitatis, nec magnum Dei timorem, sine quibus non diu perseveratur absque mortali. Deinde talis vult quascumque occasiones remotas tentationum vehementium, & pericula remota peccatorum mortalium, quæ moraliter non evadet absque specialibus gratiis actualibus, quibus se volens reddit indignum, vel reipsa rejicit, peccando venialiter, hinc in praxi non diu erit sine mortali.

Obji. Religiosus paratus transgredi omnes Regulas sui Ordinis, quamvis non obligantes sub peccato, peccat mortaliter, ergo multò magis paratus transgredi omnes leges obligantes sub peccato veniali. R. Peccat mortaliter, per se & ratione Regularum violandarum, n, per accidens ratione contemptûs vel scandali vel damni, quod causat sibi aut Religioni, c. antec., & idem dico ad consequens. Vide dicta l. 4. à n. 58. Item dicta hic n. 214.

289. §. 3. Si materiæ vel effectus multorum venialium uniantur, fieri potest, ut illud, quod de se tantùm fuisset veniale, sit mortale, uti habet communis; nam supposito, quòd alicui, etiam per vices, furari 20. solidos sit materia gravis, si per vices abstuleris 19., semper peccasti tantùm venialiter, si eripias vigesimum, hoc furtum secundùm se fuisset leve, jam tamen hic ultimus solidus simul sumptus cum prioribus facit materiam gravem, quam totam censeris velle per ultimum illud furtum, quo volens injustè retinere priores, adhuc accipis illum unum, sicque ferris in illos omnes simul sumptos, adeoque in damnum

damnum grave alterius, ergo hoc ipso peccas mortaliter. Et idem est in similibus materiis, de quibus dictum est n. 284.

Obj. 1. Ultima acceptio tantùm leviter concurrit ad materiam gravem, non enim addit nisi aliquid leve, ergo non erit magis mortale, quàm priores acceptiones, quæ etiam concurrebant ad totam materiam gravem constituendam. R. Huic difficultati satisfactum esse l. 3. p. 1. num. 1005. 290.

Obj. 2. Si multæ materiæ leves uniantur ad constituendam unam gravem, ergo poterunt etiam multa venialia ratione talis materiæ moraliter uniri ad constituendum unum mortale. Ita *Bonæ-spei* d. 9. à n. 93. R. n. conf., materiæ uniri possunt, quia una auget alteram: Veniale unum non potest augere alterum, & cur ex omnibus venialibus simul sumptis non possit fieri mortale, satis dictum est n. 285. 291.

Inst. Si quis per 20. actus simul habitos vellet eidem furari 20. solidos, singuli actus essent veniale, & tamen talis homo peccaret mortaliter, ergo ex illis 20. venialibus fieret mortale. R. N. 1. partem ant., nam si tales 20. actus possint esse simul, de quo dubitat *Arr.* d. 48. n. 24., per singulos peccavit mortaliter, quia cognoscit per illos accipi 20. solidos, & singuli actus sunt à voluntate simul tendente in damnum grave, ad quod nihil refert, quòd intendatur per unum vel plures actus, ergo hoc ipso singuli actus sunt mortale; & præterea ideo, quia objectum singulorum actuum est complementum damni gravis, ex suppositione aliorum concomitantium.

§. 4.

292. §. 4. Ex principiis positis colliguntur seqq.; 1. Qui per 20. vices aufert eidem 20. solidos, peccat gravius secundâ vice quàm primâ, & tertiâ, quàm secundâ, sicque deinceps, utì dictum est l. 3. p. 1. n. 1005.

293. 2. Si fur accipiens vigesimum solidum nihil cogitaret de prioribus ablatis, aut si restituisset usque ad materiam cum hoc levem, aut si haberet voluntatem restituendi præcedentes, aut si nunc non obligaretur ad illos restituendos, quia vel non posset, vel rationabiliter præsumeret Dominum remittere, furtum vigesimi solidi non esset nisi veniale, quia moraliter non uniretur cum prioribus, *Rebel. Less. Ovied.* nu. 109. *Merat.* n. 5.

294. 3. Qui semel complevit materiam gravem, & iterum furatur aliquid, etiam leve, quod cum priore materia ablata faciat unum, iterum peccat mortaliter, utì dictum est l. 3. p. 1. n. 1007, ubi à n. 1006. videri possunt plura etiam huc spectantia

295. 4. Si sartor singulis Festis toto anno laboret per horam, non peccat mortaliter, quia labores illi non uniuntur in ordine ad inhonorandum unum Festum: si autem uno Festo manè laboret per horam, iterumque sub meridiem, & iterum vesperi, peccat mortaliter; quia labores illi trium horarum (quos suppono esse materiam gravem, secundùm dicta l. 3. p. 1. n. 594.) uniuntur in ordine ad inhonorationem unius Festi. Quid dicendum sit, si habeat tres famulos, & singulis imperet, ut successivè vel simul laborent unâ horâ, dictum est l. 3. p. 1. à n. 580.

5. Si

5. Si supponamus, quòd singulæ Horæ breviarii seorsim præcipiantur, ideoque toties peccetur mortaliter, quot Horæ omittuntur, utì dicunt *Less.* & alii, in hac sententia putant aliqui cum *Gob.* in Exp. t. 5. n. 609. probabile esse non fore mortale, si quis in singulis Horis omitteret duos psalmos cum hymno, quamvis eodem die omittat saltem 14. psalmos & 8. hymnos, quia secundùm hos AA. illæ partes omissæ pertinerent ad diversas horas, ergo non unirentur in ordine ad unam materiam constituendam: è contrà tamen in sententia *Nav. Silv. Lugo. Stoz, Tamb.* de Confess. l. 2. c. 2. n. 12., quòd omnes Horæ præcipiantur tanquam partes unius integri officii, quod probabiliùs dicitur, qui per totum officium tam multùm vel paulò plùs omittit, quàm est integra parva Hora, peccat mortaliter, quia partes illæ spectantes ad unum ejusdem diei officium coalescunt in unam materiam ejusdem præcepti, & faciunt quantitatem notabilem. Vide dicta l. 4. n. 1203. 296.

Quid dicendum sit, si quis diversis votis voverit pro eadem die diversas materias leves: item si voverit pro omni die aliquid leve, & omittat multis diebus, dictum est l. 3. p. 1. n. 449. & 450.

Q. 47. *Quomodo veniale possit præterea fieri mortale.* R. Fieri potest, 1. Ex mutatione legis, quæ priùs obligabat leviter, si postea obliget graviter. 2. Ex mutatione conscientiæ, quæ priùs dictabat aliquid esse veniale, jam autem dictat esse mortale, utì de utroque à contrario dictum est n. 235. 3. Si peccans venialiter actu esset comparatus propter illud veniale etiam committere mor- 297.

mortale, uti sæpius insinuatum est. 4. Si per oppositionem ad aliam virtutem vel legem accedat malitia mortalis, uti dictum est à nu. 127., & exemplum habes n. 241. Quomodo autem veniale fiat mortale ratione scandali, colligi potest ex dictis l. 2. à n. 221.

CAPUT III.

De peccatis capitalibus in specie.

DUBIUM I.

Quid sit superbia, & quale peccatum.

298. »Resp. I. Superbia est appetitus inordinatus »propriæ excellentiæ: mortalis ex genere »suo, si sit consummata & perfecta, id est, si quis »ita excellere appetat, ut Deo, Superioribus, »eorumque legibus subjici nolit. Imperfecta ta»men, quâ quis subjici non renuens iis, quibus »debet, & in suo tantùm affectu sese magnificat, »est tantùm veniale, ùt docet *Cajet. V. Superbia*, »quia sinè Dei & aliorum despectu plus justo se »efferre, non est gravis inordinatio: esset tamen »gravis, si fieret cum notabili aliorum contem»ptu, complacendo in aliorum abjectione.

» Resp. II. Filiæ superbiæ sunt tres, 1. Est præ»sumptio, quæ est appetitus aggrediendi ali»quid supra vires. Est communiter veniale tan»tùm: fit tamen mortale, si damnum Deo aut »proximo afferat; v g. si præsumas jurisdictionem »Ecclesiasticam, potestatem Ordinis sacri; item »officium Medici, Advocati, Confessarii &c. sine debita

debita peritia. *Less. l. 3. cap. 2. d. 3. n. 18. & supra* »
l. 4 t. 3. d. 9. »

2. Est ambitio, quæ est inordinatus appetitus» dignitatis, & honoris non debiti, vel debito» majoris; ùt si ambias beneficium, vel officium,» quo es indignus; vel illicito modo & medio,» v. g. per simoniam. Est per se peccatum veniale,» fit autem mortale, vel ratione materiæ, ex qua,» vel ratione medii, per quod honor quæritur,» vel ratione damni, quod proximo infertur. De-» nique si moderatè honor appetatur ob hone-» stum finem, erit actus magnanimitatis, ùt do-» cet. *Laym.* »

3. Est vana gloria, scilicet cupiditas inanis» gloriæ; cujus finis est manifestatio inordinata» propriæ excellentiæ, sive veræ, sive fictæ. Dici-» tur, *vana*, quando quæritur ex re mala, falsa» aut ficta; aut quæ non est digna gloriâ, vel non» tantâ, ùt ex opibus, nugis, &c. aut apud eos, qui» non bene de re judicent, aut sine debito fine. Est» peccatum per se veniale, mortale sæpe per acci-» dens, ùt dictum de ambitione. Imò, ùt contra» *Angelum* rectè docet *Sylv. Nav. c. 17. &c.* est tan-» tùm veniale res etiam sacras principaliter face-» re ob gloriam vanam, v. g. concionari. »

Porrò per vanam gloriam dupliciter pecca-» tur, juxta *D. Tho. 1. 2. q. 13.* »

1. Directè; idque vel per verba, estque jactan-» tia, quæ est venialis per se, si sit de rebus bonis,» v. g. jejunio, oratione, &c. etsi per accidens sæ-» pe ratione damni, si sit falsa, fiat mortalis; uti» etiam 1. si quid dicat contra gloriam Dei; ùt» Ezech. 28. *Deus ego sum.* 2. Si prorumpat in» contumelias, v. g. non sum sicut cæteri homi-»

»num, adulter, &c. ùt & hìc. 3. Ex fine malo. 4. »Si cum notabili damno proximi fiat. 5. Si de re »mortaliter mala; quia approbatio operis eandem cum illo ſpeciem habet; (quæ proinde in »Confeſſione debet exprimi, ſaltem quando »cum jactantia de peccato, conjuncta fuit complacentia ejuſdem; quod addo, quia ſi abſque »ea fuit, *Nav. Palaus & Dia.* p. 3. t. 4. R. 161. »docent contra *Sanch. Lopez, Rodriq. &c.* non »neceſſariò explicari. *Vid. Lug. de pœn. d. 16. num.* »267.) vel per facta, quæ ſi vera ſunt, & aliquid »admirationis habent, dicitur inventio novitatum; hæc enim ſolet vulgus admirari, ùt peregrinas veſtes, opiniones, &c. mortale, ſi notabiliter corrumpat juventutem; vel mores. Si »verò facta falſa ſint, eſt hypocriſis; v. g. ſi quis »boni aliquid faciat, ut videatur bonus, etſi non »ſit; quæ ex ſe venialis eſt, niſi ſit cum injuria, vel »contemptu Dei & proximi.

» II. Indirectè, in quantùm quis altero non »vult eſſe minor: Quod fit quadrupliciter, 1. »Per intellectum; & eſt pertinacia, quâ quis nimis tenaciter adhæret ſuæ ſententiæ: quæ eſt »mortalis, ſi oppugnetur veritas magni momenti; vel ſi ſit conjuncta cum periculo tertii, »vg. ſi Medicus cum periculo ægroti maneat in »ſententia. 2. Per voluntatem, & eſt diſcordia; »quâ peccatur mortaliter, quando eſt circa bonum Dei vel proximi, in quo deberent eſſe »concordes. 3. Per verba, & eſt contentiò; quæ »eſt mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad fidem, »vel ſalutem animæ aut corporis. 4. Per facta, »dum quis non vult exequi, quod debet: & »inobedientia. *V. Baldell.* Reſp.

Resp. III. His tribus superbiæ filiabus re-» spondet pusillanimitas; quâ quis nimiùm sibi» diffidens detractat honores, gloriam, vel offi-» cium, quo dignus est: veniale est ex genere suo,» fit mortale, si detrectes, ad quod teneris sub» mortali. *V. Less. n. 28. Lay. l. 3. s. 5. Ex dictis re-» solvuntur sequentes Casus.* »

I. Audiens laudem alterius, vel suam, de re» mortaliter mala, peccat mortaliter, si appro-» bet, suscipiat, admiretur ùt laude dignum.» *Sanch. Bald. d. 29. l. 3.* »

II. Vituperans alium ob vindictam non sum-» ptam, aliudve grave malum vel peccatum o-» missum, v. g. fornicationem, peccat mortaliter,» quia est species jactantiæ, & est cum approba-» tione peccati, & occasio committendi. *Ibid.* »

III. Inducens in civitatem novos habitus, &» prævidens, quòd suo exemplo moralem neces-» sitatem imponat aliis, ut sumptus faciant supra» vires, & postea non possint alere, quos debent,» vel creditoribus non satisfacere, peccat gravi-» ter. *Baldell. l. c.* »

IV. Exornare se nimiùm ex animi levitate,» vel vanitate, per se tantùm est veniale. *Ibid.* »

V. Simulare sanctitatem cum voluntate non» habendi, mortale esse dicit. *Baldell. l. c.* »

VI. Simulare improbitatem, est peccatum,» quia est mendacium, & quidem scandalosum,» potestque esse mortale. Neque id fecerunt San-» cti, nisi faciendo id, quod ex se est indifferens, &» permittendo ab aliis accipi, ùt signum impro-» bitatis, cùm tamen nec ex natura sua, nec ex» eorum intentione esset tale. »

ADDENDA.

299. Q. 4. *Quid præterea sit hìc notandum.* R. Hæc pauca: 1. Quomodo præterea peccetur per superbiam, videri potest n. 204. ad 4. 2. Ut jactantia de peccato mortali sit mortalis, debet esse de opere, quatenus fundat malitiam, nam qui se jactat tantùm, non de opere ipso, sed de sua fortitudine, ingenio, artificio, dexteritate in opere ipso demonstratis, non peccat mortaliter, utì rectè *Sanch.* in Dec. l. 1. c. 3. n. 12. & *Sporer* Th. mor. p. 1. t. 1. c. 6. n. 45. 3. Si opus tuum mortaliter malum laudetur, & ideo tibi complaceas, peccas mortaliter, quia approbas & complacentiam habes in objecto mortaliter malo: si autem tantùm taceas, non ideo peccas, saltem mortaliter. 4. Non est turpior superbia, quàm affectata humilitas, quæ tum est, quando ex humiliatione quæritur æstimatio vel honor. Humilitas est virtus sincera, nolens videri sed esse & tegi.

DUBIUM II.

Quid Avaritia.

300. »REsp. I. Est inordinatus appetitus temporalium: Unde ex hoc, & regula suprà tradita »de peccato mortali, *resolves sequentes Casus*,
» I. Est ipsa ex genere suo venialis.
» II. Cùm verò eò excrescit, ut ejus causâ divi»nas leges prævaricari non dubites, fit mortalis.
» III. Prodigalitas, quæ opponitur avaritiæ, & con-

consistit in defectu conservandi, & excessu erogandi, est ex genere suo venialis: levior quàm avaritia, quia minùs abit à virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, si liberis & uxori pauperem crees; si impotentem te reddas ad solvenda debita; si profundas bona Ecclesiastica piis causis obnoxia, *V. Less. l. 2. cap. 47. d. 8.*

Resp. II. Filiæ Avaritiæ sunt sequentes:

I. Obduratio cordis, (contra misericordiam) egenis & pauperibus non compatiendo, eos objurgando, debita durè nimis exigendo, quando creditor non est solvendo, &c. Hac aliquando peccari potest mortaliter, quando præceptum eleemosynæ vel charitatis urget, & tamen ex tali duritia non subvenitur. *Nav. cap. 27. Tol. l. 8. cap. 26. V. dicta de charitate proximi.*

II. Inquietudo cordis, hoc est, vehemens & inordinata applicatio mentis ad acquirendas vel conservandas divitias, cum inani & vano timore, ne non acquirantur, vel perdantur. Est mortalis, quando retrahit à spiritualibus, vel aliis, ad quæ ex præcepto gravi obligamur, (v. g. auditione Missæ) vel inducit superfluum timorem, & ex hoc diffidentiam erga Deum. Venialis est, si sit de re bona, sed tempore vel loco indebito; v. g. de familia, messe, vindemia, quando quis est in templo, vel vacandum est Deo. *S. Thom. 2. 2. q. 55. a. 6. Regin. l. 23. c. 2. q. 3. Escob.*

III. Violentia mortalis est, quando est injusta, & circa materiam gravem.

IV. Fallacia, sive dolus in verbis, potest esse mortalis, ratione finis vel mediorum.

» V. Fraus, sive dolus in facto. Est mortalis ex »genere suo, contingitque multipliciter in con»tractibus, tam ratione materiæ (v.g. si ea viti»um habet, vel non sit qualis existimatur) quàm »ratione pretii. *Nav. manual. c. 23. Tol. c. 47.* »*Escob.*

» VI. Proditio, quæ est deceptio proximi con»tra fidem datam aut debitam, in damnum illi»us: mortalis est ex genere suo: Contingit ferè »tripliciter, 1. Circa personas; quomodo Judas »Christum, Dalila Samsonem prodidit. 2. Circa »res, vel immobiles, (ùt si miles manifestet ho»sti modum capiendi arcem) vel mobiles, ùt si »pecuniam, vestem &c. cujuspiam absconditam, »prædoni ostendas. 3. Circa secretum, vel sibi »commissum revelando, (quod est contra fideli»tatem & justitiam, si quidem promissum fuit; »quia est pactum oneros um, ùt docet *Lug. d. 14.* »*nu. 139.*, & quidem mortale, si prævidere pos»sis inde secuturum notabile aliorum damnum, »vel discordiam; aliàs veniale) vel alienas li»teras aperiendo, & legendo: Quod postremum, »si fiat ideo, ut sciat secreta alterius, est curiosi»tas; & si fit in re gravi, per se est mortale: Quod »quia communiter ante apertionem nescitur, »communiter esse mortale, docet *Tol. cap. 45.* »*Baldell. l. 3. d. 11. Nav. c. pen. d. 6. de pœn. Mol.* »*Laym. l. 3. t. 3. p. 1. cap. 4.* (qui addit, eum, qui »dolosè alienas litteras aperit & legit, cum alte»rius injuria vel damno, crimen falsi committe»re) Dixi, *Per se esse mortale*; quia per accidens »potest esse veniale, vel nullum, si legitimâ au»ctoritate, justa ex causa fiat. *Unde resolvuntur* »*Casus seqq.*

I.

I. Litteras alienas aperire & legere, sæpe non est peccatum, si probabiliter scias, scriptas esse in tuum injustum damnum; vel in injuriam tuam cedere, quam intendas avertere, quia potes tibi consulere: Sic Princeps potest aperire literas, non tantùm hostium, sed etiam aliorum, quæ tempore belli, ex locis finitimis hostium veniunt. Item ministri publici, quoties bono publico necessarium esse judicant. *Nav. manual. c. 18. Reg. l. 24 n. 60. Escob Lug. n. 148.*

II. Communiter etiam peccatum non est, si consensus expressus habeatur ejus, à quo vel ad quem mittuntur, (neque lex specialis vetet, *Lugo l. c.*) vel tacitus saltem; ùt si facias sub ratihabitione, confidens rationabiliter, habitum iri ratum. Ita *Escob.* ex *Nav. Regin. &c. l. c.*

III. Superior Religiosus literas suorum subditorum, (dummodo non mittantur ad Superiorem majorem, vel talem quem statuta eximant, nec ab eo veniant) licitè aperit, & legit; sive ex Religionis statuto aut consuetudine; sive ex suspicione probabili, quòd mali aliquid contineant. *Vid. Escob. Peyrinum de Relig. tom. 1. q. 2. cap. 1. Dian. p. 3. t. 6. R. 55.*

IV. Nec est peccatum, si necesse sit vel expediat ad injuriam alteri imminentem avertendam, dummodo non plùs legatur, quàm ad eum finem necesse est. *Lug. l. c.*

V. Qui aperit & legit, existimans non contineri res magni momenti, venialiter tantùm peccat, *Lug. l. c.*

VI. Si literas ab alio dilaceratas, & in publicum à domino abjectas, recolligas, & junctis partibus legas ex sola curiositate, peccatum ve-

»niale est: nullum autem, (per se) si, ut ex illa »notitia tibi provideas; quia quod pro derelicto »habetur, in usum suum convertere licet. *Baldell. ex S. Anton. & Rosel. Sylv. V. emptio q. 17. »Lay. n. 4. Dia. p. 3. t. 6 misc. R. 55.* Rectè tamen »notat *Laym. l. c.* talem ex charitate teneri non »manifestare secretum iis contentum, si damnum inde cujuspiam provenire possit: imò »(addit) revelans ejusmodi secretum (cujus »notitiam etiam justè acquisivit) contra justitiam peccabit, si intelligat audientes eâ notitiâ »usuros ad damnum injustè inferendum: *V. Lay. »l. c.*

» Dixi I. *à domino projectas*: quia si vel ab alio »projectæ, (domino inscio) vel ab ipsomet casu »perditæ fuerint, non licet legere.

» Dixi II. *In locum publicum*, quia si in ignem, vel »fornacem, v.g. projectæ sint, ut comburantur, »peccas, si extrahas & legas. *V. Lug. d. 15. n. 150.*

» Dixi III. *Per se*; quia fieri potest, ut ea contineantur, quorum lectio sit pernicioſa.

» VII. Qui furtivè scripta alterius secreta, ipso »invito legit, peccat; Et 1. quidem peccato curiositatis; etsi faciat animo discendi, & sine »suspicione damni. 2. Injustitiæ; quia quisque »habet jus secreti in suis scriptis, quæ aliis non »vult esse communia. *Navar. cap. 15. Molin. tom. »5. d. 36. nu. 2. Regin. l. 24. cap. 6. nu. 19.* Potest»que aliquando esse mortale, si nimirum fiat »cum notabili damno, vel alter valde cupiat esse »secreta, gravissiméque sit laturus. *Baldell. d. 11.* »V. etiam *Lugo l. c.*

» VIII. Quicumque secretum violat absque ju»sta causa, cum alterius damno, vel qui litteras alte-

alterius injustè aperit, ex quo damnum alteri» sequitur, tenetur ad restitutionem. *Bon. d. 2. de rest. q. 1. p. 1. Trull. l. 7. cap. 10. d. 32.* »

Nihil occurrit hìc addendum: sed circa aper-» tionem Litterarum vel proditionum secreti, vi-» deri possunt etiam dicta l. 3. p. 2. n. 1236.

DUBIUM III.

Quid Luxuria.

RESP. I. Est appetitus inordinatus venereo-» 301. rum, quorum usus cùm ex natura sua in-» stitutus sit ad conservationem generis humani,» quod est magnum bonum hominum, & exter-» num Dei, proinde qui abutitur, lædit Deum &» homines. Est mortalis ex genere suo. *Vid. suprà» l. 3. t. 4. cap. 2. & l. 5. c. 1. d. 2.* »

Resp. II. Filiæ Luxuriæ, quæ eam plerumque» sequuntur, sunt octo: quatuor ex parte intelle-» ctûs; & quatuor ex parte voluntatis. »

1. Cæcitas mentis; cùm quis adeo est addi-» ctus turpitudini, ut de cœlestibus non cogitet. »

2. Præcipitatio; quâ quis ex eadem causa, fine» consilio operatur. »

3. Inconsideratio; quando in modo delin-» quit, inconsideratè agens, quæ statum vel per-» sonam dedecent. »

4. Inconstantia; quando quis ex eodem affe-» ctu voluptatum, à piis propositis mox deficit. »

5. Amor suî; talis enim homo ob voluptates,» seipsum finem suarum actionum facit, non» Deum. »

» 6. Odium Dei: lascivus enim solet à rebus »divinis abhorrere, imò ab ipso Deo tanquam »peccatorum vindice.

» 7. Affectus præsentis sæculi: amor enim vo»luptatum carnalium ita animum efficit, ut sub»inde etiam beatitudini æternæ paratus esset re»nuntiare, si præsentibus frui semper permitte»retur.

» 8. Horror futuri sæculi; quando voluptati»bus immersus, mortem inordinatè timet, & de »ea nolens cogitare, vitam illicitis mediis pro»pagare studet &c.

» Priores quatuor sunt mortales, quando finis »ultimus in creatura ponitur, vel præceptum »aliquod Dei graviter obligans, prætermittitur; »Posteriores quatuor, si plenus sit voluntatis »consensus, per se sunt mortales; ex indeliberа»tione, vel alia actuum imperfectione, sæpe ve»niales. *Vid. Escob. & Baldell. ll. cc.*

ADDENDA.

302. Q. 49. *Quid sit præterea notandum circa luxuriam.* R. Quæ hìc addi poterant, jam dicta sunt, partim l. 3. p. 1. à n. 888., partim hìc à n. 77.

DUBIUM IV.

Quid invidia.

303. »R Esp. Est tristitia de alterius bono, prout il»lud est diminutivum propriæ excellentiæ, »ita ut hæc directè sit contra charitatem; hæc e»nim gaudet de bono proximi, quod invidia de»structum

ſtructum optat, vel non deſtructum dolet. *Unde reſolves.*

I. Eſt ex genere ſuo mortalis; & graviſſima quidem, atque in Spiritum Sanctum, ſi ſit de ipſa gratia, vel auxilio Dei.

II. Filiæ ſimiliter ex genere ſuo mortales ſunt, ac numerantur hæ: 1. Odium, de quo *ſuprà* 2. Detractio, de qua in *præc.* 8. 3. Gaudium in malis proximi. 4. Suſurratio, quæ eſt oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam ipſius cum aliis; quam proinde ſuſurro reſtituere tenetur, & iterum reconciliare, non ſecus ac detractor famam. *V. in præc.* 8.

III. Si triſtitia ſit de bono alterius, in quantùm ex eo tibi vel aliis times nocumentum (v. g. inimicus tuus eſt evectus ad officium, ut tibi faciliùs poſſit nocere,) non eſt invidia, ſed timor, qui per ſe non eſt peccatum, niſi ſit inordinatus. *Lay. l. 3. t. 3. cap.* 10.

IV. Si triſtitia ſit ex eo, quòd nobis deſit bonum, quod alter habet, ita tamen, ut illud alteri non diſcupiamus, non eſt invidia, ſed æmulatio ſeu zelus: qui ſi eſt circa bonum honeſtum, eſt laudabilis; ſi autem circa temporalia, interdum eſt veniale; aut ſi bonum dolenti ſit improportionatum, quale eſſet, ſi ruſticus doleret ſe non eſſe Regem. *Lay. n.* 2.

V. Si triſtitia eſt ex bono alterius, in quantùm ille eſt indignus, non eſt invidia, ſed indignatio; quæ non eſt peccatum: erit tamen, & quidem mortale, ſi vel Dei providentiam arguat, (eſtque blaſphemia) vel ſi ita afficiat, ut ducat homines ad malum imitandum. *Caj. Lay. l. c.*

VI.

» VI. Si doleas, quòd alter tibi æqualis, vel »non multùm inæqualis, in excellentia crescat, »ita ut te fiat superior, & ipsum incrementum »excellentiæ apprehendas, ùt tibi malum, est »propriè dicta invidia: invidus enim dicitur, »quòd non sit videns, quia bona alterius sine »tristitia videre non potest, *Baldell. d. 29. l. 3.* »Et sic peccare solent, 1. Ambitiosi, & qui ex re »aliqua quærunt gloriam, quam cum in eo po»nant, ut in illa re sint soli ac singulares, dolent »& tristantur, si alii accedant. 2. Pusillanimes, »quibus cùm omnia videantur magna, quovis »bono alterius putant minui suum; sic mulieres »v.g. facilè apprehendunt, ac dolent, se superari »bono alterius, v. g. formositate. 3. Senes respe»ctu juvenum, & quicunque aliquid difficulter »obtinuerunt, quod alii facilè consequuntur. »*Bald. loc. cit.*

» VII. Qui in adversis suis, vel ob aliorum »prosperitatem, optat se non fuisse natum, vel »se brutum animal factum fuisse, vel diem esse »maledictum, quo natus est vel alterum primò »vidit, aut conjugem accepit; si tantùm inten»dat maledicere irrationali creaturæ, v. g. diei »(sive sit nativitatis, sive conjugii) qui tot mala »culpæ vel pœnæ protulit, videtur esse tantùm »veniale, (aliquando etiam nullum, ùt Jobi) si »autem deliberatè intendat optare malum ho»mini, sive sibi, sive alteri, illo die natis, vel »conjugatis, mortale est. *Escob. & Marchant. man.* »*c. 3.*

ADDENDA.

304. Q. 50. *Quid circa invidiam sit præterea notandum.*

Bz. Seqq. §. 1.

§. 1. *Tamb.* in Decal. l. 5. c. 1. §. 3. n. 37. dicit non esse invidiam nec peccatum, si quis tristetur de bono alterius, in quantùm verè est imminutivum propriæ excellentiæ, quia potest de hac imminutione tristari, ergo & de ejus causa, sic enim tristatur de bono proximi, non per se, sed tantùm per accidens, prout est malum suum. Doctrina illa in praxi est difficilis, nisi supponatur motivum doloris & objectum displicentiæ esse solum suum malum: unde sicuti non licet tristari de vita alterius ob emolumentum temporale, nec gaudere de morte parentis propter hæreditatem, uti constat ex damnatione prop. 13. & 15. facta ab *Innocent. XI.* quamvis licitè desideres emolumentum tuum & hæreditatem, ita & hic.

§. 2. *Burgh.* c. 1. c. 88. rectè dicit, si mercator 305.
doleat homines non emere potiùs apud se quàm apud alium, esse æmulationem licitam; si autem doleat, quia hoc est bonum alteri, & ipse ideo negligitur, est invidia; sed putant *Lorca* & *Burgh.* esse tantùm venialem, quia non absolutè dolet de bono proximi, nec hoc videtur ita graviter opponi Charitati, nisi ex illo affectu moveatur ad removendum illud bonum proximi.

§. 3. Naturalis partus invidiæ est detractio, 306.
de qua dictum est l. 3. p. 2. à n. 1190. Committitur autem etiam his aut similibus verbis, *nolo detrahere, nihil mali ipsi volo &c. hoc doleo, quòd sit talis vel talis &c. quàm dolendum est, quòd ille homo hoc faciat, &c.* Hæc omnia proficiscuntur ex corde invido vel inimico, & reipsa lædunt alienam famam: & licèt fortè nihil in particulari dicatur, tamen si ostendatur ejusmodi displicentia circa alte-

alterum, semper hæret animo auditoris aliquid malæ existimationis infixum.

De odio, videri possunt dicta l. 2. àn. 182.

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

Quid sit Gula.

307. »RESP. Ea est inordinatus appetitus cibi & »potûs: opponiturque abstinentiæ, & com»mittitur 5. modis, 1. Si edas ante tempus. 2. »Si nimis exquisita. 3. Si plùs justo. 4. Si voraci»ter. 5. Si nimis exquisitè præparata. *Lay. l. 3. s. »4. n. 2. Unde resol.*

» I. Gula ex genere suo est peccatum tantùm »veniale; quia nullus horum modorum repu»gnat præcisè charitati Dei, vel proximi.

» II. Hinc probabile est, quod docet *Nav. Tol. »&c.* & non repugnat *Lay.*, secluso scandalo & »aliis, veniale tantùm esse usque ad vomitum se »cibo & potu implere; idque etiam, si quis vo»mat, ut iteratò possit bibere: quod tamen *Sa V. »Comedere, aliique multi,* putant mortale. *V. Bald. »Escob. t 2. E. 2. c. 5.*

» III. Vix dubium est, licere esu aut potu, ali»terve creare vomitum, si is salubris esse judi»cetur.

» IV. Mortalis interim censetur crapula ex ac»cidente, & nimia inordinatione, in his casibus,

1.

1. Si quis gulæ causâ violet jejunia Ecclesiæ. 2.» Si quis es gula notabiliter ineptus fiat ad fun-» ctiones, ad quas sub mortali tenetur. 3. Si quis» valde graviter valetudini noceat, id advertens;» secus, si leviter tantùm; ùt v. g. si febricitans» hausto aquæ morbum augeat. 4. Si continuæ» fiant comessationes & compotationes, ita ut» venter pro Deo habeatur. 5. Si quis bibat ad» perfectam ebrietatem, de qua *infrà* 6. Si quis ex» mera gula vescatur carnibus aut sanguine hu-» mano; tum quia id repugnat pietati defunctis» debitæ; tum quia est contra instinctum naturæ» abhorrentis. Excusandum autem erit, si fiat» causa medicinæ aliâve justâ causâ, v.g. extremæ» famis in obsidione; in qua tamen sic vitam» conservare non teneris. *Sanch. 1. mor. cap 18.*» *Less. Lay. nu. 3. Sa, Bon. Baldell. l. 3. c. 29.* Sic et» iam excusant quidam lictores illos, qui ut offi-» cium suum meliùs administrent, hausto san-» guinis humani se animare dicuntur, præser-» tim cùm sanguis secundùm multos, animatus» non fuerit. V. *Aut. cit.* »

V. Ex genere quóque suo venialia sunt, quæ» filiæ Gulæ dicuntur; nimirum ex parte animæ,» 1. Hebetudo mentis seu stupiditas nata ex cra-» pula, v. g. ut non possit orare, &c. quæ fit mor-» talis, quando quis inordinatè bibendo vel co-» medendo voluntariè, fit ineptus ad intelligen-» da vel præstanda ea, quæ ad salutem illi sunt» necessaria: vel ad quæ ex officio, aut aliàs sub-» gravi peccato tenetur. *Baldell. n. 15.* »

2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non» quævis inordinata quæ omne peccatum sequi-» tur, sed quæ movet ad cantiones obscœnas, »

actus

»actus turpes, saltus, vel choreas inhonestas, &c. »fitque mortalis, quando est inductiva alterius »ad consensum, vel delectationem mortalem, »vel ad eam ordinatur. *Ibid.*

» 3. Multiloquium.

» 4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, & mul»tiloquio differt, quòd illa sit in appetitu, istud in »verbis: hæc in verbis & gestibus; dicitque sem»per aliquam inhonestatem, licèt (per se, & se»cluso scandalo) venialem; v. g. scurrilia dicere, »vel canere, ventum emittere, &c. ex levitate ad »risum excitandum: mortale tamen esset, si fieret »causâ delectationis venereæ. *Baldell. l. c. Escob. t. »2. E. 2. c. 4.*

» Ex parte corporis, Immunditia, Vomitus, & »Seminis effusio: Quæ ultima, si voluntaria sit, »mortale est. V. *Laym. l. 3. s. 4. Less. l. 3. c. 3. Bal»dell. l. 3. c. 19.*

ADDENDA.

308. Q. 51. *Quid præterea notandum sit circa gulam.* R. Præter dicta n. 204., videri potest *Gob.* in Quin. t. 5. c. 23., ubi s. 2. comprehendit species gulæ hoc versu, *præpropere, lautè, nimis, ardenter, studiosè*, & de eis fusè discurrit. S. 3. *subs. 2. 3. & 4.* examinat, an liceat vel sit obligatio comedendi carnes humanas in extrema necessitate, vel pro medicina. *Subs. 4.*, etiam agit de potu sanguinis humani. *Subs. 5. & 6.* agit de comestione carnium crudarum, ceræ, cretæ &c. *Cap. 29. s. 3.* examinat, an liceat bibere sanguinem pecudum, vel lixivium.

309. Q. 52. *An comedere sine necessitate pertineat ad vitium gulæ.* R. Negant *Maj.* & *J. Sanch.*, sed dicendum

cendum est esse, utì cum S. *Aug.* docet S. *Th.* 1. 2. q. 148. a. 1. ad 2., quia est inordinatio plùs cibi sumere, quàm conveniat sustentationi naturæ & bonæ habitudini corporis: est tamen tantùm veniale, per se loquendo.

Q. 53. *An sit licitum intendere delectationem* 310.
quæ capitur ex cibo & potu moderato. Rz. §. 1. *Maj. J. Sanch. Bass.* & alii cum *Moya* t. 1. tr. 6. d. 2. q. 3. affirmant velut probabile, quia talis delectatio, secundùm dicta l. 3. p. 1. n. 894., non est de se mala, unde si absit immoderatio, non videtur tali actui plùs malitiæ inesse, quam si quis se recreet audiendo musicam, spectando florem, odorando rosam, in quibus nihil videtur esse malitiæ, ergo licitum erit talem delectationem directè intendere: supponunt autem hi auctores cum S. *Bonav. Scoto* & ejus schola, *Vasq. Arr. Ovied. Aversa. Gob.* in Quin. t. 5. c. 1. à n. 106. aliisque plurimis, posse dari actus humanos in individuo indifferentes; quos alii plures admittunt saltem per accidens dari posse ratione ignorantiæ invincibilis vtl inadvertentiæ, cùm major pars hominum ignoret, aut, quando operandum est, non cogitet de obligatione referendi omnes actiones suas ad finem honestum. Ex eodem fundamento docent multi, quos refert *Moya* à n. 17., conjugi licitum esse intendere copulam propter delectationem. E contrà damnatio hujus 8. prop., facta ab *Inn.* XI. reddit opinionem illam difficilem, *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Pro explicatione sit,

311. §. 2. Satietas potest duo significare, vel comestionem talem, quâ satisfiat fami, vel talem, quæ fiat in majore quantitate, quàm requirat sustentatio naturæ: si sumatur primo modo, comedere ad satietatem nullum est peccatum; si secundo, est peccatum, utì ex SS. *Aug. Greg. Jsid. & Th.* probat *Carden.* in 2. crisi d. 7. n. 26., quia in hoc est aliqua immoderatio.

312. §. 3. Si quis voluptatem de se indifferentem, quæ capitur ex cibo vel potu, referat ad honestum finem, nullo modo peccat, utì cum S. *Aug.* tenent *Palav. & Gob.* n. 97., unde si quis comedat cibum necessarium propter voluptatem, referendo hanc voluptatem ad comestionem & utilem digestionem, sicuti revera à natura refertur ad eam, ideo enim voluit Deus esse voluptatem in cibo, ut eum comedamus & nutriamur, sicque referamus ad sustentationem vitæ; in hoc nihil est peccati, sed omnino ordinatè agimus, secundùm finem à natura & Deo intentum: neque verum est, quòd tum comedamus propter solam voluptatem aut propter voluptatem tanquam finem ultimum, sed comedimus propter voluptatem subordinatam alteri fini honesto, nempe sustentationi vitæ, *Carden.* n 12.

313. §. 4. Qui comedit vel bibit propter solam voluptatem, saltem venialiter peccat, quia agit contra finem & ordinem à natura & Deo intentum in esu ac potu, qui est sustentatio vitæ: ille autem tantùm censetur comedere vel bibere propter solam voluptatem, qui bibit vel comedit, quia in hoc est voluptas seu delectatio gustûs, ibi sistendo; quod potissimum facit ille, qui comedit vel bibit aliquid superfluum, non

necessarium, nec utile ad sustentationem vitæ, nam si sit utile ad sustentationem, tum saltem virtualiter assumitur, non propter solam voluptatem, sed etiam propter sustentationem vitæ, nisi sumens expressè aliter intenderet, *Carden.* n. 29.

§. 5. Audire musicam, videre flores, olfacere rosam aut alia sensuum oblectamenta quærere propter solam voluptatem, est veniale, quia Regula omnium delectabilium in hac vita, secundùm *S. Th.* 2. 2. q. 141. a. 6., est necessitas aliqua hujus vitæ, vel utilitas, vel convenientia, ergo si tales actus delectationis quærantur vel habeantur sistendo in tali delectatione, agitur contra ordinem rectæ rationis & naturæ: tum autem non sisto in delectatione, si bibam, ut reficiam naturam; si audiam musicam ad pellendam tristitiam; si olfaciam aromata ad confortandum caput; si inspiciam colores ad habendam scientiam experimentalem rerum coloratarum, aut si similia delectabilia assumam ad honestam recreationem naturæ fessæ laboribus &c., tum enim nihil peccatur, quia ordinantur ad conveniens esse vitæ, sicque non assumuntur ob solam voluptatem. 314.

§. 6. Quando dicitur, quòd appetitus naturalis licitè possit actibus suis frui, sensus est, quòd licitè possit gaudere de delectatione procedente ex suis actibus tanquam de fine obtento, adeoq; quòd possit gaudere propter solam voluptatem seu sistendo in delectatione, nam Tò *frui* dicitur respectu finis obtenti; è contrà *uti* re, dicitur respectu mediorum assumptorum ad finem, ideoque *Seneca* l. de vita beata c. 10. agens cum quo- 315.

dam Epicuri discipulo ait, *tu voluptate frueris, ego utor*: simili modo loquitur S. *Th.* 1. 2. q. 88. a. 1. ad 3., ubi explicans S. *Aug.* eâdem locutione utentem ait, *qui peccat venialiter, inhæret bono temporali, non ut fruens, quia non constituit in eo finem, sed ut utens, referens in Deum, non actu, sed habitu*: Ex quo sequitur, quòd appetitus naturalis non possit licitè *frui* suis actibus, posse tamen eis *uti*, id est, posse moderatam delectationem de se indifferentem percipere, dummodo referat ad alium finem honestum.

316. §. 7. Hactenus dicta valent etiam de actu copulæ inter conjuges, hinc *Inn.* XI. damnavit hanc prop. 9., *Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ ac defectu veniali:* de qua propositione plura dicentur l. 6. p. 3. quando de Matrimonio. Ex hìc dictis,

317. *Colligitur*, Sententiam S. *Th.* 1. 2. q. 18. a. 9. *Suar. Bellarm. Fill. Laym. Rayn. Palav. Haun.* & aliorum ferè innumerorum, quòd non dentur actus humani in individuo indifferentes, videri conformiorem damnationi propositionum, adeoque si actus aliquis fiat modo humano, id est, cum advertentia & reflexione ad fines honestos vel inhonestos, esse obligationem illum referendi ad aliquem finem honestum: & sic saltem mediatè ad finem ultimum & Deum ipsum, qui est prima regula omnis honesti. *Conf.* nam si quis aliquid faciat intendendo laudem suam & sistendo in illa, peccat venialiter per vanam gloriam vel superbiam, quamvìs laus sit bonum honestius quàm delectatio cibi vel sensuum, ergo multò magìs si intendat aliquam delectationem sensuum, sistendo in illa. Atque ex his meliùs

liùs intelliguntur illa, quæ diximus à n. 208. de obligatione referendi omnes actiones in Deum. Vide etiam dicta l. 2. n. 132. Ex hìc dictis,

Inferes, Non tantùm utile, sed necessarium esse, suis operibus præfigere intentionem bonam, præsertim manè: est tamen renovanda per diem, alioquin desinet, nec influet in actiones disparatas, maximè si per culpas aut negligentias etiam tantùm veniales dissipetur: potestque formari hoc vel simili modo pro cujusque devotione & affectu:

Formula Intentionis Matutinæ.

DEus, primum principium & finis ultimus rerum omnium, ecce opera hujus diei, & quidquid unquam aliàs facturus sum vel passurus, in unione omnium actionum & passionum Christi filii tui, Beatissimæ Virginis Mariæ & omnium SS. tuorum, in unione omnis beneplaciti tui, ac præcipuè illius, quod in te de teipso habes, offero Divinæ Majestati tuæ, inprimis,

In agnitionem supremi tui in omnes creaturas dominii & potestatis: in suppletionem omnis laudis & gloriæ, quæ tibi negatur à dæmonibus, damnatis, & peccatoribus: ex sinceriss. desiderio, ut agnoscaris ab omnibus, sicuti es in te Deus infinitè perfectus, ut ameris, sicuti es propter infinitam bonitatem tuam amabilissimus; ut colaris & honoreris, sicuti es propter infinitam tuam excellentiam omni cultu & honore dignissimus.

Offero etiam in gratiarum actionem pro omnibus in me, in creaturas omnes, ac præcipuè in electos, collatis beneficiis; quia nos creasti ex nihilo, acerbissimâ passione redemisti, sanctificasti per gratiam, adduxisti ad veram fidem & hucusque conservas; hisque omnibus vis æternam gloriam superaddere.

Etiam offero in satisfactionem pro omnibus peccatis & negligentiis meis: in refrigerium animarum in purgatorio, præsertim illius (*designa aliquam*) ut in cœlum admissa te citiùs videat, amet, laudet & pro me intercedat.

Denique offero ad impetrandum propinquis, amicis, benefactoribus, utì & malefactoribus, incolumitatem; peccatoribus veniam & emendationem; mihi virtutes maximè necessarias, robur ad superanda vitia & tentationes mihi maximè periculosas, gratiam in fine vitæ & beatam mortem.

Quodcumque facio aut faciam, mi Deus, ideo esse volo, quia tibi placet à me fieri, qui propter te dignissimus es, cujus voluntas semper fiat: volo, ut ex hac intentione & purissimo tui amore omnes totius vitæ meæ actiones procedant secundùm tuum Sanctissimum beneplacitum: tu dirige & dispone de me, per me, circa me, sicuti scis & vis, pro tempore & æternitate. Amen.

Vitiatur hæc intentio, 1. Si simul intendas sensualitatem & commoditatem tuam. 2. Si quæras per tuum opus placere hominibus; gaudeas te ideo æstimari, amari, laudari, ideoque optes illud resciri vel videri. 3. Si sciens Dei gloriam magis vel æquè promoveri per opus occultum

aut

aut vilius, tamen malis facere publicum aut honoratius. 4. Si cum perturbatione, anxietate aut impatientia quæras aliquid agere, conquerendo & turbando teipsum vel alios, si differatur vel non permittatur. 5. Si turberis, quando aliquid non succedit tibi gloriosè. 6. Si ideo facias, ut te non redarguat conscientia; ut quietus sis & interiore pace fruaris; ut tibi ipsi satisfacias, ut tibi ipsi vel aliis non videaris malus. 7. Nec ipsum gaudium & consolatio in actione bona est certum signum puræ intentionis, sæpe enim illa interna solatia amantur propter se & non propter Deum, quod tum est, si tamdiu duret dilectio, quamdiu durat dulcedo. *Richardus* in Cant. c. 6.

ARTICULUS II.

Quid sit Ebrietas.

RESP. Malitia ebrietatis plenæ & perfectæ, in» eo consistit, quòd quis sine justa & gravi» causa, tantùm ob voluptatem, aut ingluviem,» sciens, volens privet se usu rationis; non sim-» pliciter, id quod fit in somno, modo naturali» instituto ab auctore naturæ, ad virium & ima-» ginis Dei conservationem; sed violenter, &» modo innaturali, rationem perturbando, &» Dei imaginem deturpando, in modum amen-» tis, bruti, ac simul insuper privando se proxi-» mâ potestate utendi ratione, ad omnem subi-» tam necessitatem. Ita docent commun. Doct.» *Unde resolves*,

I. Perfecta ebrietas, quâ prædicto modo ra-

»tio planè sopitur, est ex genere suo mortale, »quia censetur Deo injurium, ejus imaginem sic »deturpare. Est communis Doct.

» II Non est peccatum, inebriare se ex præscri- »pto Medicorum, si aliter sanitas recuperari non »possit. *Sylv. Cajet. Laym.*

» III. Nec item est peccatum, si quis cogatur »intento ense. *V. Less. l. 4. c. 3. d. 4. n. 37. Azor. Re- »gin. Baldel.*

» IV. Mortale est, alium inebriare velle, vel »provocare ad æquales haustus, cum intentione »inebriandi, aut advertentia secuturæ ebrietatis »in se aliove. *Less. l. c.*

» V. Si justa causa est, ùt v.g. si grande malum »non possit aliter impediri, nisi auctor inebrie- »tur, licet eum inducere ad ebrietatem, quæ sal- »tem ipsi non sit voluntaria, ut scilicet præter »intentionem, ideoque inculpabiliter inebrie- »tur, v. g. vinum fortissimum, aut medicatum »propinando, cujus vi ignoratâ decipiatur. Unde »sic posses inebriare eos, qui alioqui essent pro- »dituri urbem, vel te abducturi. *Less. l. c. & Sanch. »l. 2. de Mat. d. 11.* An verò hoc casu liceat indu- »cere ad ebrietatem ipsi voluntariam, dubium »est, *Less. n. 32.* affirmat, quia, inquit, licet sua- »dere & inducere ad minus malum, ut impedia- »tur majus. *Lay. l. 3. f. 4. nu. 6.* rectiùs negat, quia »nullo casu licet inducere ad peccatum.

» VI. Si quis non prævidit periculum ebrieta- »tis, & sic vino captus est, aut in auram exiens, »vento turbatus est, nec hoc prævidit, vacat cul- »pâ: Unde multi excusantur, qui prudenter sæpe »judicant, adhuc se haustulum facere posse sine

noxa:

noxa: definent tamen prudenter id judicare, si» contrariam de se experientiam habeant. »

VII. Si quis post potum discernere adhuc» possit inter bonum & malum, licèt nonnihil» phantasia turbata sit, aut sequatur vomitus,» lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant» duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum» plena est ebrietas, ideóque tantùm peccatum» veniale, quamvis ex gravioribus, si deliberatè» sit commissum. *Vid. Laym. loc. cit.* »

VIII. Plena ebrietas notatur ex his signis» quæ dat *Less. num. 30. & Regin.* 1. Si quis non» meminerit dictorum, factorum, quomodo vel» quando domum deductus. 2. Si commisit ea,» quæ nunquam aliàs sanâ mente solet, v. g. si» præter morem turpia sit locutus, turbarit do-» mum, uxorem verberaverit, &c. »

IX. Mala in ebrietate commissa, si prævisa» non sunt, aut sit adhibita cautio, culpâ vacant. »

ADDENDA.

Q. 54. *Quid circa ebrietatem & potationes sit* 319.
præterea addendum R. Seqq.

§. 1. Ebrietas quandoque sumitur latè & quasi materialiter, tumque definitur, *excessus in potu, sine justa causa factus, usque ad privationem rationis*: quandoque strictè & formaliter, prout opponitur sobrietati, sicque definitur, *excessus in potu, voluptatis causâ factus usque ad privationem rationis*: hinc AA. communissimè in descriptione ebrietatis meminerunt *concupiscentiæ, delectationis, voluptatis* è potu, uti habent *S. Th.* 1. 2. q. 88. a. 5. ad 5. & 2. 2. q. 150. a. 1. & 2. *O. Cajet.* ibid. *Alensis* p. 2. q. 160. memb. 2. *Bann.* 2. 2. q. 64. a. 7. d.

5. *Salmer.* T. 12. tr. 12. sub med. *Azor* p. 1. l. 7. c. 22. q. 5. *Valent.* T. 3. d. 9. q. 3. p. 2 *Less.* l. 4. c. 3. n. 13. & 37. *Laym.* l. 3. s. 4. n. 5. *Manig.* p. 2. c. 7. *Pasq.* in moral. q. 386. *Villal.* T. 2. tr. 40 diff. 6. *Fagund.* de 4. præc. Eccl. l. 1. c. 1. n. 11. *Fill.* t. 30. n. 12. *Dicast.* de just. l. 1. d. 3. n. 104. *Castrop.* t. 7. d. 3. p. 5. *Mastrius* in mor. d. 15. n. 147. *Stoz* l. 1. p. 3. n. 519. *Bosco* de Pœn. d. 7. s. 10. n. 344. *Bass.* V. *Gula*, n. 5. *San gall.* T. 5. tr. 5. s. 3. q. 2. *Sporer* in Decal. t. 1. c. 7. s. 2. n. 69. *Tabern.* p. 2. t. 1. c. 3. *Gob.* in Quin. t. 5. c. 5. s. 2. n. 9 *Busenb.* suprà, *Reiff.* t. 3. d. 3. q. 6. n. 45. *Neuss.* d. 24. n. 101. Ratio autem est, quia sicuti ad sobrietatem spectat moderari concupiscentiam potûs & delectationem ex illo, ita ad ebrietatem sobrietati oppositam moveri concupiscentiâ nimiâ & delectatione potûs. Cum hoc tamen stat, quòd ebrietas etiam illa, quæ fit non ex causa voluptatis sed ex alia causa non justa, v. g. ad alios recreandos, ad vincendum per æquales haustus &c., etiam sit mortalis. Et rationes, quibus probatur ebrietatem etiam unicam esse peccatum mortale, videri possunt apud *Gobat* c. 6. à n. 18. In quo autem præcisè ejus malitia consistat, examinat fusè à n. 26. & 36.

320. §. 2. Inebriare se formaliter, id est, voluptatis causâ, ita est malum, ut nunquam sit licitum; nullus enim potest esse casus, in quo voluptas illa tanti fiat, ut propter illam fas sit exturbare rationem, *Gob.* c. 18. n. 2., dicens etiam c. 6. n. 52., si quis ex sola voluptate sibi conciliaret violentum lethargum seu talem somnum, qui non posset citiùs depelli quàm ebrietas, eum similiter peccaturum mortaliter: Vide tamen dicenda n. 326. §. 3.

§. 3. Licere se inebriare ex præscripto Medici ad recuperandam sanitatem, si desit aliud medium, docent AA. n. 319. citati; item *Silv.* V. *Ebrietas.* q. 3. P. *Ledesm.* t. 23. c. 3. *Nav.* c. 23. n. 119. *Tol.* l. 8. c. 61. *Sa* V. *Ebrietas.* n. 4. *Armil.* V. *Ebrietas.* n. 5. *Tann.* 2. 2. d. 3. q. 4. d. 3. n. 53. *Dian.* p. 6. t. 7. R. 44. *Bonac.* T. 2. d. ult. q. 1. p. 1. prop. 1. n. 3. *Naldus* V. *Ebrietas.* n. 2. *Jac. March.* in Pastor. p. 2. c. 4. q. 5. *Alv.* 1. 2. d. 147. n. 4. *Regin.* l. 22. c. ult. n. 55. *Rayn.* de virt. & vitiis l. 6. s. 2. c. 6. n. 113. *Baldell.* l. 3. d. 30. n. 23. *Steph.* t. 1. d. 5. n. 76. *Loth.* t. 18. a. 8. *Jo. Poncius* d. 22. q. 12. n. 103. *Illsf.* t. 4. d. 1. n. 54. aliique plurimi cum *Vind. Gob.* ad 14. prop. n. 27. Rationem dant, quia sicuti licitum est se in perpetuum privare brachio vel pede, ut servetur totum corpus, ita multò magis ad breve tempus usu rationis; non enim est inebriatio formalis, sed materialis & ex justa causa: ac reipsa talis potus est necessarius ad conservationem vitæ, temperantia autem permittit hoc sumere, quod ad illum finem est necessarium, uti habet *S. Th.* 2. 2. q. 141. a. 6. Atque ex his inferunt multi licitum esse se inebriare, si quis mortem intentet, nisi te inebries; sed huic, & etiam priori doctrinæ repugnant alii cum *Mendo* d. 13. q. 14., putantes ebrietatem esse intrinsecè malam, non aliter ac est pollutio, maximè cùm ebrietas sit per se causativa iræ, rixarum, cædium, blasphemiarum, impudicitiæ &c. Et huic sententiæ quoad ultimam partem favet *S. August.* serm. 232. de tempore, *Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibas aut morieris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.* Putat quidem 321.

quidem *Vind. Gob.* à n. 38. rationes allatas facilè solvi: quod autem *Sanctum Aug.* attinet, dicunt *Less. Dicast. & Illf.*, illum loqui de casu, quo in contemptum religionis vel virtutis bibendum esset; verùm *S. Aug.* id non insinuat; hinc *Gob.* n. 12. suspicatur *Sanctum Aug.* ob probabilitatem contrariæ sententiæ suadere, potiùs mortem esse oppetendam quàm causandam privationem rationis.

322. §. 4. Nunquam est obligatio se inebriandi, etiam pro conservanda vita, tum quia contraria opinio, quòd id non liceat, est probabilis, tum quia nemo tenetur per media extraordinaria conservare vitam, *Gob.* à nu. 43. Quòd si ebrietas præscriberetur tanquam medicina, & vita tua esset necessaria Reip., aut si in peccato mortali esses, & semipotus non posses contritionem elicere; adhuc probabile est te non teneri, quia probabile est etiam in illis casibus non licere: Et suppositâ veritate hujus sententiæ, si quis moreretur, ne inebriaretur, putant aliqui fore Martyrem, quia moreretur pro honestate & defensione virtutis, sed cùm causa Martyrii credi debeat fide divinâ, sententia autem illa, quòd tum non liceat se inebriare, sit incerta, difficile est defendere fore Martyrium: nihilominus *Gob.* s. 5. & 6. ex eo probabiliter putat fore Martyrium, quòd actus virtutis etiam non præceptus possit esse causa Martyrii, nemo autem negabit talem agere ex virtute sobrietatis: & hujus sententiæ videtur esse *S. Aug.* suprà, ubi ait, *qui ebrietati resistit, si cum Dei adjutorio perseverare voluerit, & pro ipso ille aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus & Martyrii gloriam reputabit.*

§. 5.

§. 5. Ad morbum gravem, etiam non le- 323.
thalem, curandum aut cavendum, licitam esse inebriationem, docent multi cum *Gob.* à n. 15., si aliter curari aut caveri nequeat, quia licitum est tantùm cibi & potûs sumere, quantùm necessitas vitæ & valetudinis postulat: & hanc sententiam post *Caj. Tol.* & alios defendunt *Boudevv.* p. 1. q. 6. & alii apud *Mendo* q. 14., sed hìc multò magìs contradicent *S. Aug. Angel. Tabie. Mendo* & alii.

§. 6. Si alicui pes esset abscindendus, non li- 324.
ceret inebriatio ad avertendum sensum doloris, quia potus est institutus ad vitam & valetudinem tantùm: hinc etiam non liceret inebriatio, ut alium vel meipsum liberem tristitiâ aut melancholiâ, *Gob.* à n. 18. Licitum tamen est ob has causas bibere usque ad hilaritatem, *Gob.* n. 26. contra *Dicast.* Quòd si quis etiam recreationis causâ ita comedat aut bibat, ut intra duas horas commodè studere nequeat, putat *Gob.* n. 29. eum peccare, quia Regula temperantiæ plùs non permittit, quàm quantùm satìs est ad vitæ & officiorum necessitatem, attamen non est nisi veniale. Addunt *Escob.* & alii cum *Gob.* n. 34., si casus esset, ut sitis valde vehemens non posset extingui, nisi sumpto potu usque ad privationem rationis, id fore licitum, quia finis potûs est sitim restinguere, ergo licitum est hanc potu restinguere, quamvìs per accidens sequatur ebrietas: sed puto casum illum non esse moralem, cùm sitis possit aliter restingui; & reipsa potiùs aliquo tempore ferenda esset sitis & paulatim restinguenda, quàm tali violento medio pellenda.

§. 7.

325. §. 7. Nec licita est inebriatio suî ad conservandum honorem, cùm enim honor non sit propriè honorati, neque sit ita necessarius ad vitam, meritò censetur esse quid minus, quàm bonum usûs rationis, *Gob.* n. 7. Neque licita est ad evitandam gravem inimicitiam; ad vitanda tamen verbera valde atrocia putat *Gob.* n. 10. probabile esse, quòd liceat, sed alii meritò dubitant. Vide *Vind. Gob.* ad prop. 15.

326. §. 8. *Less.* excusat Indos à mortali, qui tabaco se inebriant, inducendo somnum in se, eò quòd privare se ratione per somnum non sit peccatum: *Dicast.* & *Gob.* c. 31. dicunt peccare mortaliter, quia etiam potus vini esset mortaliter malus, quamvis in solo somno privaret ratione: Idem dicunt *Caj.* & *Valent.*, eò quòd utraque ebrietas sit ob voluptatem quæsita, & non tantùm privet usu rationis, sicuti somnus, sed etiam potentiâ proximâ ad usum rationis, quod non facit somnus, nam homo à somno excitatus potest statim uti ratione, è contrà sic ebrius, quamvis excitaretur à somno, non posset ratione uti. Quod si somnus facilè depelli posset, tumque adesset potentia utendi ratione, *Gob.* excusat è mortali: hinc etiam omni culpâ vacant, qui ex consilio Medicorum hauriunt fumum, licèt per breve tempus vertigine acti, nesciant, ubi stent. Etiam docent *Less. Dicast.* & *Gob.* eos peccare graviter, qui cubant super lupulum, & ejus odore se privant ratione, *Ill.* autem t. 4. d. 1. n. 43. putat talem inebriationem non esse graviter prohibitam, quia caret magno voluptatis illicio, sed ratio ista non videtur firma, nam præcipua malitia ebrietatis desumitur

tur ex hoc, quòd exturbetur ratio finè potentia proxima eam reducendi: & *Conf.*, nam nemo est Dominus sed tantùm administrator suæ rationis, ergo qui sine sufficiente causa se privat usu & potentiâ ad illam, graviter agit contra naturam & Deum, sicuti graviter ageret contra jus alterius, qui eum privaret usu & potentiâ suæ domûs. Tales tamen aliter quàm potu se privantes ratione non debent confiteri se ebrios fuisse, nam non est peccatum per excessum circa voluptatem gustûs, sed addere debent modum, quo id factum est, nam est inebriatio distinctæ speciei: hinc etiam docet *Dicast.*, si quis se pane ex malignis granis vel herbis confecto sine causa inebriet, quod fieri potest, esse aliam specie ebrietatem, quàm quæ ad potum pertinet.

§. 9. *Ang. Tann. Fagund. Gob.* c. 6. n. n. 37. universaliter docent ebrietatem nullam esse mortalem, nisi diu privet usu & potentiâ rationis: hinc nemo damnat eum mortalis, qui subita irâ vel gyrando se redditur rationis impos per *Pater & Ave*; longum tamen tempus videtur esse una hora. *Si dicas*, usus rationis est in supremo genere bonorum, ergo pejus est per quadrantem carere potentiâ utendi, quàm per mensem centum aureis. R. Etiam Missa est in supremo genere bonorum spiritualium, & tamen qui non persolveret eam, ad quam se liberaliter obligasset, non peccaret graviter, utì tenent multi relati l. 3. p. 2. n. 775., sunt enim multa in tali superiori genere, quæ tamen in certis circumstantiis censentur absolutè exigua; Vide *Gob.* in Exp. t. 3. n. 489. Nec valere semper tales comparationes, ostendit *Lugo* De Just. d. 14. n. 24. Vide etiam *Vind. Gob.* ad prop. 16. 327.

§. 10.

328. §. 10. Qui per experientiam scit se communiter inebriari, quando adit hæc aut illa consortia, hoc vel illo modo bibit, tenetur sub mortali cavere, nec absolvi potest, nisi hoc proponat, utì constat ex dictis à n. 252. Similiter peccat mortaliter, qui bibit, sciens adesse periculum ebrietatis; ille autem scit adesse periculum, inquit *Gob.* in Quin. t. 5. c. 8. n. 20. citans alios, qui bibit, probabiliter putans secuturam ebrietatem, vel timens & dubitans, vel suspicans secuturam; unde antequam pergat, debet ex prudente motivo deponere ejusmodi opinionem, dubium aut suspicionem, alioquin non potest dici habuisse ignorantiam vel inadvertentiam secuturæ ebrietatis. Quòd si quis sciat se multum bibendo fore ebrium, si postea in aërem exeat aut vehatur, non autem fore, si domi quietus maneat, hoc bibendo non peccat graviter, si proponat non exire, & soleat servare tale propositum: quòd si servare non soleat, peccat graviter exponendo se periculo proximo ebrietatis, *Gob.* n. 34.

329. §. 11. Si quis se inebriet, non advertens ebrietatis periculum, non peccat graviter, utì dictum est à n. 16. Rectè tamen docent *S. Th. Nav. Val.* aliique communiter eum, qui sæpe fuit ebrius, semper sufficienter advertere, vel posse & debere advertere, adeoque semper peccare mortaliter: unde qui confitetur se intra mensem semel vel iterum fuisse ebrium, si sit vir intelligens, meritò interrogatur, an præviderit; si autem dicat intra mensem decies factum, supponi debet semper peccasse mortaliter, *Gob.* n. 27.

§. 12.

§. 12. Qui nimio potu causat in se podagram, gravem capitis dolorem, nauseam stomachi ad octo vel plures dies, peccat graviter contra charitatem propriam, uti vult *Gob.* c. 10. n. 15. & 20., imò & contra jus Dei, abutens corpore & valetudine, cujus Dominus non est sed tantùm administrator & custos: & hoc à fortiori tenent *Caj. Less. Baldell.* & alii, qui dicunt nocentem sibi in naturalibus sic peccare, sicut peccaret nocens alteri, si quis autem alteri tales molestias causa- 330.
alteri, si quis autem alteri tales molestias causaret, utique peccaret mortaliter, ergo.

§. 13. Rectè docent cum communi *Dicast. Gob.* c 13. à n. 16. *Burgh.* c. 3. c. 99., eum graviter peccare, qui, quamvis non intendat, tamen ex amicitia & urbanitate, etiam secundùm morem patriæ, alium invitat ad hastus, quibus probabiliter prævidet inebriandum, quia invitat ad aliquid intrinsecè malum & mortale, quod ab altero absque mortali fieri non potest. Hinc etiam graviter peccat, qui sine rationabili causa amicum ad prandium invitat, quem scit communiter redire ebrium, quia exponit illum periculo proximo ebrietatis, *Gob.* n. 50. Conqueritur de ejusmodi incitantibus ad potum S. *Aug.* serm. 231. de tempore, ubi inter cætera hæc habet: *Certá bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine .... O infelicitas generis humani! quàm multi inveniuntur, qui ebriosos & luxuriosos amplius, quàm oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus vel unum calicem dissimulant dare! ..... Quando animalia ducuntur ad aquam, ubi saturaverunt sitim suam, etiamsi supra aquam ipsam diutius teneantur, repletá siti bibere nolunt omnino nec possunt; considerent ebrioti, si* 331.

non pejores animalibus judicandi sint ..... Et quod pejus est, aliqui clerici, qui hoc deberent prohibere, ipsi cogunt aliquos plus bibere, quàm expedit ..... Si & te & alium inebriaveris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum.

332. §. 14. Qui alium ad potationes adducit, sicque causa est, ut negligat labores ad sustentationem suorum necessarios, aut ut non possit solvere debita, aut ut furetur, peccat, & tenetur restituere illis, qui talem injuriam patiuntur, quia est causa talium damnorum, quæ ex potatione sequuntur, ad quam inducit, *Gob.* c. 12.

333. §. 15. Qui exemplo alium inducit ad ebrietatem, potest peccare graviter ratione scandali: sæpe tamen, qui solent imitari alios bibentes, sunt tales, ut licèt non haberent exemplum, se inebriarent; & tum, qui præit exemplo, non peccat peccato scandali, *Nav. Laym. Gob.* n. 45.

334. §. 16. Qui, quando potest sine incommodo, non impedit alienam ebrietatem; peccat graviter contra Charitatem: per vim tamen non est aliquis impediendus, nisi immineat extremum malum, quia vim facere spectat ad solam potestatem publicam, *Lugo.* Quòd si alter negato vino prævideretur, v. g. Blasphematurus, permitti deberet ebrietas, utpote minus peccatum quàm blasphemia, *Gob.* n. 54.

335. §. 17. Qui stultum vel puerum necdum ratione utentem inebriat, per se loquendo non peccat graviter, quia jam antecedenter caret usu & potentiâ proximâ rationis: qui tamen puerum sæpius inebriaret, videtur peccare, tum quia certò nocet ejus valetudini, tum quia causat in eo habitum malum bibendi, qui utentem ratione

ne

ne ad similes potationes inclinabit, *Caram. Gob.* c. 13. à n. 39.

§. 18. Non est licitum alicui per pharmacum tollere appetentiam vini, si inde immineat illi grave incommodum; alioquin videtur licere, quia ordinariè plura bono obvenient abstinenti quàm appetenti, *Gob.* c. 30. An autem licitum sit dare vel sumere præservativa ebrietatis, tractat *Boudevv.* pag. 109. & seqq. Quid verò consilii dandum sit marito, qui conqueritur uxorem suam esse bibulam, suggerit *Gob.* c. 43. n. 48. Et remedia physica contra ebrietatem, affert idem *Gob.* c. 51. s. 2. Moralia autem s. 3. & 4. 336.

§. 19. Propinare in sanitatem alicujus, reipsa apprecando sanitatem, per se loquendo, est laudabile; sed velle illo potu inducere Deum ad sanitatem alteri dandam, foret superstitio, quia esset per actum de se indifferentem, & non spectantem ad Dei gloriam, velle movere Deum ad aliquid faciendum: quod est superstitiosum, *Forn. Gob.* c. 13. à n. 67. Bibere autem in fine haustum, quem vocant benedictionem S. Joannis, est etiam, per se loquendo, laudabile, quia fit, vel ad significandum, quòd continuanda sit mutua Charitas, quam S. Evangelista semper commendabat, vel ad precandum, ut intercedens faciat non obesse cibum & potum sumptum, sicuti ipse creditur sine damno venenum bibisse: sæpe tamen est per accidens peccatum, utì si propinetur illi, qui advertitur esse in proximo periculo ebrietatis, *Gob.* s. 1. 337.

§. 20. Judex, qui inebriat reum, ut sic inducat ad fatendum crimen, multipliciter peccat, 1. Quòd inducat ad ebrietatem: 2. Quòd crimen 338.

eliciat non servatâ juris formâ: hinc ex illa scientia, utpote illegitima nec juridica, illicitè procederet ad sententiam vel torturam, *Less. Laym. Gob.* n. 37.

339. §. 21. Si quis ex gravi causa faciat inebriari alterum ad elicienda secreta, quæ alter tenetur manifestare, multi dicunt non peccare, si ad materialem tantùm ebrietatem inducat; si autem vult cognoscere talia, quæ alter non tenetur, posset tamen bonâ conscientiâ manifestare, videtur peccare, quamvis ad materialem tantùm ebrietatem inducat, quia alter est rationabiliter invitus ad talem inebriationem & modum eliciendi secreta: si vult cognoscere ea, quæ alter bonâ conscientiâ revelare non potest, multò magis peccat, *Gob.* n. 35.

340. §. 22. Quamvis ebriis non plùs credendum sit quàm fatuis vel somniantibus, *Gob.* c. 19. n. 61. ideoque non possit Judex in eum, qui in ebrietate crimen de se edicit, nequidem specialiter inquirere, *Gob.* à n. 65., tamen qui expertus est se in ebrietate sponte solere vera secreta prodere, admittit duplex peccatum, si se inebriet, quia hìc exponit se etiam isti periculo revelandi secreta, *Gob.* n. 55. Idem est de illo, qui, dum interrogatur, prodit, si prævideat periculum, ne inebrietur, & sufficienter non præcaveat, *Gob.* n. 57.

341. §. 23. Qui reum ad mortem damnatum & rite dispositum inebriaret, eo fine, ut cruciatus & mortem non sentiret, peccaret graviter, quia hic non est finis potûs, neque est ratio sufficiens tollendi rationem tum maximè necessariam, *Tann. Dicast. Gob.* c. 13. n. 38.

§. 24.

§. 24. Injustè in custodia detentus, non peccat inducendo custodes ad materialem ebrietatem, peccat tamen, si inducat ad formalem, etiamsi adesset periculum mortis, quia est intrinsecè malum inducere aliquem directè ad peccatum, quidquid contradicere videantur *Less. & Baldell*; Si autem justè detinetur, peccat, licèt ad materialem tantùm ebrietatem inducat, partim quia inducit ad aliquid de se malum, secundùm dicta n. 48., partim quia est causa injusta gravium malorum, quæ patientur custodes. *Gob.* n. 30. 342.

§. 25. Licere inebriare eum, qui decrevit malum ingens patrare, si nequeat aliâ viâ impediri, docent etiam plures, utì relatum est l. 2. n. 224. Oppositum tamen velut probabilius tenent iidem; item *Arsdek.* in qq. singul. q. 11. & *Burgh.* cent. 3. cas. 68. 343.

§. 26. Qui in ebrietate solet percutere uxorem & liberos, aut damna inferre aliis, peccat etiam contra pietatem aut justitiam, si se inebriet, teneturque compensare damna, si in ebrietate inferat, cùm sint satìs prævisa in causa, neque adhibeatur sufficiens præcautio, utì suppono, *Gob.* c. 19. s. 1. 344.

c. 27. Qui castitatem amant, fugere debent potationes immoderatas: *S. Paulus* ad Eph. 5. v. 18. ait, *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria:* Et *Aristoph.* apud *Athen.* l. 10. c. 15. rectè dixit, *vinum, veneris lac.* Similiter *S. Hieronym.* ad c. 1. Epist. ad Titum, v. *non vinolentum.* ait, *nunquam ego castum ebrium putabo*; & Epist. 22. c. 4. *vinum & adolescentia duplex incendium est voluptatis.* 345.

De Signis ebrietatis, optimè *Gob.* c. 21. ex Juristis & Theologis.

De pœnis jure Canonico & civili in ebriosos statutis, vide eundem *Gob.* c. 21. An autem is, qui in ebrietate aliquem occidit, plecti debeat pœnâ ordinariâ aut extraordinariâ, an nullâ, vide eundem c. 20. §. 2.

DUBIUM VI.

Quid sit Ira.

346. »RESP. Est inordinatus appetitus vindictæ: »Quæ inordinatio, secundùm *D. Tho.* dupli»citer fieri potest, 1. Ex parte modi irascendi, ùt »v. g. si nimium interius exardescas, vel exteri»ùs per signa nimis patefacias. 2. Ex parte objec»ti, ùt si vindictam appetas, planè injustam ob »causam: vel si justo majorem, v.g. optando ini»mico mortem, quam non est meritus; vel exe»quendam propriâ auctoritate; vel denique licèt »vindicta justa sit, non tamen eam appetas ùt ju»stam, sed ùt satiativam animi tui malevoli. Un»de resolves:

» I. Si ordinatè appetatur vindicta, non est pec»catum iræ, ùt cùm Superiores irascuntur culpis »subditorum, eosque puniunt, seu vindicant.

» II. Ira inordinata, primo modo antè dicto, est »ex genere suo veniale: potest tamen fieri mor»tale ex accidente, ùt si addatur blasphemia, ma»ledictio, scandalum.

» III. Ira inordinata, secundo modo, est ex ge»nere suo mortale, quia est directè contra chari»tatem. *Baldell. l. 3. d. 21.*

» IV. De filiabus iræ, quæ partim sunt in corde, »ùt indignatio, & tumor mentis; partim in ore, »ùt clamor, blasphemia, contumelia, maledictio; »partim in opere, ùt rixæ, pugnæ, seditiones, vul-

nera,

nera, diversimode loquendum est, secundùm regulam suprà datam: Nam 1. Indignatio, quæ est inordinatus affectus ex eo, quòd quis reputet se indignè à tali tractari, communiter est venialis: imò si ex justo rationis judicio procedat, nullum est. Posset tamen esse mortale, si creseceret usque ad deliberatum odium, & contemptum personæ gravem. 2. Tumor mentis, quo quis morosè excogitat diversas vias vindictæ, iisque cogitationibus animum tumefacit, quale peccatum sit, judicandum est ex qualitate vindictæ, quæ excogitatur. V. *Tol. l. 8. c. 58.* 3. Clamor, cùm iratus extollit vocem, multa inordinatè & confusè effundens, est veniale communiter, nisi aliud addatur. 4. Blasphemia est mortale, de qua suprà *l. 3. t. 2. c. 15.* Contumelia, quâ quis proximo malum aliquod objicit, cum intentione illum inhonorandi, est ex genere suo mortale.

Dixi, *animo inhonorandi*, quia animo corrigendi, humiliandi, aliâve ratione, potest Superior verbum aliquod aliàs contumeliosum objicere; quomodo Christus vocavit Apostolos stultos; & Apostolus Galatas insensatos: In quo tamen peccari potest, si modus debitæ correctionis excedatur, vel subditus graviùs dehonoretur, quàm per delictum meruit. V. *Baldell. d. 34. n.* 16. Item, ut docet *Cajet.*, potest contumelia esse venialis tantùm, si sit parva tantùm; vel si sit tantùm materialis, sine intentione dehonorandi, modò non sequatur læsio notabilis honoris proximi: Et sic excusantur, saltem à mortali, multi parentes, dum filios vocant asinos, &c. Item mulieres, pueri, & infimæ sortis homines, convitiis se onerâtes: quia cùm fides iis non ha-

»beatur, non læditur graviter honor. V. *Bon. t. 3.* »*q. 2. p. 5.* Denique si joci causâ, & per conveni- »entem recreationem, leves defectus objician- »tur, urbanitas est, secundùm *D. Thom 2. 2. q.* »*72. a. 2.*, dummodo alter non contristetur, nec »ad iram moveatur.

» V. Contumelia etiam fit facto, tum indirectè, ùt si imaginem, vel literas alterius con- »culces, comburas; tum directè, ùt si virum ho- »nestum fuste cædas, ad januam ejus cornua &c. »apponas; vel repræsentes aliquid, quod hono- »rem alterius lædat. Huc spectat subsannatio, »illusio, & derisio, quando fit signis, ùt naso ru- »gato, labiis extensis &c. intendendo proximi »confusionem; quæ si sit gravis, vel saltem pro- »ximus eâ graviter contristetur, mortalia sunt, »*Bon. Mol. Baldell. l. 3. d. 3. &c.* ex *S. Thom.* Circa »quæ Nota. Quòd qui per contumeliam læsit al- »terius honorem, teneatur hunc restituere, et- »iamsi fama non sit læsa: Hoc autem fieri potest, »vel per honorificam & amicam salutationem, »vel invitationem ad mensam, vel petitionem »veniæ, (etiam subinde flexis genibus, & coram »testibus) prout læsio fuit gravis. *Lugo de pœn. d.* »*15. nu. 53.* Adde, quòd contumeliæ mortalis »qualitatem in Confessione explicare, non sit »necessarium, ùt contra *Fill. &c.* docet *Azor*, *Sa*, »*Molin. Lug. d. 16. n. 269.*

» VI. Maledictio, quâ quis optat, vel impreca- »tur alteri malum, sub ratione mali, est ex genere »suo mortale.

» VII. Rixæ, si modum non excedant, utì & le- »viculæ pugnæ, veniales sunt: secus, si progredi- »antur ad seditiones, vulnera, cædes: Suntque hæc

hæc communiter peccata ex parte incipientis» rixam; alter enim potest se defendere, cum mo-» deramine inculpatæ tutelæ. »

DUBIUM VII.

Quid sit Acedia.

RESP. Acedia, sive animi tædium, potest ex D.» *Thom. 2. 2. q. 35. a. 2.* dupliciter usurpari,» 1. Generaliter, pro omni animi remissione in» exercitio virtutum, eò quòd labor aliquis sit ad-» junctus. 2. Particulariter, pro tristitia & tædio» de divina amicitia, eò quòd per virtutum exer-» citia laboriosa servari debeat, & sic amicitiam» illam non curet. *Unde resolvuntur*: » 347.

I. Acedia accepta primo modo, tum demum» est peccatum mortale, cùm ideo committitur» opus vetitum sub mortali. »

II. Acedia accepta secundo modo, ex se est» mortale, quia repugnat charitati Dei. »

Ex quo de filiabus Acediæ quóque facilè ju-» dicari potest; quæ sunt sequentes: »

I. Malitia, quâ quis odio habet bona spiritua-» lia, & vellet ea non esse; aut quâ ipsum pœnitet» bene feciſſe, vel impleviſſe id, quod tenebatur; » aut quâ contemnit Dei beneficium, v.g. deside-» rando non fuiſſe natum, aut agnoviſſe Chri-» stum &c. Est autem ex genere suo mortale. »

II. Pusillanimitas, & desperatio de salute,» quæ mortale quóque est. »

III. Rancor, quo ii sunt fastidio, qui ad spiri-» tualia inducunt. »

» IV. Torpor, cùm bona fiunt non eum debito »fervore.

» V. Evagatio mentis, quâ quis in exercitio spi»ritualium evagatur circa illicita; sive per cogi»tationem, & dicitur curiositas; sive per locu»tionem, & dicitur verbositas; sive per inquie»tudinem, & dicitur inquietudo; quæ commu»niter sunt venialia. V. *D. Thom. q. 35. Lay. l. 2. t. 3. c. 9. Tol. l. 8. c. 70.*

» Culpabilis autem evagatio mortalis erit, »quando notabilis est; & attentio requiritur ad »implendum præceptum obligans sub mortali: »v. g. in recitandis Horis canonicis, celebranda, »vel audienda Missa, *Regin. Palaus t. 6. d. 1. p. 3. »Trull. l. 1. c. 6. d. 1.* contra *Tambur. de exped. fa»crif. lib. 2. c. 3.* ubi docet, distractum esse volun»tariè, & per notabile tempus inter sacrifican»dum extra Canonem, esse tantùm veniale; li»cèt concedat, sub Canone, præsertim circa con»secrationem, esse mortale, propter gravem ir»reverentiam & periculum erroris.

» Dixi, *ad implendum præceptum*: nam in ora»tione vel non præcepta, vel sub obligatione »tantùm veniali, est peccatum veniale tantùm, S. »*Tho. Nav. Less. l. 2. c. 37. d. 11.* Imò nullum, si »non tam intendat orare, quàm verba precum »recitando, pio exercitio se occupare, quia non »formaliter, sed materialiter tantùm orat; v. g. »cum quis manibus laborans, psalmos, aliasve »preces recitat aut cantat, non animo orandi, »sed cavendi cogitationes vanas, vel recreandi »se. *Sanch. cons. p. 2. l. 7. c. 2. d. 31. Trull. c. 7. d. »10.* V. suprà *l. 4. c. 2. d. 2.*

INDEX

INDEX RERUM.

Quæ in hoc Libro V. continentur.

Numeri hic, sunt marginales.

Accidia, quid sit. n. 347.

Actus moralis in individuo, an detur. n. 317.

Advertentia, quæ requiratur ad peccatum. V. *Peccatum. Veniale.*

Æqualitas & inæqualitas peccatorum. à n. 114.

Appetitus naturalis, an licitè fruatur suis actibus. à n. 310.

Avaritia, quid sit. n. 300.

Cogitatio voluntaria de objecto turpi, an semper sit peccatum. à n. 107.

Commissionis & omissionis peccatum. n. 7. Per quid compleantur. à n. 27. An & quando specie vel numero distinguantur. à n. 139. An & quando omissiones specie distinguantur. à n. 180.

Concupiscentia, quid sit à n. 67. An sit peccatum. n. 73. An sit causa peccati. n. 72. An actus concupiscentiæ sint peccatum. n. 74.

Consensus requisitus ad peccatum. V. *Peccatum. Veniale.*

Contemptus Legis, Legislatoris, virtutis &c. à n. 237.

Delectatio, quomodo differat à desiderio. n. 66. Quænam dicatur morosa. n. 76. à n. 77. De quibus objectis sit illicita. n. 76. 81. 90. Quid si malitia intentionaliter separetur ab objecto. n. 80. Delectari de effectu bono secuto ex causa mala. n. 76. 91. An sponsi, vidui, conjuges licitè delectentur copulâ. 76. Delectatio de objecto secundùm se non malo. n. 76. De objecto extrinsecè malo. n. 81. Sub conditione, si hoc objectum liceret. n. 82. De objecto intrinsecè malo, sub conditione, si liceret. à n. 82. De objecto in se malo, sed sine culpa facto. n. 89. Faciens aliquid, unde orietur delectatio carnis. n. 76.

76. Quænam delectatio dicatur turpis, sensibilis, carnalis, venerea. à n. 92. Morosa de objecto venereo, an sit mortale. à n. 96. An in hac non detur parvitas materiæ. à n. 98. Permittens seu positivè non resistens delectationi turpi. n. 76. à n. 109. Delectatio sensuum, an quæri possit propter se à n. 310.

Deliberans, an velit peccare. n. 229.

Desiderium peccandi, quomodo differat à delectatione. n. 66. Quale sit peccatum. n. 66. Desiderium peccandi, sub conditione, si non esset malum, si liceret &c. n. 66. V. *Delectatio.*

Distinctio specifica peccatorum, quid sit. n. 118. 119. Quotuplex. n. 120. Unde desumatur diversa species Theologica. n. 113. à n. 121. Quandonam leges diversæ refundant diversam specie malitiam. à n. 132. Distinctio specifica peccatorum commissionis & omissionis. à n. 139. *Distinctio numerica*, sive multiplicatio, unde desumatur. n. 146. Quando fiat per interruptionem. n. 146. à n. 177. Quando per retractionem. n. 146. à n. 173. Quandonam unus physicè actus sit multiplex numero peccatum. n. 146. à n. 147. Quandonam plures physicè actus sint unum numero peccatum. n. 146. à n. 167. 177.

Ebrietas, quid sit. n. 318. An formalis ebrietas fiat voluptatis causâ. n. 319. An nunquam sit licita. à n. 320. Quid si aliàs amittenda sit vita. à n. 322. Inebriare se tabaco &c. 326. Se inebriare ad breve tempus. n. 327. Exponere se periculo ebrietatis. n. 328. Qui inadvertenter se inebriat. n. 329. Potu causans in se podagram, dolorem capitis &c. n. 330. Qui alium inducit ad potandum. à n. 334. Non impediens alienam ebrietatem. n. 334. Inebrians stultum vel puerum. n. 335. Tollens alicui appetitum potûs n. 336. Propinare in sanitatem, hanstum

S.

S. Joannis &c. n. 337. Inebriare aliquem, ut veritatem fateatur. n. 338. 340. Ut eliciantur secreta. n. 339. Ut non peccet graviùs. n 343. Ut non sentiantur dolores; ut mors non timeatur. n. 324. 341 Inebriare custodes carceris. n. 342. Inebrians se sciens se solere tum damna causare aliis. n. 344. Ebrietas est hostis castitatis. n. 345. Ebrietatis signa & pœnæ. 345. An liceat sumere præservativa ebrietatis. n. 336.

Effectus peccati, an sit peccatum. à n. 30. An sit moraliter aut ad culpam imputabilis à n. 41.

Gula, quid sit, & quomodo per eam peccetur. n. 308. 309. An sit gula, comedere sine necessitate. n. 309. An sit licitum intendere delectationem cibi vel potûs. à n. 310.

Ignorantia invincibilis Dei, an excusaret à peccato. à. n. 25. Ignorantiæ peccata. à n. 17.

Imperfectiones committere, an sit peccatum. à n. 211.

Inæqualitas peccatorum, unde desumatur. à n. 115.

Infidelium actus omnes, an sint peccata. n. 12. 186.

Innocentiæ seu justitiæ originalis status. n. 69.

Inspirationes Dei negligere, an sit peccatum. à n. 211.

Intentionis matutinæ formula. n. 317.

Interruptio actûs, quandonam numero multiplicet peccatum. n. 146.

Invidia, quid sit, & quomodo per eam peccetur. à n. 303.

Ira, quid sit. n. 346.

Iudex inebrians reum, ut veritatem eliciat. n. 338. 340.

Leges, quandonam refundant diversam specie malitiam in actum. à n. 132.

Libertas, qualis requiratur ad peccatum. à n. 13.

Luxuria, quid sit, à n. 301. An in ea detur parvitas materiæ. à n. 98.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0315
DFG

Malitia objectiva & intrinseca, quibus insit. n. 48.
Mortale peccatum. V. *Peccatum. Veniale.*
Naturæ puræ status. n. 68.
Numerus, numerica distinctio peccatorum. V. *Distinctio.* An numerus faciat veniale transire in mortale. à n. 284.
Occasio, quæ dicatur proxima, quæ remota. à n. 252. Quomodo proxima fiat remota. n. 259. An licitum sit se exponere proximæ, si ratione subjecti fiat remota. à n. 259. Quid si fieri non possit remota, & tamen sit moraliter impossibile eam vitare. n. 271. An sit obligatio fugiendi occasionem remotam. n. 272. V. *Periculum.*
Omissionis peccatum. V. *Commissionis. Peccatum.*
Oscalum ob delectationem sensibilem. n. 106.
Peccare, quis possit. à n. 60. Quibus potentiis peccetur. à n. 64. An in somno. n. 65.
Peccatum, quid sit. n. 1. 11. Quotuplex à n. 2. Commissionis & omissionis. n. 7. Requisita ad peccatum. n. 1. Requisita ad mortale. n. 215. Voluntareitas requisita. à n. 30. Libertas. à n. 13. Advertentia ad legem Dei & malitiam objecti. à n. 15. n. 215. Ignorantia invincibilis Dei, an excusaret à peccato formali. à n. 25. Peccatum Philosophicum. à n. 49. Consensus ad mortale requisitus. n. 215. In dubio de plena advertentia vel consensu. à n. 226. Quod inadvertenter ex consuetudine fit. n. 47. Quænam, etiam indeliberatè facta, retineant malitiam objectivam aut dicantur intrinsecè mala. n. 48. Materia gravis. n. 215 Peccatum internum, per quid compleatur externè. à n. 27 Effectus peccati, an sit peccatum. à n. 30. An saltem sit moraliter imputabilis ad culpam, à n. 41. An omnia peccata sint æqualia. n. 114. à n. 184 Unde inæqualitas. à n. 115. Peccatorum distinctio. V. *Distinctio.*

Distinctio. Peccatum mortale & veniale. V. *Veniale.* An omnis actio non amantis Deum, aut hominis infidelis, sit peccatum. n. 12. An sit peccatum non referre omnes actiones ad Deum. à n. 208. An sit peccatum non obsequi inspirationibus, aut imperfectiones admittere. à n. 211.

Periculum peccati, quid sit. n. 252. 274. Quandonam sit materiale vel formale; proximum vel remotum. à n. 252. An licitum sit se exponere periculo certo, probabili, levi, peccandi formaliter. à n. 256. Periculum debet esse prudens, ut vitari debeat. n. 275. Mercatura & militia de se non faciunt periculum proximum peccandi. n. 276. 277. Quid si removeri non possit periculum formale peccandi, & tamen sit moraliter impossibile illud evitare. à n. 271. 278. An censeatur esse periculum proximum, si puella procum admittat ad lectum. n. 281. Quid de choreis & frequentatione popinarum. n. 282. Exponere se periculo ebrietatis. n. 328. V. *Occasio.*

Referre omnia ad Deum, an teneamur sub peccato. à. n. 208.

Religiosus non observans regulas sui ordinis, an peccet n. 214.

Retractatio actûs, quandonam numero multiplicet peccatum n. 146.

Scandalum; quomodo faciat veniale fieri mortale. n. 297. An peccet scandalo, qui alium inducit ad potandum. à n. 331.

Specifica distinctio peccatorum. V. *Distinctio.*

Status justitiæ originalis. n. 69. Puræ naturæ, an fuerit possibilis. n. 68.

Superbia, quid & quale peccatum. n. 298. 299.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0317
DFG

Veniale & mortale peccatum. n. 183. An dentur ex natura sua mortalia & venialia. à n. 184. Quænam sint de se mortalia & quænam venialia. à n. 198. Per quid differant mortale & veniale. à n. 206. Qualis advertentia requiratur ad mortale. à n. 15. n. 215. à n. 216. Qualis consensus. n. 215. à n. 217. Quid in dubio de plena advertentia vel consensu. à n. 226. Advertens esse malum, nec cogitans an mortale an veniale. n. 227. Sciens esse mortale, & abstrahens cujus speciei. n. 228. Qualis materia requiratur ad mortale. n. 215. à n. 230. Venialia omnia velle committere, an sit mortale. n. 288. Quomodo veniale fiat mortale ratione contemptûs. n. 336. à n. 337. Ratione finis. n. 236. Ratione scandali. n. 236. Ratione periculi. à n. 252. Ratione numeri. à n. 284. Ratione unionis materiarum. n. 215. à n. 289. Quomodo mortale fiat veniale defectu materiæ à n. 230. An ideo fiat veniale, quia subitò & transeunter committitur. n. 235. Quomodo veniale fiat mortale, aut mortale fiat veniale propter mutationem legis vel conscientiæ, propter malam comparationem animi, oppositionem ad aliam virtutem, scandalum. n. 297. 235.

Voluntarium, quale requiratur ad peccatum. à n. 30.

Voluptas sensibilis, an quæri possit propter seipsam. à n. 310.

FINIS.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0325
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn835363392/phys_0326
DFG

M.
ficium. n. 346. à n.
ntrahatur. n. 346. à
ossit esse patrinus in
o. An hæreticus in
71. Patrini Confir-
io. n. 394. à n. 396.
da Eucharistia. à n.

unio. à n. 660.
io. n. 3. Mutatio ma-
tialis vel accidenta-
. Minister n. 52.
unione abstineat. n.

o. n. 487. à n. 645.
primam Commu-
rmitti debeant sæpe

eantur communica-
ntur in Ecclesiam.

664.
lo & quomodo faci-

n. à n. 194.
necessitate urgente
. à n. 543. Commu-

18. 219. Quam vim,
. 221. Quid circa
as. à n. 222.
Quot sint. n. 3. 4.
5. Materiæ & formæ
Conjunctio materiæ
cum

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn835363392/phys_0327
DFG